

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

TÜRKİYE VE KAZAKİSTAN HUKUKUNDA
SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ
AKLAMA SUÇU

Olzhas DOSSEKEYEV

Danışman
Dr. Öğr. Üye. Pınar BACAKSIZ

İZMİR-2020

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “ Türkiye ve Kazakistan Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu ” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Olzhas DOSSEKEYEV

ÖZET
Doktora Tezi
Türkiye ve Kazakistan Hukukunda
Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu
Olzhas DOSSEKEYEV

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuk Anabilim Dalı
Kamu Programı

Bu tezde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun Türk ve Kazak hukuk sistemleri içerisindeki yeri, tarihsel gelişimleri ve kodifikasyon çalışmaları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Bu tez üç bölümden oluşmakta olup ilk bölümde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna ilişkin temel kavramlar olarak, Türk ve Kazak ceza kanunlarında suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri kavramı, bunun anlamı ve kara para aklama ile ilişkisi, Türk ve Kazak ceza hukuku bakımından suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun tarihsel gelişim süreci, bu tarihsel gelişim süreçlerinin karşılaştırmalı analizi ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama yöntemlerinden bazıları ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Türk hukukunda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun korunan hukuki değeri, suçun unsurları, suçun özel görünüş biçimleri, muhakeme usulü, zamanaşımı ve yaptırımı yer almaktadır. Üçüncü bölümde de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla karşılaşılan sorunlardan ilgili suç normlarının iyileştirilmesi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla mücadelede alınacak önleyici yasal tedbirler ve karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde uluslararası hukuk zemininde bu suçla mücadele amacıyla yapılacak düzenlemeler ve alınacak tedbirler yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: aklama, karapara, örgütlü suç, rüşvet, yolsuzluk

ABSTRACT
Doctoral Thesis
Crime Of Laundering Of Assets Acquired
From An Offence In Kazakh And Turkish Law
Olzhas DOSSEKEYEV

Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences
Department of Public
Public Programme

In this thesis, the assets arising from crime the place and its historical development and codification studies of crimes related to money laundering in Turkish and Kazakh legal systems are examined comparatively.

This thesis consists of three chapters. In the first part, as the basic concepts of crime related to laundering assets, the concept of the value of the assets arising from the crime in Turkish and Kazakh criminal laws, its meaning and its relation with money laundering, laundering the assets of crime in terms of Turkish and Kazakh criminal law. The historical developmental process of the crime, comparative analysis of these historical development processes and some of the methods of laundering the assets of crime. In the second part, the protected legal value of the money laundering crime assets in Turkish law, the elements of the crime, the specific appearance of the crime, the reasoning procedure, the timeout (interim) and the sanction (enforcement). In the third part, there are preventive legal measures to be taken in the fight against money laundering crime and within the framework of preventive legal measures and comparative law to combat the crime of money laundering, there are regulations and measures to be taken in order to combat this crime with the framework of international laws.

Keywords: laundering, money laundering, organized crime, bribery, corruption

**TÜRKİYE VE KAZAKİSTAN HUKUKUNDA
SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

**SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU
İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR**

I.KAVRAMLAR	4
A.Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Kavramı	4
1.Türk Ceza Kanununda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri Kavramı	7
a.Anlamı	7
b. Kara para Aklama Kavramı ile İlişkisi	9
2.Kazakistan Ceza Kanununda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Kavramı	11
a.Anlamı	11
b.Kara Para Aklama Kavramı ile İlişkisi	16
II.TÜRK VE KAZAKİSTAN CEZA HUKUKU BAKIMINDAN SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNUN TARİHİ GELİŞİM SÜRECİ	18

A.Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun Tarihçesi	18
B.Kazakistan Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun Tarihçesi	21
C.Türkiye ve Kazakistan Açısından Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun Tarihi Gelişiminin Karşılaştırmalı Analizi	32
III.SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNDA SIK KULLANILAN YÖNTEMLER	49
A.Sanal Bankacılık Sisteminin Kullanılması	49
B.Nakit Esaslı Çalışan Ticari İşletmelerin Kullanılması	50
C.Kaçakçılık Suçu İle İlişkisi (KMK)	51
D.Mallar, Değerli Taşlar ve Sanat Eserleri Aracılığıyla Aklama Yöntemi	52

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKU'NDA SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNUN UNSURLARI

I.KORUNAN HUKUKİ DEĞER	54
II.SUÇUN UNSURLARI	58
A.Tipiklik Unsuru	58
1.Maddi Unsurlar	59
a.Fail	59
b.Suçun Konusu	61
c.Mağdur	64
d.Fiil	65
(1)TCK'da	68
(i) Yurt Dışına Çıkarmak	68
(ii) Gayrimeşru Kaynağını Gizlemek	72
(iii) Meşru Bir Yolla Elde Edildiği Konusunda Kanaat Uyandırmak İçin Çeşitli İşlemlere Tabi Tutmak	73

(iv) Malın Suç Kaynaklı Olduğunu Bilerek Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak ve Kullanmak	77
(2)Kazakistan CK'da	81
(i) Kaynağını Meşrulaştırmak	82
(ii) Gayrimeşru Kaynağını Gizlemek	85
(iii) Malın Suç Kaynaklı Olduğunu Bilerek Elde Bulundurmak ve Kullanmak	86
(iv) Aklama Suçuna Aracılık Etmek	104
(v) Aklama Suçuna Yardım ve Destekleme Fiiline İlişkin Cezanın Aklama Suçunun Cezasından Ayrımı	108
2.Nitelikli Haller	109
3.Hukuka Aykırılık Unsuru	113
4.Manevi Unsur	115
III. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	118
A-Teşebbüs	118
B.İştirak	121
C.İçtima	122
IV. MUHAKEME USULÜ	126
V. ZAMANAŞIMI	126
VI. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNUN YAPTIRIMI	127

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA
SUÇUYLA MÜCADELEDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE
ALINABİLECEK ÖNLEMLER

I.SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA	
SUÇUNUN DÜZENLENİŞ ŞEKLİNEİLİŞKİN SORUNLAR	131
A.Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama ile Mücadeleye İlişkin Yeni Düzenlemelerin Getirilmesi Ve İyileştirilmesi İle İlgili Sorunlar	131
B.Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu İle Mücadele İçin Yasal Düzenlemelerin İyileştirilmesi Hakkında Alınacak Önlemler	142
C.Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu İle Mücadele İçin Önleyici Yasal Tedbirler ve İşbirliği	163
II.ULUSLARARASI HUKUKTA SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI	
DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU İLE MÜCADELE İÇİN ALINABİLECEK	
ÖNLEMLER	172
A.Uluslararası Hukukta Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu İle Mücadele İçin Yapılan Düzenlemeler	172
B.Uluslararası Hukukta Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu İle Mücadele İçin Tedbirler	183
SONUÇ	196
KAYNAKÇA	201

KISALTMALAR

AB	Avrupa birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletler
AD	Adalet Dergisi
AK	Avrupa konseyi
AML	Anti-Money Laundering
b	Bent
BCCI	Bank of Credit and Commerce International
Bkz	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
C	Cilt
CD	Ceza Dairesi
CFATF	Caribbean Financial Action Task Force
CFT	Combating the Financing of Terrorism
CK	Ceza Kanunu
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
DÇM	Dövizle Çevrilebilir Mevduat
Dpn	Dipnot
E	Esas
EAG	The Eurasian Group on Combating Money Laundering and Financing of Terrorism
f	fıkra
FATF	Financial Action Task Force
FIU	Financial Intelligence Unit
FinCEN	Financial Crimes Enforcement Network
FOPAC	Funds Derived From Crime
IAIS	International Association of Insurance Supervisors
IMF	International Monetary Fund
Interpol	International Criminal Police Organization

IOSCO	International Organization of Securities Commissions
İBD	İstanbul Barosu Dergisi
İBK	İçtihadi Birleştirme Kararı
K	Karar
KCK	Kazakistan Ceza Kanunu
m	Madde
MASAK	Mali Suçları Araştırma Kurulu
MİB	Mali İstihbarat Birimi
No	Numara
OECD	Organisation for Economic Coopertion and Development
Prg	Paragraf
RG	Resmi gazete
s	Sayfa
S	Sayı
StAR	Stolen Asset Recovery
ŞİB	Şüpheli İşlem Bildirimi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TL	Türk Lirası
UK	United Kingdom
vd	ve devamı
vs	versus
Y	yıl
Yön	Yönetmelik

GİRİŞ

Gelir, gerçek ya da tüzel kişilerin üretimden tüketime kadar geçen ekonomik süreç içerisinde üretim faktörleri ile ekonomiye katılmaları sonucu elde edilen ya da üretim faktörleri kullanılmaksızın çeşitli nedenlerle ekonomik gücünde meydana gelen artışların para ile ifade edilen kıymetlerdir. Bu tanım doğrultusunda üretim faktörleri ve üretim faktörü olmayan çeşitli nedenler yani gelire sebep olan unsur yasal yahut yasadışı olabilir.

Bu noktada gelire sebep unsurun yasal faaliyet olması gerek vergilendirme ile devlete kaynak sağlanması gerek ekonomik kalkınma açısından faydalıdır. Gelire sebep olan unsurun yasadışı faaliyet olması gerek ilk eylemin kamu düzenine zarar vermesi gerek elde edilmiş yasadışı gelirin genellikle başkaca suçlarda kullanılması bakımından zararlıdır.

Gelire sebep olan unsur kamu düzenini ihlal etmeyen bir faaliyet ise bu gelir yasal, gelire sebep olan unsur kamu düzenini ihlal eden bir faaliyet ise bu gelir yasadışı gelir yahut "kara para" olarak adlandırılır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya bilinen adıyla karapara aklama kavramını, kanun dışı yollardan kazanılan gelirin değerini mümkün olduğunca koruyarak, yetkililerin dikkatini çekmeyecek ve kullanılabilirliğini arttıracak şekilde gizleyerek veya kanuni gerekçe kazandırarak, başka varlıklara dönüştürülme işlemi olarak tanımlamak mümkündür.

Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlar TCK uyarınca müsadereye tabidir, buna kazanç müsadereyi denir. Kazanç müsadereyi suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların mülkiyeti devlete geçer. O halde bir suç işleyip bu suçtan elde ettiği malvarlığı değerini korumak isteyen kimse bu yasadışı geliri yasal yollardan

gelmiş gibi göstermelidir, nitekim bu da suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu oluşturur.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklanması sonucunda ilgili malvarlığının sonucu bulunduğu suçu takip etmek zorlaşır, bunun yanında yasal görülen malvarlığı başkaca suçların finansmanında kullanılabilir.

Türkiye kara para ile 1960'lı yıllarda tanışmış olup gurbete yollanan işçilerin zor şartlar altında çalışmaya zorlanmasına bir tepki olarak içlerinden bir azınlığın hızlıca zengin olmak amacıyla suça yönelmesi, akabinde ilgili suç gelirlerini altın külçeler halinde ülkeye sokmaları şeklinde görülmüştür. Nitekim dönemin sıcak paraya ihtiyaç duyulan ekonomisinde bu paralar ülkeye giriş yapmış ancak bu paraların kaynağı sorulmamıştır. Sonrasında SSCB'nin yıkılması ile birlikte dünya dengeleri değişince kara para aklama suçu ile alakalı düzenlemeler yapmak uluslararası zeminde bir gereklilik haline gelmiştir. Bu çerçevede yapılan çalışmalar sonucunda kara para aklamak 1996 yılında Türkiye'de suç haline gelmiştir. Bu eylemin Kazakistan tarafından suç olarak kabulü ise 1997 yılına rastlar. İki ülkede de bu konudaki düzenlemeler ilk haliyle kalmamış, değişmiş ve güncellenmiştir.

Suçtan kaynaklanan gelirin finanse ettiği suçlar genel manada örgütlü nitelikte olup bunlar arasında ilk bakışta terör örgütleri, uyuşturucu kartelleri ve insan kaçakçılığı yapan oluşumlar göze çarpmaktadır. Bu tarz örgütlerin işledikleri suçlar ve hareket sahaları genelde uluslararası niteliktedir, bu da kara paranın takibinin uluslararası zeminde yapılabilmesinin önemini artırmaktadır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile mücadele terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı, insan kaçakçılığı gibi suçların finansmanını kesmek anlamına gelmektedir. Yani suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile mücadele etkin bir şekilde yapılabildiği taktirde kamu düzenine zarar veren terörist gruplar, uyuşturucu kartelleri ve insan kaçakçıları gibi gruplarla da etkin bir şekilde yapılabilmiş olacaktır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla hukuksal anlamda mücadele suç normunun iyileştirilmesini, bunun yanında suçun işlenilmesini engelleyecek ilave tedbir düzenlemeler yapılmasını gerektirir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla uluslararası zeminde yapılabilmesi en başta farklı devletlerin uyum içerisinde çalışmasına ve söz konusu devletlerin suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun temel unsurları üzerinde hukuksal manada bir konsensüs oluşturmalarını bağıdır. Bu hususta kullanılacak yöntem uluslararası sözleşmeler ve devletlerin ikili anlaşmalarıdır. Bu anlaşmaların uygulama sıhhati ise ancak ilgili devletlerin hukuk sistemlerindeki ilgili suça dair kavram, tanım ve suçun unsurlarının karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde ele alınması ile mümkündür.

Bu tez üç bölümden oluşmakta olup ilk bölümde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna ilişkin temel kavramlar olarak, Türk ve Kazak ceza kanunlarında suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri kavramı, bunun anlamı ve kara para aklama ile ilişkisi, Türk ve Kazak ceza hukuku bakımından suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun tarihsel gelişim süreci, bu tarihsel gelişim süreçlerinin karşılaştırmalı analizi ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama yöntemlerinden bazıları ele alınmıştır. Bu yöntemler sanal bankacılık sisteminin kullanılması, nakit esaslı ticari işletme kullanılması, bu yöntemlerin kaçakçılık suçu ile ilişkisi ve mallar, değerli taşlar ve sanat eserleri kullanılarak aklama yöntemleridir. Bunlardan sanal bankacılık daha güncel ve kolay olması sebebiyle ayrıca önemlidir.

İkinci bölümde ise Türk hukukunda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun korunan hukuki değeri, suçun unsurları, suçun özel görünüş biçimleri, muhakeme usulü, zamanaşımı ve yaptırımı yer almaktadır.

Üçüncü bölümde de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla karşılaşılan sorunlardan ilgi suç normlarının iyileştirilmesi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla mücadelede alınacak önleyici yasal tedbirler ve karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde uluslararası hukuk zemininde bu suçla mücadele amacıyla yapılacak düzenlemeler ve alınacak tedbirler yer almaktadır.

Bu tezin amacı suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun Türk ve Kazak hukuk sistemleri içerisindeki yerini karşılaştırmalı olarak ele alıp bu hususta yapılacak başkaca çalışmalara kaynak oluşturmaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

I. KAVRAMLAR

A. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Kavramı

Kara para aklama terimi (moneylaundering), ABD'de uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirle ilgili olarak, geçtiğimiz yüzyılın ilk yarısından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Bu terim yasadışı olarak alınan paranın, yasal paraya dönüştürülme süreci anlamına gelmektedir.¹

1984'te ABD Başkanlık Komisyonu organize suçlarla ilgili olarak farklı bir tanım ortaya atmıştı. Bu tanıma göre “Kara para aklama; yasadışı menşeli malvarlığının gizlendiği bir süreçtir ve bu gelirler meşru gibi görünecek şekilde gizlenmiştir”.²

Uluslararası hukukta ise, suç faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin yasallaştırılması (aklanması) tanımına; 19 Aralık 1988 yılında, Batı ülkelerinin ilgili mevzuatının geliştirilmesi üzerinde etkisi büyük olan, Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde (Viyana Konvansiyonu) yer verilmiştir.

Sözleşmenin “Suçlar ve Yaptırımlar” başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde aklamanın tanımı ve aklama eylemi ile ilgili olarak; “bir mamelekin bu fıkranın (a) bendindeki suç veya suçlardan birinden veya suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin gayri meşru kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla, bu mamelekin bir başka mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi; 1. fıkranın (a) bendinde

1 Oswald K. Die Implementation gesetzlieher Masnahmen zur Bekämpfung der Geldwasche in der Bundesrepublik Deutschland. Freiburg . Br. 1997. S. 7.

2 President's Commission on Organizedcrime. The each connection, 1984, S. 7

belirtilen suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin, yararlanma hakkının, üzerindeki hakların ve kime ait olduğunun gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi” ifadesine yer verilmektedir.

"Suç Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi Ve El Konulmasına İlişkin" 8 Kasım 1990 tarihli, 141 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi; suç faaliyetlerinin türlerinden sadece uyuşturucu kaçakçılığı kaynaklı para "aklama" ile ilgili suç faaliyetini tanımlamıştır. Sözleşme'nin 6. maddesi, fonların "aklanması" ile bağlantılı suçları listeleterek tanımlamıştır. 1990 yılında hazırlanan Kara Para Aklama Komisyonu'nun önerileri ve Strazburg Sözleşmesi'nin hükümleri uyarınca, fonların ve diğer mülklerin aklanması bir süreçtir. Yasadışı faaliyetler sonucunda elde edilen bu fonlar; finansal ve kredi sistemi (bankalar, diğer finansal kurumlar) aracılığıyla yerleştirilerek, devredilerek veya başka bir şekilde aktarılacak ya da bu fonlarla başkaca mülk edinilerek ya da ekonomik faaliyetlerde kullanılarak meşrulaştırılmış olur. Sayılan eylemlerle fon sahibi kendisini gizlemiş olur ve aklanan suç geliri bu kişiye geri döner.³

"Yasallaştırma" kavramına eşdeğer olarak kullanılan "kara para aklama" terimi eleştirilmektedir. A.S.Boskholov'un görüşüne göre, bu terimlerin, ne gramer, ne mantıksal ne de yasal olarak ortak bir temeli yoktur, bunlar farklı kavramlardır. "Kara para aklama" terimini, doktrinde de uygulamada da kullanımı doğru olmayan bir argo terimi olarak değerlendirir.⁴

V.D. Larichev'e göre; genellikle suç eylemi sırasındaki "kirli" para, "temiz" para haline gelecek şekilde, yani yasal gelir görünümü sağlayacak şekilde bir süreçten geçer. Dolayısıyla bu süreçte işlemi başlatan kişiyi veya bu fonların suç kaynaklarını tespit etmek pek mümkün değildir.⁵

3 Hmb.gov.tr/srazburg-sozlesmesi

4 **Босхолов, А. С.** Уголовная ответственность за легализацию денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.08 / А. С. Босхолов. – Иркутск, 2005.

5 **Гернет, М. Н.** Социальные факторы преступности / М. Н. Гернет. – М., 1997. – С. 89.

S.B. Chernov'a göre yasadışı yollarla elde edilen gelirlerin yasallaştırılması (aklama) teriminden; Yasadışı yollarla elde edilen para ve diğer mülklerin kullanımı, bulundurulması veya elden çıkarılması için yasal bir biçim verme anlaşılmalıdır.⁶

Yu.V. Korotkov'a göre ise bu kavram elde edilen gelirin; Kaynağının, konumunun, gelir sahibinin veya diğer hakların gerçek niteliğine ilişkin bilgilerin çarpıtılmasıyla kökeninin kasıtlı olarak gizlenmesidir.⁷

B.V. Volzhenkin'e göre yasadışı yollarla elde edilen gelirlerin yasallaştırılması (aklama) terimi; Elde edilen mal varlığının kaynağını gizlemek amacıyla yürütülen çeşitli eylemler (finansal işlemler veya diğer işlemler) olarak kabul edilir.⁸

Bizce konu hakkında verilen tanımlara ilişkin sürmekte olan bu tartışmada yer verdiğimiz tanımlardan modern tanıma bizce enyakın olan B.V. Volzhenkin tarafından yapılmış olan tanımdır. Zira diğer tanımlar incelendiği üzere görülecektir ki kara paranın kaynağı ile ilgili ya bir belirtme yoktur ya da doğru yapılmamış ve eksiktir. B.V. Volzhenkin ise kara paranın suçtan kaynaklandığı unsuruna yer vererek daha kabul edilebilir bir tanım getirmiştir. Ama tabi günümüz kara para yöntemlerini kapsayıcı daha geniş bir tanım olmadığı ve revizasyona açık olduğu için de kısmen katılmakla yetinmek gerekir fikrindeyiz.

Son zamanlarda bu terime, ABD'de ve Batı Avrupa'nın bazı ülkelerindeki terörist saldırılardan sonra, terörün finansmanı da eklenmiştir. Günümüz toplumunda, medyanın da etkisiyle "kara para aklama ve terörizmin finansmanı" ciddi, ekonomik temelleri tehdit eden yapısı nedeniyle suç dünyasında adeta popüler bir rol üstlenmiştir. Demek ki, suçluların yasal olmayan yolla kazanılmış paralarını ve diğer mülklerini yasal hale getirme arzusu yanında; toplum karşıtı hareketlerin yani terörizmde bu suç bakımından rolünü inkar etmemek gerekir. Küresel ekonominin bir bütün olarak finansal istikrar düzeyinin korunması, ulusal bütçelerin dengesinin sağlanması ve aynı zamanda

6 **Чернов, С. Б.**Отмывание криминального капитала как угроза экономической безопасности. ВПМК МВД России. / С. Б. Чернов. – 2 006. – Домодедово.

7 **Коротков, Ю. В.**Уголовно-правовые и криминологические аспекты борьбы с легализацией незаконных доходов : автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ю. В. Коротков. – М., 1998.

8 **Волженкин, Б. В.**Экономические преступления. / Б. В. Волженкин. – СПб., 1999. – С. 107

terörizmin ve aşırılığın finansmanının engellenmesinin bu suç bakımından alınacak tedbirlerin etkililiğine bağlı olduğuna dikkat edilmelidir.

1. Türk Ceza Kanununda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri Kavramı

a. Anlamı

Türk Ceza Kanunu'nda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin anlaşılabilmesi için malvarlığı kavramı ve bu malvarlığının nasıl bir suçtan elde edildiğinin bilinmesi önem taşır.

Malvarlığı kavramı malvarlığı, mamelek anlamına gelen misli şeylerle ölçülebilen hak ve alacakları ifade etmektedir.⁹

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri kavramı TCK'da tanımlanmamıştır. TCK anlamında bu kavramın suçtan kaynaklanan *herhangi bir malvarlığı değerini* ifade ediyor olduğu söylenebilir. Bu kavram Türk Ceza Kanunu madde 282'de düzenlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu anlamında önem arz etmektedir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya bilinen adıyla karapara aklama kavramını, kanun dışı yollardan kazanılan gelirin değerini mümkün olduğunca koruyarak, yetkililerin dikkatini çekmeyecek ve kullanılabilirliğini arttıracak şekilde gizleyerek veya kanuni gerekçe kazandırarak, başka varlıklara dönüştürülme işlemi olarak tanımlamak mümkündür.

Türk Ceza Kanunu'nda bu suçun oluşması için ise suçtan elde edilen malvarlığı konusunda bir kısıtlama yokken, bu malvarlığının elde edildiği suç hakkında TCK'nın 282. maddesinin 1 fıkrasının ilk cümlesindeki '*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri*' ifadesi alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektirme ölçütünü getirmiştir.

9 **Özbek**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklanma Suçu, s.167; **Değirmenci, Olgun**, 5237 Sayılı Kanunda Düzenlenen Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun 4208 Sayılı Kanundaki Düzenleme İle Karşılaştırılması, Karapara Aklama Ve Terörizmin Finansmanı, Edi. Aydın, Süleyman, Ankara 2008, s.109.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya bilinen adıyla kara para aklama kavramını, kanun dışı yollardan kazanılan gelirin değerini mümkün olduğunca koruyarak, yetkililerin dikkatini çekmeyecek ve kullanılabilirliğini artıracak şekilde gizleyerek veya kanuni gerekçe kazandırarak, başka varlıklara dönüştürülme işlemi olarak tanımlamak mümkündür.¹⁰

(1) *Madde 282- (1) (Değişik: 26/6/2009 – 5918/5 md.) Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*

(2) *(Ek: 26/6/2009 – 5918/5 md.) Birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(3) *Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.*

(4) *Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.*

(5) *Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.*

(6) *Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.*

Yukarıdaki tanımlama sorununa ilişkin verdiğimiz görüşlerce bizce suç bazında düşüncemize en yakın olan ve ileride olabilecek muhtemel yöntemleri de kapsayabileceğini düşündüğümüz ilk fikir daha makul ve kabul edilebilirdir.

10 The Money LaunderingTheme, FSA yay, Temmuz 2001, www.fsa.gov.uk/pubs/other/money_laundering.pdf, s.18 Kontrol Tarihi: 11/01/2011

b. Kara para Aklama Kavramı ile İlişkisi

“Karapara” terimi mevzuatta ilk defa 4208 Sayılı Kanun ile girmiş ve suç tipi de “karapara aklama suçu” olarak isimlendirilmiştir. Karapara terimi, hukuki bir nitelik taşımasa da madde metninde kullanılarak hukuki bir nitelik kazandırılmaya çalışılmıştır. Doktrinde de yaygın kanaat, karapara kavramının hukuki bir kavram olmadığı yönündedir.¹¹

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama” ifadesinin, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunu’nda da “suç geliri” ifadesinin kullanılmasıyla “karapara” kavramının kullanımı azalmıştır. Nitekim 5549 Sayılı Kanunun 26. maddesinin 3. fıkrasında da mevzuatta yer alan “karapara” ibaresinden “suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri”, “karapara aklama suçu” ibaresinden “aklama suçu”nun anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

4208 sayılı Kanun’un 2-a maddesinde, karaparanın tanımına yer verilmekteydi. Buna göre, karapara “fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil; sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değeri” ifade etmekteydi.

Kara para kavramının tanımıyla ilgili olarak birbirine yakın anlamlar taşıyan birçok tanıma yer verilebilir. Ceza hukuku anlamında karapara, yasa dışı faaliyetlerle diğer bir deyişle konusu suç teşkil eden fiillerin işlenmesiyle elde edilen para, mal, gelir veya sair değerleri ifade eder. Kısacası kara para, kaynağı yasadışı olan paradır.¹² Teori

11 **Kerim, ÇAKIR**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.10, İstanbul, 2016.

12 **Aydın, Süleyman/Yilmazer, Yakup**, Yolsuzluk ve Mali Suçlar, Ankara 2014, s.450; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.27; **Ergül**, Kara Ekonomi ve Aklama Suçu, s.1; **Mavral, Ülker**, KaraparaKayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları, 2. Baskı, Ankara 2003, s.46-47; **Güner, Sedat**, Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması, Ankara 2003, s.373; **Say, Güray**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması (Kara Para Aklama), İstanbul Barosu Dergisi, C. 87, S. 3, Y. 2013, s.149; **Aschke, Thomas Peter**, Der Straftatbestand der Geldwäsche im Lichte zivilrechtlicher Erwerbsprinzipien, Hamburg 2011, s.12; **Kocasakal**, Kara Para Aklama Suçu, s.13; **Dülger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s. 44-45; **İpek, Halim**, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, İstanbul 2000, s.3; **Aydın, Hasan**, Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu, Ankara 2010, s.15; **Başak, Ramazan**, 50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No:206 Y. 1998, s.1 vd.; **Kömürcü, Mehmet/Çalışkan, Yusuf**, Organize Suç Örgütleri ve

ve uygulamada kara para deyimi yerine “kirli para” veya “suç geliri” kavramları da kullanılmaktadır.¹³ Bununla beraber daha somut bir tanım olarak her türlü suçtan elde edilen kazanç da karapara olarak tanımlanmaktadır. Tanımlarda, suç işlenerek elde edilen gelir, para ile ifade edilmeye çalışılmıştır. Çünkü para deyince, değişimi olan ve tedavülde bulunan, maddi anlamda da ekonomik değeri olan varlıklar akla gelmektedir.¹⁴

Kara paranın aklanması hususunda en önemli noktalardan bir tanesi de bu konunun nasıl ele alındığıdır. Aslında kara paranın aklanması konusunun birçok alanda incelenmesi mümkündür. Bu bağlamda kara para konusunun tespitinden önce, öncelikle bu kavramın ekonomik, sosyal ve ahlaki açıdan tanımlanmasında yarar vardır.

Sosyal anlamda bu kavramı; toplumun bütününe doğrudan veya dolaylı bir şekilde zarar veren her türlü uygulamadan elde edilen kazanç şeklinde tanımlamak mümkündür.

Ahlaki anlamda ise, toplumda ahlaka uygun olmayan hareketler neticesinde edinilen tüm kazançlar şeklinde tanımlayabiliriz. Bu tanımlamayı yaparken toplumda var olan ahlak değerleri esas alınacaktır, edinilen kazançların kanuna uygun olup olmadığı önemsizdir.

Ekonomik anlamda karapara, ekonomik hayata zarar veren ve kanunda belirlenen yasa dışı yollardan elde edilen her türlü kazancı ifade eder.¹⁵

Karapara aklama sözlükte; gayrimeşru yollarla elde edilen paraya, meşrumuş gibi görüntü vermek için gösterilen çaba¹⁶ veya yasa dışı faaliyetlerden elde edilen parayı türlü yollarla yasal duruma getirme anlamlarına gelmektedir.¹⁷

Ceza hukukunda ise aklama kavramı, hukuka aykırı yollardan elde edilen gelirlerin izlerini gizlemek, yok etmek veya bu gelirleri bir yerden başka bir yere

Yolsuzluklara Karışmış Kamu Görevlileri Tarafından Yurtdışına Kaçırılan Paraların Takibi Konusunda Uluslararası Hukuki Düzenlemeler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2001/3, s.915.

13 **Aydın/Yılmaz**, Yolsuzluk ve Mali Suçlar, s.450; **Dülger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s.45.

14 **Kocasakal**, Kara Para Aklama Suçu, s.13; **Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem**, Kişilere Karşı Suçlar, 2. Baskı, İstanbul 2011, s.499.

15 **Türkiye Bankalar Birliği**, Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri, Yayın No: 235, Y.2003, s.5.

16 **Şener**, Hukuk Sözlüğü, Ankara 2001, s.421.

17 **Ayverdi**, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, s.1573.

aktararak söz konusu malvarlığını sanki yasal yollardan elde edilmiş gibi ekonomiye ve finans sistemine dahil etmek anlamına gelir.¹⁸

Kocasakal'agöre, karapara aklama: Suçtan elde edilen gelirin, yasal ve meşru yoldan elde edilmiş gibi gösterilmesi, suç gelirine meşruiyet görüntüsü kazandırılması sürecine verilen isimdir.¹⁹ Aklama faaliyetinde, suçtan elde edilen gelire meşruiyet kazandırma amacı bulunmaktadır.²⁰

Aklama kavramı, İngilizcede “moneylaundering” şeklinde ifade edilir. Suç gelirleri kavramının İngilizce karşılığı ise “proceeds of crime” veya “dirty money” dir. Bu kavramlar uluslararası hukukta ve mukayeseli hukukta da yer edinmiştir.

2. Kazakistan Ceza Kanununda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Kavramı

a. Anlamı

Kazakistan Cumhuriyeti hukuk doktrininde “yasallaştırmanın” tanımı konusunda bir fikir birliği yoktur.

2009 yılına kadar Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 193.Maddesinde de süre gelen, Ceza hukukun tanımlama sorunu üzerine devam eden önemli teorilerindendi. Bu kavram yani kara paranın yasallaştırılması, finansal sözleşmeler ve diğer mülklerle yapılan işlemleri bilerek yasa dışı yollarla gerçekleştirme ve daha sonra

18 **Sullivan, Kevin**, Anti-Money Laundering in a Nutshell: Awareness and Compliance for Financial Personnel and Business Managers, New York 2015, s.1; **Koningsveld**, Research Handbook on Money Laundering, s.437; **Görg, Sabine**, Geldwäschebezogene Terrorismusbekämpfung, Frankfurt am Main 2010, s.4; **Angela Veng, Mei Leong**, The Disruption of International Organised Crime An Analysis of Legal and Non-Legal Strategies, İngiltere 2007, s.30; **Simonsohn-Basse, Michael Detlev**, Geldwäschebekämpfung und organisiertes Verbrechen, Bern 2002, s.8; **Dannecker, Gerhard/Leitner, Roman**, Handbuch der Geldwäsche-Compliance, Wien 2010, s.44, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.13, İstanbul, 2016.

19 **Kocasakal, Ümit**, Karapara Aklama İle Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, Karapara Aklama Ve Terörizmin Finansmanı, Edi. Aydın, Süleyman, Ankara 2008, s.56.

20 **Aydın/Yılmaz**, Yolsuzluk ve Mali Suçlar, s.63; **Kömürcü, Mehmet/Çalışkan, Yusuf**, Organize Suç Örgütleri ve Yolsuzluklara Karışmış Kamu Görevlileri Tarafından Yurtdışına Kaçırılan Paraların Takibi Konusunda Uluslararası Hukuki Düzenlemeler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2001/3, s.916; **Kocasakal**, Kara Para Aklama Suçu, s. 21; **Kocasakal**, Karapara Aklama İle Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.57.

o geliri farklı ekonomik faaliyet ve gelir getiren işletmelerin yürütülmesi için kullanılma olarak anlaşılmıştır.²¹

Aynı zamanda bu kavramayukarıdaki teori ile birlikte, uluslararası hukukun normlarından gelen farklı bir yaklaşım vardı. Analizde görüldüğü gibi, Kazakistan Cumhuriyeti'nde kanunun ilk halind yasallaşma tanımı uluslararası ölçütlerden önemli ölçüde farklıydı.

I.S. Borchashvili ve diğer araştırmacılar, kara para aklama ve yasallaştırma kavramlarını ilk olumlu değerlendirmelerin 19 Aralık 1988 tarihli BM Viyana Sözleşmesi ile yapıldığını düşünmektedir. "Kara para aklama" kavramının içinde, suç işleme sonucunda elde edilen; para ve mal ile yapılan çeşitli manipülasyonlar da bulunulur. "Kirlili" para ve farklı yasadışı gelirler; uyuşturucu kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, insan kaçakçılığından neticesinde alınan parayla aynı anlama gelmektedir. Yasadışı geliri "yasallaştırmak" için, genel olarak, meşru bir işletme kullanılır. Yasadışı mali sermayeyi yasal olan ekonomiye getirmek amaçlanmaktadır.²²

Aynı görüşe sahip A.M. Beysenov, yasallaştırma sorunu ile ilgilenen bazı araştırmacıların farklı görüşte olduğunu şöyle belirtmektedir. Bazı yazarların daha dar bir yaklaşımları olduğunu belirtmektedir. Yazarların; "kirlili" parayı "yıkayarak", herhangi bir faaliyet veya işlem yapıp, suçun sonucu olarak elde edilen paranın, yasal olarak varlığını devam ettirdiklerini ancak paranın dışındaki yasadışı gelir kaynaklarını göstermediklerini ifade etmektedir. A.M. Beysenov'a göre bu terimin içinde sadece paradan bahsedilmekte ancak yasa dışı elde edilen mülkler konusu dikkate alınmamaktadır. Bunun yanında yasa dışı gelir kaynağını yasallaştırmak diğer suç türleri hariç başlı başına bir suçtur.²³

21 Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Кн.2 (статьи 175-393) / подред. **Рогова И.И., Рахметов С.М.** – Алматы, 2004; Уголовное право Республики Казахстан. Особенная часть: учебник – Алматы, 2003; Уголовное право Казахстана (Особенная часть) / подред. **Рогова И.И., Рахметов С.М.** – Алматы, 2001; Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Кн. 2 (статьи 175 -393) / 2-е изд., доп. и перераб. подред. **Рогова И.И., Рахметов С.М.** – Алматы, 2007; **Сейтхожин Б.У.** Преступление в сфере экономической деятельности: понятие, виды, ответственность: монография. – Караганда, 2006.

22 Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Общая и особенная часть / 2-е изд., исправл. и доп., и перераб. подобщ.ред. д.ю.н. проф. **Борчашвили И.Ш.** – Алматы, 2007.

23 **Бейсенов А.М.** Проблемы расследования легализации денежных средств или иного имущества приобретенного незаконным путем: дисс.канд. юрид. наук: 12.00.09. – Караганда, 2000.

Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki araştırmacılar; ceza hukukunda yer alan yasallaştırma (kara para aklama) teriminin anlamının, yasallaştırma girişiminde bulunan kişinin çaba gösterip, bir süreç içerisinde para da dahil olmak üzere mülk edinmeye meşruiyet kazandırmak amacı olduğunu belirtmektedirler.

A.M. Kocharyan, para ve diğer malların “yasallaştırılması” terimini iki yönlü amaç ile gerçekleştirilen ekonomik ve finansal işlemlerin yürütülmesi olarak açıklar: ilk olarak, mülkün ve paranın menşei ile varlığını, asıl amacını gizlemek için; ikinci olarak bu mülklerden elde edilen geliri ele alıp meşru işletmeye para yatırmak olduğunu söylemektedir.²⁴

O.Y. Yakimov, "kara para aklama" kavramında farklı bir yaklaşımı savunmaktadır. Ağır veya çok ağır bir suç işlenmesi sonucu ile edinilen bu mal varlığı hakkını yasalara uygun edinmek, kullanmak ve elden çıkarmak ya da başkasına vermeyi amaçlayan eylemleri anlamak gerektiğini söylemektedir.²⁵

K.V. Tetyukov, “yasallaştırmanın” (kara para aklama), bir suç sonucunda elde edilen gelirin ve mülkiyetin; kullanımına ve elden çıkarılmasına meşru bir şekil vermek ile sonuçlandığını düşünmektedir.²⁶

Y.V. Korotkov, suç gelirlerinin yasallaştırılmasının (kara para aklama), "gelirin gerçek doğası, kaynağı, yeri, gelirin mülkiyeti veya diğer haklarıyla ilgili bilgileri tahrif ederek, yasadışı gelirle işlem yaparak, kasıtlı olarak kaynaklarını gizleyerek, resmi olarak yasal ciroya girmek için taşınır veya taşınmaz malların çeşitli şekillerde (edinme), yasal ekonomik faaliyetlere katma(yatırım yapma vb.)" süreci olduğunu düşünmektedir.²⁷

24 **Кочарян А.М.** Проблемы квалификации легализации преступных доходов // Государство и право. – 2003. - №5.

25 **Якимов О.Ю.** О недостатках законодательного регулирования противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов // Уголовное право. – 2003. - № 1.

26 **Тетюков К.В.** Легализация преступных доходов: уголовно-правовые и криминологические аспекты: дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.08 Челябинск, 2003.

27 **Коротков Ю.В.** Уголовно-правовые и криминологические аспекты борьбы с легализацией незаконных доходов: автореф. дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.08, 2003.

G.K. Ukanova göre Y.V.Korotkov'un verdiği tanım, suç sonucundan elde edilen para "yasallaştırmanın"(kara para aklama) farklı türleri olarak açıklayarak, eylemin sadece bir hedefi olduğunu işaret etmektedir.²⁸

2009 yılında, “Suç Gelirlerinin ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi” Kazakistan Ana Yasanın 1.madde 11.fıkrasında “Suç Gelirlerinin Aklanması” kavramıyla ortaya koyulmuştur. Bu terimden yasa, “ceza işlemlerini temsil eden mülklerin dönüştürülmesi veya devredilmesi veya bu tür bir mülkün mülkiyeti ve kullanılması gibi işlemler yaparak, yasal işlemlerle yasal olmayan yollarla elde edilen para ve (veya) diğer mülkleri dahil etmeyi ifade etmektedir. Doğası, kaynağı, yeri, tasfiye metodu, hareketi, mülkiyete veya mülküne ilişkin haklar, bu tür bir mülkün suçun gelirini temsil ettiği biliniyorsa paranın yasallaştırılmasında arabuluculuk ve (veya) cezai yollarla elde edilen diğer mülkler” anlaşılmaktadır.²⁹

I.L. Tretyakov, “suçla elde edilen gelirin yasallaştırılması (kara para aklama), olumsuz bir sosyal fenomendir. Maddi malların niteliği ve fiili mülkiyeti (mülkiyet hakkı) veya ilgili haklara ilişkin bilgilerin çarpıtılması, kişi bu maddi faydaların illegal olarak elde edildiğini bildiğinde, gerçek mülkiyet kullanım ilişkisinin yasallığının resmileştirilmesiyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili diğer eylemlerin yanı sıra, yasal olarak kullanılabilir hale getirme ve suç kaynaklarının gizlenilmesi” sonucuna varmaktadır.³⁰

Bu durumun ilginç bir yönü şudur, 7 Temmuz 2016 tarihli ve Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesinin Düzenleyici Kararı ile “Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesinin Bazı Düzenleyici Kararlarında Değişiklik ve İlave Yapılması” ile 18 Haziran 2004 tarihli "İktisadi faaliyet alanında cezai suçların niteliği ile ilgili bazı

28 **Уканов Г.К.** Легализация денежных средств или иного имущества, приобретенного незаконным путем: уголовно-правовое и криминологическое исследование: дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.08 Алматы, 2008.

29 Закон Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» от 28 августа 2009 года № 191-IV.

30 Нормативные постановления Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности» от 18 июня 2004 года № 2, «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные постановления Верховного Суда Республики Казахстан» от 7 июля 2016 года № 5.

konularda" eklenmesidir. Bunların içine paranın yasallaştırılması (aklama) ve diğer suçla kazanılan mülklerin sorumluluğunu açıklayan ilaveler eklenmiştir.

Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi'nin İçtihadı Birleştirme Kararındaki para veya diğer mülkleri yasallaştırma(aıklama) ile alakalı "Ekonomik Faaliyet Alanındaki suçlarla ilgili bazı açıklamaların"³¹ onuncu fıkrasının dördüncü paragrafında "Suçlu kişi, yasallaştırılmış mülkün cezai kökenini, bilmeli" yazmaktadır. Bununla birlikte, kişinin suçun özel koşullarının farkında olması gerekmez.³²

Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesinin İçtihadı Birleştirme Kararındaki para veya diğer mülkleri yasallaştırma(aıklama) ile alakalı "Ekonomik Faaliyet Alanındaki suçlarla ilgili bazı açıklamaların onuncu fıkrasının birinci paragrafında, "Suç sonucunda elde edilen para ve diğer mülkleri meşru dönüşümde kullanmak, sözleşmeleri imzalamak ve diğer formalite olarak meşru olan faaliyetlerle, paranın ve diğer mülklerin kaynaklarını gizlemenin ana amacı" olduğunu söylemektedir.³³

"Para aklama için yapılan sözleşmeler, medeni hakların ve yükümlülüklerin oluşturulması, değiştirilmesi veya sonlandırılması ve medeni hakların ve yükümlülüklerin ortaya çıkması veya devredilmesinin bir görünümünü oluşturmayı amaçlayan işlemleri içerir. Aynı zamanda, fail için olan finansal işlemler ve sözleşmeler, mülkün yasal olmayan yollardan edinilmesi gerçeğini gizlemek ve açık dolaşımını sağlamak amacıyla, bu işlemlerin niteliğinde belirtildiği gibi, yasallaştırılmış mülkün ana suçla bağlantısı arasında gizlilik göstermektedir."³⁴

Bilerek yasa dışı yollarla elde edilen para ve(veya) diğer mülklerin eşzamanlı olarak devralınması ve yasallaştırılması durumunda, suçlu kişi, "Ceza hukuku yoluyla

31 Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V ЗРК.

32 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности» от 18 июня 2004 года № 2.

33 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности» от 18 июня 2004 года № 2.

34 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности» от 18 июня 2004 года № 2

elde edilen para ve/veya diğer mülklerin yasallaştırılması (kara para aklama) ”³⁵ maddesinde belirtilen toplu suçlar için cezai sorumluluk taşımaktadır.³⁶

Dolayısıyla, Kazakistan Cumhuriyeti'nde, yasal olmayan yollarla elde edilen para ve diğer mülklerin “yasallaştırılması” ve “aklanması” terimleri, eş anlamlı olan ve birbirleriyle özdeş olan kelimelerdir.

b. Kara Para Aklama Kavramı ile İlişkisi

“Yasallaştırma” terimini tam olarak anlamak için, “aklama” kavramının başlangıçta nereden geldiğini açıklığa kavuşturmak gerekmektedir.

Ayrı bir suç olarak kara para aklama ilk olarak 1980'lerin ortalarında ABD hukukunda tanımlanmıştır. “Kara para aklama” terimi aynı dönemde bilimsel ve yasal dolanıma girmiştir; bunun nedeni, o sırada organize suç gruplarının mali işlemlerinin yasallaştırılması ve uyuşturucu kaçakçılığından kaynaklanan finansal işlemlerin büyümesiyle ilgili yeni bir fenomeni ifade etme gereğidir. Bu nedenle, 1984 yılında Amerika Birleşik Devletleri Organize Suç Komisyonu tarafından, “Kara para aklama; varlığın, yasadışı yollarla alınan gelir veya yasadışı gelir kullanımının gizlendiği ve daha sonra bu gelirlerin yasal bir kökene sahip gibi görüldüğü bir süreç” kavramı olarak tanımlanmıştır.³⁷

Daha sonra, çok kısa bir süre içinde, bu tür suçlar, bireysel devletlerin ve uluslararası toplumun finansal sistemlerinin istikrarı için gerçek bir tehdit teşkil eden ve özel bir tehlike getiren uluslararası ölçekte statü kazanmışlardır. Daha önce belirtildiği gibi, suç gelirlerinin yasallaştırılmasının ve kara para aklamanın türlerinin ve yöntemlerinin listelenmesinin ayrıntılı bir tanımı, birçok ülkede ilgili mevzuatın geliştirilmesinde büyük etkisi olan 19 Aralık 1988 tarihli Narkotik Uyuşturucular ve Psikotropik Maddelerde Yasadışı Ticarete Karşı BM Sözleşmesinde yer almaktadır.

35 Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V ЗРК.

36 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности» от 18 июня 2004 года № 2.

37 President's Commission on Organized crime. Theeachconnection, 1984, S. 7.

Viyana Konvansiyonu, uyuşturucu kaşakçılığından elde edilen kara para aklamayı suç olarak kabul edilmiştir ve birçok devlet için bu kabullenme bir tür birleşik yasal işlem olarak statü kazanmıştır.

Bu arada, organize suç hem yasal hem de karanlık olan tüm alanlardaki toplumsal yaşama kendi köklerini bırakmaktadır. Karanlık faaliyet alanlarından (kle ticareti, fuhuş, organ ticareti, yasadışı silah ticareti, irtikap, radyoaktif ve diğer tehlikeli maddelerin gizli olarak yerleştirilmesi vb.) kaynaklı suç örgütlerinin gelirlerinin artmasını saęlamaktadır³⁸. Böylece yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirin bir kısmı “aklanmaya” başlanmış ve yasal ekonomiye yatırım yapılmıştır.

Buna karşılık, 29 Haziran 1998 tarihli “Kazakistan Cumhuriyeti'nin Uyuşturucu ve Psikotropik Maddelerde Yasadışı Ticarete Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Katılması zerine” 246 sayılı Kanunun kabul edilmesi Kazakistan'ın mevzuatının uluslararası standartlara uyarlaması gerekmiştir.

Aynı zamanda, "kara para aklama" terimini, sadece uyuşturucu, uyuşturucuların veya psikotropik maddelerin yasadışı dağıtımıyla bağlantılı suçlardan elde edilen gelirle sınırlamamak gerekmektedir.

Kazakistan, suç yoluyla elde edilen mülklerin ve (veya) para “yasallaştırma” ve "aklama" terimlerini, bir tür eş anlamlı kelime olarak kullanmış ve bunları özdeşleştirmiştir.

38 Мельников В.Н. Противодействие легализации преступных доходов / В.Н. Мельников, А.Г. Мовсесянс. – М., 2007.

II. TÜRK VE KAZAKİSTAN CEZA HUKUKU BAKIMINDAN SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNUN TARİHİ GELİŞİM SÜRECİ

A. Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun Tarihçesi

Türkiye'nin suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla tanışması 1960'lı yıllara rastlamaktadır. Bu yıllarda Avrupa'ya çalışmaya giden Türk işçileri ile toplum yapısında değişiklik olmuş ve oraya giden işçi ailelerinin bir kısmı ya zor şartlar altında çalışmaya katlanmış ya da hızlı bir şekilde zenginleşme maksadıyla yasa dışı yollara meyletmıştır. Suç işlemeyi bir zenginleşme aracı olarak gören bu azınlık grup o yıllarda ülkeye bavullarla külçe altın sokmakta ve o dönem için aklama suçunun en yoğun işlendiği İsviçre'de yasadışı iş yapanlarla Türkiye'deki suç örgütleri arasında yakın ilişkiler kurulmaktaydı.³⁹

1970'li yıllarda Türkiye'deki suç örgütleri kurmuş olduğu bağlantılarla ülkede uyuşturucu ticareti, silah ve sigara kaçakçılığı suçlarını işlemeye başlamıştı. Böylece ülke dışında kazanmış oldukları döviz Türkiye'de yaşanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle ciddi gelir kaynaklarına çevirmişlerdi.⁴⁰

20. asrın sonlarında ülkede yaşanan siyasal krizler ve döviz bunalımı ekonomik düzeni aşırı derecede sarsmıştı. Ayrıca bu tarihlere gelirken terör eylemlerinin ülkede iç savaş tehlikesi oluşturmalarına, terör eylemlerine yatırım yapmak isteyen kitlelerin de bu suçu fazlaca işlemesine neden olmuştu.

Ekonominin reel kesiminde hayali ihracat aracılığıyla, finans kesiminde ise kayıtsız-şartsız açılan döviz tevdiat hesapları ve sırdaş hesaplarla aklama faaliyetleri giderek artmıştı. Yine o yıllarda siyasi iktidarda bulunan kişilerin ve ekonomik gücü elinde bulunduran kesimlerin ülkeyi düzlüğe çıkarmak maksadıyla yapmış olduğu

39 **Kerim ÇAKIR** Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu. Doktora Tezi Marmara Üniversitesi, İstanbul 2016 s. 19

40 **İpek**, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, s.73; **Mavral**, KaraparaKayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları, s.168.

açıklamalar suçtan elde edilen gelirlerle zenginleşmeyi sağlamıştı. 1980’li yıllarda aklama faaliyetlerini engelleyici yasal düzenlemelerin bulunmaması ve diğer yaptırım türlerinde de “ekonomik suça ekonomik ceza” ilkesiyle hareket edilmesi bu eylemleri gerçekleştiren kimseleri cesaretlendirmişti.⁴¹

İleride aklama suçunun ekonomiye etkileri konusunda yapacağımız açıklamalarda temas edileceği üzere, bir görüşe göre, gelişmekte olan veya ekonomik kriz bulunan ülkelerde her ne şekilde elde edilmiş olursa olsun ülkeye sıcak para girişi olumlu karşılanmaktadır. Bu görüş, o yıllarda iktidarda bulunan kimseler tarafından da kabul görmüş ve “Bankalarımızın kapıları ardına kadar açık, isteyen istediği gibi yararlanabilir” şeklindeki açıklamalar, elinde suç geliri bulunan kimseler tarafından karşılıksız bırakılmamıştı.⁴² Ayrıca buna benzer çağrılar 1994, 2001 ve 2008-2009 senelerinde de çeşitli yasal ve idari düzenlemelerle tekrarlanmış ve ülkedeki ekonomik krizler bu şekilde aşılmaya çalışılmıştır.

1990’lı yıllarda ise, dünya genelinde dengeler değişmiş Sosyalist Blok’un yıkılmasıyla bölgede istikrar kalmamış ve gelişmekte olan ülkeler ekonomik yapılarının bozulmasını engellemek maksadıyla ciddi yaptırımları ve uluslararası işbirliğini devreye sokmuşlardır⁴³. Milletlerarası bir antlaşma olan Viyana Konvansiyonu’nun imzalanması ve ülkeler arasında aklama suçuyla mücadele maksatlı oluşturulan FATF’ın da büyük gayretleriyle aklama suçuyla etkili bir mücadele başlamıştır. Bu mücadeleden Türkiye de pozitif şekilde etkilenmiş ve hukuki ve idari yönden girişimlerde bulunulmaya başlanmıştır.

Ülkede aklama suçu ile mücadelenin başlangıç tarihi ise Türkiye’nin FATF’a üye olduğu 25 Eylül 1991 olarak kabul edilmektedir. Bu tarihten sonra FATF’ın 40 Tavsiye Kararını yerine getirmek maksadıyla aklama eylemlerini suç haline getirme çalışmaları başlamıştır. Bu amaçla 1994 yılında bir yasa taslağı hazırlanmış ve 9 Ekim 1994’te TBMM’ne sunulmuştur. Fakat yasanın TBMM’ye sunulduğu yasama yılı içinde TBMM tarafından onaylanmaması nedeniyle yasa kadük olmuştur. 2-4 Kasım 1994

41 **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları, s.169.

42 **İpek**, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, s.73-74.

43 **İpek**, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, s.75; **Mavral**, KaraparaKayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları, s.169.

tarikhleri arasında ise ilk defa FATF, Türkiye’yi takip sürecine almış ve incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde FATF, Türkiye’nin 40 Tavsiye Kararına uyum konusıyla ilgili alınması gereken önlemleri almadığı ve gerekli adımları atmadığı gerekçesiyle, 19 Eylül 1996 tarihinde 21 numaralı tavsiye kapsamında Türkiye’ye yaptırım uygulama kararı almıştır.⁴⁴ Bu tavsiyede, kararlara uymayan ya da tam olarak kararı uygulamayan devletlerle olan ilişkilere ayrıca dikkat edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Türkiye, bu gelişmeler üzerine yükümlölüklerini yerine getirmek maksadıyla harekete geçmiş ve daha önce hazırlanan, ancak kadük olan yasa tasarısını yeniden TBMM’nin gündemine almış ve tasarı üzerinde yapılan bazı değişikliklerle 13 Kasım 1996 tarihinde TBMM’de görüşülen “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi ile 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin, Murakabesi Hakkındaki Kanuna, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnameye Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun” yapılan oylama ile kabul edilmiştir. Söz konusu Kanun 19 Kasım 1996 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.⁴⁵

Kanuni düzenleme yönünden atılan bu adımdan sonra FATF, önceden aldığı yaptırım kararlarını 12 Aralık 1996’da kaldırmıştır. Daha sonra ise ülkede yürürlüğe giren Kanun’un uygulanışını göstermek adına ve aklama faaliyetlerinin yoğun olarak icra edildiği alanlarla ilgili olmak üzere yeni düzenlemeler getirilmeye başlanmıştır.

Burada Türkiye’deki düzelemeleri ele alacak olursak birtakım değişiklikler yapıldığını ve düzenlemelerin tarih içinde modernize edildiğini görürüz. Bunların başında tanımın gelişimi ve değişimini ele almak gerekir ki zaten buna yukarıda değinmiştik o yüzden tekrar değinilmeyecektir. Düzenlemenin gelişimine dönersek, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu için gerekli olan öncül suçun belirleniş şeklinin bir önceki düzenleme olan 4208 sayılı kanuna göre radikal bir biçimde değıştirilmişnumerusclauses olarak sayılma sisteminden eşik sistemine geçilmiştir.

44 **Mavral**, KaraparaKayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları, s.170.

45 **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları, s.170-171.

B. Kazakistan Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun Tarihçesi

Kazakistan Cumhuriyeti FATF üyesi 31 diğer ülke arasında olmamakla beraber, FATF benzeri bölgesel bir grup olan EAG (Avrasya Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansman Grubu)'nun kara para aklama ve terörle mücadele konusundaki Avrasya grubuna dahil olan ülkeleri arasında yer almaktadır.⁴⁶

EAG, dokuz ülkenin bir araya gelmesiyle oluşmuştur (Beyaz Rusya, Kazakistan, Hindistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Çin Halk Cumhuriyeti ve FATF'nin doğrudan üyesi olan Rusya Federasyonu).

EAG'nin ana görevlerinden biri; FATF üyelerine, para aklama ve terör finansmanı ile mücadele alanındaki mevzuatı uygulamaları konusunda yardım etmektir.

Kara para aklama politikasının doğru şekilde uygulanabilmesi için FATF önerilerinin dikkate alınması gereklidir. Yapısal olarak bu öneriler şu şekilde incelenir: hukuk sistemleri; geçici önlemler ve el koyma, kara para aklama ve terörizmin finanse edilmesini önlemek amacıyla finansal kuruluşlar ve finansal olmayan kuruluşlar ile belirli mesleklerden kişiler tarafından tedbirlerin alınması; kara para aklama ve terör finansmanı ile mücadele için sistemlerde ihtiyaç duyulan kurumsal ve diğer önlemler; uluslararası iş birliği.

Öneriler kural olarak suç gelirlerinin aklanmasını önlemeye yönelik kanun koyma faaliyetleri ile ilgilidir. Bir ülkenin mevzuatının uluslararası standartlara uygunluğunun ana kriteri, aklama yöntemlerinin ceza mevzuatı içerisinde yeterli ve açık şekilde düzenlenmiş olmasıdır. Zira medeni, idari ve cezai sorumluluk için bu tür eylemlerin belirli bir şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir. Yukarıda belirtilen uluslararası standartlara ilişkin, Kazakistan yasamasının ilk girişimi, iş veya ticaret yapmak için suç yoluyla elde edilen veya elde edilmiş para veya diğer mülklerin

46 Евразийская группа по противодействию легализации преступных доходов и финансирования терроризма. История, цели и задачи. <http://www.eurasiangroup.org/ru/eag/history.php> //Дата обращения 09 декабря 2018 г.

kullanımını yasaklayan faaliyetleri, Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun m. 165 f.5. suç olarak düzenlemesi olmuştur.

Ancak bu norm uluslararası standartlara uygun değildi. Ayrıca Kazakistan Cumhuriyeti'nde kara para aklama 1997 yılından itibaren suç olarak düzenlenmiştir.

Özellikle, 16 Temmuz 1997 tarihinde kabul edilen, temel ceza kanunu olan Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu m. 193'te kara para aklama ile mücadeleye yer verilmiştir.

Bu maddeye göre, kara paranın kapsamı; finansal işlemlerle ve (veya) nakdi veya başka yollarla ya da kaynağını gizlemek sureti ile suç işleme sonucu elde edilen paralar şeklinde belirtilmiştir.

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun m. 193 2001'den 2014 yılına kadar sekiz kez tadil edilmiştir.

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu m. 193'te yapılan ilk değişiklik, 16.03.2007 tarih ve 163 sayılı «Kazakistan Cumhuriyeti Organize Suçla Mücadelenin Güçlendirilmesine İlişkin Belli Yasalara İlişkin Değişiklikler ve İlave Edilmeler Hakkında Kanun» ile yürürlüğe girdi. Yukarıdaki yasanın, bu maddesine şu eklemeler yapılarak kapsamında değişikliğe gidildi: «Yasadışı yollarla edinilen nakit para ve/veya mülkler hakkında gönüllü olarak beyanda bulunan kişinin eylemleri bu maddenin ikinci ve üçüncü kısımlarında veya başka bir bölümde belirtilen suç unsurlarını içermiyorsa, cezai sorumluluktan muaftır».⁴⁷

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 193. Maddesinde, 25 Eylül 2003 tarih ve 484 sayılı «Kazakistan Cumhuriyeti'nin Yolsuzlukla Mücadele Konusunda Bazı Kanunlarla İlgili Kanun Hükmünde Değişiklik Yapılması ve İlave Edilmesi Hakkında Kanun» uyarınca ikinci kez değişiklik yapılmıştır. Bu maddenin birinci veya ikinci fıkrasında öngörülen fiiller:

«a) Resmi görevlerini yerine getirmeleri halinde devlet görevlerini yerine getirmeye yetkili kişi veya ona eşdeğer bir kişi tarafından;

b) örgüt ile;

47 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам усиления борьбы с организованной преступностью» от 16 марта 2001 года № 163.

c) iştirak halinde işlenirse fail üç yıla kadar belirli faaliyetlerde bulunma hakkından mahrum bırakılır ve üç ila yedi yıl arası hapis cezası ile cezalandırılır, a bendi ile ilgili öngörülen durumlarda mülkiyete el konulmuş olsun veya olmasın 7 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır»

Üçüncü değişiklik, 9 Aralık 2004 tarih ve 10 sayılı «Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu ve Eklerine İlişkin Değişiklikler ve Kazakistan Cumhuriyeti İdari Suçlar Kanunu; idari suçlarla ilgili mevzuatın iyileştirilmesi hakkında kanun» ile yapılmıştır. Bu değişiklik ile, «iki yıllık» ibaresi Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun m. 193, f.2'den çıkarılmıştır.⁴⁸

Yapılan bu değişiklikler, incelenen ceza hükmüne bir imtiyaz verdiyse de dördüncü değişiklik olan 7 Aralık 2009 tarihli 222-IV sayılı «Kazakistan Cumhuriyeti Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Konusundaki Bazı Yasalara İlişkin Değişiklik ve İlave Edilmeler Hakkında Kanun» ile kanun hükmü biraz daha sertleştirilmiştir. Böylece, «Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun m. 193 f.3 b. 2'de yer alan “veya olmasın” kelimesi kanundan çıkarılmıştır».⁴⁹

Beşinci kez yapılan değişiklikle Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun m. 193 f. 1 öngörülen yaptırıma değinilmiştir. 18 Ocak 2011 tarihli 393-IV sayılı «Kazakistan Cumhuriyeti'nin Ceza Muhakemesinin Daha Hümanistleştirilmesi ve Ceza Muhakemesinde Hukuk Kurallarının Güçlendirilmesine İlişkin Bazı Kanunlarda Yapılan Değişiklikler ve İlave Edilmeler Hakkında Kanun» ile maddenin f.1 b. 2'sinde aşağıdaki değişiklik öngörüldü:

«Beş yüz ila yedi yüz aylık hesaplama göstergesi (Aylık Uzlaşma/Hesaplama Göstergesi (MCI), Kazakistan'da emekli maaşlarını, sosyal yardımlarını, vergileri ve uygulanacak ceza ödemelerini hesaplamak için kullanılan bir göstegedir) arasında bir para

48 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в Уголовный, Уголовно-процессуальный, Уголовно-исполнительный кодексы Республики Казахстан и Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях по вопросам упрощения процедур расследования уголовных дел, декриминализации некоторых составов преступлений и совершенствования законодательства об административных правонарушениях» от 09 декабря 2004 года №10.

49 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам дальнейшего усиления борьбы с коррупцией» от 7 декабря 2009 года №222-IV.

cezası veya üç yıla kadar bir süre için özgürlük sınırlayıcı ceza olsun veya olmasın aynı süre için yüz aylık hesaplama göstergesinin karşılığı para cezası verilir».⁵⁰

9 Kasım 2011 tarih ve 490-IV sayılı «Kazakistan Cumhuriyeti'nin Ceza Muhakemesinin Hümanize Edilmesine İlişkin Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ve İlave Edilmesi Hakkında Kanun» ile anılan maddede tekrar değişikliğe gidildi. Özellikle, birinci, ikinci ve üçüncü fıkrada öngörülen cezalar ile «on ila yirmi bin aylık hesaplama göstergelerinin» eşiği artırıldı. Böylece, birinci fıkranın ikinci cümlesinde yer alan «yedi yüz» kelimesi «bin» ile değiştirildi; İkinci fıkranın ikinci bendi ise «yedi yüz» ila «bin» aylık hesaplama göstergesi arasında bir para cezası ile cezalandırılır veya mülkiyete el konularak veya el konulmaksızın beş yıla kadar hapis cezası verilir şeklinde değişikliğe gidildi; Üçüncü fıkranın ikinci cümlesinde de «bin» ila «iki bin» aylık hesaplama göstergesi veya üç ila yedi yıllık bir süre için belirli görevlerde bulunma veya el konulan şeye dair mülkiyet hakkından yoksun bırakılmak suretiyle üç ila yedi yıl süreyle hapis cezasına çarptırılır şeklinde değişikliğe gidildi ve a bendi kapsamındakiler için «mülkiyete el koyma hali yedi yıla kadar sürebilir» ibaresi eklendi, ayrıca fıkrada yer alan «not» kelimesi «notlar» ile; «on» kelimesi «yirmi» ile değiştirildi. Son olarak «geniş» ifadesinin kapsamı daraltıldı.

13 Haziran 2013 tarih ve 104-V sayılı «Kazakistan Cumhuriyeti'nin İktisadi Faaliyet Alanındaki Suçun Azaltılması Hakkında Bazı Yasalara İlişkin Değişiklikler ve İlave Edilmeler Hakkında Kanun» ile ilgili maddede yedinci kez değişikliğe gidildi. Bu kez, yasa koyucu «Paraların veya suç ile edinilen diğer mülklerin yasallaştırılması» başlığını değiştirdi ve birinci fıkranın ilk bendini şöyle ifade etmiştir: «Finansal işlemlerle ve (veya) parasal nakdi veya suç yoluyla edinilen diğer mülklerle başka işlemler yapılması veya kaynağını gizlemek amacıyla belirtilen para veya mülklerin başka bir şekilde kullanılması».⁵¹

50Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам дальнейшей гуманизации уголовного законодательства и усиления гарантий законности в уголовном процессе» от 18 января 2011 года №393-IV.

51 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам дальнейшей декриминализации преступлений в сфере экономической деятельности» 13 июня 2013 года № 104-V.

Ek olarak, Kanun maddesinin 2. Fıkrasında şöyle belirtilmektedir: «Suç yoluyla edinilen para veya mülkler hakkında gönüllü olarak beyanda bulunan(etkin pişmanlık gösteren) kişi, eylemleri bu maddenin ikinci ve üçüncü bölümlerinde veya başka bir suçta belirtilen suç unsurlarını içermiyorsa, cezai sorumluluktan muaf tutulur».⁵²

Anlatılan hususlar dışında 2001 ila 2013 yılları arasında, belirtilen maddede pek önemli değişiklikler olmadığı gözlemlenmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun m. 193'te yapılan son değişiklik ve eklemeler, 10 Haziran 2014 tarihli ve 206-V sayılı Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu ile yapılmıştır; «Terörizmin Finansmanı».

Bu sefer, m. 193 1. Fıkranın içeriği «suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması»⁵³ şeklinde değiştirildi.

Birinci fıkra şu şekildedir: «Suç gelirlerini temsil eden mülkü dönüştürerek veya aktararak, gerçek doğasını, kaynağını, yerini gizleyerek veya gizlemek suretiyle işlem yaparak suç yoluyla elde edilen para ve (veya) diğer mülkün yasal şekilde dolaşımını sağlamak amacıyla suçtan kaynaklanan malvarlığı gelirlerini yöneten, yerini değiştiren, bilerek devralan veya kullanan kişi cezalandırılır. Bu kişiler beş yüz ila bin aylık hesaplama göstergeleriyle veya bir ila üç yıl arası özgürlük sınırlamasıyla veya aynı süre boyunca yüz aylık hesaplama göstergeli para cezasıyla veya mülke el konulması cezası yanında hapis cezası ile cezalandırılır».⁵⁴

Birinci ve ikinci fıkra «para ya da diğer mülk» kelimeleri «suç yoluyla elde edilen para ve (veya) diğer mülkler» ile değiştirildi ve üç noktada değişiklik yapıldı; «Koşulların değiştirilmesi, paranın el değiştirmesi ve (veya) diğer mülkler».⁵⁵

52 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам дальнейшей декриминализации преступлений в сфере экономической деятельности» 13 июня 2013 года № 104-V.

53 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» от 10 июня 2014 года № 206-V ЗРК.

54 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» от 10 июня 2014 года № 206-V ЗРК.

55 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам противодействия легализации

Gördüğümüz gibi, 1997'de Kazakistan Cumhuriyetinin yasasında ilk defa yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu maddesi birçok kez değişikliğe uğramıştır. Bu madde uluslararası düzeyde tanımı da dikkate alınarak bu değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

1 Ocak 2015'te, 16 Temmuz 1997 tarihli Kazakistan Ceza Kanunu m. 193 kavramın önemi ve yeni Kazakistan Ceza Kanunu sistematığı de dikkate alınarak m. 218 kabul edildi. Kazakistan Ceza Kanunun m. 218 2015-2018 arasında bu kadar kısa uygulanma döneminde bile 3 kez değişikliğe uğratıldı.

2 Ağustos 2015 tarihli ve 343-V sayılı «Kazakistan Cumhuriyeti'nin Ceza Hukuku Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu ve Terörün Finanse Edilmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnameye İlişkin Değişiklik ve İlaveler Hakkında» kanun ile Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun m. 218 değiştirildi.

Bu durumda yeni halindeki m.218 f.1 aşağıda belirtilen şekilde değiştirildi

«Parasal yollarla yasal olarak dolaşımda bulunma ve (veya) ceza yoluyla elde edilen diğer mülklerin, cezai geliri temsil eden mülkün; dönüştürülmesi veya devredilmesi, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, elden çıkarma yöntemini, hareketini gizlemek veya gizleyen işlemler yoluyla; bu mülkün suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini temsil ettiği biliniyorsa, bu mülkün para yasallaştırılmasında kullanılması ve (veya) bu tür işlemlerin önemli miktarda gerçekleştirilmesi halinde, suç işlenerek elde edilen diğer mülkler,-».⁵⁶

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun m.218 ikinci kez 8 Nisan 2016 tarihli ve 489-V sayılı «Kazakistan Cumhuriyeti'nin Tahkim Üzerine Bazı Yasama Kanunlarında Değişiklik Yapılması ve Ek Edilmesi Hakkında Kanun» ile değiştirilmiştir. Bu nedenle suçtan kaynaklı malvarlığı değerleri içinden önemli miktar ve önemli boyut ibaresi çıkarılmıştır. Aynı değişiklik kanunuyla m.218 gösterilen ibare suçtan kaynaklanan malvarlığı miktarı iki bini aşan aylık hesaplama göstergesi olarak

(отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» от 10 июня 2014 года № 206-V ЗРК.

56 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» от 2 августа 2015 года № 343-V ЗРК.

değiştirilmiştir (KCK m.3 f.2) Buna karşılık KCK m.218 f.1. b.1 değiştirilmiş ve aşağıdaki hale getirilmiştir:

«Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yasal olarak dolaşımına dahil olmak; mülkiyetini dönüştürmek veya devretmek yoluyla işlemler yaparak, bu tür mülkiyeti bulundurmak ve kullanmak, gerçek doğasını, kaynağını gizlemek veya saklamak; konumu, elden çıkarılma yöntemi, hareketi, mülkiyeti veya bu tür bir mülkün suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini temsil ettiği biliniyorsa, yasallaştırılmasında aracılık ve (veya) suçtan kaynaklanan diğer mülkler-».⁵⁷

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun m.218 yapılan üçüncü ve son değişiklik, 12 Temmuz 2018 tarih ve 180-VI sayılı «Kazakistan Cumhuriyeti'nin Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına, Ceza, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ve Özel Faaliyetler Kurumu'nun Geliştirilmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname» kararname ile yapılmıştır. Madde iki ve birinci fıkrasında değişikliklere göre yeni cezalandırma türü, özgürlüğü bağlayıcı ceza ile cezalandırır.

Birinci ve ikinci maddelerin müeyyidelerle birlikte, bu madde için özgürlük sınırlaması şeklinde yeni bir ceza ölçütü de dahil edilmiştir. Bu nedenle, Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 218.maddesinde birinci fıkranın ikinci paragraftaki “miktar veya” kelimelerinin ardından “kamu çalışmalarına sekiz yüz saate kadar katılım”, ve ikinci fıkranın ikinci paragraftaki “miktar veya” kelimelerinin ardından “kamu çalışmalarına bin iki yüz saate kadar katılım” ekler.⁵⁸

Bugün, Viyana ve Palermo Sözleşmeleri tarafından öngörüldüğü gibi kara para aklama kavramı, büyük ölçüde Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 218. maddesinde uygulanmaktadır. Bu maddeye göre, suçlu tarafından elde edilen para ve (veya) diğer mülklerin yasallaştırılması (kara para aklanması) kavramın altında, "meşru olmayan paranın yasal dolaşımına dahil edilmesi ve (veya) suç yoluyla gelirlerini temsil

57 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам арбитража» от 8 апреля 2016 года № 489-V ЗРК.

58 Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования уголовного, уголовно-процессуального законодательства и деятельности правоохранительных и специальных государственных органов» от 12 июля 2018 года № 180-VI ЗРК.

eden mülkün devredilmesi veya bu mülkiyete sahip olması ve kullanılması, gerçek doğasını, kaynağını, yerini gizleme veya gizleyen faaliyetler yaparak, suç yoluyla elde edilen diğer mülklerin, para veya mülkünü elden çıkarma, tasfiye etme, para ve diğer mülklerin yasallaştırmada aracılık yapma" anlaşılmaktadır.⁵⁹

Sonuç olarak, Kazakistan'da ceza kanunu tüm suçları öngörülen şekilde tanıyan bir yaklaşım benimsemiştir ve Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 218. maddesinin ifade edildiği üzere, suç yoluyla elde edilen gelirleri aklayan kişilerle parayı kullandığı kişiler arasında ayırım yapılmamaktadır.

Böylece, Kazakistan'da hem başkalarının suç yoluyla elde edilen gelirlerin aklanması hem de bu parayı kullanan kişiler aynı şücu işlemektedir.

Ceza hukukunda suç yoluyla elde edilen para ve diğer mülklerin yasallaştırılması (kara para aklanması) kavramı sorumluluk normların tarihsel gelişimine yardım edip, "büyük miktar" ve "rüşvet verme suçları" gibi kavramları beraberinde getirmektedir. Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanununun 218. maddenin 3. fıkrasındaki 1 bent ve 3 fıkranın 29 bendi, rüşvet verme suçlarına aittir ve Ceza Kanununun 218. madde 38. bendine göre, suç yoluyla elde edilen para ve (veya) diğer mülklerin, aylık yirmi bin hesaplama endeksleri aşan durumlar büyük hasar ve büyük miktar olarak kabul edilmektedir.

Suç yoluyla elde edilen paranın aklanması veya yasallaştırılması, çeşitli işlemleri içeren karmaşık ve uzun bir süreçtir. Uzmanlar kara para aklamayı birkaç modele ayırmaktadır: iki aşamalı, üç aşamalı, dört sektörlü ve döngü modeli. Üç aşamalı model yaygın olarak tercih edilen modeldir. Ve bu modelin her bir aşamasının hedefi vardır. İstenilen sonucu elde etmenin birden çok yolu bulunmaktadır.

"Avrupa'da ilk aşama kritik olarak kabul edilir, çünkü "kirli" nakitin yasal dolaşıma girmesi söz konusudur. Aşamanın bundan önce diğer ülkelerin ve diğer para birimlerinin veya menkul kıymetlerin banknotlarına dönüştürülmeleri esastır. Bu aşamada bankacılık sektöründe uygulanması, birçok ülkede kullanılan müşteri kimlik politikasını ve kullanım düzenlemelerini atlatmayı amaçlamaktadır."⁶⁰

59 Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V ЗРК.

60 Savona E. European Money Trails. 1999.

“Bankacılık sektörüne giriş, sahte kişilerin ve/veya firmaların kullanımı; müşteri tanımlaması için rüşvet, şantaj ve sorumlu kişilerin korkutulması ile sağlanmaktadır. Finansal değerin alınması, kimliğin zorunlu olduğu miktardan daha düşük bir tutarda gerçekleştirilir veya bu alımlar, küçük miktarlarda dönüşümlü olarak sırayla bir banka hesabına gönderilir. Diğer durumlarda, banka hesapları kullanılmadan satış akdi işlemleri yapılır, ancak nakit akışı için yüksek kuruluşlar kullanılır. Gerçek kazançlarla kirli para taşınır, ve hayali şirketler oluşturulur. Örneğin, Rusya'da, “kirli” gelirlerin meşru para dolaşıma girmesine ilişkin örnekler vardır, bu işlem için miktarın %1-8 gibi komisyon ücretleri alınmaktadır.”⁶¹

“Parayı yasallaştırmanın en eski yolu kaçakçılıktır. Uzmanlar,1996 döneminde gizlice sınırdan taşınan nakit hacminde bir artış olduğunu belirtmiştir. 1996 yılında Rusya Federasyonu Devlet Gümrük Kontrolü diğer BDT ülkelerine yasadışı yollardan kaçırılan, ama yakalanan 11,5 milyon dolar olduğunu söylenmektedir.”⁶²

İkinci aşama ise, cezai yoldan gelen paraların ana kaynaktan bazı karmaşık finansal işlemler yoluyla ayrılmasıdır. Bu aşamada paraların ve diğer mülklerin iz zinciri kırılır ve gizliliği sağlanır. Bu durumda, para transferinin sebebi olan sahte faturaları veren düzmece kişiler ve/veya şirketler kullanılmaktadır. Genel olarak, ikinci aşama uluslararası düzeyde gerçekleştirilir, uygulanmaları için off-shore, zayıf bir vergi rejimi ve az gelişmiş finansal kontrol sistem ile olan bölgeler ve ülkeler kullanılmaktadır.

Kazakistan'da, Maliye Bakanı'nın 10 Şubat 2010 tarihinde 52 sayılı kararıyla, 62 eyaletten oluşan off-shore bölgelerinin listesi onaylanmıştır: “1. Andorra, 2. Antigua ve Barbuda, 3.Bahama Milletler Topluluğu, 4. Barbados, 5.Belize, 6.Brunei Barış Ülkesi Devleti, 7.Vanuatu Cumhuriyeti, 8.Guatemala Cumhuriyeti, 9.Grenada, 10. Cibuti Cumhuriyeti, 11. Dominik Cumhuriyeti, 12. Endonezya Cumhuriyeti, 13. Kanarya Adaları, 14. Kıbrıs Cumhuriyeti, 15. Makao ve Hong Kong özel Çin yönetim bölgeleri, 16. Komorlar Birliği, 17. Kosta Rika, 18. Labuan Federal Toprağı, 19. Liberya Cumhuriyeti, 20. Lihtenştayn Prenslığı, 21. Mauritius Cumhuriyeti, 22. Madeira Adası, 23. Maldiv Cumhuriyeti, 24. Malta Cumhuriyeti, 25. Marshall Adaları, 26. Monako

61 Организованная преступность - 4. С. 212.

62 Организованная преступность - 4. С. 212.

Prensligi, 27. Myanmar Birliği Cumhuriyeti, 28. Nauru Cumhuriyeti, 29. Hollanda Antilleri, 30. Nijerya Federal Cumhuriyeti, 31. Cook ve Niue Adaları, 32. Palau Cumhuriyeti, 33. Panama, 34. Bağımsız Samoa Devleti, 35. Seyşeller Cumhuriyeti, 36. Saint Vincent ve Grenadinler, 37. Saint Kitts ve Nevis Federasyonu, 38. Saint Lucia, 39. Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı (yalnızca aşağıdaki bölgelerde): 1) Anguilla; 2) Bermuda Adaları; 3) Britanya Virjin Adaları; 4) Cebelitarık; 5) Cayman Adaları; 6) Montserrat; 7) Turks ve Caicos Adaları; 8) Man Adası; 9) Manş Adaları(Jersey, Alderney, Guernsey, Sark); 10) Güney Georgia adası; 11) Güney Sandviç Adaları; 12) Chagos Takımadaları. 40. ABD Virjin Adaları (Guam ve Porto Riko), Wyoming, Delaware), 41. Tonga Krallığı, 42. Filipinler Cumhuriyeti, 43. Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti, 44. Bahreyn Krallığı, 45. Guyana Kooperatif Cumhuriyeti, 46. Dominika Milletler Topluluğu, 47. İrlanda Cumhuriyeti(yalnızca aşağıdaki bölgelerde Dublin, Shannon), 48. Kolombiya Cumhuriyeti, 49. Lübnan Cumhuriyeti, 50. Lüksemburg Büyük Dükalığı, 51. Moritanya İslam Cumhuriyeti, 52. Mariana adaları, 53. Tanca, 54. Dubai Emirliği, 55. San Marino Cumhuriyeti, 56. Surinam Cumhuriyeti, 57. Tanzania Birleşik Cumhuriyeti, 58. Trinidad ve Tobago, 59. Fiji Cumhuriyeti, 60. Fransız Cumhuriyeti (yalnızca aşağıdaki bölgelerde): 1) Kerguelen Adaları; 2) Fransız Polinezyası; 3) Fransız Guyanası; 61. Karadağ; 62. Jamaika» ⁶³Bunun hukuki sonucu yok ekonomik alanda yaptırımı oluyor.

FATF tarafından hazırlanan kara listenin ve bu listenin Kazakistan Maliye Bakanlığı veyahut Diğer ülkeler ve bakanlıkları tarafından onaylanmasının, hukuki yaptırımdan çok bu listede bulunan ülkelerin yatırımcılar tarafından tercih edinilmekten kaçınmaları yolu ile ekonomik ve iktisadi durumlarını etkilediği ve bu şekilde bir caydırıcılık kazanması sağlanmaktadır.

Üçüncü aşamada, para bir kaynakaçıklamasına alınır ve herhangi bir ülkenin ekonomisinde yasallaştırılabilir. Temel olarak, gerekli durumlarda kolay çekilmeleri için

63 Приказ и.о. Министра финансов Республики Казахстанот 10 февраля 2010 года № 52. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 18 февраля 2010 года № 6058 «Обутверждении Перечня оффшорных зон для целей Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма».

kısa ve orta vadeli yatırımlara “aklanmış” para yatırım yapılması tercih edilir. Bu tür kuruluşları seçerken, suç faaliyetlerini desteklemek için kullanılan işletmelerin edinmesi (yaratılması) yaygındır.

T. Akimov (Kırgız siyasi analisti ve gazeteci) örneğine dikkat çekmek istemekteyiz, suç sonucunda alınan tüm gelirler liderlerin veya üyelerin cebine girmez. Örneğin, uyuşturucu satışından veya fuhuştan elde edilen paralar gizli ortak kasaya koyulur, onun "kırmızı" kısmından, erken tahliye, af veya diğer cezaları önlemek için hakimlere, savcılara ve polise rüşvet verilir. Kasanın diğer, "siyah" olan, kısmı mahpusların ihtiyaçlarına ve "yasaklanmış eşyalar" alınmasına için destek olarak iletilir, sadece kasanın "beyaz" kısmı liderlere iletilir. O gelirler diğer ülkelerdeki yetkilerini ve etkilerini desteklemek için, aynı zamanda emeklilik kazanç paylarına, banka mevduatına, mikro kredi ve inşaat şirketlerine yatırım yapma yollarıyla tekrar “aklama” suç işlemlerine gitmektedir.⁶⁴

Gördüğümüz gibi, 21 yıl boyunca Kazakistan Cumhuriyeti’nin, suç yollarıyla gelen gelirlerinin yasallaştırılması (kara para aklanması) suçuna ilişkin ceza hukuku hem insancıllaştırmaya hem de şüphelilerin durumunun ağırlaştırılmasına yönelik 10’dan fazla kez değişmiştir. Aynı zamanda, Kazakistan’daki yasama meclisi, mümkün olan tüm olasılıkları kapsamaya çalışmaktadır hem suçları işleyen hem de katkıda bulunanlar için, "yasallaştırılma" ve "kara para aklama" kavramlarını sürekli olarak genişletmekte ve açıklık getirmektedir.

Totalde yapılan düzenlemeler ve ülkeler bazına suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele bakımından yeterliliği tartışacak olursak bunda gelişen ve globalleşen dünya düzenine adapte olmak için sürekli geliştirilen ve üretilen yeni yöntemler ve doğal hukuk anlayışından kaynaklı olarak mutlak bir yeterliliğin sağlanamayacağını belirtmekle beraber mücadele için yapılan çabanın günümüz koşullarımızca çok da kötü olmadığı görüşündeyiz. Elbette uluslararası işbirliği ve yardımlaşmanın kilit noktalardan biri olduğu bahse konu suç için bu hususu daha da geliştirmek geliştirilen yeni yöntemleri takip etmek ve ülkeler arası

64 Что известно о задержанном депутате КР: друг «братков» и олигархов. 19.02.2018, 19:58. <https://www.zakon.kz/4904696-что-известно-о-затерzhannom-v.html>

güveni sağlamak için FATF Tavsiyelerini daha efektif biçimde mer'i hukuka geçirmek için çabalamak ihtiyaçlarından da bahsetmek gerekir.

Ayrıca iyileştirme için ülkeler, kara para kavramını ekseriyetle göz önünde bulundurmalı ve mümkün olduğunca geniş biçimde olacak şekilde suçun kapsamını belirleyerek mevzuatlarına uygulamalıdır.⁶⁵

C. Türkiye ve Kazakistan Açısından Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun Tarihi Gelişiminin Karşılaştırmalı Analizi

Türkiye Cumhuriyeti'ndeki suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine yönelik ulusal çaptaki kodifikasyon hareketleri uzunca bir süreç içerisinde yayılmıştır. Bu hareketlerin başlangıcı olarak kabuk edilecek olan normlar daha sonraki bir tarihte etkili olarak düzenlenecek de olsa bu konuya ilişkin bir takım düzenlemeler başka mevzuatlar kapsamında ufak ve yetersiz düzenlemeler olarak yer almıştır. Şöyle ki, geniş bir perspektifle bakacak olursak bu kodifikasyon sürecine eklenebilecek düzenlemeler arasında, 19 Şubat 1925 tarihli Cenevre Antlaşması kapsamında afyon kullanımı kontrolüne yönelik olan bir takım hükümler olabileceği kanaatindeyiz. Bu düzenlemeler çerçevesinde bu uygulamaların denetimi sağlamak amacıyla “Merkez Komite” kurulmuştur.⁶⁶

Suçtan kaynaklanan mal varlığı kavramlarının ilk olarak uyuşturucu ve psikotropik maddelerin yasadışı dağıtımı ve ticaretinden türeyerek bu gün global bir sorun haline gelmiş bulunduğu düşünüldüğüne ve afyon maddesinin de uyuşturucu etkilerinin bulunması ve devlet denetimi ile kullanımının kontrol altına alınmış bulunması da eklendiğinde yapılmış düzenlemenin öncü olmaktan çok uzakta olması gerçeğine rağmen konu bazında çok da önemsiz olmadığı görüşündeyiz.

65 P36 Рекомендации ФАТФ. Международные стандарты по противодействию отмыванию денег, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения / Пер. с англ.- М.: Вече, 2012.-176 с.

66 ÇELİK Kara Para Aklama Suçuyla Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Mücadele ve Türkiye Örneği Erzurum 2011,94:1

Türkiye Cumhuriyeti'nin direkt olarak kara para ile tanışması ise 1960'lı yıllar sonrası Türkiye'nin etkisi altında olduğu gurbetçilik akımından mütevellit gerçekleşmiştir. Bu dönem Türkiye Cumhuriyeti'nin gerek siyasal istikrarsızlıklar gerek ekonomik buhran ve gerekse işsizlik sorunlarıyla uğraşmak zorunda kaldığı bir dönem olmasından mütevellit, vatandaşlarının gurbetçilik akımı ile Avrupa ülkelerine göç ederek Avrupalı insanların yapmak istemedikleri işleri yapmak zorunda kalmasına yol açmıştır. Geride kalan yurttaşların azınlık bir kısmı ise bu işleri yapmaya razı gelmeyerek başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere silah ve insan kaçakçılığı ve mali suçlar gibi gayrı meşru işler yaparak bunlardan kaynaklanan gelirleri aklama yolu ile zengin olmuşlardır.

1970'li yıllara gelindiğinde artık yasa dışı yollarla elde ettikleri gelirleri aklama yoluyla geçimini sağlayan azınlık Türk yurttaş gruplar bu zaman içerisinde sıkı bağlarla bağlanarak mafyatik gruplar halini almıştır.

Bu mafya grupları aynı zamanda kendi aralarında olduğu kadar İsviçre'deki mafya grupları ile de kara para aklama konusunda sıkı bağlar kurmuş ve uluslararası çapta bağlantılar edinmişlerdir. Bu bağlantıların özellikle İsviçre ile sıkı bir şekilde kurulmuş olmasının en büyük sebebi o zamanlar için İsviçre'nin kara para aklamaya yönelik tam bir cennet olarak görülmesi olmuştur. Bu dönemde yapılan ve mafyalaşma sürecinde de hız kazanılmış olan bu bir dizi kara para aklama zinciri sonucu Türkiye Cumhuriyeti ve Türk bankalarında bir döviz sorunu patlak vermiştir. Bu sorun ise Türk bankaları tarafından dövize çevrilebilir mevduat hesapları oluşturularak (DÇM) aşmaya çalışılmıştır. Lakin Türkiye Cumhuriyeti patlak veren bütün bu döviz problem ve çözüm sürecine rağmen bu problemlere neden olan sorununun kaynaklarını hiç araştırma yoluna gitmemiş bütün bu olanları bir sonuca bağlayarak halihazırdaki durumu kurtarmış yani soruna temelli bir çözüm getirmeye yönelik herhangi bir girişimde bulunmamıştır.⁶⁷

1980'li yıllara geldiğimizde az önce yukarıda anlattığımız Türkiye Cumhuriyeti'nde 1970'li yıllarında görülen döviz problemlerine yönelik çözüm süreci, yerini döviz sorununun tekerrür edeceğine korkusuna bırakmıştır. Döviz sorunun yerini

67 İpek, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, s.73

döviz sorununun tekerrür edeceği korkusuna bırakmasının nedeni yine yukarıda anlatıldığı üzere Türkiye Cumhuriyeti'nin geçmişte izlemiş olduğu sadece o anlık patlak veren hali hazırdaki problemi çözmeye yönelik derinlemesine yapılmamış tabiri yerinde ise günü kurtaran çözüm sürecinden kaynaklanmaktadır ki kökten çözülmeyen bu sorunun etkileri 1980'li yıllarda da önümüze çıkmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti bu yıllarda tamamen bu korkunu etkisi ile hareket etmiştir. Lakin bu korku Türkiye Cumhuriyeti'nin bu konuya ilişkin köklü çözümler getirmesincede vesile olmamıştır. Bununla beraber sürmekte olan aklama işlemleri Türkiye Cumhuriyeti'nin ihracat teşviklerinden de yararlanılarak hayali ihracatlar yoluyla suçla kazanılan paranın aklanmasına artarak devam edilmiştir.⁶⁸

Aslına bakılırsa bu konuda Türkiye Cumhuriyeti'nin yaşadığı buhrana ve tedirginliğe rağmen herhangi bir düzenleme veyahut herhangi bir kodifikasyon hareketine girişmemesinin asıl sebebi ise temelinde ekonomik idi. Şöyle ki, gelişmekte olan Türkiye Cumhuriyeti için kaynağı belirsiz de olsa ülkeye döviz ve sıcak para girişinin olması ekonomiyi canlı tutan bir unsur olması hasebiyle Türkiye Cumhuriyeti için suçtan kaynaklanan paranın ülke içine sıcak para olarak dağılması⁶⁹ ekonominin gelişmesi için bir nevi ödenmesi gereken bir bedel olarak görülmüş ve hatta bunu kolaylaştıran teşvikler çıkartılmış ve hatta Türkiye Cumhuriyeti'nin 1994, 2001, 2008 ve 2009 yıllarında tekrarlayacağı üzere “Bankalarımızın kapıları ardına kadar açık, isteyen istediği gibi yararlanabilir” şeklinde açıklamaları ile de pekiştirilmiştir.⁷⁰

1980'li yılların sonları ve 1990'lı yıllara doğru gelindiğinde dünya siyasetinde ve ekonomisinde Sosyalist Blok'unun çökmesi ile başlayan dalgalanma, dengeleri değiştirmiş ve özellikle bölgedeki istikrarı tehdit eder bir hal almıştır. Bu dalgalanma ve değişen dengelerde kendi siyasal ve özellikle ekonomik istikrarını korumak isteyen gelişmekte olan ülkelerin uluslararası çapta dayanışma ile sert ve sonuç verecek yaptırımların uygulatılmasına yönelik bir eğilimleri doğmuştur.

68 **Mavral**, KaraparaKayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları, s.169.

69 **Kerim ÇAKIR** Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu. Doktora Tezi Marmara Üniversitesi, İstanbul 2016 s. 19

70 **İpek**, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, s.73-74.

Şüphesiz bu tarihlerde bu konuya dair yapılan en büyük ve ilk uluslararası çaptaki atılım 19 Aralık 1988 yılında Birleşmiş Milletler tarafından imzaya sunulan ve Kasım 1990'da yürürlüğe giren Uyuşturucu ve Psikotrop maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi yani bilinen diğer ismi ile Viyana Konvansiyonu olarak kabul edilebilir. Bu sözleşmenin amacı gerek kara paranın aklanması suçunun işlenmesinde gerekli olan öncül suçların başında gelen uyuşturucu ve madde kaçakçılığı ile uluslararası boyutta etkin bir mücadele sağlanması için taraflar arasındaki işbirliğinin artırılmasına yönelik olmasından gerek ise kara paranın aklanmasının ilk defa bu anlaşma ile taraf ülkelerce suç sayılması; bu anlaşmayı kara para aklama ile ilgili yapılan kodifikasyon süreci içerisinde bir mihenk taşı yapmaktadır. Türkiye de Viyana Konvansiyon' unu 20 Aralık 1988 yılında imzalayarak bu anlaşmanın bir tarafı haline gelmiştir.⁷¹

Bu konvansiyonun tarih itibariyle 1988 yılında oluşturulup 1990 yılında yürürlüğe girmiş olması dolayısıyla Kazakistan Cumhuriyeti'nin bu sözleşmeye taraf ülkelerden biri konumunda olması mümkündür. Zira Kazakistan Cumhuriyeti 1991 yılında yıkılan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin ardından bağımsızlığını kazanan bir devlettir. Yani bu sözleşmenin yapıldığı tarihlerde Kazakistan Cumhuriyeti hali hazırda hala Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nde idi. Lakin Kazakistan Cumhuriyeti daha sonradan Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu ile sözleşmeyi uygulamaya sokmuş ve kabul etmiştir.

Ardından globalleşen kara para aklama suçu endişesine bir cevap olarak 1989 yılında Paris'te düzenlenmiş olan G-7 zirvesi tarafından Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kurulmuştur. Bu kuruluşun asıl amacı kara para aklama faaliyetinin oluşturduğu tehdidin finansal kuruluşlar ve banka sistemlerini yüz yüze bıraktığı tehlikeler için farkındalık yaratmak idi. Bu kuruluş bu misyonunu gerçekleştirmek üzere 1989 yılında göreve başladığında görev gücünü G-7 üye ülkelerinden, Avrupa Komisyonu'ndan ve diğer sekiz ülkeden alarak göreve başlamış idi.⁷²

71 Hasan Aykın – H. Kevser Sözmen Terörün Finansmanı ile Mücadele Ankara 2008: 162-168

72 <http://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/>

Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşuna, göreve başlama tarihi itibari ile ne Türkiye Cumhuriyeti ne de Kazakistan Cumhuriyeti üye konumunda idi. Bu tarihlerde Kazakistan Cumhuriyeti hala Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin bir parçası idi. Türkiye Cumhuriyeti ise kara para aklama suçu ile ilgili herhangi bir girişimde bulunmamıştır.

1990'lı yıllara gelince daha önce de yukarıda bahsedilen genel eğilimler ve dünya dengelerinin değişmesine bağlı olarak ülkeler birbirlerine bu eğilimler sonucu ekonomilerini koruma çerçevesinde kara para aklama suçuna karşı önlem almaya yönelik baskılar uygulamaya başlamıştır. 1989 yılında kurulmuş ve göreve başlamış olan Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) ise kuruluş amacı ve vizyonu gereği tüm bu baskıların toplanıp odak olduğu bir baskı odağı kurum haline gelerek ülkelerin kara para ile ilgili gerekli mevzuatları oluşturması ve gerekli önlemleri almalarına yönelik baskılar uygulamaya başlamıştır. Hatta Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) baskıların temel odak noktası haline gelmiş olması hasebiyle 1991 ve 1992 yılından önce 16 olan üye sayısını bu yıllar içerisinde 28'e çıkarmıştır. Türkiye Cumhuriyeti de bu sonradan üye olan ülkelerden biridir.⁷³ Türkiye Cumhuriyeti de tüm bu baskı ve tepkilerden nasibini almış olacaktır ki kara paranın aklanması ile ilgili ilk girişimini gerçekleştirerek 25 Eylül 1991 yılında Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşuna katılmıştır. İşte bu üyelik Türkiye Cumhuriyeti'ndekara paranın aklanması suçu ile mücadelenin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.⁷⁴

Kazakistan'da ise suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini akama suçuna yönelik yapılan düzenlemelerin en eskisi Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nda yapılan bir düzenleme idi. Lakin söz konusu bu düzenleme Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü(FATF) tarafından ilerde yayımlanan uluslararası standartlardan epey uzaktı.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin 1991 yılında dağılması ile bağımsızlığını kazanan Kazakistan Cumhuriyeti ilk kodifikasyon örneklerinde yukarıda

⁷³ Camera, 2000:378; www.masak.gov.tr, 2006

⁷⁴ Kayahan Çelik Kara Para Aklama Suçuyla Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Mücadele ve Türkiye Örneği Erzurum 2011: 95

da bahsedilmiş bulunulduğu üzere Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin ve uzun yıllar uygulanan sosyalist düşünce ve yönetim yapısının etkisinde kalmıştır. Bağımsızlığını yeni kazanmış olan Kazakistan Cumhuriyeti kısa bir süre daha yeni kuruluşu sebebiyle kara paranın aklanması suçu ile ilgili herhangi bir düzenleme yapmamıştır.

Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşunun, kuruluş tarihinden itibaren bir yıldan az bir süre geçmesi üzerine bu bir yıllık çalışmalarının bir ürünü olarak Nisan 1990 tarihinde kara para aklama ile mücadele için gerekli olan kapsamlı bir eylem planı sağlamayı amaçlayan Kırk Tavsiye Önerisi içeren bir rapor yayımlamış idi.

Türkiye Cumhuriyeti kadifikasyon sürecini katıldığı 1991 tarihinden başlayan üç yıllık bir sürece yaymıştır. Türkiye Cumhuriyeti üç yıllık bu yasa yapım çalışması süreci sonucunda 1994 yılında yasa taslağını tamamlamıştır. Ama sunulan bu yasa taslağı taslağın sunulmuş bulunduğu yasama yılı içerisinde genel kurulca onaylanmayarak yasama döneminin bitmesi ile taslak kadük haline gelmiştir.⁷⁵

Bu süreci değerlendirecek olursak Türkiye Cumhuriyeti Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşuna katılmış olmasına rağmen kuruluş tarafından yayımlanan Kırk Tavsiye Önerisi içeren raporun gerektirdiği düzenlemeleri yeterince ciddiyetle irdelememiş ve bunların gerektirdiği düzenlemeleri sürüncemede bırakmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'ne katılmasına rağmen gerekli düzenleyici normları koymaması Türkiye Cumhuriyeti'nin bu kuruluşa katılarak uluslararası baskıdan bir süreliğine kurtularak eski düşüncesi ile hareket ettiğini göstermektedir. Bu durum ise Türkiye Cumhuriyeti'nin kara para aklanması ile ilgili hukuki ve ekonomik gelişmenin gerisinde kalmasına neden olmuştur.

Kazakistan Cumhuriyeti, 1991 yılı itibari ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin yıkılması sonrası bağımsızlığını kazanarak kurulmuş olsa da henüz suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suç sayılmasına ilişkin herhangi

75 **Kayahan Çelik** Kara Para Aklama Suçuyla Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Mücadele ve Türkiye Örneği Erzurum 2011: 95

bir norm oluşturmadağı gibi Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşuna da katılmamış bu kurulun bir üyesi olmamıştır.

Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşu, 2-4 Kasım 1994 tarihlerinde Türkiye Cumhuriyeti üzerinde 1990 yılının Nisan ayında yayınlamış olduğı Kırk Tavsiye Önerisi içeren raporun suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının suç sayılması ve üye ülkelerin iç hukukunda düzenleyici bir norm olarak bulunması adımlarına yönelik direktifler içeren adımların atılıp atılmadığının tespitinin yapılmasını sağlamak amacıyla denetleyici nitelikte bir inceleme yapmıştır. Yapılan inceleme sonucu Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) Türkiye Cumhuriyeti'nde kara para aklanmasının suç sayılması ve bu suçun bir düzenleyici bir norm olarak iç hukuka yansımaya yönelik gerekli adımların atılmadığı gerekçesiyle 19 Eylül 1996 tarihinde bu durumu rapor haline getirerek 21. Tavsiye raporu kapsamında Türkiye Cumhuriyeti'ni kara listeye alarak, yaptırım uygulatılması kararı almıştır.⁷⁶

Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşunun 21. Tavsiye Raporu sonucu Türkiye Cumhuriyeti üzerinde 19 Eylül 1996 yılında uygulatmaya koymuş bulunduğı yaptırım uygulaması sonucu Türkiye Cumhuriyeti durumun vahametinin farkına vararak kuruluşun ciddi bir yaptırım gücü olduğunu anlamıştır.

Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nin uygulamış olduğı bu bir dizi yaptırım uygulaması Türkiye Cumhuriyeti üzerinde etkili ve başarılı olmuştur ki kuruluş tarafından Türkiye üzerinde uygulanan yaptırımlar neticesinde çıkarılan bir yönetmelik ile bankalarla ilgili olarak, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçunun önlenmesine ilişkin bir düzenleme oluşturulmuştur.

Lakin Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nin 21. Tavsiye Raporu kapsamında Türkiye Cumhuriyeti üzerinde uygulamaya koyduğı yaptırım uygulaması sonucu Türkiye Cumhuriyeti tarafında bankalara yönelik kara para

⁷⁶Kayahan ÇelikKara Para Aklama Suçuyla Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Mücadele ve Türkiye Örneğı
Erzurum 2011: 95

aklanması suçunun önlenmesine karşı çıkardığı yönetmelik yeterli gelmemiştir ve yaptırım uygulamada kalmış kaldırılmamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti uygulanan yaptırımın kaldırılması için düzenlemiş bulunduğu az önce de yukarıda da anlattığımız bankalara yönelik yönetmeliğin yaptırımı kaldırmak için yeterli gelmemesi üzerine suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanmasına yönelik gereken düzenlemeleri yapması ve gereken normları koyması gerektiğini anlamıştır.

Daha sonrasında Türkiye Cumhuriyeti, Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşuna katıldığı tarihte kurul tarafından 1990 yılında yayınlanmış olan Kırk Tavsiye Önerisi içeren rapor gereklerini yerine getirmek için başlatmış olduğu çalışmaların sonucunda hazırlanmış olan lakin gerekli yasama dönemi içerisinde genel kurulca onaylanmayarak kadük haline gelen 1994 tarihli yasa tasarısını gündeme getirmiş tasarıyı öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere, Başbakanlığın 3 Mayıs 1996 tarihli 196-342/1847 sayılı yazı numarası ile TBMM Başkanlığı'na sevk edilmiştir. Sevk edilen tasarı Adalet ve İçişleri Komisyonlarında görüşülmüştür.

Tüm bu hızlandırılmış, öncelikle ve ivedilikle yapılan inceleme ve müzakere safhalarının ardından oluşturulan yeni tasarı 13 Kasım 1996 tarihinde TBMM Genel Kurulunca oylanıp onaylanarak ve 4208 Sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ismini alarak ve aynı gün TBMM Genel Kurulu'na oylanıp onaylanan içerisinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun önlenmesini konu edinmiş olan bazı diğer kanunların bulunduğu bir dizi düzenleyici norm ile beraber 19 Kasım 1996 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

4208 Sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile aynı gün TBMM Genel kurulunca oylanıp onaylanan ve içerisinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun önlenmesini konu edinmiş olan bazı diğer kanunların bulunduğu düzenleyici normlar; 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnameye Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun'' şeklindedir.

Türkiye Cumhuriyeti tarafından çıkarılan 4208 Sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun, Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşunun yayınlamış olduğu Kırk Tavsiye Önerisi İçeren rapor içerisinde bulunan kara para aklanması suçunun giderilmesine yönelik olan o zamanki uluslararası standartları karşılar nitelikte kapsayıcı, yeterince sert, açıklayıcı ve etkili olmasından mütevellit Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşu tarafından da onaylanarak kabul görmüştür.

Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşu bu onay ve kabul sürecinin ardından 12 Aralık 1996 tarihinde 21. Tavsiye Raporu ile Türkiye Cumhuriyeti hakkındaki kara listeye giriş kararını geri alarak üye statüsüne yükseltmiş; ayrıca Türkiye Cumhuriyeti üzerinde 19 Eylül 1996 tarihi itibari ile bulunan uluslararası yaptırım uygulanması kararını da kaldırarak geri çekmiştir.⁷⁷

Kara Para Aklanmasına İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşunun ilerleyen zamanlarda genişlettiği global eğilimleri ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun önlenmesine dair yıllar içerisinde yükselttiği standartlarının bir tezahürü olarak günümüz perspektifiyle 4208 Sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’undaki en büyük probleme değinecek olursak bunu şöyle açıklayabiliriz:

4208 Sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’u genel olarak incelediğimizde açık ve sarıh bir biçimde bir numerusclauses (sınırlı sayıdalık) ilkesine bir tabilik görürüz. Şöyledir ki bahse konu 4208 sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’da 1. Madde şöyle demektedir:

“Kanunun sarıh olarak suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez. Kanunda sayılı cezalardan başka bir ceza ile de kimse cezalandırılmaz.”

Bu madde üzerinde genel bir irdeleme yapılır ise ceza hukukunun en temel ve bilinmesi gereken en önemli ilkelerinin başında gelen genişletici yorumun yapılması yasağının başlı başına bir tezahürü olduğu kolaylıkla göze çarpacaktır.

⁷⁷ Mavral Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları, 2001: 125-128

İşte bu noktayı temel alarak yapılan yorum faaliyetinin ancak ve ancak yasayı yapan yasa koyucunun o madde ve o kelime için getirmiş bulunduğu tanımlar ile mümkün ve sınırlı olduğunu kabul etmek gerekli ve hatta zorunludur.

Buradan da hareketle 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’u genel olarak yorumlayacak olursak bu kanun, diğer bazı ülkelerin o yıllarda kara para aklanması suçunun önlenmesine karşın çıkarmış bulundukları düzenleyici normlarda da görülebileceği üzere kara para aklama suçu için gerekli öncül suç kavramlarını numerusclauses (sınırlı sayıdalık) ilkesine bağlı kalarak sıralamış ve kanunu böyle oluşturmuştur.

Bu numerusclauses (sınırlı sayıdalık) ilkesine bağlı oluşum biçimi aynı zamanda o yıllardaki Türkiye Cumhuriyeti’ndeki kara para tanımını da etkilemiştir. Yani öncül suçlar için getirilen numerusclauses (sınırlı sayıdalar) ilkesi kara para tanımını da kısıtlamış ve sınırlayarak etkilemiştir.

Numerus Clauses (sınırlı sayıdalık) ilkesinin kullanımı 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasını Önlenmesine Dair Kanun’da yapılan kara para tanımı sakıncalı hale gelmiştir. Zira 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’da kara paranın tanımı yine aynı kanunda sayılan öncül suçlardan ötürü elde edilen malvarlığı değerleri halini almıştır. Lakin 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’ da sayılan kara para suçu için gerekli olan öncül suçların yanında aslen suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerine kaynaklık eden en temel olarak sayılan birçok suç bahse konu olan kanunda kara para aklanması suçu için ön koşul olarak sayılan öncül suçlar arasında olmamasından ötürü tanım kapsamı dışarısında bırakılmış ve kavram dahilinde sayılmamışlardır.

4208 Sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’ un kara para tanımlanırken gerekli öncül suçlar arasında sayılmamış olan lakin suçtan edinilen mal varlığı değerlerinin edinildiği en temel ana kanallara örnek verecek olursak:

Rüşvet Suçu, İhaleye Fesat Karıştırma Suçu, Zimmet, Görevi Kötüye Kullanma Suçu vb. bunun gibi temel ve aslında bu suçun gelişim kulvarının geniş bir parçasını oluşturan bu ve benzeri suçların kanun içerisinde sayılmaması daha önce de belirttiğimiz üzere sakıncalı bir tanıma mahal vermiştir.

Bu sakıncayı tam olarak belirtmek gerekirse 4208 Sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun dışarısında bırakılmış olan, yukarıda saymış bulunduğumuz gibi kara para aklama suçunun işlenmesinde temel arz eden önemli suçların, kara para aklama suçu için öncül suçlar arasında sayılmamış olması bu suçlardan o dönemde hali hazırda elde edilen ve edilmeye devam eden malvarlığı gelirlerin kara paranın tanımı dışarısında bırakılması sebebiyle suç sayılmayarak legal bir görünüm kazanmıştır.⁷⁸

Bu konu üzerinde bu kadar durmamızın sebebi ise bizce 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'a getirilebilecek en büyük eleştirinin bu husus olmasıdır.

Bütün bunların yanında 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun' da öngörülen, amacı ise suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu ile etkin mücadeleyi sağlamak olan Maliye Bakanlığı'na bağlı Mali Suçlar Araştırma Kurulu (MASAK)' nun oluşturulmasına karar verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti içerisinde suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçunu 1980' li yıllardaki hakim olan ekonomik suça ekonomik ceza ilkesi de kara para aklamasının önlenmesi suçuna yönelik düzenlemelerin yürürlüğe girmesi ile giderek kırılmaya ve bozulmaya başlayarak etkisini yitirmiştir.

9 Haziran 1995 yılında kurulan ve amacı, ülkeler içerisinde kara para aklama suçu ile mücadele adına kurulmuş olan teşkilatlanmalar arasında iş birliği ve yardımlaşma sağlamak olan Egmont Grubu kurulmuştur. Bu kuruluşa, topluluğun kuruluşundan üç yıl sonra yani 1988 yılında Türkiye Cumhuriyeti ardından ise altı yıl sonra yani 2001 yılında Kazakistan Cumhuriyeti'nin üye ülke olarak dahil olduğunu görüyoruz. Ayrıca bu uluslararası örgütlenme ise Türkiye Cumhuriyeti ile Kazakistan Cumhuriyeti'nin birlikte yer aldıkları suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçuna karşı mücadele için oluşturulan tek uluslararası topluluk olma özelliğini de taşımaktadır.⁷⁹

78 **Gümüşkaya**, Kara Paranın Ulusal ve Uluslararası Finansal Düzenine Etkileri 1998: 2

79 (<https://egmontgroup.org/en/content/about>) (Aydın, 2008:213-214) (**Çelik, Koçagra, Güler**, 2000:116-118)

1997’li yıllara yaklaşılrken suçtan kaynaklanan mal varlığı değęrlerinin aklanması suçu ile ilgili başlatılan global farkındalık yaratma ve mücadele hareketinde artık yavaş yavaş Kazakistan Cumhuriyeti’nin de rol almaya başladığını görüyoruz. 1997 yılında Kazakistan Cumhuriyeti’nin temel ceza kanunu olan Kazakistan Ceza Kanunu’nun 193. Maddesinde kara para aklama faaliyeti suç olarak düzenlenmiştir.

Bu ceza kanununun ilgili maddesi 2001-2004 yılları arasında sekiz kez değışikliğe uğramıştır. Bu değışiklikler yukarıda ayrıntıları ile anlatıldığı için burada bahsedilmeyecektir. Bu değışikliklerin 2013 yılına kadar olan kısmı yasa içeriğinin katılaştırılıp hümanistleştirilmesi ile alakalıdır. 13 Haziran 2013 tarihinde yapılan değışiklik ise öncekilere nazaran daha önemli olup kara para aklama suçunun unsurlarını taşımayan kimseler için “Etkin Pişmanlık” kavramının kanun kapsamına girmesini sağlamıştır. 10 Haziran 2014 tarihli 206-V Sayılı Kazakistan Cumhuriyet Kanunu kapsamında yapılmış olan değışiklik ile kanun dahiline terörizmin finansmanı da girmiştir. Ayrıca daha önce kara para aklama suçunun isminin literatürdeki yansımalarını vererek uzunca tartışmış olduğumuz bu konunun yine aynı değışiklik kapsamında düzeltilerek “suçtan kaynaklanan mal varlığı değęrlerinin aklanması suçu” olarak değıştirildiğini görüyoruz.⁸⁰

Türkiye Cumhuriyeti 27 Eylül 2001 yılında Birleşmiş Milletler Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Dair sözleşmeyi sözleşmenin BM tarafından imzaya açılmış olduğu 1999 yılından iki yıl sonra imzalayarak sözleşmenin bir tarafı olmuştur. Aynı yılın ekim ayında ise 11 Eylül saldırısından da etkilenilerek Kara Para Aklanmasına Yönelik Mali Eylem Görev Gücü (FATF) topluluğu misyonuna “Terörizmin Finansmanı ile Mücadele” başlığı eklenmiştir. Ardından Kara Para Aklanmasına Yönelik Mali Eylem Görev Gücü (FATF) terörün finansmanı ile mücadele kapsamında 8 Özel Tavsiye yayımlamıştır.⁸¹

Ardından 30 Nisan 2003 yılında Türkiye Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi (SASMUS)’ni imzalayarak sözleşmenin bir tarafı olmuş ve terör ile uluslararası çapta mücadele sağlamayı amaçlamıştır. Bu durum

80 Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değęrlerini Aklama Suçu / YILMAZ, 2011/2 Ankara Barosu Dergisi: 91

81 <https://www.hmb.gov.tr/kronoloji>

terörizmin finansmanı ile doğrudan ilgili bir durum olduğundan kara para aklanması suçunu da kapsayan bir sözleşme durumundadır. Lakin Kazakistan Cumhuriyeti bu sözleşmenin bir tarafı değildir.⁸²

Kara Para Aklanmasına Yönelik Mali Eylem Görev Gücü (FATF) kuruluşu 1992 yılından önce daha az bir kesim üzerinde etkili bir konumda idi lakin ilk olarak 1992 yılında açılan ve Kara Para Aklanmasa Yönelik Mali Eylem Görev Gücü (FATF) topluluğunun bir uzantısı olarak çalışan bölgesel topluluklar kurulmaya başlanmıştır. Bu toplulukların amacı Kara Para Aklanmasına Yönelik Mali Eylem Görev Gücü (FATF) mevzuatının uygulamaya sokulması ve bölgedeki denetim ve diğer işlemlerde yardımcı olmaktır. Kurulan bu bölgesel nitelikteki kuruluşlar “FATF Tarzı Bölge Grupları” olarak adlandırılmaktadır.⁸³

Kazakistan Cumhuriyeti ise 2004 yılında Moskova Antlaşması kapsamında toplanan ülkeler kuruculuğunda kurulan Avrasya Bölgesi içerisindeki FATF Tarzı Bölge Grubu olan Eurasian Group yani Avrasya Grubunun kurucu bir üyesidir. Bu topluluk Kazakistan Cumhuriyeti’nin suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçu kapsamında Egmont Grubu haricinde üyeliğinin bulunduğu tek ve son uluslararası mücadele topluluğudur.⁸⁴

18 Ekim 2006 tarihinde 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması Hakkında Kanun kapsamında 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasına Yönelik Kanun’da değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklik kapsamında göze en çarpanı kara para aklanması suçunun ismine yönelik olandır ki bu değişiklikle suçun ismi değişerek suç gelirlerinin aklanması ismini almıştır.

Daha sonrasında 9 Temmuz 2009 tarihinde 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’undan beklenen yararın gerek kanunun kara paraya kaynaklık eden öncül suçları numerusclauses (sınırlı sayıdalık) ilkesine tabi tutması gerek uygulamada görülen sorunlar nedeniyle sağlanamaması nedeniyle 5918 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kapsamında 5237

82 <https://www.hmb.gov.tr/kronoloji>

83 Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış **Oktay ÜSTÜN**, Bankacılar Dergisi, Sayı 65, 2008 syf. 25-31

84 <http://www.fatf-gafi.org/pages/eurasiangroupeag.html>

Sayılı Türk Ceza Kanununda değişikliğe gidilmiştir. Bu değişiklik sayesinde suç gelirlerinin aklanması suçu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri adı kanunun 282. Maddesinde ayrıntılı bir şekilde düzenlenerek 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Kanun’ da suç gelirlerinin aklanması ismi ile düzenlenmiş suçu mülga hale getirmiştir.

Türk Ceza Kanunu ile düzenlenen suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama suçunun ardından 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’un, suç bazında ilgili kanunlar ile ilişkilendirilmemesi sebebiyle doktrinde en çok eleştirilen yönlerinden birini düzeltmek üzere Türk Ceza Kanunu’nda yapılan değişikliklerden hemen sonra 4208 Sayılı kanundaki hataya düşülmek üzere 16 Şubat 2013 tarihinde 6415 Sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun ve ardından 31 Mayıs 2013 tarihinde Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik çıkartılmıştır.

Ardından 26 Nisan 2016 tarihinde 6415 Sayılı Terörün Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanun ve ilgili yönetmeliğinde, Anayasa değişimi sonucu 7 Temmuz 2018 tarihinde 6415 Sayılı Terörün Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanun’da ve yine aynı sebeple 9 Temmuz tarihinde 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması Hakkında Kanun’da son olarak ise 10 Temmuz 2018 tarihinde 6415 Sayılı Terörün Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanun ve 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması Hakkında Kanunlarda aynı anda pek de önemli olmayan ufak değişiklikler yapılarak günümüzde Türkiye Cumhuriyeti’nin hali hazırda kullandığı mevzuat oluşturulmuştur.⁸⁵

Tüm bu süreçler içerisinde gerek Türkiye Cumhuriyeti’nin gerek ise Kazakistan Cumhuriyeti’nin suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçu ile ilgili yapmış oldukları kodifikasyon hareketleri sonucunda genel olarak bir analiz sonucundan bahsedecek olursak şunları söyleyebiliriz:

Kazakistan Cumhuriyeti suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunu 10 Haziran 2014 tarihinde yapılmış olan 206-V Sayılı Kazakistan Cumhuriyet Kanunu kapsamındaki değişiminden önceki dönemde bu suça yönelik oluşturmuş olduğu mevzuatlarda “kara paranın yasallaştırılması” terimi ile ifade etmekte idi. Bu

85 <https://www.hmb.gov.tr/kronoloji>

isimlendirme Kazakistan Cumhuriyeti hukuk doktrininde de epey karşı çıkılan ve tepki toplamış olan bir uygulama idi. Türkiye Cumhuriyeti mevzuatlarında ise kendisinde önce, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçunun “kara para aklama” suçu olarak nitelendirilmiş olduğu değişim 18 Ekim 2006 tarihinde yapılmış olan 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması Hakkında Kanun kapsamında yapılan değişikliktir. Şöyle ki genel olarak mevzuatların modernleştirilmesi ve global isimlendirmenin eşgüdümü ile yapılan bu değişikliklerde Kazakistan Cumhuriyeti Kazakistan hukuk doktrinindeartarak çığ gibi büyüyen tepkilere ve global yönelime Türkiye Cumhuriyeti’ne kıyasla daha geç yanıt vermiş gelişmeleri takip etmekte ufak bir sekteye uğramıştır.

Türkiye Cumhuriyeti’ndeki norm oluşturma sürecinin öncesi olarak 1980’li yıllara bakıldığında hakim olan görüşün daha çok ekonomik suça ekonomik ceza ilkesi etrafında döndüğünü söyleyebiliriz. Yani şöyle ki Türkiye Cumhuriyeti 1990’lı yıllarda Kara Para Aklanmasına Yönelik Mali Eylem Görev Gücü (FATF) topluluğuna katılmadan önceki bu yıllarda topluluk gereklerinde olduğu gibi cezai sert yöntemler ile düzenlemeler yapmamıştır. Kazakistan Cumhuriyeti’nde ise bu safha ve düşünce dönemi geçirilmemiştir. Yani bu durum Kazakistan Cumhuriyeti’nin bağımsızlık tarihinden kaynaklanıyor olsa dahi Kazakistan Cumhuriyeti direkt olarak uluslararası standartlara uymaya çalışarak düzenlemeler yapma yoluna gitmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti’nde suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçuna yönelik yapılan ilk düzenlemelerde özellikle 4208 Sayılı Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’da kullanılmış hakim ilke olarak NumerusClauses (Sınırlı Sayıdalık) ilkesi göze çarpmaktadır. Her ne kadar Türkiye Cumhuriyeti daha sonrasında bu düzenlemedeki bu ilkeyi yaptığı değişikliklerle genişletip kaldırma yoluna gitse de bu durum o dönemde Türkiye Cumhuriyeti’nin suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçu ile mücadele yolunda yapmış olduğu bir gaf niteliğindedir ki zaten Türk doktrininde de epey eleştirilmiştir. Kazakistan Cumhuriyeti ise suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama suçu ile ilgili yaptığı ilk düzenlemelerde dahi suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin

aklanması suçu ile ilgili uluslararası tanımlamayı büyük oranda takip etmiş ve uygulamaya sokmaya çalışmıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna ilişkin düzenlemeler dahilinde 13 Haziran 2013 tarihinde yapılan değişiklik ile etkin pişmanlık kurumunu kanun kapsamına alınarak düzenlenmiştir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti etkin pişmanlık kavramını ancak 9 Temmuz 2009 tarihinde yapılan değişim sonucunda 5237 Sayılı Türk Ceza Kanun’unda suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama suçu kapsamına alınmıştır. Etkin pişmanlık suçun işlenmesi veyahut işlenen suçun yakalanması ve tespiti ile suçla mücadelede ivme kazandıran bir uygulama olmasından mütevellit uygulamaya geç konması Türkiye Cumhuriyeti için kötü bir durum oluşturmaktadır.

Kazakistan Cumhuriyeti genel olarak suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçu ile mücadele kapsamında atmış olduğu adımlarda global mücadele topluluklarına katılmak yerine daha çok diğer ülkelerle ikili anlaşmalar yaparak suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçu ile mücadele yoluna gitmiştir. Bu durum Kazakistan Cumhuriyeti için suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçu ile mücadele konusunda kötü bir portföy oluşturmaktadır. Zira bilindiği üzere global topluluklarının çok sayıda taraf içeren sözleşmeleri olduğundan üye devletleri üzerindeki etkisi ve denetim gücü herhangi bir ikili anlaşmadan haliyle daha fazladır. Bunun sebebi denetim sağlayacak daha fazla ülkenin olması yanında topluluk koşul ve sözleşmesini ihlal eden taraf ülkenin, birden çok olan diğer taraf ülkelerin ikili anlaşmaya kıyasla daha sert ve etkili yaptırımlarına maruz bırakmasından kaynaklanmaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti’nin ise suçun mücadelesi ikili anlaşmalar çerçevesinde olduğundan denetimi ve uygulaması daha zayıf yaptırımlara bağlanarak daha güçsüz bir durumdadır. Lakin Türkiye Cumhuriyeti birden çok global topluluğun tarafı olup sıkı bir denetime tabi olduğundan ve bu topluluklar sayesinde birden çok ülke ile aynı anda iş birliği yapıldığından Türkiye Cumhuriyeti’ndeki mücadele daha güçlü ve dinamik bir haldedir.

Kazakistan Cumhuriyeti suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçu ile mücadele ile ilgili Birleşmiş Milletler Kararlarını yakından takip ederek bu

kararlarda tanımlanan en yeni ve en modern uygulamaları yakından takip ederek suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçu ile ilgili mevzuatını sürekli güncellemektedir. Kazakistan Cumhuriyeti'nin suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçuna yönelik mevzuatını Birleşmiş Milletler Kararlarını yakından takip ederek iç dinamik biçiminde kendiliğinden yenileyip modernleştirmesi Kazakistan Cumhuriyeti'ni bu durumda Türkiye Cumhuriyeti'nden daha reformist bir ülke konumuna getirmektedir. Lakin Kazakistan Cumhuriyeti söz kousu Birleşmiş Milletler Kararlarını yakından takip etmesine rağmen suçla mücadelele yönelik Birleşmiş Milletler sözleşmelerine taraf olmamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti ise suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin Birleşmiş Milletler sözleşmelerin bir tarafı olarak Birleşmiş Milletler kararlarını uygulamada Kazakistan Cumhuriyeti'nden geri kalmasa da bu yenilenme diğer ülkelerde olduğu gibi Birleşmiş Milletler Sözleşmesi yani dış dinamikli olarak gerçekleşmektedir. Bu üyeliğın Türkiye Cumhuriyeti'nin denetlenmesi ve yapılan yenilik kararlarının uygulamaya geçirile zorunluluğunun çeşitli yaptırımlara bağlanmış olmasa Türkiye Cumhuriyeti'ne Kazakistan Cumhuriyeti'nden farklı olarak hukuki, iktisadi ve özellikle de ekonomik anlamda ekstra bir güven sağlamaktadır. Bundan mütevellit Türkiye Cumhuriyeti her ne kadar suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması suçu ile ilgili Birleşmiş Milletler sözleşmesi kapsamında uygulamaya koyduğu yeni düzenlemeleri üye ülkelerde olduğu gibi dış güdümlü bir biçimde ortaya koyarak Kazakistan Cumhuriyeti'nden Birleşmiş Milletler kararlarını uygulama konusunda reformistlik açısından geride kalmış olsa da Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri tarafı olmasının sağlamış olduğu güven aracılığı ile hukuki, iktisadi ve ekonomik açıdan uzun vadede düşünüldüğünde aslında daha karlı bir konumda olmaktadır.

III. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNDA SIK KULLANILAN YÖNTEMLER

A. Sanal Bankacılık Sisteminin Kullanılması

Teknolojinin gelişmesi ve buna paralel olarak finans sistemindeki yeni yapılanmalar, sanal bankacılık faaliyetleriyle suç gelirlerinin aklanmasına zemin hazırlamıştır. Bilişim sektöründeki gelişmeler finans kurumlarının da işlemlerini sanal bankacılık üzerinden gerçekleştirmesine neden olmuş ve banka şubesine gitmeden işlemlerin kolayca yapılabilmesi sağlanmıştır. Suç gelirlerini aklayan kimseler de bu durumdan faydalanarak oturduğu yerden bankaya uğramadan para transferi gerçekleştirmeye başlamıştır.⁸⁶

Sanal bankacılığın aklama faaliyetleri sırasında kullanılmasının başlıca nedenleri, fon transferlerinin rahat yapılabilmesi, aklanmaya çalışılan suç gelirlerinin izinin sürülememesi, aklama aşamalarının tümünün bu yöntemde kolayca aşılabilmesi ve suçluların fiziksel anlamda yakalanmasının zorluğu olarak gösterilebilir.⁸⁷

Belirtelim ki, internette faaliyet gösteren finansal kuruluşların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu finans kurumları, sanal bankacılık faaliyetleri üzerinden müşterilerine tüm imkânları sunmaktadır. Müşterinin sahip olduğu birkaç kod, sisteme rahatlıkla girişini sağlamakta ve bir hesaptaki para çok kısa bir sürede dünyanın bir başka noktasına transfer olabilmektedir⁸⁸. Bu işlemlerin en önemli avantajı internete erişimin kolay olması, müşteri ile banka arasında doğrudan yani yüz yüze bir ilişkinin bulunmaması ve sanal ortamda yapılan işlemlerin son derece hızlı olmasıdır.⁸⁹ Bu durum, bu suçu icra eden kişiler için suç gelirlerinin rahatça aklanması olarak değerlendirilebilir.

86 **Herzog/Achtelik**, Geldwäschegezetzt Kommentar, s.21; **Dülger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s.124.

87 Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz; **Dülger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s.126-128.

88 **Yılmaz**, Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu, s.27.

89 **Dursun**, Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Karşı Önlemler, s.110-111.

B. Nakit Esaslı Çalışan Ticari İşletmelerin Kullanılması

Aklama faaliyeti gerçekleştiren kimselerin dikkat çekmemek amacıyla kullanmış olduğu bir diğer aklama yöntemi nakit esaslı çalışan ticari işletmeler kullanmaktır. Bu yöntemin kullanılmasının nedeni, nakit esaslı çalışan işyerlerinin ticari faaliyetlerinin çok yoğun olması ve her zaman nakit para akışının sağlanması olarak gösterilmektedir.⁹⁰ Bu da aklama suçunu icra eden kişilere kolaylık sağlamaktadır.

Suç gelirlerini aklamak isteyenler, daha çok gündelik hayatta peşin işlem hacminin olduğu yerlerde faaliyette bulunmak isterler. Bunun için de özellikle büyük marketler, alışveriş merkezleri, benzin istasyonları gibi işletmeler seçilmektedir. Buralarda gerçekleştirilen faaliyetlerin günlük muhasebelerinin tutulması neredeyse imkânsızdır.⁹¹ Ayrıca bu işletmeler nakit işlem temelli iş yaptıklarından yapılan işlemleri faturaya dökmek ve kuşkuyla görülen işlemler nedeniyle ihbar edilmesi de oldukça zordur. Örneğin, 1984 yılında ABD'nin değişik yerlerinde faaliyet gösteren bir pizza zincirinin İtalya ve İsviçre'ye 60 milyon dolar uyuşturucu bedeli gönderdiği tespit edilmiştir. Yine Fransa'da bir bankaya nakit yüz binlerce Kanada Doları yatırmak isteyen üç kişiye bu fonların kaynağı sorulduğunda, Kanada'da taksi şoförü olduklarını ve kazancı da bu yolla elde ettiklerini ifade etmişlerdir.⁹²

Nakit esaslı çalışan işyerleri aynı zamanda suç gelirlerinden elde edilen malvarlığı değerlerini aklamak isteyenlerin bir araya gelmesi için yasal görünümlü bir faaliyet sahası da sağlar. Çünkü bu gibi işyerlerinde mal veya hizmet üretimi yapılmakta ve devlete ödenmesi gereken vergiler için yasal defterler tutulmakta ve kağıt üzerinde çok büyük karlar elde edildiği ifade edilmektedir.⁹³

90 **Dülger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s.95-96; **Yılmaz**, Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu, s.18-19.

91 **İpek**, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, s.23.

92 **Ergül**, Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu, s.38.

93 **Herzog/Achtelik**, Geldwäschegezetzkommentar, s.17.

C. Kaçakçılık Suçu İle İlişkisi (KMK)

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarma aklama yöntemleri arasında eski bir yöntem olarak uygulanmaya devam etmektedir. Bu yöntemde aklayıcılar nakit paraya çevirdikleri suç kökenli geliri, kuryeler aracılığıyla veya bavullar içerisinde uçak, gemi, otobüs veya otomobil gibi ulaşım araçlarıyla başka bir ülkeye götürmektedir.⁹⁴

Aklama faaliyetleri içerisinde en sık kullanılan yöntem olması sebebiyle 5237 Sayılı TCK.'nın 282. maddesinde yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda da bu yönteme yer verilmiş ve suça sebebiyet veren seçimlik hareket olarak düzenlenmiştir. Kanun koyucu hareketin gerçekleşme biçimini yurt dışına çıkarma olarak belirlemiştir.

Bu tür nakit para kaçırma işlemlerinde genellikle vergi cenneti olarak bilinen ve denetimin az olduğu ülkeler tercih edilmektedir. Ayrıca finans sistemi üzerinde yeterince denetimin olmadığı, banka gizliliği konusunda sıkı tedbirlerin yer aldığı ve adli takip işlemlerine karşı işbirliği yapılabilecek ülkeler tercih edilmekte ve paranın nakli o ülkelere yapılmaktadır.⁹⁵

Bu yöntem aynı zamanda aklama aşamalarının da ilki olan yerleştirme aşamasını oluşturmaktadır⁹⁶. Günümüzde seyahat olanaklarının oldukça gelişmesi sonucu bu yöntemin adeta klasikleştiği söylenebilir. Fakat bu yöntem ülkeler arası giriş çıkışlarda pek sıkı tedbirlerin uygulanması sebebiyle önemini yitirmektedir. Bununla beraber nakit paranın gerek kullanımı gerekse taşınması bu işlerle uğraşan kimselerce risk olarak kabul edilmekte, nakit paradan ziyade sanal para bu kişiler için öncelik haline gelmektedir.

94 **Dülger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s.84-85; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.78; **Ergül**, Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu, s.28.

95 **Yılmaz, Sacit**, Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kütahya 2006, s.11.

96 **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.79; **Mavral**, KaraparaKayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları, s.81.

Nakit kaçakçılığı her ne kadar finans kurumunda bulunan suç gelirinin alınarak, başka bir ülkeye nakliyle gerçekleştirilse de bu durum bankacılık yoluyla yapılan aklama faaliyeti olarak nitelendirilmez.⁹⁷

Suçtan elde edilen gelirlerin kaçak yollarla yurt dışına çıkarılmasıyla ilgili olarak 1983 yılında Florida'lı bir muhasebecinin Panama'ya giden uçağa bindiği sırada 10 milyon dolarla yakalanması, 1995 yılında Marbella yakınlarında yakalanan bir çiftin evinde çuvallar içerisinde 50 milyon dolar bulunması ve 1996 yılında Atatürk Hava Limanında bir kuryenin üzerinde yapılan aramalar sırasında 28 milyar TL değerinde döviz ele geçirilmesi gibi örnek olaylar bu yöntemin ne kadar eski olduğunu göstermektedir.⁹⁸

D. Mallar, Değerli Taşlar ve Sanat Eserleri Aracılığıyla Aklama Yöntemi

Aklama faaliyetlerinde suç gelirlerinin kaynaklarının gizlenmesi adına kullanılan yöntemlerden bir diğeri de mal alım satımıdır. Bu suçu icra eden kimseler nakit para bulundurmamak yerine bu paralarla lüks mallar satın alarak bu değerleri muhafaza etmeyi yeğlemektedirler. Bahsedilen lüks mallar kavramından gayrimenkul, uçak, yat gibi pahada yüksek olan şeyler kastedilmektedir.

Aklama faaliyeti sırasında en riskli aşama olan suç gelirlerini yasal ekonomik sisteme yerleştirme, özellikle gayrimenkul değerlerin alımı ile aşılmış olur. FATF'ın hazırlamış olduğu raporlarda da Latin Amerika'da suçtan elde edilen gelirlerle doğrudan doğruya oteller inşa edildiği ve suç gelirlerini gizleme ve meşrulaştırmada bu yöntemin sıklıkla kullanıldığı belirtilmiştir. Yine benzer şekilde organize faaliyet gösteren Rus mafyasının da sahip olduğu suç gelirlerini aklamak için otel, restoran ve tatil köyü gibi yatırımlara yöneldiği tespit edilmiştir⁹⁹.

Konu ile ilgili olarak Alman Mali İstihbarat Birimlerinin hazırlamış olduğu bir raporda bu durum araştırılmış ve gayrimenkul alımı ile aklama faaliyetinin engellemesi

⁹⁷ **Dursun**, Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Karşı Önlemler, s.102.

⁹⁸ **Ergül**, Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu, s.28-29.

⁹⁹ **Herzog/Achtelik**, Geldwäschegezetzkommentar, s.18; **FATF Report**, Money Laundering And Terrorist Financing Through Trade in Diamonds, Ekim 2013, s.24.

için yapılması gerekenler listelenmiştir. Raporda ilk olarak alım satım işlerinde kişilerin yeterince hassas davranmadığı ve sahip olunan gelirin bir suç geliri olabileceğinin hesaba katılmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca alım, satım ve kiralama yapan kişilerin yükümlülükleri konusunda mevzuatta eksiklik bulunduğu işaret edilmiştir.¹⁰⁰

Suç geliri olarak elde bulundurulan nakitle değerli taşlar veya sanat eserleri almak da sık kullanılan yöntemlerden biridir. Nakit formdan çıkarılan suç geliri, yine tedavül aracı olarak kullanılabilen değerli madenlere dönüştürülerek aklanmış olmaktadır. Üstelik bu işlemlerde araçlar kullanıldığından şüphe uyandırıcı bir durum da olmamaktadır. Alınan değerli madenlerin başında altın gelmektedir. Altın, dünya genelinde ödeme aracı olan ve her zaman değerini koruyan bir madendir. Elinde suç geliri olan kimse bu gelirle başka bir ülkede altına yatırım yaparak gelirin form değiştirmesini sağlamış olur. FATF raporlarına göre bu yöntem en fazla İspanya ve İtalya’da görülmektedir¹⁰¹. Altınla beraber elmas da suç gelirinin form değiştirmesini sağlayan değerli bir madendir. Üstelik elmas altına nazaran çok daha değerli ve taşınması ve transferi kolay bir madendir. Bu da aklama faaliyeti gerçekleştiren kimselere cazip gelmektedir. Özellikle terör faaliyetlerinin ve iç savaşın yoğun olduğu bölgelerde örneğin, Güney Afrika ve Batı Afrika’da elmas ticareti ile suç gelirleri aklanmaktadır.¹⁰² Nitekim bu husus, 2012 yılında Uluslararası Ceza Adalet Divanı’nda yargılanan Charles Taylor davasında da gündeme gelmiş ve Charles Taylor’ın elmas ticaretinden ve suçtan elde edilen gelirlerle iç savaş ve terörizmi finanse ettiği ifade edilmiştir.¹⁰³

100 **Herzog/Achtelik**, Geldwäschegezetzkommentar, s.18. (Financial IntelligenceUnit in Deutschland-2011)

101 **Herzog/Achtelik**, Geldwäschegezetzkommentar, s.18-19.

102 **FATF Report**, Money LaunderingAndTerroristFinancing Through Trade in Diamonds, Ekim 2013, s.86.

103 **Herzog/Achtelik**, Geldwäschegezetzkommentar, s.19

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKU'NDA SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNUN UNSURLARI

I. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Bir haksızlık olan suç, her zaman bir hukuki değer ihlalini ifade eder. Temelinde hukuki değer koruması olmayan suç tanımından bahsedilemez. Hukuki değer, bir hukuk devletinde kabul edilmiş bulunan değerleri ifade eder ve kaynağını davranış normları oluşturur.

Belli bir kişiden soyut olan hukuki değer ceza kanununda suçların tasnifi açısından kanun koyucuya yol gösterir ve uygulama açısından suç tipinin yorumunda başvurulacak önemli bir enstrümandır¹⁰⁴.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabının, "Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı İkinci Bölümünde Adliye Karşı Suçlar kısmında 282. maddesinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla korunan hukuki değer konusunda bu bölümde düzenlenen suçlarla hangi değerlerin korunmaya çalışıldığına bakılması gerekir. Devlete ait olan adli veya yargısal varlıklar adliye karşı suçları öngören normlarla korunmak istenmektedir¹⁰⁵. Bu bölümde yer alan suçların da adaletin gerçekleşmesini, muhakemenin gerçek olgu ve delillerle yürümesini sağlamak amacıyla düzenlendiği ortadadır. Ancak adliye karşı işlenen suçlarda korunmak istenen hukuki değer, çoğu zaman karma nitelik taşıdığını da ifade etmemiz gerekmektedir.

Ceza Kanunu'nda yer alan suçlar kural olarak tek bir hukuki değeri korur, ancak kanun koyucu bazen birden fazla hukuki yararı birleştirerek tek bir suç tipi meydana getirebilir¹⁰⁶. Dolayısıyla bazı suçlar niteliği itibariyle birden fazla hukuki

104 İzzet Özgenç, İzzet, İnsan Haklarının Felsefi Temeli, İnsan Hakları, 2. Baskı İstanbul 1995, s.42-43; Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.158.

105 Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, 8. Baskı, Ankara 2015, s.315.

106 Bahri Öztürk, Mustafa Erdem, uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 15. Baskı, Ankara 2015, s.158.

değeri korumaya özgülenmiştir. Özellikle TCK'nin Adliye Karşı Suçlar bölümünde yer alan suçlar bu niteliği haizdir. Bu suçla korunan hukuki değer de başta adliyenin ve adli makamların korunmak istenmesidir¹⁰⁷. Ancak bununla beraber ekonomik düzenin ve finans sistemlerinin, kamu düzeninin ve aklama suçunun meydana gelmesi için şart olan öncül suçlarla korunan hukuki değer de korunmaya çalışıldığını ifade etmemiz gerekmektedir.

Belirtelim ki, inceleme konumuz olan suç tipi sadece bir hukuki değeri korumaya özgülenmemiştir. Aklama suçunun çok boyutlu bir suç olması ve uluslararası hukukta suçun işlenmesini önlemek amacıyla alınan tedbirler ve yapılan düzenlemeler iç hukukumuzda da suçun birden fazla hukuki değeri koruma altına almasını zorunlu kılmıştır.

Kanun koyucu bu suçu “Millete ve Devlete karşı suçlar” kısmının “Adliye Karşı suçlar” bölümünde düzenleyerek adli makamların korunması gerektiğine vurgu yapmış ve korunan hukuki değer olarak öncelik tanımıştır¹⁰⁸. Yine doktrinde adliye Karşı suç tipleri incelenirken bu suç tipleri bakımından korunan hukuki değerlerin öncelikli olarak adliye verildiği görülmektedir¹⁰⁹. Çünkü adliye idaresi toplumda en fazla güvenilen ve saygı duyulan bir yapıya sahip olmalıdır.

Suç tipine adliye Karşı suçlar bölümünde yer verilmiş olmasının bir diğer nedeni toplumsal yararın adli yararlarla temsil edilmeye çalışılması olarak gösterilmektedir¹¹⁰. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasında toplumu ilgilendiren temel bir yön bulunmaktadır. Çünkü işlenen suçlardan elde edilen gelir toplum içerisinde aklanmaya çalışılmakta ve uygulanan yöntemlerle yasadışı zenginleşmeler ortaya çıkmaktadır. Toplumu oluşturan bireyler, mali sisteme güven duyduğu takdirde ekonomik istikrar sağlanılabilmektedir. Mali sistemin kontrolü

107 **Ali Rıza Töngür**, Türk Ceza Kanununda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, Aralık 2014, C: 4, S: 2, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.43.

108 **Veli Özer Özbek**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklanma Suçu (TCK m.282), Kamusal ve Ticari Yaşamda Hukuk ve Etik Açısından Yolsuzlukla Mücadele, Edi: Yener Ünver, İstanbul 2013. s:166.

109 Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Rifat Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 11. Baskı, 2014, s:850

110 **Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç**, Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C.VI. Md.252-345, 2. Baskı Ankara 2014, s:8354

sağlanamazsa ortaya güven bunalımı çıkar. Bunun sonucunda hem hukuka hem de ahlaka aykırı gelir kalemleri artar ve kamu düzeni bozulmuş olur. Bu sebeple Kocasakal, bu suç tipinde koruma altına alınan en önemli hukuki menfaatin kamu düzeni olduğunu ifade etmektedir¹¹¹. Ayrıca ülkenin aklama faaliyeti yapılan bir ülke olmasını engellemek maksadıyla iç güvenliğinin de koruma altına alındığını ifade etmemiz gerekmektedir. Kamu düzeninin korunmaya çalışılması ekonomik düzenin ve finans sistemlerinin korunmasını da zorunlu kılar.

Suç tipinin koruduğu hukuki değere bakıldığında kanun koyucunun ekonomik sistemi de korumaya çalıştığı görülmektedir. Suç örgütlerinin kendilerini finanse etmek için öncül suçtan elde edilen malvarlığı değerlerini aklamaları gerekmektedir. Aklama faaliyetleri ise yasal ekonomik düzen içerisinde gerçekleştirildiğinden aklama suçu ekonomik düzene de zarar vermektedir. Suç işleyerek mali ve ekonomik yönden kalkınmak suç örgütlerinin temel amaçları arasında yer alır. Eğer suçtan kaynaklanan malvarlığını değerlerini aklayarak örgütler gelir elde etmeye devam ederse suç işleme potansiyellerini artırır¹¹².

Belirttiğimiz gerekçelerle iktisadi hayattaki düzenin sağlanması ve bireylerin bu düzene güvenmeleri için aklama suçunun önlenmesi şarttır. Aksi takdirde toplumda yolsuzluk ve bu yolla elde edilen kazanç artar ve ekonomik düzen ile birlikte siyasi düzen de tehdit edilmiş olur¹¹³.

Kişiler hangi şartlar altında olursa olsun suç işlemeyi bir kazanç kaynağı olarak görmemeli ve bu yolla ekonomik düzene zarar vermemelidir. Bu durum aklama suçunun madde gerekçesinde de; “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerine meşruiyet görüntüsü verilerek ekonomik sisteme sokulması, suç işlemenin kazanç elde etme açısından cazip bir yol olarak görülmesine neden olduğundan, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması, Türk Ceza Kanununun 282’nci maddesinde suç

111 **Ümit Kocasakal**, Karapara Aklama İle Mücadelede ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, Karapara Aklama Ve Terorizmin Finansmanı, Edi. Aydın, Süleyman, Ankara 2008, s:328.

112 **Sacit Yılmaz**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, 2011/2 Ankara Barosu Dergisi, s.75.

113 **Güray Say**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması (Kara Para Aklama), İstanbul Barosu Dergisi, C. 87, S. 3, Y. 2013, s:163.

olarak tanımlanmıştır.” şeklinde belirtilmiştir. Burada suç işleyerek gelir elde etmenin önüne geçme amaçlandığından ceza kanunlarının önleme amaçlarına da vurgu yapılmak istenmiştir¹¹⁴.

Aklama suçu ile korunmak istenen bir diğer hukuki yarar dolaylı yollardan da olsa aklama suçunun oluşması için şart olan öncül suçlarla korunması gereken hukuki yarardır. Zira öncül suçla mücadele edilmediği takdirde aklama suçuna konu olan suçların işlenmesine de göz yumulmuş olunmaktadır. Elbette öncül suçla aklama suçunun koruduğu hukuki değerler birbirinden farklıdır. Örneğin aklama suçu için öncül suç niteliğinde olan uyuşturucu imal ve ticareti suçu kamunun sağlığını korumaya yönelik bir suç tipidir ve doğrudan doğruya aklama suçu ile bir ilişkisi bulunmamaktadır. Ancak uyuşturucu imal ve ticareti suçunun işlenmesiyle elde edilen gelirler yasal ekonomik düzen içerisinde aklanmaya çalışıldığında, suçun aklama suçu ile irtibatı ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla uyuşturucu ticareti suçuyla öncelikle kamu sağlığı korunmak istenmiş daha sonra uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirlerle kamu düzeninin bozulması ve bireylerin suç işleyerek zenginleşmesi engellenmeye çalışılmıştır.

Mukayeseli hukukta Almanya ve İsviçre’de de aklama suçu ile adli makamlar korunmaya çalışılmış, fakat bununla beraber iç güvenlik ve ekonomik düzen de koruma altına alınmıştır. Almanya’da aklama suçunun birden fazla hukuki değeri koruma altına aldığı ve öncelikle ekonominin, finans kurumlarının ve bu bağlamda halkın ekonomiye olan güveninin korunmaya çalışıldığı daha sonra adli makamların korunması gerektiği ifade edilmektedir. Bununla birlikte ülkenin aklama faaliyeti yapılan bir ülke olmasını engellemek maksadıyla iç güvenliğin de korunması gerektiği belirtilmektedir¹¹⁵.

İsviçre CK’nin 305 bis maddesi organize faaliyet gösteren suç örgütlerinin, elde ettiği suç gelirlerini adli makamlardan gizlemelerinin önüne geçmek ve bu suç gelirleriyle tasarrufta bulunmak isteyenleri engellemek amacıyla düzenlenmiştir. Aklama suçuyla mücadele amaçlı düzenlemelere, Ceza Kanunu’nun 17. bölümünde adliye karşı suçlar arasında yer verildiğinden korunan hukuki değer de adli makamlar

114 Özbek, 2013, s:166.

115 Thomas Peter Aschke, Der Straftatbestand der Geldwäsche im Lichte zivilrechtlicher Erwerbsprinzipien, Hamburg 2011, s.140

ve onların işleyiştir.¹¹⁶ Ayrıca 305 bis maddesinin 3. fıkrasında öncül suçun yurt dışında işlenmesi halinde dahi kişilerin İsviçre hukukuna göre aklama suçundan cezalandırılabilceğı hüküm altına alındığından, bu suçla yabancı ülkelerin adli sistemleri de koruma altına alınmak istenmiştir.¹¹⁷

Rusya’da ise aklama suçuna, ekonomik düzene karşı işlenen suçlar arasında yer verildiğinden korunan hukuki değeri toplumun ekonomiye olan güvenidir.¹¹⁸

II. SUÇUN UNSURLARI

A. Tipiklik Unsuru

Tipiklik, kişinin işlemiş olduğı eylemin kanunda yer alıp almadığı hususu ile ilgilidir. Bir fiilin suç teşkil edebilmesi için öncelikle dış âlemde değışiklik meydana getirmesi ve ceza normundaki tipe uygun olması gerekir. Başka bir anlatımla işlenen fiil, kanundaki suç tanımına uygun olmak zorundadır. Ayrıca tipiklik fiile şekil verir ve fiilin niteliğini de belirtir. Böylece fiilin, tipi ihlal edip etmediğı de anlaşılmış olur. Her suç açısından kanun koyucu fiile ve faile ilişkin cezalandırılabilmeyi gerektiren unsurları belirler. Bu durum suçta ve cezada kanunilik ilkesinin bir uzantısıdır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri aklama suçunda, tipe uygun eylem unsuru olarak, suçtan elde edilen malvarlığı değeri yurtdışına çıkarılması veya bunların gayrimeşru kaynağının gizlenmesi veya meşru bir yolla elde edildiğı konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutulması olarak belirtilmiştir.

116 Siska, DieGeldwäscheundihreBekämpfung in Österreich, Deutschland, der SchweizundLiechtenstein, s.272; Zollinger, Geldwäschereigesetz, s.117; Stratenwerth, Günter/Wohlers, Wolfgang, Schweizerisches Strafgesetzbuch Handkommentar, 3. Auflage, Bern 2013, s.589, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri Aklama Suçu s.166, İstanbul, 2016.

117 Zollinger, Geldwäschereigesetz, s.117; Trechsel, Stefan/Affolter-Eijsten, Schweizerisches Strafgesetzbuch Praxiskommentar, Zürich 2008, s.1266, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri Aklama Suçu s.166, İstanbul, 2016.

118 Wienold, RegelungenzurGeldwäsche in Deutschlandund in Russland, EinevergleichendeUntersuchung, s.148; Melnikov, Helena, DaserussischeWirtschaftsstrafrecht, Berlin 2011, s.222-223, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri Aklama Suçu s.181, İstanbul, 2016.

Maddenin ikinci fıkrasında ise aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerini bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişilerin cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Üçüncü ve dördüncü fıkralarda fiilin kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi kimse tarafından mesleğin icrası sırasında veya suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halleri ise suçun temel şekline nazaran cezayı ağırlaştıran nitelikli hal olarak belirlenmiştir. Aklama suçunun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı beşinci fıkra, belirli şartların yerine getirilmesi koşulu ile etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceğine ilişkin hüküm ise altıncı fıkra, yer almaktadır.

1. Maddi Unsurlar

a. Fail

TCK.'nın 282. maddesinde yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, fail bakımından bir özellik göstermez. Suç gelirlerini yurt dışına çıkaran veya çeşitli işlemlere tabi tutan herkes bu suçun faili olabilir. Bu sebeple aklama suçu özgü bir suç değildir.

Suçun faili konusunda ele alınması gereken en önemli husus, öncül suç failinin aklama suçunun da faili olup olamayacağı ve aklama suçu bakımından ayrıca cezalandırılmasının gerekip gerekmediği hususudur. Çünkü 4208 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (b) bendinde hem karapara aklayan kimsenin hem öncül suçu işleyen kimsenin hem de öncül suçun işlenişine iştirak etmemiş olan üçüncü kimselerin fail sıfatıyla sorumlu olabileceği haller bulunmaktaydı¹¹⁹. Ayrıca 765 sayılı TCK'de içinde öncül suç barındıran maddeler incelendiğinde (m. 296, m. 512) bahse konu olan suçlardan ötürü kişilerin cezalandırılabilmesi için daha önce işlenmiş olan öncül suça herhangi bir şekilde iştirak etmemiş olma, şart olarak aranmaktaydı. Fakat 5237 sayılı

119 Kocasakal, 2008:68

TCK.'nın 282. maddesinde yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda böyle bir hükme yer verilmemiştir.

Uluslararası nitelikteki Strasbourg Sözleşmesi'nde konu ile ilgili olarak taraf devletlere istekleri doğrultusunda hüküm koyabilme yetkisi tanınmıştır. Ayrıca sözleşmede, aklama suçunun failinin aynı zamanda öncül suç failini de kapsayabileceği ifade edilmiştir.

Doktrinde çoğunluk görüş öncül suçu işleyen kimsenin aynı zamanda 282. maddede düzenlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun da faili olabileceği yönündedir¹²⁰. Belirtelim ki, işlenen öncül suç ile o suçtan elde edilen gelirlerin aklanması amacıyla yapılan eylemler birbirinden farklıdır. Kişi uyuşturucu ticareti yaparak gelir elde etmekte ve elde etmiş olduğu gelirlerin kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği izlenimini uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutmaktadır. Dolayısıyla işlenen suçlar birbirinden tamamen bağımsızdır.¹²¹

Yine her iki suçun koruduğu hukuki değer ve manevi unsurdaki kast da farklılık gösterebilmektedir. Buradan hareketle öncül suçu işleyen kişinin aynı zamanda aklama suçunun da faili olabilmesine engel teşkil eden bir durum söz konusu değildir¹²². Ancak aklama suçunun faili, öncül suçu gerçekleştiren kimseden farklı olarak üçüncü bir kimse olabileceği gibi aynı kimse de olabilir. Nitekim uyuşturucu imal ve ticareti suçunu işleyerek gelir elde eden kimseler, bu gelirin kaynağını gizlemek ve suçtan kaynaklanan bu geliri aklamak amacıyla madde metninde yer alan seçimlik hareketlerden birini işlemiş olabilir.

Madde metninde yasaklanan eylemler gerçekleştirilmezse kişiler bu suçun faili olamaz. Kişilerin elde ettiği değerleri, kanunda yasaklanmış işlemlere tabi tutması gerekmektedir. Bu halde aynı kişi hem öncül suçun hem de aklama suçunun faili olabilmektedir. Örneğin, hırsızlık suçunun faili, çalmış olduğu taşınır malı harcar veya tüketirse aklama suçunun faili olamaz. Çünkü aklama suçunun faili olabilmek için maddede yer alan seçimlik hareketlerin yani suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, yurt dışına çıkarılması veya bunların gayrimeşru kaynağının gizlenmesi veya meşru bir

120 Özbek, Kanbur, Doğan, Bacaksız, Tepe, 2015:1142

121 Kerim Çakır, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.247, İstanbul, 2016.

122 Yener Ünver, Adliyyeye Karşı Suçlar, 3. Baskı, Ankara 2012:370

yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırılması maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutulması gerekmektedir.

Değirmenci, öncül suç failinin aynı zamanda aklama suçunun da faili olabileceği görüşünü ileri sürerken, bu durumu her iki suç tipinin ihlal kastının ve korunan hukuki yararının birbirinden farklı olmasına ve aklama eylemi cezalandırılmadığı takdirde bu suçu işleyeceklerin cesaret kazanabileceği görüşlerine dayandırmaktadır¹²³.

Aklama suçunun faili konusunda son olarak belirtmek gerekir ki, suç tipi her ne kadar bir kişi tarafından işlenebilse de niteliği itibarıyla bu suçun çoğu zaman birden fazla kimse tarafından işlendiği göz ardı edilmemelidir¹²⁴. Bu durumu dikkate alan kanun koyucu 282. maddenin 4. fıkrasında aklama suçunun suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halini daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlemiştir.

b. Suçun Konusu

Ceza hukukunda yapılan hareketin yöneldiği kişi ya da şey, suçun konusunu oluşturur. Konu, kişi veya eşyanın maddi yapısıdır. Kanun koyucu bazı madde metinlerinde bu hususa yer vermekte ve suçun konusu olan eşya yahut nesneyi açıkça göstermektedir. Konusu olmayan bir suç düşünülemez. Bu sebeple suçun konusu maddi unsurlar arasında kabul edilmiş ve konusu olmayan bir harekete değer verilmemiştir.

Aklama suçunun konusunu belirlemek için öncelikle 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun hükümlerine daha sonra 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesinde yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda yer alan hükümlere ve son olarak mukayeseli hukukta ve uluslararası sözleşmelerde yer alan düzenlemelere bakılması gerekmektedir.

123 Değirmenci, 2007:302

124 Dülger, 2011:460

4208 sayılı Kanun döneminde aklama suçunun konusunu oluşturan değerlerle ilgili geniş bir tanım verilmekte ve birbirinin yerine ikame edilebilecek kavramlar madde metninde yer almaktaydı. Kanun'un 2-a maddesinde, öncül suçun işlenmesiyle "...elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer" suçun konusunu oluşturmaktaydı. Esasında madde metninde kullanılan mal deyimi, para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakı veya gelirleri kapsar nitelikteydi. Bu sebeple TCK'nin 282. maddesinde kullanılan "suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri" kapsayıcı bir düzenleme niteliğindedir¹²⁵.

4208 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (a) bendi, 11.10.2006 tarihli 5549 sayılı Kanun'un 26. maddesiyle yürürlükten kaldırılmadan önce hangi suçların işlenmesi suretiyle elde edilen malvarlığı değerlerinin suçun konusu olabileceğini ifade etmekteydi. Fakat yalnızca maddede yer alan suçların işlenmesi suretiyle elde edilen malvarlığı değerlerinin suça konu edilmesi eleştirilmiş ve bu suçlar dolayısıyla elde edilen değerlerin de suça konu olması gerektiği belirtilmiştir.

5549 sayılı "Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'da ise aklama suçunun konusu suç geliri olarak belirtilmiştir.

"Suç geliri", 2. maddenin (f) bendinde suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri şeklinde tanımlanmıştır. Bu Kanun, TCK'nin 282. maddesinden sonra yürürlüğe girmiş ve özel Kanun niteliğinde olduğundan suça konu olan değerlerin, suç geliri olarak ifade edilmesi gerekmektedir. Kanun koyucuyu bu kavramı kullanmaya yöneltten ise uluslararası belgelerle uyumun sağlanması olmuştur.

Nitekim Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin "Terimler" başlıklı 2. maddesinde de, "suç gelirleri" ifadesine yer verilmiş ve bu kavramın herhangi bir suçun işlenmesinden kaynaklanan veya doğrudan ya da dolaylı olarak elde edilen malvarlığını karşıladığı ifade edilmiştir. Ayrıca Strasbourg Sözleşmesi'nde de aklama suçuna konu olan değerlerle ilgili olarak "gelir" kavramı kullanılmış ve bu kavramla suçtan doğan herhangi bir ekonomik yararın ifade edildiği belirtilmiştir.

125 Dülger, 2011:480-481

Türk Ceza Kanun'un 282. maddesinde yer alan hükme göre ise, suçun konusunu, alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Elde edilen değer, öncül suçun işlenmesiyle elde edilen para olabileceği gibi, para yerine ikame edilebilen her türlü kıymetli evrak, yahut paranın başka bir para birimine çevrilmesi yolu ile elde edilen malvarlığı değerleri de olabilir. Aslında ekonomik yönden gelir getiren ve bir değere sahip olan her türlü malvarlığı bu suçun konusunu oluşturabilir¹²⁶.

Aklama suçuna konu olan suç geliri, kaynağına göre iki şekilde elde edilir. Bunlardan birincisi, ele geçiriliş şekli yasal olmayan faaliyetlere dayalı suç geliri, diğeri ise kaynağını oluşturan faaliyet yasal olmakla beraber ayrıca suç teşkil eden eylemlerle elde edilen suç geliridir. Ancak maddi bir değer ifade etmeyen manevi bir değeri karşılayan şeyler bu suçun konusunu oluşturmaz.

Suç işlenerek elde edilen malvarlığı değerleri ya doğrudan, yani bir suçun işlenmesiyle ortaya çıkan, ya da bir suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen değerlerdir¹²⁷. Nitekim madde gerekçesinde de; “bu suçun konusunu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Bu malvarlığı değerlerinin elde edildiği suçun türü veya mahiyeti önemli değildir. Önemli olan, bu suçun konusunu oluşturan ekonomik değerlerin, başka bir suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilmiş olması” ifadesine yer verilerek bu duruma açıklık getirilmiştir.

Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin “Terimler” başlıklı 2. maddesinde de, “malvarlığı” maddi veya gayri maddi, taşınır veya taşınmaz, somut veya soyut her türlü varlık ve bu tür varlıklara ilişkin tasarruf hakkını veya menfaati tevsik eden yasal belgeler veya araçlar şeklinde tanımlanmıştır.

Mukayeseli hukukta da aklama suçunun konusunu suç işlenerek elde edilen malvarlığı değerlerinin oluşturduğu, suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen değerlerin de aklama suçuna sebebiyet verebileceği belirtilmiştir. Örneğin, Alman CK'nin 261. maddesine göre, malvarlığı değerlerini aklama suçunun konusunu, suçtan elde edilen bir malvarlığı değeri oluşturmaktadır. 261. maddenin birinci fıkrasında yer alan suçların

126 **Özbek** vd., 2014:1134-1135

127 Kocasakal, 2008:87

işlenmesi suretiyle veya işlenmesi dolayısıyla elde edilen ekonomik değerler aklama suçuna konu olur. Bu ekonomik değerler para, taşınır veya taşınmaz mallar ya da diğer malvarlığı değerleri olabilir.

Avusturya CK'nin 165. maddesine ve İsviçre CK'nin 305 bis maddesine göre de aklama suçunun konusunu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri oluşturmaktadır. Fransız CK'nin 324 vd. maddelerinde de kişinin doğrudan veya dolaylı olarak suç işleyerek elde ettiği malvarlığı değerleri suçun konusu olarak belirtilmiştir.

Aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçun işlenmesiyle ortaya çıkacağından burada öncül suç ve öncül suçun aklama suçu üzerindeki etkileri konusunda bilgi verilmesi önem arz etmektedir ki bu hususa ileride değinilecektir.

c. Mağdur

Mağdur, işlenen suçun konusunun ait olduğu kimseye denilmektedir. Her suçta bir mağdur vardır ve bu mağdur yalnızca gerçek kişilerdir. Tüzel kişiler ise, suçtan zarar gören konumundadır.

TCK'nin 282. maddesinde yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda toplumu oluşturan ve bu toplumda yaşama hakkına sahip olan herkes mağdur olarak nitelendirilebilir. Suçtan mağdur olarak etkilenenler ancak gerçek kişiler olacağından bu suçta tüzel kişilerin mağdur olması mümkün değildir. Tüzel kişiler burada suçtan zarar gören konumundadır. Fakat doktrinde bu suçun doğrudan bir mağdurunun bulunmadığı veya mağdurunun hiç olmadığı ve suçtan zarar görenin adliye ve Devlet olduğunu ifade edenler de bulunmaktadır. Suçun mağdurunu devlet olarak belirlemek suçla korunan hukuki yararı zedelenen gerçek ve tüzel kişilerin aleyhine bir durum oluşturacaktır. Ayrıca gerçek ve tüzel kişiler, devletin mağdur sayılması halinde hukuk düzeni tarafından kendilerine sağlanan haklardan da mahrum kalabilecektir. Bu sebeple aklama suçunda devleti mağdur olarak göstermek doğru bir düşünce değildir.

Kocasakal, organize suç örgütlerinin faaliyet alanı olan bu suçun kamu düzenini derinden sarstığını ve toplumun tamamını mağdur ettiğini, ancak belirgin bir mağdurdan

bahsedilemediği için de suçla mücadelede sıkıntılar yaşandığını ifade etmektedir. Bununla birlikte suçun adliye karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş olmasından hareketle suçun mağdurunun adliye olduğunu belirtmektedir¹²⁸.

Belirtelim ki, toplum düzenini bozan suçlar, dolaylı da olsa kamu menfaatini ihlal etmektedir. Her ne kadar mağdurun muayyen kişi veya kişiler olması gerektiği kabul edilse de bütün suçlar bakımından toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu kabul edilmelidir. Çünkü her bireyin toplumda huzur ve sükûn içinde yaşama hakkı birincil ve en temel haklardandır. Toplumda yaşayan herkesi suçun mağduru saymaya, geniş anlamda mağduriyet denmektedir. Geniş anlamda mağdur ise devlet değil, devleti ve toplumu oluşturan bireylerdir. Bu yüzden devlete mağdur sıfatı verilmemelidir. Devletin ötesinde toplumda yaşayan herkesi mağdur olarak kabul etmek daha doğru olacaktır. Çünkü tüzel kişilik konumunda ele alınan devlet bir hukuksal değer bizzat sahibi olamaz. Devlet olsa olsa hukuki değer taşıyıcısı olur ve bu nedenle genel anlamda suçtan zarar gören olarak değerlendirilir. Ceza hukuku alanında hukuki değer ancak bireylere aittir¹²⁹.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda, suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireyler olduğunu ifade etmemiz gerekir.

d. Fiil

Suçun maddi unsurlarından olan ve haksızlık teşkil eden fiil, bir insan davranışdır. İnsan tarafından gerçekleştirilen fiil, dış dünyada icrai veya ihmali şekilde gerçekleştirilebilir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamada, suç işlenerek elde edilen her türlü malvarlığı değerini meşrulaştırmak amacıyla yapılan eylemler, fiil unsurunu oluşturur.

128 Kocasakal, 2008:71

129 Ünver, 2012:35

Aklama suçunun cezalandırıldığı 282. maddenin birinci fıkrası; “Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır” şeklindedir.

Düzenlemeye göre, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun oluşabilmesi için; alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçun işlenmesi şarttır. Eğer işlenen öncül suçun cezasının alt sınırı altı aydan az veya adli para cezasını gerektiren bir suçsa, aklama suçunun oluşması mümkün değildir. Nitekim, Yargıtay kararında da; “kaçakçılık suçuna ilişkin öncül suçun düzenlendiği kanunda suçun yaptırımının adli para cezası olarak öngörüldüğünün anlaşılması karşısında,unsurları oluşmayan suçtan” mahkûmiyet hükmü kurulması hukuka aykırı bulunmuştur¹³⁰.

5237 sayılı Kanun hükümlerine göre aklama suçuna sebebiyet veren eylemler, suç işlenerek elde edilen gelirleri yurt dışına çıkarma veya gayrimeşru kaynağını gizleme veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutmadır. Bu fiillerden herhangi birinin işlenmesiyle suç oluşur. Bu sebeple inceleme konumuz olan suç tipi, seçimlik hareketlidir.

Maddede yer alan seçimlik hareketleri birbirinden ayıran en önemli özellik kanun koyucunun suçun oluşması bakımından aramış olduğu kast ve amaç unsurlarıdır.

Nitekim suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutma seçimlik hareketinde amaç unsuruna ayrıca vurgu yapılmıştır.

130 “Sanığa atılı “TCK’nin 282. maddesinde düzenlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama” suçunun oluşabilmesi için öncül suç için öngörülen hapis cezasının altı sınırının 1 yıl veya daha fazla olması gerekmekte olup, sanığın gerçeğe aykırı belge ile gümrük idaresini yanıltıp vergilerini eksik ödemek suretiyle ithalat yaparak elde ettiği kazancı akladığı kabul edilmişse de; kaçakçılık suçuna ilişkin öncül suçun düzenlendiği kanunda suçun yaptırımının adli para cezası olarak öngörüldüğünün anlaşılması karşısında, unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraati yerine yazılı gerekçe ile mahkûmiyetine karar verilmesi,” (Yarg. 9.CD., 30.10.2014, 14306/ 10739)

Madde metninde yer alan seçimlik hareketlerin tespiti konusunda uluslararası sözleşmeler yol gösterici niteliktedir. Fakat bu sözleşmelerde, ülkeleri bağlayıcı hükümler bulunmamaktadır.

Mukayeseli hukukta da söz konusu sözleşme hükümleri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, Alman CK'nin 261. maddesinin birinci fıkrasında hukuka aykırı yollardan elde edilen bir malvarlığı gizlenir, kamufle edilir veya kaynağının araştırılması engellenerek, bahse konu malvarlığı hakkında eşya ya da kazanç müsadereci uygulanması engellenirse; aklama suçu meydana gelir. Avusturya CK'nin 165. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suçlardan elde edilen malvarlığı değerlerinin tasarruf edilmesi, devredilmesi veya nasıl elde edildiğiyle ilgili yanlış bilgi verilmesi halinde aklama suçu oluşur.¹³¹

Suç Sayılan Eylemlerle İlgili Uluslararası Sözleşme Hükümleri

Suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili seçimlik hareketlerin tespiti konusunda, esasında uluslararası sözleşmeler yol gösterici niteliktedir. Aklama suçunun uluslararası hukukta yer bulmasında önemi bulunan ve devletlere iç hukuklarında düzenleme yapma konusunda yol gösterici olan Viyana Sözleşmesi'nin "Suçlar ve Yaptırımlar" başlıklı 3. maddesine göre, taraf devletlerden iç hukuklarında aşağıda yer alan hususlarla ilgili düzenleme yapmaları istenmektedir. Bu eylemler;

“-eldeki malvarlığının bu sözleşmede belirtilen suç veya suçlardan birinden veya suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gayri meşru kaynağını gizlemek,

-olduğundan değişik göstermek,

-suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak,

-eldeki malvarlığını bir başka malvarlığına dönüştürülmek veya devretmek,

-belirtilen suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek malvarlığının gerçek niteliğini, kaynağını, bulunduğu yeri, yararlanma hakkını, üzerindeki hakları ve kime ait olduğunu gizlemek veya olduğundan değişik göstermek” şeklindedir.

131 **Kerim Çakır**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.234, İstanbul, 2016.

Strasbourg Sözleşmesi'nin "Para aklama suçları" başlıklı 6. maddesinde ise;

"-suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, bunun kanunsuz olan kaynağını gizlemek veya tebdil etmek,

-esas suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın, eyleminin hukukî sonuçlarından kaçmasına yardım etmek maksadıyla bir malı değiştirmek veya nakletmek,

-bir malın suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, bu malla ilgili hakları ya da mülkiyetini gizlemek veya tebdil etmek,

-belirlenen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine teşebbüs etmek, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek" aklama suçunun seçimlik hareketleri olarak sıralanmıştır.

Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin "Suç Gelirlerinin Aklanması" başlıklı 23/1-(a) hükmünde de cezalandırılması istenen fiiller; "malvarlığının, suç gelirlerinden oluştuğu bilinerek, yasadışı kaynağını gizlemek ya da tebdil etmek yahut bir öncül suçun işlenmesine karışan bir kişiye eyleminin yasal sonuçlarından kaçması için yardım etmek amacıyla dönüştürülmesi ya da transfer edilmesi ya da suç gelirlerinden oluştuğu bilinen malvarlığının gerçek mahiyetinin, kaynağının, yerinin, tasarrufunun, hareketlerinin ya da mülkiyetinin yahut malvarlığına ilişkin diğer hakların gizlemesi ya da tebdil edilmesi" olarak belirlenmiştir.

(1) TCK'da

(i) Yurt Dışına Çıkarmak

TCK'nin 282. maddesinde yer alan birinci seçimlik hareket; "suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin yurtdışına çıkarılması" olarak belirtilmiştir. 4208 sayılı Kanun'da bu hareketin karşılığı sınır ötesi hareketlere tabi tutma olarak ifade edilmişti.

Suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması kavramı TBMM’de Adalet Alt Komisyonu’nda yapılan görüşmeler neticesinde son şeklini almış ve bundan önce kullanılan “yurt dışına transfer etme” ifadesi terk edilmiştir. Çünkü transfer etme ifadesi mali sektörde kullanılan ve paranın doğrudan doğruya fiziki naklinin söz konusu olmadığı bir işlemdir. Yapılan müzakerelerde belirtilen sebeple “yurt dışına çıkaran” ifadesinin kullanılması daha doğru görülmüştür.

Yurt dışına çıkarma işleminin nasıl olabileceğini açıklamadan önce ceza hukuku anlamında “ülke” kavramı üzerinde durmak gerekmektedir.

Ceza hukukunun yer bakımından uygulaması bağlamında ülke; gerçek anlamda ülke ve farazi anlamda ülke olmak üzere iki başlık altında incelenir.

TCK’nin 8. maddesinde, “Türkiye’de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır” ifadesine yer verilerek mülkilik sistemine vurgu yapılmıştır. TCK’da, gerçek anlamda ülke ile farazi anlamda ülke birlikte ele alınmıştır¹³².

Farazi anlamda ülke sınırlarına nelerin dahil olduğu ise TCK’nın 8. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre suç; Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında, açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla, Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla veya Türkiye’nin kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformda veya bunlara karşı işlendiğinde Türkiye’de işlenmiş sayılır. Burada hem gerçek hem de farazi anlamda ülke’nin sınırları tayin edilmiştir.

282. maddede düzenlenen fiilin kaynağında yer alan öncül suçun, hangi hallerde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamaya sebebiyet verebileceği hususu ve diğer tartışmalı konular suçun konusu kapsamında değerlendirilecektir.

Gerçek anlamda ülke sınırları esas alınır, altı aydan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçu işleyen kimsenin elde etmiş olduğu değerleri kendi aracılığıyla ülke sınırları dışına çıkarması halinde suçun oluşacağına kuşku yoktur. Fakat farazi ülke sınırları içerisinde bir değer yurt dışına çıkarılması halinde yani ticaret gemisi ile Türk karasularında bulunan kimse, henüz ülke sınırlarını terk etmediği ve hala Türk karasularında bulunduğu için henüz suçun tamamlanmadığını kabul etmek

132 Hamide Zafer, Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75, 5. Bası, İstanbul 2015, s:632.

gerekmektedir.¹³³ Bu halde teşebbüs hükümlerine göre ceza tayin olunmalıdır. Kara suları, ilgili devletin kara ülkesini çevreleyen ve uluslararası sulara kadar uzanan alanı ifade ettiği için henüz yurt dışına çıkarma işlemi tamamlanmamış demektir.¹³⁴

Suç işlenerek elde edilen malvarlığı değerlerinin yurt dışına çıkarılmasıyla, suç tamamlanmış olur. Malvarlığı değerlerinin yasal olan veya olmayan yollardan yurt dışına çıkarılması önemli değildir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin ülke dışına çıkarılmasıyla suç işlenmiş sayılacaktır.

Hareketin önemine göre yapılan ayırmada ya serbest hareketli suçtan ya da bağlı hareketli suçtan bahsedilir. Madde metninde hangi tür eylemlerle suçun icra edilmesi gerektiği belirlendiğinden bağlı hareketli suçtan bahsetmemiz gerekir.

Suçun hareket şeklinin tipte belirtilmiş olması halinde bağlı hareketli suçtan bahsedileceği için aklama suçundaki bu hareket şeklinden dolayı bağlı hareketli bir suç olduğunu ifade etmemiz gerekir. Kanun koyucu hareketin gerçekleşme biçimini yurt dışına çıkarma olarak belirlemiştir. Elbette suç gelirlerini yurt dışına çıkarma çeşitli şekillerde gerçekleşebilir, ancak suçun oluşması sadece suç gelirin yurt dışına çıkarılmasına bağlanmıştır.

Suç kaynaklı malvarlığı değerinin yurt dışına çıkarılması kurye, kargo veya bankacılık işlemleri şeklinde yasal bir yol kullanılarak gerçekleştirileceği gibi yasal olmayan yollarla da gerçekleştirilebilir. Elde edilen gelirler doğrudan doğruya yani bir otomobil içerisinde, gemi ve uçakla ülke dışına çıkarılabileceği gibi banka aracılığıyla yapılan para transferiyle de gerçekleşebilir¹³⁵. Örneğin aklama yöntemlerinden biri olan havale sisteminde alternatif fon transferleriyle suç geliri başka bir ülkeye transfer edilebilir.

133 **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.462; Yılmaz, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.82; Say, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması, s.171, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.237, İstanbul 2006.

134 Ülke kavramı içerisinde kara sularının ceza hukukundaki önemi hakkında bkz: Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.722-723, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.237, İstanbul 2006.

135 Özgenç, 2013:109-110

Doktrinde bu hareket şekline yer verilmesinin doğru olmadığı, zaten elde edilen değerlerin çeşitli işlemlere tabi tutulması sırasında yurt dışına çıkarma işleminin de gündeme geleceği ifade edilmiştir.

Kocasakal, bu hareket şekline yer verilmesini “işlem” sözcüğünün anlamı ile ifade etmeye çalışmaktadır. Yazar, çok geniş bir anlama sahip olan “çeşitli işlemlere tabi tutma” ifadesi içinde, yurt dışına çıkarma hareketinin de yer aldığını kabul etmekte, fakat “işlem” sözcüğüne verilecek anlama göre, fiziki anlamda suç gelirini yurt dışına çıkarmanın “işlem” olarak görülmeyebileceğini ve bu anlamda “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketinin kapsayıcı bir ifadeye sahip olmaması nedeniyle yurt dışına çıkarma hareketine yer verildiğini ifade etmektedir¹³⁶.

Aksi yöndeki diğer görüşe göre, yurt dışına çıkarma hareketinde, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinden farklı olarak amaç unsuruna yer verilmemesi ve eylemin teşebbüs hükümleri bakımından farklılık göstermesi, bu hareketin düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır. Yine çeşitli işlemlere tabi tutma seçimlik hareketinin her zaman yurt dışına çıkarma fiilini kapsamayabileceği ve bu konuda ortaya çıkan yorum farklarının aklama suçunu işleyen kişilerin lehine sonuçlar doğurabileceği de ifade edilmektedir.¹³⁷

Konu ile ilgili olarak Dülger ise, Kanun koyucunun abesle iştigal ettiğini, suç gelirlerini yurt dışına çıkarma seçimlik hareketine gereksiz bir biçimde yer verildiğini, çeşitli işlemlere tabi tutma seçimlik hareketinin suç gelirlerini yurt dışına çıkarma veya yurda sokma dahil her türlü hareketi kapsadığını ifade etmektedir.¹³⁸

Belirtelim ki, yurt dışına çıkarma işlemi hakkında kanunun metninde veya gerekçesinde bir açıklama yoktur. Kanaatimizce çeşitli işlemlere tabi tutma şeklinde belirtilen soyut bir kavramın en belirgin şekli olan yurt dışına çıkarma hareketine maddede ayrıca yer verilmesinin nedeni, en bilinen ve en fazla tercih edilen aklama yöntemi olmasıdır. Bilindiği üzere organize suçluluk faaliyeti içerisinde en fazla bu

136 Kocasakal, 2008:88

137 Töngür, Türk Ceza Kanununda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.53, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.238, İstanbul 2006.

138 Dülger, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s. 536, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.238-239, İstanbul 2006.

yöntem kullanılmaktadır. Dolayısıyla kanun koyucu suçun uluslararası bir boyuta sahip olduğunu ve öncül suçun bir ülkede, aklama faaliyetinin ise başka bir ülkede sıkça işlendiğine işaret etmek maksadıyla bu seçimlik harekete ayrıca yer vermiştir.

Benzer bir düzenlemeye Polonya CK'nin 299. maddesinde yer alan aklama suçunda da yer verilmiştir. Buna göre, kişi suç işleyerek elde ettiği malvarlığına yönelik hakları, kıymetli evrakları ya da taşınır veya taşınmaz bir değeri hukuka aykırı yollardan yurt dışına çıkarırsa aklama suçundan cezalandırılır.¹³⁹

Yurt dışına çıkarma seçimlik hareketine maddede yer verilmesinin bir diğer nedeni, öncül suç ile malvarlığı değerlerini aklamaya yönelik eylem arasındaki bağın kesilmeye çalışılması ve yurt dışına çıkarma işlemi gerçekleştiği takdirde Türkiye'nin yargı yetkisinin de ortadan kalkacağı düşüncesidir. Oysa bu düşünce yerinde değildir. Bu halde de suç Türkiye'de işlenmiş sayılacağından Türkiye'nin yargı yetkisi bulunmaktadır. Çünkü yurt dışına çıkarma hareketi Türkiye'de gerçekleştirilmiştir.

Kanun koyucu madde metninde, gizlenen veya aklanan malvarlığı değerlerinin yurda sokulması işlemine ise yer vermemiştir. Ancak maddenin gerekçesinde, yurt dışında işlenmiş olan suçtan elde edilen gelirin, meşru yolla elde edilmiş para görüntüsüyle yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı çerçevesinde ülkeye sokulması hâlinde de bu suçun oluşacağına işaret edilmiştir. Bu sebeple suç gelirini yurda sokma eylemi çeşitli işlemlere tabi tutma içerisinde mütalaa edilmelidir. Ancak doktrinde yurda sokma eyleminin çeşitli işlemlere tabi tutma içerisinde değerlendirilmesi eleştirilmektedir.¹⁴⁰

(ii) Gayrimeşru Kaynağını Gizlemek

Suç kaynaklı malvarlığı değerlerini gizleme maksatlı yapılan işlemlerle kastedilen, öncül suçun işlenmesiyle elde edilen malvarlığı değerlerine ilişkin delil, iz, eser veya emarelerin yok edilmesi veya bu deliller üzerinde değişiklik yapılması

139 **Kerim Çakır**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.239, İstanbul 2006.

140 Kocasakal, Karapara Aklama İle Mücadelede ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.89, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.239-240, İstanbul 2006.

suretiyle bazı işlemlere tabi tutulmasıdır¹⁴¹. Ayrıca burada suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini ve adli makamlar tarafından müsadere edilmesini engelleme maksadı da bulunmaktadır. Bu bakımdan elde edilen malvarlığı değerinin kaynağı meşru olmaması ve kaynağının da muhakkak suç teşkil etmesi gerekmektedir.

(iii) Meşru Bir Yolla Elde Edildiği Konusunda Kanaat Uyandırmak İçin Çeşitli İşlemlere Tabi Tutmak

Aklama suçunun oluşmasına sebebiyet veren bir diğer seçimlik hareket, öncül suçun işlenmesiyle ortaya çıkan malvarlığı değerlerini, sanki meşru yollardan elde edilmiş bir değer niteliğine sahip olduğunu gösterecek şekilde çeşitli işlemlere tabi tutarak aklanmasına sebebiyet vermedir. Belli bir amaç doğrultusunda suç işlenerek elde edilmiş olan para ile gayrimenkul almak, bir işin yapılması adına alınan rüşveti başka bir bankaya transfer etmek veya suç işlenerek elde edilmiş olan değerleri bir ticaret ilişkisinde kullanarak gelir elde etmek çeşitli işlemlere tabi tutmaya örnek teşkil eder.

Kanun koyucu çeşitli işlemlere tabi tutma ifadesiyle hem gayri meşru kaynağı gizleme, hem de meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma maksadıyla hareket etmeyi aramaktadır. Belirtelim ki, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma, gayrimeşru kaynağı gizlemeyi de kapsamaktadır. Kişilerde bu kazancın meşru bir kazanç olduğunu noktasında kanaat uyandırmak isteyen, aynı zamanda gayrimeşru kaynağı da gizleme maksatlı eylemler gerçekleştirir. Dolayısıyla suç kaynaklı malvarlığı değerlerine meşru yollardan elde edilmiş kazanç izlenimi verme, bu gelirlerin gayrimeşru kaynağını gizleyici eylemleri de kapsar niteliktedir. Bu hareket şeklinde suç gelirlerini gizlemenin ötesine geçilmekte sanki bu gelirler yasal yollardan elde edilmiş gelir gibi gösterilmeye çalışılmaktadır¹⁴².

TCK'nin 282. maddesinde yer alan bir diğer seçimlik hareket; “Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini

141 İsmail Malkoç, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, C.4, Ankara 2013, s:4704

142 Özbek vd., 2015:1144

(...) bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutmadır”. Madde metni 5918 sayılı Yasa ile değiştirilmiş ve değişiklikte birlikte “ve” bağlacı yerine “veya” bağlacı kullanılmıştır.

Yapılan değişikliğin sebebi gerekçede; “maddenin birinci fıkrasında öngörülen ve yurt dışına çıkarma dışında kalan tüm fiiller için iki ayrı amacı birlikte arayan gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak şeklindeki manevî unsur bağlamındaki amaca açıklık getirmek düşüncesiyle, söz konusu ibarede yer alan “ve” bağlacı “veya” olarak değiştirilmiştir” şeklinde açıklanmıştır.

Suç gelirlerini çeşitli işlemlere tabi tutma, niteliği itibariyle çok geniş bir anlama sahip olsa da suça sebebiyet veren seçimlik hareketlerin tamamını kapsamına alması bakımından yerinde bir düzenleme olmuştur.

Nitekim 4208 sayılı Kanun’un 2/b maddesinde yer verilen, karapara aklama suçunda; “Sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi...” şeklindeki seçimlik hareketlerle aklama suçuna neden olan eylemler sayılmaya çalışılmıştı.

4208 sayılı Kanun içerisinde yer alan değerlendirme, kullanma veya bulundurma gibi hareketler, çeşitli işlemlere tabi tutma olarak nitelendirilebilir.

Hareketin önemine göre yapılan ayırmda ya serbest hareketli suçtan ya da bağlı hareketli suçtan bahsedilir. Serbest hareketli suçlarda, suçu oluşturan eylemin ne şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği gösterilmemektedir¹⁴³. Dolayısıyla neticenin herhangi bir şekilde gerçekleştirilmesi halinde söz konusu suç oluşur.

İnceleme konusu suçta, kanun koyucu nasıl bir hareket şekliyle suçun işlenmesi gerektiğini doğrudan doğruya belirtmediği için “çeşitli işlemlere tabi tutma” serbest

143 Özgenç, 2015:168

hareketli bir suç tipi olarak karşımıza çıkar.¹⁴⁴ Fakat burada suçun oluşması; “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, bunların “gayrimeşru kaynağını gizlemek” veya “meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutmaya bağlıdır. Çeşitli işlemlere tabi tutma, yukarıda belirtildiği üzere belirli maksatlarla olmalı, eğer madde metninde belirtilen maksatlarla hareket edilmiyorsa suçun oluştuğunun söylenemeyeceği belirtilmelidir.¹⁴⁵

Çeşitli işlemlere tabi tutma hareketine örnek olarak; “suç işlenerek elde edilen malvarlığı değerlerinin bir bankaya yatırılması, başka bir değere dönüştürülmesi, hukuken geçerli devir şartlarını sağlayan menkul veya gayrimenkul mal olarak değerlendirilmesi, söz konusu değerlerin bir yatırım aracına çevrilmesi veya üçüncü bir kimseye devri” verilebilir.¹⁴⁶ Maddede çeşitli işlemlere tabi tutma ifadesi yer aldığından, bu işlemlere bir sınırlama getirilmediği anlaşılmaktadır. Fakat kanun koyucu çeşitli işlemlerin belli amaçlar doğrultusunda yapılması gerektiğinden bahsederek, amaç unsuru ile sınırlama getirmeye çalışmıştır. Bu amaç, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği hususunda kanaat uyandırmak olarak ifade edilmektedir.¹⁴⁷

Bu hüküm getirilirken suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması seçimlik hareketinde de ifade ettiğimiz üzere, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler etkili olmuştur. Mukayeseli hukukta yaygın olan düzenleme şekli ise aklama suçuna neden olan seçimlik hareketlerin tek tek sayılması şeklindedir.

144 **Dülger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s.537; Meran, AİHM Kararları ile İçtihatlı-Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak, s.408; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve TürkHukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.463; Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.1142; Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.373; Kocasakal, Karapara Aklama İle Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.89; Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.8367, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.241, İstanbul 2006.

145 Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.373; Say, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması, s.171, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.241, İstanbul 2006.

146 **Kocasakal**, Karapara Aklama İle Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.89, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.241, İstanbul 2006.

147 **Özgenç**, Suç Örgütleri, s.110, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.242, İstanbul 2006.

Doktrinde söz konusu seçimlik hareketin icrai veya ihmali davranışla işlenmesi konusunda da görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Kocasakal, “çeşitli işlemlere tabi tutma” ifadesinin, mutlak surette icrai bir hareketi ifade ettiğini, örneğin sadece suç gelirini bulundurma gibi bir hareketin, aklama suçuna sebebiyet vermeyeceğini belirtmektedir¹⁴⁸.

Dülger ise, suçun ihmali bir davranışla da işlenebileceğini, örneğin şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü bulunan banka çalışanının bankada gizlenmek amacıyla bir başkası adına yatırılan paranın aslında suç geliri olduğunu ve bu amaçla bankaya yatırıldığını bilmesine rağmen, sessiz kalması halinde, kişinin aklama suçundan ihmali davranışla sorumlu tutulması gerektiğini ifade etmektedir¹⁴⁹.

Düşüncemize göre, suçun ihmali davranışla işlenmesi mümkün değildir. Kanun koyucu çeşitli işlemlere tabi tutma seçimlik hareketi bakımından failden icrai bir takım hareketler gerçekleştirmesini istemektedir. Kişinin herhangi bir icrai hareketle aklama suçuna iştiraki söz konusu değilse, aklama suçundan sorumlu olmaz. Bu durumda ya TCK’de yer alan bir suçtan (Bilgi vermeme suçu, m.166, Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme, m.281) ya da 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamındaki bir suçtan (Yükümlülük ihlâlinde adlî ceza, m.14, Başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi, m.15) sorumlu olur.

Madde metninde geçen “çeşitli işlemlere tabi tutma” ifadesi Ceza Kanunu’nda suçta ve cezada kanunilik prensibi doğrultusunda belirlilik ilkesine aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle de eleştirilmektedir.

Ünver, suçla korunmak istenen hukuksal değeri ifade etmek maksadıyla en azından bir hukuka aykırı işleme madde metninde yer verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.¹⁵⁰

Kanaatimizce bu işlemlerin tek tek sayılması ve katalog şeklinde belirtilmesi kolay değildir. Çünkü malvarlığı değerlerini aklayan kimseler sürekli yöntem

148 **Kocasakal**, 2008:89

149 **Dülger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s.541, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.242, İstanbul 2006.

150 Düzenlemenin eleştirisi için bkz: Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.373, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.243, İstanbul 2006.

değiştirmektedir. Bu durumu öngören kanun koyucu, madde metninde seçimlik hareketlere yer vermek yerine, suçun manevi unsuruyla sınırlama yoluna gitmeye çalışmış ve amaç unsuruna ağırlık vermiştir.

Bununla birlikte ifade edelim ki, “çeşitli işlemlere tabi tutma” uygulamada karşılaşılan aklama faaliyetleri içerisinde yöntem olarak en fazla kullanılan hareketleri ifade edebilmek için kanun koyucu tarafından yasa metnine alınmıştır.

(iv) Malın Suç Kaynaklı Olduğunu Bilerek Satın Almak, Kabul Etmek, Bulundurmak ve Kullanmak

Satın alma, bir edim karşılığında eşyanın mülkiyetinin faile geçmesi demektir.¹⁵¹ Ancak burada bir mülkiyet devri söz konusu olduğu için bu devrin kanunda belirtilen şekil şartlarına uygun olması gerekir. Eğer menkul bir değer devri söz konusu ise, teslim, gayrimenkul devri söz konusu ise tapuya tescil zorunluluğu bulunmaktadır. Aksi halde suçun oluştuğunu söyleyemeyiz.¹⁵²

Satın alma seçimlik hareketi, 4208 Sayılı Kanunda aklama suçunun konusunu oluşturan hareketlerden iktisap etmeyi karşılar niteliktedir. Aklanmış olan suç gelirlerinin satın alınması halinde kişiler cezalandırılacaktır. Ancak bunun iki şartı vardır. Bunlardan birincisi, satın alma eylemini gerçekleştiren kimsenin aklama suçunun işlenişine iştirak etmemiş olması ve satın aldığı değer bu özelliğini yani bu değer aklama suçundan elde edildiğini bilerek hareket etmesi gerektiridir. Aksi takdirde kişinin birinci fıkra kapsamında aklama suçundan sorumlu tutulması gerekir.¹⁵³

Kabul etme, satın alma dışında bağış veya rehin yoluyla bir eşyanın mülkiyetinin veya zilyetliğinin faile geçmesidir.¹⁵⁴ Bu hareket ile aklama suçundan elde

151 Önder, Şahıslara Ve Mala Karşı Cürümler Ve Bilişim Alanında Suçlar, s.446-447; Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.724; Centel/Zafer/Çakmut, Kişilere Karşı Suçlar, s.500.

152 Artuk/Yenidünya, Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak(Yataklık) Cürmü Üzerine Bir İnceleme(TCK. m.512), s.86.

153 **Kerim Çakır**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.357 İstanbul 2006.

154 **Önder**, Şahıslara Ve Mala Karşı Cürümler Ve Bilişim Alanında Suçlar, s.447; Dönmezer, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s.453; Artuk/Yenidünya, Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak(Yataklık) Cürmü Üzerine Bir İnceleme(TCK. m.512), s.86; Centel/Zafer/Çakmut, Kişilere Karşı Suçlar, s.500;Özbek ve Diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.725.

edilen geliri karşılıksız olarak alan veya elde eden kimseler cezalandırılmak istenmektedir.

Kabul etmede, satın almadan farklı olarak ivazsız bir kazanım söz konusudur. Burada da amaç, aklama suçundan elde edilen gelirle kişilerin irtibat kurmasını engellemektir. Ayrıca tıpkı satın alma seçimlik hareketinde olduğu gibi kabul etme eylemini gerçekleştiren kimse de aklama suçunun işlenişine iştirak etmemiş olacak ve kabul ettiği değer bu özelliğini yani bu değer aklama suçundan elde edildiğini bilerek hareket edecektir. Aksi takdirde kişinin birinci fıkra kapsamında aklama suçundan sorumlu tutulması gerekir. Bulundurma, seçimlik hareketi ile esasında aklanmış olan suç gelirlerinin ortaya çıkarılmasına mani olan veya bu gelirleri muhafaza ederek menfaat temin etmeye çalışan kimseler cezalandırılmaktadır. Bulundurma seçimlik hareketi satın alma veya kabul etme hareketlerini kapsar nitelikte¹⁵⁵ bulunsa da aklama suçundan elde edilen geliri bulunduran kimsenin, bu geliri satın almadan bulundurma ihtimalini gözetken kanun koyucu değişik ihtimalleri gözeterek bu seçimlik harekete yer vermiştir.¹⁵⁶ Belirtelim ki, aklama suçundan elde edilen gelirler özellikle organize faaliyet gösteren suç örgütlerine yardımcı olan kimseler tarafından ya bir banka hesabında ya da elde edildiği şekliyle veya yabancı para birimine çevrilmiş olarak saklı tutulmaktadır. Düzenleme ile aklama suçundan elde edilen gelirle irtibat kurma engellenmek istenmektedir.

Kullanma seçimlik hareketi ile de aklama suçundan elde edilen gelirden menfaat temini engellenmek istenmiştir. Suç gelirlerini aklayan kimseler bu gelirleri çeşitli işlemlere tabi tutarak, taşınır veya taşınmaz malvarlıklarına dönüştürüp kullanmak isterler. Aklama suçunu işleyen kimsenin bu eşyaları kullanması zaten birinci fıkra kapsamında kalmakta ve cezalandırılmayan sonraki hareket olarak değerlendirilmektedir. Ancak aklama suçuna iştirak etmemiş ve kullandığı eşyanın aklama suçundan elde edildiğini bilerek hareket eden bir kimse söz konusu ise, bu takdirde ikinci fıkra da yer alan suçun oluştuğunu söylememiz gerekir.¹⁵⁷

155 **Dönmezer**, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s.453.

156 **Özbek ve Diğerleri**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.1145.

157 **Kerim Çakır**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.358, İstanbul 2006.

Suçun oluşması için maddede yer alan seçimlik hareketlerden birinin icrası yeterlidir. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunda olduğu gibi bu suç sırf hareket suçudur. Buna göre, birinci fıkrada yer alan suçun maddi konusu olan malvarlığı değerlerini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi bu hareketlerden birini gerçekleştirdiği takdirde cezalandırılacaktır. Belirtilen hareketlerden birden fazlasının yapılmış olması suçun birden fazla işlendiği anlamına gelmez¹⁵⁸.

Madde metninde yer alan seçimlik hareketlerin oluşturulmasında elbette FATF'ın almış olduğu tavsiye kararları etkili olmuştur. Mukayeseli hukukta da benzer nitelikteki seçimlik hareketlerle suç tipi düzenlenmektedir.

Alman CK.'nın 261. maddesinin ikinci fıkrasında, birinci fıkrada belirtilen suçlardan elde edilen geliri kendisine veya üçüncü kimseye sağlayan ya da suça konu olan eşyayı elde ettiği anda bilmesi koşuluyla muhafaza eden veya kullanan kimsenin cezalandırılacağı belirtilmektedir.¹⁵⁹

Avusturya CK.'nın 165. maddesinin 2. fıkrasında, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini korumaya alan, bu gelirleri yatırıma çeviren, kullanan veya üçüncü bir şahsa devreden kimsenin suçun temel şekliyle cezalandırılacağı belirtilmektedir.¹⁶⁰ Böylece aklama suçuna konu olan değerler üzerinde kendisi veya üçüncü kişi adına benzer nitelikli seçimlik hareketlerden birini gerçekleştiren kimseler cezalandırılmaktadır.

Aklama suçunu işleyen kimse, bu değerlerin satın alınması veya kabul edilmesi eylemlerini de gerçekleştirirse, bu hareketlerin birinci fıkra kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dülger'e göre, kişi suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, aklama işlemine tabi tutmaksızın doğrudan satın alma veya kabul etme gibi seçimlik hareketlerden birini gerçekleştirirse, bu halde yine birinci fıkra kapsamında malvarlığını aklama suçu hükümlerine göre cezalandırılacaktır¹⁶¹.

158 Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.8370

159 Arzt Gunther/Weber, Ulrich/Heinrich, Berd/Hilgendorf, Eric, Strafrecht Besonderer Teil, s.911.

160 Bertel/Schwaighofer, Österreichisches Strafrecht Besonderer Teil I, s.321.

161 Dülger, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s.665.

Kanaatimizce, bu durumda aklama suçundan bahsetmek doğru olmaz. Burada artık suç eşyasının kabul edilmesi veya satın alınması suçunun oluştuğunu söylememiz gerekir (TCK. m.165). Bunun temelde iki nedeni vardır. Bunlardan birincisi, öncül suç olarak işlenmesi gereken bir suçun işlenmemesi ve suçtan elde edilen gelirin aklama işlemine tabi tutulmamasıdır. İkinci nedeni ise, aklama işlemine tabi tutulmayan satın alma veya kabul etme gibi işlemlerin “çeşitli işlemlere tabi tutma” seçimlik hareketinin bir parçası olmamasıdır. Çünkü çeşitli işlemlere tabi tutma seçimlik hareketi, ancak suç işlenerek elde edilen malvarlığına yasal yollardan elde edilen kazanç görünümü verme maksadıyla gerçekleştirilir. Eğer fail birinci fıkradaki suça iştirak etmiş ve daha sonra suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini bilerek satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma gibi seçimlik hareketlerden birini gerçekleştirmişse, bu halde iki ayrı suç oluşur. Fakat bu ihtimalde kişi sadece birinci fıkra hükümlerine göre cezalandırılır.

Özbek, birinci fıkra da yer alan çeşitli işlemlere tabi tutma seçimlik hareketinin aynı zamanda ikinci fıkra da yer alan seçimlik hareketleri de kapsadığını ifade etmektedir. Dolayısıyla kişi birinci fıkra da yer alan aklama suçuna bir şekilde iştirak etmiş ise bu kimselerin ayrıca ikinci fıkra dan cezalandırılmasına gerek yoktur.¹⁶²

Belirtelim ki, TCK’da yer alan aklanmış olan suç gelirlerinin kabul edilmesi veya satın alınması suçu her ne kadar ispat hukuku bakımından sakıncaları olan bir suç olsa da düzenlemenin yapılış şekli hukuk mantığıyla bağdaşır niteliktedir. Aklama suçuna yer veren ülkeler madde içerisinde, bu suçtan elde edilen gelirlerin kabul edilmesini veya muhafaza edilmesini cezalandırmaktadırlar. Örneğin Alman CK.’nın 261/2. maddesinde bu suça yer verilmektedir. Ancak aynı maddenin 6. fıkrasında bir meseleye açıklık getirilmiştir. Eğer üçüncü bir kişi aklama suçuna konu olan eşyayı daha önce suç işlemeksizin elde etmişse, bu kimse 2. fıkra da yer alan suçtan ötürü cezalandırılmaz. Burada amaç iyiniyetli üçüncü kimseleri korumaktır.¹⁶³

TCK’da da kişinin bu suçtan sorumlu tutulabilmesi için birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmemesi gerektiği belirtilmektedir. Kişi satın aldığı veya kabul ettiği bir eşyanın aklama suçuna konu olan bir eşya olduğunu bilerek hareket ediyorsa, bu

162 **Özbek**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklanma Suçu, s.182.

163 **Altenhain**, Nomos Kommentar, s.518.

takdirde sadece birinci fıkrada yer alan aklama suçunun varlığından bahsetmemiz gerekir.

(2) Kazakistan CK'da

Suç gelirlerinin aklanmasını önlemeye yönelik yasanın çıkması ve gelişmesi; Kazakistan'da işlenen suçlardan elde edilen fonların bağımsızlık tarihinden (16 Aralık 1991) sonra başlamıştır ve bu gelirlerin yasal ekonomiye girme tehlikesinin başlaması ile bağlantılıdır. Suç örgütlerinin gelirlerinin (gruplar, topluluklar) büyük şirketlerin gelirleriyle karşılaştırılabilir hale gelmesi, küresel finansal ve ekonomik sistemlerin istikrarını etkileyebilme anlamına gelmektedir. Bu da ciddi bir risk faktörü olarak görülmektedir. Bu ise sadece ceza kovuşturması tehdidi stratejisi çerçevesinde etkili bir şekilde önlenebilmektedir.¹⁶⁴

Tarihsel gelişime bakıldığında, yalnızca devletler için değil, aynı zamanda bir bütün olarak dünya toplumuna da zarar veren suç olaylarına karşı uluslararası muhalefetin sıkılaştığı görülmektedir. Yeni uluslararası ceza hukuku normlarının yaratılması ve onların kabul edilmesinin genelde gecikmeyle gerçekleştiğine dikkat edilmelidir. Ve bu gecikme arada on yıldan fazla da olabilmektedir.

Uluslararası suça karşı mücadele uygulaması ve uluslararası ceza hukuku alanındaki kriminologların çalışmalarının sebebi, suç eylemlerinin sayısının yıldan yıla artmasından kaynaklanmaktadır.¹⁶⁵

Kazakistan Cumhuriyeti, farklı uluslararası kamusal güvenlik birliklerine girip çeşitli sözleşmelere imza atmaktadır. Suçlara karşı uluslararası sözleşmelerde insan ticareti, terörizm, silah satışları, uyuşturucu ve psikotropik maddelerin yayılmasını engelleme, kara para aklama ve diğer suçlar listelenmektedir.

164 **Дмитриев О.В.** Экономическая преступность и противодействие ей. М., 2005.

165 Международное уголовное право / под ред. В.Н. Кудрявцева. М., 1999. С. 4.

(i) Kaynağını Meşrulaştırmak

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nda, “gelir kaynaklarının meşrulaşma” ibaresiyle bir ceza hukuku normu (başlığı, tanımı) yoktur. Böyle bir norm olarak Ceza Kanununun “Suç yoluyla elde edilen para ve/veya diğer mülklerin yasallaştırılması (kara para aklama)” başlıklı, 218.maddesi bulunmaktadır. Bu madde en yüksek sayıda suç sınıflandırması içermektedir.

Ceza Kanununun bu maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir: “Suç yoluyla elde edilen paranın ve diğer mülklerin yasal dolaşımına getirmesi, suç gelirlerini temsil eden mülkün devredilmesi veya önceden paraların veya mülkün gayrimeşru olduğunu bilip, böyle bir mülkün bulundurulması ve kullanılması, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, elden çıkarma yöntemini, hareketini, mülk hakkını veya mülkünü gizlemek. Suç geliri olarak paranın ve (veya) mülklerin yasallaştırılmasına (kara para aklama) aracılık yapmak ile eşittir”.¹⁶⁶

Bu normun açıklaması şu şekildedir; suçlu suçtan elde ettiği mülklere gördüğümüz gibi, yasal ve meşru bir görünüm vermektedir. Kara para aklama ilk defa 1920-1930'larda Amerika'daki mafya ile ilişkilendirilmiştir. Daha da net olarak MeyerLansky adıyla ilişkilendirilmiştir. O zamanların en ünlü gangsteri Al Capone'nin vergi kaçakçılığı nedeniyle 11 yıl mahkûm edilmesinden sonra Lansky; ceza kovuşturmasından kaçma yollarını icat etmiştir. John Robinson, 'Dünya Çamaşırhanesi' kitabında bu yöntemleri "Lansky'nin çıkarsamaları" olarak adlandırmıştır. “Lansky'nin çıkarsamaları” kara para aklama sürecinin özünü tamamen yansıtmaktadır: “Devlet organları para hareketini izleyemezlerse, onları bulamazlarsa, onları bulamazlarsa vergilendirilemezler. Vergilendirilemeyen parayı vergilendirilmiş gibi gizlemeyi başarırız, kontrol yetkililerine o paraları sunduğunuzda onları tanımazlar ve parayla "eve" geri gelirsiniz.”¹⁶⁷

166 Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V ЗРК;

167 Робинсон Дж. Всемирная прачечная: Террор, преступления и грязные деньги оффшорном мире: Пер. с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2004;

Kara para aklamanın tarihçesi çeşitlilik göstermektedir. Suç işleyenler, meşru işletmeleri kullanarak, suç yoluyla elde edilen paraları “temizlenmiş” hale getirmektedir. Örnek olarak kumarhane aracılığıyla uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen gelirler gizlemektedir veya zincir ağ lokantalarının kasalarından geçen paralara dahil edip günlük kazanç olarak gösterilmektedir.

Bugüne kadar, suç yoluyla elde edilen parayı aklamak için sürekli geliştirilen birçok şema, yöntem ve usul bilinmektedir. Mevcut yöntemler arasında “öz-aklama” veya “öz-yasallaştırma” olarak adlandırılan ve "landromat" olarak bilinen profesyonel aklayıcıların kullanımı vardır.

“Öz-aklama” veya “öz-yasallaştırma” kavramı, kara para aklamada doğrudan suç işlemlerini gerçekleştiren ve bunun sonucu olarak suç gelirlerini alan suçlu tarafından gerçekleştirilme anlamına gelmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Kazakistan mevzuatında, “öz-yasallaştırma” Ceza Kanunu'nun 218. maddesine dayanarak cezalandırılmaktadır. “öz-yasallaştırma” altında “bir suçun sonucu olarak bir kişi tarafından edinilen para veya diğer mülklerin yasallaştırılması (kara para aklanması)” anlaşılmaktadır. En basit "öz-yasallaştırma" örneği olarak aşağıdaki anlatılan şemayı inceleyebiliriz:

- suçlunun gayrimeşru faaliyetlerden gelir elde edilmesi;
- suçlunun akrabalarına "sahte" şirketler açılması;
- suçlunun yasa dışı faaliyetlerden alınan gelirler, mal ve hizmet ödemesi olarak sahte şirketlerin hesaplarına aktarılır.

Yukarıdaki anlatılan şemanın sonucu olarak, suç yoluyla elde edilen gelir meşru olarak görülmemektedir, ancak fiilen yasallaştırma işleminden sonra suçlunun emrinde kalmaktadır.

Suç gelirlerini meşrulaştırmak ve aktarmak için suçlular genellikle uluslararası bankacılık ve finans sistemlerini kullanmaktadırlar. Özel durumlarda da banka çalışanları kullanılabilirler, böylece suç örgütü adına onlar düzenli olarak kara para aklama işlemi yapmaktadır. Bazı suç örgütleri, kara para aklama işlemlerini kolaylaştırmak için kendi öz bankalarına sahip olmayı amaçlamaktadır. Bugün ise, "landromat (aklayıcı) " kullanımıyla para aklamak için birçok yol bilinmektedir. Bu tür

profesyonel yasallaştırıcılar finansal akışlar yaratır ve suçlulara paraları geri verirler. En ünlü "landromat (aklayıcı) "lardan biri Uluslararası Kredi ve Ticaret Bankasıdır (Bank of Credit and Commerce International, veya BCCI). 1972 yılında Pakistanlı maliyeci Abedi A.H. tarafından kurulan banka, uyuşturucu kaçakçılığı ve silah kaçakçılığından elde edilen geliri aklamak için "dev bir makine" haline gelmiştir. BCCI müşterileri arasında Saddam Hüseyin, ünlü teröristler Nidal ve Usame Bin Ladin, Kolombiyalı uyuşturucu baronu Pablo Escobar vardır. CIA müdürü Gates, kendi zamanında bu bankayı "uluslararası sahtekâr ve suçlu bankası" olarak adlandırmıştır.¹⁶⁸

Modern dünyada da en kriminojen kurumlardan olan ve suç eylemine elverişli bir ortam yaratan nakit paradır. Nakit paraların devri, nakit olmayan paranın karşılığının aksine izlenebilir, ancak çok zor işlemlerdendir. Nakit kullanımını içeren herhangi bir işlemde, yalnızca iki şahıs söz konusudur: Ödeme yapan ve alacaklı. Bu işlem herhangi üçüncü tarafı içermemektedir. Böylece, yüksek derecede anonimlik ve gizlilik elde edilir, aynı zamanda böyle bir işlemin varlığına kolayca itiraz edilmektedir.

Nakit olmayan para dolaşımı alanındaki suçlar da genellikle nakitle yakından ilişkilidir, çünkü bu tür bir suç, nakit çekme sürecini gerçekleştirmeyince şemanın uygulanamayacağını gösterip meydana çıkarılabilmektedir. Bu olayın en önemli olumsuz sonuçlarından biri, bütçeye ödenmeyen büyük vergi miktarıdır. Nakit para çekme uygulayan işletmelerin muhasebe ve istatistiksel raporlamada bozulmaları nedeniyle, nakit para kullanımı, devlete, yatırımcılara ve alacaklılara yönelik faaliyetlerin şeffaf olmayan hale getirilmesini denetlemeyi zorlaştırmaktadır. Nakit para çekme işleminden elde edilen nakit, binlerce başka hırsızlık, sahtekarlık, haraç ve şantaj gibi suçlarda kullanılmaktadır.

Nakit işlemlerin kriminalleşmesi sorunu Kazakistan için son derece önemlidir, bu nedenle devlet kurumlarında nakit dolaşımı azaltılmaya çalışılmaktadır.¹⁶⁹

168 Игры экономических убийц. Тайный мир международных махинаций и сеть глобальной коррупции /Под ред. С. Хайта. — М.: Претекст, 2008.;

169 Уткин Павел. В Казахстане хотят ввести ограничение на оборот наличных. КР. Кз. Комсомольская правда. <http://www.kp.kz/14615-v-kazakhstane-khotyat-vvesti-ogranichenie-na-oborot-nalichnykh>; Центр деловой информации КАПИТАЛ. Искоренит ли безналичный расчет теневую экономику? <https://kapital.kz/finance/75731/iskorenit-li-beznalichnyj-raschet-tenevuyu-ekonomiku.html>;

(ii) Gayrimeşru Kaynağını Gizlemek

Suç gelirlerin yasallaştırılması gibi, yasadışı gelir kaynaklarının gizlenmesi de bir suçtur ve Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun “Suç yoluyla elde edilen para ve / veya diğer mülklerin yasallaştırılması (kara para aklama)” başlıklı 218.maddesine uyarınca cezalandırılmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu madde en yüksek sayıda suç sınıflandırması içermektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 3 Temmuz 2014 tarihli ve 226-V 3PK sayılı maddesi yürürlüğe girmesinden önce, 16 Temmuz 1997 tarihli 167 sayılı Ceza Kanunu 193. maddede “Suç yoluyla elde edilen para ve/veya diğer mülklerin yasallaştırılması (kara para aklama)” olarak yansıtılmıştır.

Ceza Kanununun 218. Maddesinde (eski adıyla 193) suçla edinilen para veya mülklerin yasallaştırılması (kara para aklanması), suçlarından elde edilen gelirlerin meşru finansal dolaşıma dahil edilmesi, dönüşüm ve gizlilik için diğer yasal işlemlerin yapılması şeklinde işlem yapılması anlaşılmaktadır.¹⁷⁰

Eş zamanlı olarak suç yoluyla elde edilen paraların veya diğer mülklerin devralınması ve yasallaştırılması durumunda, suçlunun, Ceza Kanununun 218'inci Maddesi kapsamındaki ceza suçların toplamından ve bu paraların veya mülklerin yasadışı olarak edinilmesine ilişkin yükümlülük sağlayan ilgili ceza kanunu hükmünden sorumlu tutulmaktadırlar. Örneğin, suçlu, hileli olarak paraya veya diğer mülklerine sahip olur, daha sonra kendisine yakın olan insanlarla birlikte, bu mülkü öz mülk olarak başkasına vermesi durumu buna örnektir.¹⁷¹

Ceza Kanunu'nun 218. Maddesi anlamı dahilinde, dönüştürme işlemleri, medeni hak ve yükümlülüklerin oluşturulmasını, değiştirilmesini veya sonlandırılmasını ve medeni hakların ve yükümlülüklerin ortaya çıkması veya devredilmesinin bir görünümünü oluşturmayı amaçlayan işlemleri içermektedir. Aynı zamanda, suçlu için

170 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности»от 18 июня 2004 года N 2;

171 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности»от 18 июня 2004 года N 2;

olan finansal işlemler, mülkün suç sonucu olarak edinilmesi gerçeğini gizlemek ve açık dolaşımını sağlamak amacıyla, bu işlemlerin niteliği ile belirtildiği gibi, yasallaştırılmış mülkün ana suçla bağlantısı arasında gizlilik göstermektedir.¹⁷²

Ceza Kanununun 218 inci maddesine uyarınca neyin işlendiğine karar vermek için, kişinin yasallaştırılmış mülkün ceza kökenini bilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, kişinin asıl ceza suçunun özel koşullarının farkında olması gerekmemektedir.

Gelirin yasallaştırılması ve gayrimeşru gelir kaynaklarının gizlenmesi, daha önceki bölümlerde açıkladığımız gibi Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 218'inci maddesinde belirtilenler arasındadır.

(iii) Malın Suç Kaynaklı Olduğunu Bilerek Elde Bulundurmak ve Kullanmak

“Satın alma”, “edinme”, “elde etme”, “saklama” ve “kullanma” terimleri Kazakistan Cumhuriyeti’nin mevcut mevzuatında yaygın olarak kullanılmaktadır, ancak yasal işlemlerde açıklanmamaktadır. Bir suç işlenmesinin hukuka aykırılığını, suç yoluyla bilerek elde edilen malların satın alınması, edinmesi, saklanması ve kullanılması şeklinde anlamak ve analiz etmek için, bu kelimelerin anlamlarını ve içeriğini açıklamak ve anlamak gerekmektedir. Kazakistan Ceza Hukuku baştan beri, bu kelime grubu ile herhangi bir suç içermemektedir. S.I. Ozhegov'un sözlüğü ilk durumda, satın alınan açıklamasını bir arada "satın alma", ikinci olarak da satın alınan bir ürün olarak yansıtmaktadır. İlk açıklamada "satın alma" kelimesi, mülkün nasıl edinileceğini, ikinci açıklamada da ise rüşvet yoluyla yekililerin suça iştirakini ifade etmektedir. Aynı sözlük "edinme" kelimesinin mülkiyeti ele geçirme veya bir mülk veya nesnenin sahibi olma anlamını geldiğini ortaya koymaktadır. "Elde etme" kelimesinin anlamı almak, elde

172 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности» от 18 июня 2004 года N 2;;

etme, teslim etme¹⁷³, teklif etme ve aranma anlamına gelmektedir. Bundan, "satın alma", "edinme" ve "elde etme" eş anlamlı kelimeler olduğu sonucuna varmaktadır.

Buna karşılık, "saklanan" kelimesinin anlamlarından biri, güvenli bir yerde bütünlük içinde koruma, içirme anlamına gelmektedir. "Kullanma" kelimesi somut aktif eylemler, yani birisini veya bir şeyleri kullanmak anlamına gelmektedir.¹⁷⁴

Kazakistan Cumhuriyeti'nin Ceza Kanunu'na bakarsak, o zaman bilerek suç yoluyla elde edilen mülkün edinme ve satışı için cezalar verilmektedir.

Bu eylemler, dört bölümden oluşan Ceza Kanununun 196. Maddesi uyarınca düzenlenmiştir.

Birinci Bölüm, yüz altmış aylık gelire kadar para cezası veya aynı miktarda düzeltme işçiliği ya da yüz altmış saate kadar kamu işleri için veya kırk güne kadar hapis cezasıdır. Bilerek suç yoluyla elde edilen mülkü edinme ve satışı için sorumluluk içermektedir.

İkinci Bölüm, iki yüz aylık gelire kadar para cezası veya aynı miktarda düzeltme işçiliği ya da iki yüz saate kadar kamu işleri veya elli güne kadar hapis cezası, yukarıda belirtilen suçların tekrar yapılması halinde sorumluluk getirmektedir.

Üçüncü bölümde ise, analiz edilmekte olan metnin birinci veya ikinci bölümlerinde öngörülen eylemler için sınıflandırmaya ek olarak yeni içerikler getirilmektedir. Bu bölümde ise kara para aklama suçu; tarihi kültürel anıtlar ile birlikte nesneler, bilimsel, sanatsal veya kültürel değeri olan belgeler aracılığıyla yapmaktadır.

Üçüncü Bölüm, suçlu kişiye dört bin aylık gelire kadar para cezası veya aynı miktarda düzeltme işçiliği ya da bin saate kadar kamu işleri veya dört yıla kadar hapis cezası, mülklerin haczi (her zaman değil) ile beraber dört yıl hapis cezası sorumluluğu getirmektedir.

173 О-45. Словарь русского языка. Ок. 53 000 слов / С.И. Ожигов; Под ред. проф. Л.И. Скворцова. - 24-е изд., испр. - М.: «Издательский дом «ОНИКС 21 век»: ООО «Издательство «Мир образования», 2003 – 1200 с.

174 О-45. Словарь русского языка. Ок. 53 000 слов / С.И. Ожигов; Под ред. проф. Л.И. Скворцова. - 24-е изд., испр. - М.: «Издательский дом «ОНИКС 21 век»: ООО «Издательство «Мир образования», 2003 – 1200 с.

Dördüncü Bölüm, resmi görevini kullanan bir suçlunun birinci, ikinci veya üçüncü bölümlerinde bahsedilen suçları işlemesi halindeki sorumluluğunu içermektedir. Bu durumda verilecek ceza ise, mülklerin haczi ile beraber (her zaman değil) beş yıla kadar hapis cezası veya beş yıl kadar hapis cezası, üç yıla kadar belirli pozisyonlarda bulunma veya belirli faaliyetlerde bulunma hakkını kullanamama şeklinde sorumluluk getirmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 10. Maddesindeki genel suç kavramı unutulmamalıdır.

Bu nedenle, Ceza Kanunu'nun 196. Maddesinin birinci ve ikinci bölümlerinde öngörülen eylemlerin suç olduğu ve bu maddenin üçüncü ve dördüncü bölümlerinin ise orta düzey suçlar olarak sınıflandırıldığı belirtilmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki yasa koyucu neden analiz ettiğimiz eylemi suç olarak kabul etmeye karar vermiştir? Bunun cevabı da suçun tehlikesinin, insan haklarının yanı sıra, yasal işlemlerle belirlenen mülk edinme ve yabancılaştırma prosedürünün ihlali olduğudur. Bu tür suçlar öncelikle, yasalara aykırı olarak kişilerin gayrimeşru olarak zenginleştirilmesini sağlamaktadır; ikinci neden ise şiddet içeren suçları işlemek için elverişli koşullar yaratmasıdır.

Suç yoluyla elde edilen mülklerin düşük bir fiyattan elde edilmesi talebi, bu tür suç işlenişinin maddi olarak çekici hale geldiği koşulların yaratılmasına katkıda bulunduğu açıktır.

Bir suçun nesnesi, biçiminden bağımsız olarak mülkiyet olmaktadır asıl nesnesi ise yasal işlemlerle tanımlandığı şekilde mülk edinme veya satma prosedürüne aykırılıktır.

Bu suçun konusu, suç yoluyla edinilen mülktür. Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanunu'nun 115. Maddesi uyarınca, medeni hakların nesneleri olarak mülkiyet ve kişisel mülkiyet dışı haklar olmaktadır. Mülkiyet nimetler ve haklar eşyaları, parayı, menkul kıymetleri, faaliyetleri, hizmetleri, marka adları, ticari markaları ve ürünün ve diğer mülklerin kişiselleştirilmesine ilişkin diğer araçları içermektedir. Listelenen medeni haklar, suç yoluyla edinilebilir, ancak bu durumlarda onlara karşı yürütülen medeni işlemler ve anlaşmalar geçersiz sayılmaktadır.

Ceza Kanunu'nun 196. Maddesi uyarınca bir suçun konusu sahte para veya menkul kıymetler; nükleer maddeler, radyoaktif maddeler ve atıklar; kitle imha silahları; silahlar veya ana parçaları, cephane, patlayıcı maddeler ve cihazlar; narkotik ilaçlar, psikotrop maddeler ve analogları; toksin maddeler; sahte ilaçlar; tehlike altındaki olan nadir görülen bitki veya hayvan türleri olamamaktadır. Gayrimeşru bir şekilde edinildiklerinde, Ceza Kanununun 162, 231, 283, 287, 296, 297, 301, 323 ve 339 maddelerinde öngörülen suçlar adı altında soruşturulmaktadır. Benzer şekilde, bilerek elde edilen mülk satışı konusu olarak pornografik nitelikteki materyaller sayılmamaktadır. Bu durumlarda, suçlunun eylemleri, pornografik materyallerin veya nesnelerin yasa dışı dağıtımına ilişkin sorumluluk yükleyen Ceza Kanunu'nun 311. maddesi uyarınca cezalandırılmaktadır.

I.S. Borchashvili, S.M.Rakhmetov ve I.I. Rogov ve diğer birçok avukat suç eylemin kapsamında olmayan ve sonuç olarak gerçek sahibinin elinden gayrimeşru şekilde çıkarılan malın, suç nesnesi olarak kabul edilemez olduğunu düşünmektedirler.¹⁷⁵

Örneğin, yaşı 12'yi geçmeyen çocuk suçlular başka birinin mülkünü gizli şekilde çalıp, daha sonra da suç eylemlerini bilen bir yetişkine satmaktadır.

Bize göre, bu durum doğrudur. Çünkü bir suç işleyişinin dört unsurundan birinin yokluğunda, suç oluşmamaktadır. Ancak bu durum, dürüst olmayan yetişkinlerin reşit olmayanları farklı amaçlarla suç faaliyetlerinde kullanmasını sağlayan bir yoldur. Gayrimeşru yollardan edinilmiş mülkleri reşit olmayan suçlulardan edinerek, kendilerini saklamaktadırlar. Bu yüzden Kazakistan'daki yasama yetkililerinin bu yönde bir ceza politikası düşünmesi gerekmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nda, analiz edilen suç konusunun asgari bir değeri yoktur. Soruşturma altındaki bir suçlunun suç bileşeni varlığına veya yokluğuna karar verirken, suçun önemsizliğine ilişkin Ceza Kanununun 10. maddesinin 4. fıkrasındaki normlara önem verilmektedir. Aynı zamanda, suç yoluyla elde edinilen

175 **Борчиашвили И.Ш.** Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Особенная часть (том 2). – Алматы: Жеті Жарғы, 2015. - 1120 с. Editörlü. С.М. Рахметова, И.И. Рогова, Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. – Алматы: ТОО «Издательство «Норма-К» 2016. 752 с.

veya pazarlanan azami mal miktarı, kovuşturma makamları ve mahkeme tarafından suçun sınıflandırma aşamasında dikkate alınmaktadır.

Bir kimsenin suç yoluyla mal edinme veya satma eylemlerinde söz konusu suçun nesnel tarafı ifade edilmektedir. Kazakistan Cumhuriyeti Medeni Kanununun 235. Maddesine göre mülkiyet hakkının kazanım şekilleri şu şekildedir: a) yeni bir eşya yapmak ya da yaratmak; b) mülk kullanımından elde edilen varlıklar (meyveler, ürünler, gelirler); c) bu mülkün devredilmesi (satış, takas, bağış) veya diğer işlem sözleşmeleri; d) miras hukuku; e) sahibi olmayan (bilinmeyen) mülk bulmak; f) mal sahibinin reddettiği veya mülkiyet hakkını kaybettiği mülkiyet hakkı.

Mülkiyetin edinilmesi için, suç yoluyla elde edilen mülkün, fiili olarak alınması (edinilmesi) veya mülkiyet hakkı sahibi olunması gerekmektedir.¹⁷⁶ Ancak, elde edilen mülk karşılığı olmadan alınmaktadır. Suç yoluyla edinilen mülkü edinen kişi, mülk başkalarının gayrimeşru eylemleri nedeniyle elden çıkarıldığından, mülkiyete sahip olamamaktadır. Mülkün hangi amaçla edinildiği veya kimin kazandığı önemli değildir. Böyle bir mal sahibi iyi niyetli olarak edindiği malın niteliğinde yanıyorsa, o zaman Ceza Kanunu'nun 196. Maddesi uyarınca sorumlu değildir. Ceza hukuku, edinilen malın suç niteliğini bilen kişilere sorumluluk getirmektedir. Sürekli olarak suçlulardan mülk edinen veya elde etmeye devam eden bir kişinin eylemleri, aracılık şeklinde ve suçluluk derecesi olarak sınıflandırılmaktadır. Suçlular tarafından suç işleyişinden sonra, malın gayrimeşru doğasını öğrenmesine rağmen yine de mülkü elde eden kişinin eylemleri Ceza Kanununun 196 maddesine uyarınca cezalandırılmaktadır.

Mülkiyet hakkına sahip olmayan kişiden, iyi niyetli olarak malı alan şahıstan para karşılığı olarak edinen kişiden , gerçek (aslında yasal) mal sahibi alıcıdan sadece bazı durumlarda mülkü geri istemeye yetkisine sahiptir. Gerçek mülk sahibinin ,kullanma için ödünç verdiği kişi tarafından kaybetmesi, çalınma durumu ya da iradesi dışında olan başka bir yolla çıkarılması durumu özel şartlar olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, mülkün üzerinde herhangi bir hakkı bulunmayan bir kişiden mülkü karşılıksız edinilmesi durumunda, gerçek mal sahibinin her durumda mülkiyeti geri talep

176 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О судебной практике по делам о хищениях» от 11.07. 2003 года №8;

etme hakkına sahiptir. Ama mahkeme kararının sonucu olarak belirlenen şekilde satılması durumunda, ilk durumda belirtilen gerekçelerle mülkün geri talep edilmesine izin verilmemektedir.¹⁷⁷

Bilerek suç yoluyla mülklerin elde edilmesi veya satılması hırsızlık suç ortaklığı olarak kabul edilebilmektedir. Örneğin, suç işlenmeden önce veya suç sırasında veya başka sebeplerden dolayı (örneğin, sistematik suç işleyiş nedeniyle) suç işleyen kişiye yardım olarak malın alınması veya satılması konusunda garanti verilmiş olması suç ortaklığı olarak kabul edilmektedir. Diğer durumlarda, suç yoluyla elde edilen malların edinilmesi veya satılması, Ceza Kanunu'nun 196. Maddesi uyarınca nitelendirilmelidir.¹⁷⁸

Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi'nin Düzenleyici Kararının¹⁷⁹ 29. maddesinde "Hırsızlık davaları üzerine adli uygulama" içeren "satış" terimi - mülk transferi veya buna ilişkin herhangi bir hak aktarımı ifadesi ile kabul edilmektedir. Ama buna karşı Kazakistan bilim adamları bu terimi daha da geniş şekilde açıklamaktadır.

"Satış" terimi altında ücretli veya ücretsiz bir mülk transferi, suç yoluyla elde edilen mülkün herhangi bir şekilde, bireylere ve tüzel kişilere satış, elde edilme, takas, bağış, devir ve benzer işlemler anlaşılmaktadır. Bu suçun, suç yoluyla elde edilen mülkün başkasının eline geçmesi veya devredilmesi ile sona erdiği kabul edilmektedir.

Bir suçun öznesi sadece 16 yaşına ulaşmış olan bir kişi olabilmektedir.

Suçun subjektif tarafı olarak, analiz edilen suç, doğrudan niyet(amaç) biçimindeki suçluluk ile karakterize edilmektedir. Bir kişi, suç yoluyla edinilen mülkleri edindiğinin veya sattığının farkındadır ve yapılan işlem sonucunda sosyal olarak tehlikeli sonuçların ortaya çıkacağını bilmektedir. Mülkün alınmak veya satılmak istenmesi suçun ana hedeflerindendir. Bu açıdan, kişinin mutlaka suç yoluyla edindiği

177 Гражданский кодекс Республики Казахстан от 27.12.1994 года № 268-XIII.

178 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О судебной практике по делам о хищениях» от 11.07. 2003 года №8;

179 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности» от 18 июня 2004 года № 2.

mülkleri edindiğini bilmesi gerekmektedir. Ve bu mülkü edinen ya da satan kişinin hangi özel suç yöntemi kullandığını bilmesi önemli değildir.

Ceza Kanununun 196. Maddesinin 2., 3. ve 4. fıkralarında, yasa koyucu çeşitli nitelikli haller öngörmüştür:

a) tekrarlanması (196 maddesi'nin 2.fikrası);

b) otomobil, petrol ve petrol ürünleri veya diğer mülklerin miktarının büyük ölçüde elde edilmesi veya satılması (196 maddesi, 3.fikrası);

c) önceden anlaşmaya varmak suretiyle bir grup insan tarafından suç yoluyla elde edilen mülklerin alımı veya satımı (196 maddesi, 3.fikrası);

d) suç yolu ile elde edilen tarih, kültür, ayrıca nesneler, özel tarihi, bilimsel, sanatsal veya kültürel değeri taşıyan belgeler için elde edilme veya satış (196.maddesi'nin 3.fikrası);

e) bir grup olarak veya resmi görevini kullanan bir kişi tarafından işlenen suç yoluyla elde edilen mülkün alınması veya satılması (196 maddesi, 4.fikrası).

Tekrarlanan suç (Tekerrür), Ceza Kanunu'nun herhangi bir maddesinde veya Ceza Kanunu'nun Özel Bölümünde geçen bir ya da iki ya da daha fazla kez aynı özelliklere sahip olan suçun işlenmesidir. Daha önce suçlu, 1. ve 2. fıkralarında belirtilen ilk suç işlemesinden sonra Ceza Kanununun 196. Maddesinin 3. ve 4. fıkralarında belirtilen bir suç işlemiş ise, ilk suç ve sonraki suç arasında birden fazla tekrarlanma meydana gelmemektedir, çünkü nitelendirilen suçlar farklıdır.

I.S. Borchashvili, S.M. Rakhmetov ve I.I. Rogov, bir kişinin eyleminin, Kazakistan Cumhuriyeti'nin Ceza yasası tarafından belirlenen aylık gelirinden beş yüz kat daha yüksek bir miktarda bir araç, petrol, petrol ürünleri veya başka bir mülk edinmesi veya satması halinde görüldüğü zaman, Ceza Kanunu'nun 196'ncı Maddesinin 3. fıkrasının 1.bendine göre cezalandırılmasının uygun olduğunu söylemektedirler.¹⁸⁰

Ceza Kanununun 196. Maddesinin 2. fıkrasının 2. bendine göre suçluların eylemlerinin niteliği, Ceza Mahkemesinin 31. Maddesinin 2. fıkrasında anlatılan kurallara göre yapılmaktadır. O da kendi içinde "anlaşmaya varılmış kişilerin katıldığı

180 **Борчиашвили И.Ш.** Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Особенная часть (том 2). – Алматы: Жеті Жарғы, 2015. - 1120 с. С.М. Рахметова, И.И. Рогова, Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. – Алматы: ТОО «Издательство «Норма-К» 2016. 752 с.

ve bir grup tarafından suç işlenmesi durumunda, "organize edilmiş grup" tarafından suç işleme olarak kabul edilir" (iştirak halinde) açıklaması içermektedir.

Bir grup tarafından mülk edinilmesi ya da satılması, kovuşturma makamlarında organize bir grup, bir suç örgütü, bir suç toplumu, uluslararası bir örgüt grubu, bir uluslararası suç toplumu, bir terörist grup, bir aşırılık grubu, bir çete tarafından işlendiğine dair delil olmaktadır. İlgili ceza kanununun maddeleri kullanarak iştirak olarak nitelendirilmektedir.

Resmi görevini kullanan kişinin güven sağlayarak, sistematik bir temele dayanarak daha önce kararlaştırılmış vaat ve taahhütler sonucunda, resmi görevini kullanarak ve bilerek suç yoluyla mülk edinme veya satma eylemleri, 196.madde'nin 4.fıkrasına göre nitelendirilmektedir. Ve aşağıdaki açıklama kullanılmaktadır: "Mülkiyetin gayrimeşru yollarla satılması suretiyle görevin kötüye kullanılması veya aracılık yapılması."

Kazakistan Cumhuriyeti bilim adamları tarafından incelenen Rusya Federasyonu'ndaki bilim adamları ve hukuk uygulayıcıların görüşleri, yasal sistemlerin benzerliği nedeniyle, suç gelirlerinin yasallaştırılması (kara para aklanması) ve bilerek suç yoluyla mülklerin edinilmesi veya satılması suç nesnelerin oranı ile ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bazı bilim adamları, bilerek suç yoluyla edinilen mülkün almanın ve satmasının genel bir norm içinde kaldığını ve suç gelirlerin yasallaştırılma (kara para aklama) maddesinde sadece özel kuralların belirlendiğini düşünmektedir.¹⁸¹ Diğerler¹⁸² de bu suçları ayırt etmenin pratik ya da teorik olarak imkânsız olduğuna inanmaktalar. Analiz edilen normların, genel ve özel normlarla ilişkilendirilemediğini düşünmektedir. Bilerek suç yoluyla edinilen mülklerin elde edinilmesi veya satılması durumunda, suçlu mülk kullanımına veya elden çıkarılmasına ilişkin meşru bir görünüş sunmamaktadır. Söz konusu mülkün yasallaştırılması (kara para aklanması) ve suç

181 Никулина В.А. Указ. раб. С. 132.

182 Крапивина О.Н. Приобретение или сбыт имущества, заведомо добытого преступным путем, и легализация (отмывание) денежных средств или иного имущества, приобретенного преступным путем: проблемы разграничения / Уголовное право: Стратегия и развития в XXI веке. Материалы научно-практической конференции. М., 2004. С. 343.

yoluyla edinilen bir mülk olması durumunda ise, ana maksatın bunun gibi suçların öznel tarafının zorunlu bir işaret olduğu düşünülmektedir.

Kazakistan bilim adamları S.M. Rakhmetov ve I.I. Rogov, suç yoluyla edinilen mülklerin elde edilmesi ya da mülkün satılmasını oluşturan eylemler ile, paraların ya da diğer mülklerin yasallaştırma (kara para aklama) işlemlerini ayırtmaktadır. Onların görüşüne göre, Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 218. Maddesi para ve (veya) suç yoluyla elde edilen diğer mülklerin paraya çevrilmesi veya mülkiyetin aktarılması ve bu mülkiyetin bulundurulması ve kullanılması, yasallaştırılma işlemlerinde aracılık ve (veya) bu tür işlemlerin gerçekleştirilmiş olması halinde, suçlardan elde edilen gelirlerin temsil edilmesi ve gizlenmesi şeklinde devam edilmesiyle sorumluluk doğmaktadır.¹⁸³

Suç yoluyla edinilen mülklerin alınması veya satılması durumunda, sosyal ilişkilerin nesnesi mülk olarak kabul edilmekte iken suç yoluyla edinilen para ve (veya) diğer mülklerin yasallaştırma (kara para aklama) işlemlerinin nesnesi olarak meşru ticari faaliyetler gösterilmektedir. Aynı zamanda, her iki maddede de bu suçun konusu, gayrimeşru yollarla edinilen veya satın alınan mülktür ve suçlu, önceden, suç eyleminin sonucundan elde edilen malvarlığı ile ilgili bir işlem yapılacağını bilmektedir. Ceza Kanunu'nun 218. Maddesi ile açıklanan bir suç işlerken, kişi hem kendisi hem de başkaları tarafından edinilen mülkle ilgili olarak suç işlemektedir. Bu durumda, bu tür bir mülkün alınması veya satılması suçlunun asıl amacı değil, sürekli olarak bu mülkün yanında bulundurulması, kullanılması ve elden çıkarılması ile meşru bir görüntü verilmesi asıl amaçtır. Ceza Kanunu'nun 196'ncı Maddesi uyarınca bir suç işlendiğinde suçlu kendisi için mülkü elde edinir ve suç yoluyla elde ettiği mülklerin satışını yapıp, mülke daha fazla meşruiyet kazandırmaya çalışmamaktadır.

Paranın yasallaştırılması (kara para aklanması) ve (veya) suç yoluyla elde edilen diğer mülklerin açıklamasını genişleten I.S.Borchashvili, cezai ve idari suçlardan elde edilen geliri temsil eden mülkün dönüştürülme veya devredilme işlemleri yoluyla gerçekleştirildiğine inanmaktadır.¹⁸⁴

183 Под ред. **С.М. Рахметова, И.И. Рогова**, Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. – Алматы: ТОО «Издательство «Норма-К» 2016. 752 с.

184 **Борчиашвили И.Ш.** Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Особенная часть (том 2). – Алматы: Жеті Жарғы, 2015. - 1120 с.

Devretme veya geçici saklama amacıyla mülkü başkasına verme durumunda, mülk alınmadığı veya satılmadığı için Ceza Kanununun 196. Maddesi anlamında bir değerlendirilme yapılamaz. Suç yoluyla elde edildiği bilinen mülkün, depolanması ya da saklanması için önceden saklama veya depolama vaadinde bulunan kişinin eylemleri, gerekli diğer unsurlarında bulunması halinde, bir suçun gizlenmesi ya da bir suçun işlendiğinin saklanması fiili nedeniyle Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 432 ve 433 maddesi uyarınca ayrı bir suça konu olmaktadır. Busuçların unsurlarını analiz ederek bu suçların her birini ayrı ayrı ele almak gerekir.

Ceza Kanununun 432. maddesi, ağır veya çok ağır suçların gizlenmesi için vaatte bulunan kişinin cezalandırılmasını öngörmektedir. Ve suçlu kişiye altı bin aylık gelire kadar para cezası veya aynı miktarda düzeltme işçiliği ya da altı yıla kadar hapis cezası veya aynı süreye kadar hapis cezası öngörmektedir.

Gördüğümüz gibi, Ceza Kanununun 11'inci maddesinin 4. fıkrasına göre, bu yasadaki ceza 5 yıl hapis cezasını aştığı için ağır bir suç olarak sınıflandırılmaktadır.

I.S. Borchashvili, bu suçun sosyal tehlikesi olarak, suçlunun eylemlerinin yolsuzluğa yol açtığını, ağır suçların ifşa edilmesine engel olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca suçun ve suçlunun kovuşturulmasına engel olduğunu da belirtmektedir. Bilim adamları I.I. Rogov ve S.M. Rakhmetov ise sosyal tehlike olarak adaletin geç tesisine neden olduğunu söylemektedirler. Suçluların zamanında ifşa edilmemesine ve cezalandırılmasının engellendiğini söylemektedirler. Suç gizlemesi de iki ana tip olarak ayırt edilmelidir: Önceden vaat edilmiş ve aynı anda da suça aracılık yapma olarak kabul edilen ve Ceza Kanununun 28.Maddesi ile nitelendirilen ya da önceden vaat edilmemiş ve Ceza Kanununun 432.maddesi ile nitelendirilendir.¹⁸⁵

Suçun nesnesi ile ilgili, Kazakistan'daki bilim adamları arasındaki düşünce birliği aynıdır. Suçun gizlenmesi, adaletin sağlanmasının, aynı zamanda yargılama ve mahkeme organlarının normal işleyişinin engellenmesine neden olmaktadır.

185 **Борчиашвили И.Ш.** Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Особенная часть (том 2). – Алматы: Жеті Жарғы, 2015. - 1120 с. Editörlü. **С.М. Рахметова, И.И. Рогова,** Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. – Алматы: ТОО «Издательство «Норма-К» 2016. 752 с.

Gizleme, daha önce vaat edilmiş ağır ya da yolsuzluk olarak sınıflandırılan bir ya da birkaç suçun gizlenmesinden ibarettir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Ceza Kanununun 11.Maddesinin 4.fikrasında açıklanan ve ağır suç olarak sınıflandıran suçlara 5 ile 12 yıl arası hapis cezası verilmektedir. Özellikle ağır suçlara Ceza Kanunu'nun 11.maddesinin 5.fikrası uyarınca 12 yıldan fazla hapis cezası, ömür boyu hapis cezası veya ölüm cezası verilmektedir.

Aynı zamanda, Kazakistan Cumhuriyeti Birinci Cumhurbaşkanı ölüm cezası verilmemesi için kararname imzalamıştır ve o zamandan bugüne kadar böyle bir cezanın verilmediğini de belirtmek gerekmektedir.

Yolsuzluk suçlarının sınıflandırması da Ceza Kanunu'nun 3.maddesinin 29. bendinde yer almıştır:

Ceza Kanununun 189.Maddesinin 3.bölümünün 2.bendinde- Resmi görevlerini yerine getirmeye yetkili bir kişinin veya ona eşdeğer bir görevli veya bir yetkili veya sorumlu bir kişinin tarafından suçluya emanet edilen mülkünün çalınması, zimmete geçirilmesi;

Ceza Kanununun 190.Maddesinin 3.bölümünün 2.bendinde- resmi görevlerini yerine getirmeye yetkili bir kişi veya eşdeğer bir kişi veya bir yetkili veya sorumlu tarafından dolandırıcılık yoluyla başka birinin mülkünün çalınması veya başkalarının mülkiyet hakkının, güveninin kötüye kullanılması;

Ceza Kanunu'nun 216. maddesinin 4. fıkrası 2. bendinde- resmi görevlerini yerine getirmeye yetkili bir kişi veya eşdeğer bir kişi veya sorumlu resmi görevli tarafından, bir vatandaşa, kuruluşa veya devlete büyük zararlar vermek koşuluyla özel bir işletmeden fiilen iş yapmadan fatura beyanı istemek, hizmet vermekten, mülkten fayda elde etmekten, mal sevkıyatı yapmaktan çıkar sağlanması;

Ceza Kanununun 217. Maddesinin 3.fikrasının 3.bendindeyer alan - resmi görevleri yerine getirmeye yetkili bir kişi, ona eşdeğer bir görevli veya bir yetkili veya sorumlu kişi tarafından bir finansal (yatırım) piramidinin organizasyonu ve oluşturulması, finansal (yatırım) piramidin veya onunbir bölümünün yönetilmesi, (finansal (yatırım) piramidin çalışma prensiplerden gelir elde edilmesi, para ya da diğer

verilmesi veya bilerek yanlış sayım yapılması, bir hisse sahibinin, katılımcının, bir yönetim organının, bir üyesinin veya bir yürütme organının oylama işlemlerine erişiminin engellenmesi veya sınırlandırılması, bir toplantı hakkında yanlış bildirim yapılması, bir hisse sahibin oy kullanmasını engellemek maksadıyla oylama zamanı ve yeri hakkında yanlış bilgilendirilmesi, menkul kıymetlerin meşru alım-satım hakkının ihlal edilmesi ve kısıtlanması, bilmeden sahte bir vekaletname üzerine yönetim organının katılımcısı veya üyesi olarak meşru menkul kıymetlerin alım-satım hakkının ihlal edilmesi, yasalarla korunan vatandaşların veya kuruluşların haklarına, çıkarlarına, yasalar tarafından korunan toplumun veya devletin çıkarlarına önemli zararlar verilmesi, diğer gayrimeşru yöntemlerin gerçekleştirilmesinin önündeki engellerin kaldırılması;

Ceza Kanununun 307.Maddesinin 3.fıkrası, 3.bendinde - yasaların hükme bağladığı yasaklamanın aksine, şahsen veya mutemet kişinin yardımıyla resmi görevlerini yerine getirmeye yetkili bir kişinin veya ona eşdeğer bir görevli veya bir yetkili veya sorumlu bir kişi tarafından gayrimeşru bir kumar kurumuna faaliyet düzenlenmesi veya sürdürülmesi, gayrimeşru işletmeye kumar oynamak için lisans hakkı verilmesi, lisanssız bir şekilde kumar alanında faaliyet göstermesi, Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatı ile belirlenen yerlerin dışında kumar organize edilmesi ve yürütülmesi;

Ceza Kanununun 361. Maddesinin 4. fıkrası, 3. bendinde- resmi görevlerini yerine getirmeye yetkili bir kişinin veya ona eşdeğer bir görevli veya bir yetkili veya sorumlu bir kişi tarafından kendisine, başkalarına, kuruluşlarına yarar ve avantaj elde edilmesi, başkalarına veya kuruluşlara zarar verilmesi, vatandaşların veya kuruluşların haklarına ve meşru çıkarlarına, yasal olarak korunan toplum, devlet çıkarlarına ciddi zararlar verilmesi;

Ceza Kanununun 362. Maddesinin 4. fıkrası, 3. bendinde - iktidarı veya resmi makamı kötüye kullanarak, resmi görevlerini yerine getirmeye yetkili bir kişinin veya ona eşdeğer bir görevli veya bir yetkili veya sorumlu bir kişi tarafından kendine, başkasına, kuruluşlara yarar ve avantajlar sağlanması, başkalarına veya kuruluşlara zarar vermek amacıyla vatandaşların, kuruluşların, toplumun ya da devletin yasal olarak korunan çıkarlarının haklarına ve meşru çıkarlarına ciddi zarar verilmesi;

Ceza Kanunu'nun 364. maddesi- ticari faaliyetlere gayrimeşru şekilde katılma;
Ceza Kanunu'nun 365. Maddesi- meşru ticari faaliyet yapan işletmenin engellenmesi;

Ceza Kanunu'nun 366. maddesi- rüşvet alınması;

Ceza Kanunu'nun 367. maddesi- rüşvet verilmesi;

Ceza Kanunu'nun 368. maddesi- rüşvete aracılık yapılması;

Ceza Kanunu'nun 369. maddesi- resmi belgede sahtecilik yapılması;

Ceza Kanunu'nun 370. maddesi- resmi görevi ihmal;

Ceza Kanunu'nun 450. maddesi- resmi görevi ve makamı kötüye kullanma;

Ceza Kanununun 451. Maddesinin 2. fıkrası, 2. Bendinde - iktidarın veya resmi makamın kötüye kullanarak, müdür veya görevli tarafından kendine, başkasına, kuruluşlara yarar ve avantajlar sağlanması, başkalarına veya kuruluşlara zarar vermek amacıyla vatandaşların, kuruluşların, toplumun ya da devletin yasal olarak korunan çıkarlarının haklarına ve meşru çıkarlarına ciddi zarar verilmesi;

Ceza Kanunu'nun 452. maddesi- yasama organların harekete geçmemesi (ihmal).

Son beş yılda, neredeyse tüm yolsuzluk suçlarının ağır ya da çok ağır suçlar kategorisine girdiğini unutmamak gerekir.

I.S. Borchashvili, incelenen maddelerin kapsamındaki sorumluluğun yalnızca bir suçun fiziksel olarak gizlenmesi durumunda ortaya çıktığını desteklemektedir. Ona göre suç olarak gizlenmesi bu sınıflandırmayı kapsamamaktadır.¹⁸⁶

İ.İ. Rogov ve S.M. Rakhmetov (Kazakistan bilim adamları) M.F. Kaufman (Rus bilim adamı) görüşünü desteklemektedir. Ona göre fiziksel gizlenme eşit tehlike oranı taşımaktadır. Örnek olarak, bir kişinin bilerek suçluyu takip eden kovuşturma makamlarını kasıtlı olarak ters yönlere (sahte bir iz) göndermesi.¹⁸⁷

186 **Борчиашвили И.Ш.** Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Особенная часть (том 2). – Алматы: Жеті Жарғы, 2015. - 1120 с.; **Баймұрзин Г.И.** Ответственность за прикосновенность к преступлению. – Алма-Ата: Наука, 1968. – С.104;

187 Под ред. **С.М. Рахметова, И.И. Рогова**, Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. – Алматы: ТОО «Издательство «Норма-К» 2016. 752 с.; Преступление против правосудия / Под ред. канд. юрид. наук **А.В. Галаховой**. – М., 205. – С.338.

Suçun sübjektif tarafı doğrudan maksat (amaç, kast) şeklinde nitelendirilmektedir. Kişi bilerek ve isteyerek ağır, çok ağır ya da yolsuzluk suçu işleyen bir suçlunun izlerini, suç araçlarını, suç yoluyla elde edilen malları gizlemektedir. Topluma tehlikeli sonuçlar getirmektedir.

Bir yolsuzluk, ağır veya çok ağır suçun daha önce vaat edilerek gizlenmesinin gerekçeleri farklı olabilmektedir (açgözlülük, suçlu kişiden korkusu, ceza soruşturmasından veya adalet makamlardan intikam alma hissi, suç işleyen kişi ile yakın ilişkileri, vs.). Maksat, gerekçeyle birlikte, bu suçun zorunlu belirtilerin dışında kalmaktadır ve mahkeme tarafından ancak ceza verildiğinde dikkate alınabilmektedir.

Yolsuzluk, ağır veya çok ağır suçlardan dolayı cezalandırılmak için kişinin 16 yaşına ulaşmış ve işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlayabilecek düzeyde olması gerekmektedir.

Yolsuzluk, ağır veya çok ağır suçları gizlemeyi önceden vaat etmemek şartıyla eş ya da yakın akrabalar suç sorumluluğu taşımamaktadır. Ebeveynleri, çocukları, evlat edinen ebeveynleri, evlat edinilen çocukları, üvey kızları, kız kardeşleri, büyükbabaları, büyükanne ve torunları içeren yakın akrabaların listesine, Ceza Kanunu'nun 7. Maddesinin 11. bendinde yer verilmiştir.

Analiz edilen suç, bir tanık veya mağdurun kasıtlı olarak yalan beyan vermesine, uzmanın bilerek yanlış bir sonuç vermesine, kovuşturma makamlarının ve mahkemenin yanlış yönlendirilmesi için kasıtlı olarak yanlış tercüme yapılmasına ve suçun işlenmesini engellemeye mahkûm edilmesi ile eşittir. Gördüğümüz gibi, kasıtlı yalan beyan verme suçu, Ceza Kanununun 420. Özel Maddesi uyarınca nitelendirilen bir tür tanık, uzman görüşü veya yanlış tercümenin kasıtlı olarak yanlış bir ifadesidir.

Ceza Kanununun 433. maddesi aldatma, tehdit veya yasadışı yollarla yetkili bir görevlinin kasıtlı olarak herhangi bir şekilde suç hakkındaki bilgileri tahrip veya gizlenmesinin (hafif, orta, ağır ve çok ağır) cezai yükümlülüğü içermektedir.

Ceza Kanunu'nun 433. Maddesinin dört fıkra içermektedir; bunlardan ilki, resmi görevle yetkilendirilmiş kişi tarafından hafif dereceli olan bir suçun gizlenmesi. İki bin aylık gelire kadar para cezası veya aynı miktarda düzeltme işçiliği ya da iki yıl

kadar tutuklama veya aynı süreye kadar hapis cezası ya da beş yıl kadar belirli mesleki faaliyetlerde bulunma yasağı öngörmektedir.

İkinci fıkrasında, yetkili bir kişi tarafından ağır bir suçun gizlenmesi sorumluluğunu içerir, burada para cezası veya düzeltme işçiliği beş bin aylık gelire kadar yükselir, tutuklama ve hapis cezasının sınırlandırılması, belirli pozisyonlarda bulunma ya da faaliyetlerde bulunma yasağı beş yıl kadar sınırlandırılmaktadır.

Ceza Kanunu'nun 433. Maddesinin üçüncü fıkrası, bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarda öngörülen suçların, toplu olarak topluluk halinde işlenmesi durumunda sorumluluk öngörmektedir.

Belirttiğimiz gibi, suçun ağırlık dereceleri Ceza Kanununun 11. Maddesinde açıklanmaktadır. Buna karşılık, bir suçun getirdiği sonuçların dereceleri, Ceza Kanunu'nun 3. Maddesinin 4. bendinde belirtilmiştir. Onlardan bir kişinin ölümü; iki veya daha fazla kişinin ölümü; mağdurun ya da yakın olanın intiharı; ağır bedensel zararlara neden olmak (bir insanı organından yoksun bırakma, vb.); iki veya daha fazla kişiye ağır bedensel zarar vermek; askeri birliklerin ve (veya) birimlerin savaşa hazır olma ve savaşma kabiliyetini düşürmek çok ağır suçun getirebileceği ağır sonuçları içermektedir.

Üçüncü fıkrada belirlenen suçun cezası daha da ağırdır. Üç ile yedi yıl kadar tutuklama veya hapis cezası, beş yıla kadar belirli pozisyonlarda bulunma ya da faaliyetlerde bulunma yasağı öngörmektedir.

Analiz edilen maddenin 4.fıkrası, Ceza Kanununun 433.Maddesinin birinci, ikinci veya üçüncü fıkralarında anlatılan eylemleri, resmi görevli ya da yetkili tarafından veya yetkili bir devlet kurumu başkanının veya bu kişilerin yönlendirmesi ile yapılan eylemleri içermektedir.

Resmi görevli yetkililer tanımından, hem ceza kovuşturma organlarında hem de diğer devlet kuruluşlarında siyasi bir pozisyonda bulunan kişileri anlamak gerekmektedir. Bu kişilerin listesi ve bu konuyla ilgili diğer kavramlar, Anayasa'da, Kazakistan Cumhuriyeti Kanununda, 29 Aralık 2015 tarihli “Yolsuzlukla Mücadele”, “Devlet Hizmetleri Hakkında” Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kararnamesinde ve Kanununda açıklanmıştır. 4. fıkrasında açıklanan suçlar, dört ile on

yıl kadar tutuklama veya hapis cezası, beş yıl kadar belirli pozisyonlarda bulunma ya da faaliyetlerde bulunma yasağı içermektedir.

İlk bakışta Ceza Kanununun 432. ve 433.maddeleri aynı gibi gözüксе de içerikleri incelendiğinde önemli farklılıklar vardır. Ceza Kanunu'nun 432'nci maddesi uyarınca, bir kişi önceden vaat etme şartıyla yolsuzluk, ağır veya çok ağır suçların gizlenmesi suçunu işlediğinde sorumluluğa dahil edilmektedir. Diğerinde ise suçun özel ve ek suçun nesnesi ortaya çıkmaktadır. Çünkü hazırlanmış veya işlenen bir suçla ilgili bir ifade ya da mesaj gönderen bir kişiye karşı aldatma, ikna etme, tehdit veya diğer yasadışı eylemlerle suçun işlenmesi söz konusudur. Ayrıca burada cezalandırma için kişinin 16 yaşına ulaşmış, belirli bir pozisyonda çalışan ve işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlayabilecek düzeyde olması gerekmektedir.¹⁸⁸

Ceza Kanunu'nun 432. maddesi ek fıkraları içermemektedir, ama Ceza Kanunu'nun 433. maddesi dört fıkradan oluştuğunu unutmamak gerekir.

Ayrıca Kazakistan Cumhuriyeti yasalarında suç bildirmemenin sorumluluğu vardır. Ceza Kanununun 434. maddesi aynı zamanda, hazırlanan ya da bilinen ağır bir suç işlendiğini veya hazırlanan bir terör eyleminin hazırlandığını hakkında kovuşturma makamlarına bildirimde bulunmamanın sorumluluğunu içermektedir. Altı bin aylık gelire kadar para cezası veya aynı miktarda düzeltme işçiliği ya da altı yıla kadar tutuklama veya aynı süreye kadar hapis cezası sorumluluğu vardır.

Ceza Kanununun 434. Maddesinin ve Ceza Kanununun 432. Maddesinin içinde bir istisna bulunmaktadır. Suçu işleyen kişinin eşi veya yakın akrabası olması durumunda bildirimde bulunmaması halinde sorumluluk yoktur yani cezalandırılmazlar.

Ceza Kanununun 432, 433, 434. Maddeleri, suçlunun adalete teslim edilmesini, adaletin sağlanmasını ve suçun zamanında çözülmesini zorlaştırmaktadır ve suçun nesnesinin neredeyse aynı olduğu görülmektedir.

Ceza Kanununun 432. ve 433. Maddelerinin aksine, bir suçun nesnel tarafı, eylemsizliktir, yani pasif davranış biçimidir. Özellikle daha önce bilinen ağır bir suç, bilinen bir terörizm eylemini hazırlaması veya işlemesi konusunda bildirmemedir. Diğer

188 Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3.07.2014 г. №226-V

suç türlerini bildirmemek de önce analiz edilen maddelerde sorumluluk belirtileri içermez, sadece ahlaksızlık olarak kabul edilmektedir.

Bir suçun hazırlanması teriminden hazırlık veya teşebbüsü oluşturan eylemler anlaşılmaktadır. İşlenmiş suçun altında nihai suç belirtileri oluşturan eylemler anlaşılmaktadır.

Ceza Kanununun bu maddesinin sorumluluk doğurmasının en önemli koşullarından birisi suçlu tarafından bilgilerin güvenilir bir şekilde bilinmesidir. Bir kişi için bilgilerin güvenilir kaynaklardan gelmesi ve onların gerçek olduğuna inanması güvenilir bilgi olarak kabul edilmektedir.

Ceza Kanununun bu hükmünün uygulanması sürecinde, sorumluluğu almamak için hazırlanan ya da işlenen suçlar hakkında hangi yetkili makamlara, görevlilere, kişilere bilgilendirme yapılması zorunda olduğu sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu organlar genellikle, suçu bir şekilde engellemek için tasarlanan tüm organlar olarak anlamak gerekir: Bunlara, savcılık makamları (savcılık ofisi, İçişleri Bakanlığı, Milli Güvenlik Komitesi, SRS (Ekonomik Soruşturma Hizmeti), yolsuzlukla mücadele hizmeti, devlet güvenlik hizmeti), devlet idaresi ve özyönetim, yerel temsilci ve yürütme organlarının çalışanları dahildir.

Kanun, kişinin kendisi tarafından bilinen, hazırlanan ya da işlenen bir suçun bildirilmesi gereken zamanı belirtmemektedir. Ama çalışanların ve memurların, bunun farkına vardıklarında derhal rapor etmeleri gerekmektedir. Devlet hizmetleri ile ilgili olmayan siviller için, hazırlanan veya işlenen suçun güvenilir bir şekilde farkına varılmasından sonra mümkün olan en kısa sürede bildirilmesi gerekmektedir. Bu süre zarfında, kişi ilgili makamlara suç hakkında bilgi verebilmelidir.

Bildirmeme, biçimsel belirtiler ile devam eden bir suçtur. Suçu bildirmeme, işlenmiş suçun sonuçlardan bağımsız olarak, kendisi ayrı bir suç oluşturmaktadır.

Suçun sübjektif tarafı da doğrudan bir maksat (kast) ile nitelendirilmektedir, çünkü suçlu kişi, hazırlanan ya da işlenmiş suçu rapor etmek için yasalar tarafından kendisine verilen genel hukuki yükümlülüğü yerine getirmediğinin farkındadır. Kişi, hazırlanan ya da işlenen suçlar hakkında varsayımlara değil gerçeklere dayanan sonuca

varmaktadır. Ceza Kanunu'nun 432. ve 433. Maddelerde olduğu gibi, gerekçe ve maksat bu suçun kapsamı dışındadır ve çok farklı olabilmektedir.

Suç işleyen kişi, 16 yaşına ulaşmış ve işlediği suçun hukuki anlam ve sonuçlarını anlayabilecek düzeyde bir kişi olabilmektedir. Ceza Kanunu'nun 361, 370, 453 Maddesinde belirtildiği gibi hazırlanan, işlenen veya işlenmiş suç hakkında resmi görevli yetkilinin rapor bildirmemesi durumunda eylemsizlik olarak kabul edilmekte ve önceki belirttiğimiz maddeler uyarınca sorumluluk içermektedir.

Soruşturma altında olan kişi tarafından dava hakkında bilgi bildirmemesi de Ceza Kanununun 421. Maddesi uyarınca (tanığın veya tanıklık etmenin reddetmesi) olarak cezalandırılmaktadır. Bu tür bir eylem, Ceza Kanununda belirtilen maddeye göre sorumluluk gerektirir, raporlamadaki başarısızlık ile benzerdir. Ceza kovuşturma makamlarına veya mahkemeye tanık olarak (mağdur) çağrılmakta ve tanıklık etmeyi reddetmek ve yanlış ifade verme durumunda hakkında sorumluluk doğacağı konusunda uyarıldığında yine de ifade vermemektedir gibi. Bu nedenle, Ceza Kanununun 421.maddesi bilgi verememekten daha tehlikelidir ve tanığın ifade vermekten kaçındığı düşünülmektedir. Kendi inisiyatifıyla rapor vermeme durumunda, kişi ilgili makamlara görünmeli ve suç hakkında bildiği her şeyi rapor etmelidir.

(iv) Aklama Suçuna Aracılık Etmek

"Yardım" ve "destekleme" terimleri birçok sözlükte eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. S.I. Ozhegov'un sözlüğü DESTEKLEME kelimesini, bir faaliyette kolaylaştırma, yardım etme, destekleme amacıyla başkasının işlerine aktif katılım olarak açıklamasını ortaya koymaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti'nin mevcut mevzuatında, bu kelimeler de yaygın olarak kullanılmaktadır, ancak yasal işlemlerde açıklanmamaktadır.¹⁸⁹

“Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı ticareti ile mücadele” başlıklı BM Sözleşmesinin 1.maddesinde “gelir” ve “mülk” kavramları yer almaktadır. Suç

189 Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О судебной практике по делам о хищениях» от 11.07. 2003 года №8

yoluyla elde edilen gelir teriminden, bir suçun sonucu olarak doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen veya edinilen her türlü malvarlığı değeri anlaşılmalıdır. Herhangi bir malvarlığı kavramından ise, maddi veya maddi olmayan, taşınır veya taşınmaz aktifler anlaşılmalıdır.

Burada incelenecek (analiz edilecek) olan mesele, bir suç sonucunda edinilen malvarlıklarını yasallaştırma işlemini gerçekleştirenlere yardım etme ve (veya) destekleme kavramlarıdır.

Kazakistan mevzuatına göre, asıl suçu işleyen suçlu ile birlikte suç yoluyla elde edilen gelirlerin yasallaştırılmasına yardım eden ve destekleyen kişiler de cezalandırılmaktadır. Ancak, asıl suçluya yardım eden kişi bu durumda suç ortağı gibi davranmalıdır.

Suç ortağı; suçun işlenmesine tavsiye, talimat, bilgi, araç- gereç veren kişidir. Suç işlemenin önündeki engelleri ortadan kaldıran kişidir. Veya işlenmiş suçun faillerini, araçlarını ve diğer suç detaylarının gizlemesi konusunda vaatte bulunan kişidir. Suç sonucunda edinilen varlıkları önceden alma veya satma noktasında vaatlerde bulunan kişi olarak da tanımlanmaktadır.¹⁹⁰ Anlatılan kişilerin eylemleri, Ceza Kanununun Genel Hükümler Bölümünün 28. maddesinin 5. fıkrası ile ve Ceza Kanunu Özel Hükümler Bölümünün 218. maddesinde nitelendirilmektedir.

Suçluya yardım eden suç ortağı, ceza hukuku ile korunan belirli sosyal ilişkilere saldırıda bulunmakta ve özellikle işlenen eylemin sosyal tehlikesini belirlemektedir. Her iki durumda, suç ortağının tehlikeye maruz bırakma derecesi, ilk olarak saldırıda bulunmuş sosyal ilişkilerin niteliğine, ikinci olarak da suç sonucu elde etmek için sağlanan yardımın önemine bağlıdır.

Büyük bir sosyal tehlike arz etmeyen küçük yardımlar, yardım etme olarak değerlendirilmemektedir. Ceza Kanunu'nun 10. maddesi 2. fıkrasında bulunan "kimseye, topluma veya devlete zarar vermemek" ifadesi önemsiz olması nedeniyle bir sosyal tehlike oluşturmamaktadır.

Yardım etmenin yasal tanımında yer alan ve yardım olarak kabul edilen fiillerin listesi çok ayrıntılı şekilde bulunmaktadır. Suç ortaklığı altında, tavsiye vermesi;

190 Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3.07.2014 г. №226-V

yönlendirme vermesi; suçun araçlarının verilmesi; engellerin kaldırılması; bir suçluyu, bir suçun işleme detayları, araçları, izleri, suç yoluyla elde edilen varlıkların gizlenmesinin vaat edilmesi; gayrimeşru olarak elde edilen varlıkların alınmasına veya satılmasına söz verilmesi eylemler arasında sayılmaktadır.

Dolayısıyla, suç işlemeden önce, suçluya, başka kişi tarafından müdahale edilmemesine, suç ile ilgili kovuşturma makamlarına bilgi verilmemesine veya suç yoluyla elde edilen varlıkları elde edinmesine veya satmasına yönelik verilmiş vaatler, suçlunun suç işleme konusundaki kararlılığını güçlendirmektedir. Böyle bir vaat verilmesi, bir suçun gerçekleşmesinin önündeki engellerin kaldırılması ile yardım etme suçu olarak nitelendirilmektedir.

Daha önce belirttiğimiz gibi, katkıda bulunmaya bağlı destekleme, fiziksel ve/veya fikişsel olabilmektedir. Fiziksel şeklinde destekleme, suçlulara, bir suç işlemek için gerekli olan maddi imkânları sağlamak veya suçun uygulanmasındaki engelleri ortadan kaldırmak demektir. Örnek olarak, cinayet veya soygun için silah temin etmesi, hırsızlık yapacak araç veya silahların verilmesi, vb.

Fikişselfi destekleme de suçluya suçu kolaylaştıran ipuçları ve talimatlar verilmesi demektir. Örneğin, silahların nereden alınacağı, bir odaya nasıl girileceği ve hangi araçların kullanılacağına, hırsızlık kasasına nasıl girileceğine, mülklerin nasıl alınacağına, bir mazeret yaratma konusuna ilişkin tavsiyelerde bulunması ve ek olarak da suçlunun bir eylem yapma kararını güçlendirmesi hakkında talimatlar verilmesi.

Suç işleyen kişinin, suçun izlerini gizlemesine, yakında işlenecek suç hakkında bilgi vermemesine veya engel oluşturmamasına yönelik vaatlerde bulunması da fikişsel yardım etme suçu olarak kabul edilmektedir.

Suçluya yapılacak yardıma, suçlunun kararını güçlendirecek söz verdikten sonra, eyleme veya eylemsizliğine değil, verilmiş olan vaatlerde bulunma suç ortaklığı olarak görülmektedir. Bir suçlunun gayrimeşru bir eylemde bulunduktan sonra başka kişi tarafından gizlenmesinin reddedilmesi, verilmiş vaatinden cayması, cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilir, ancak ceza verilmesine engel değildir.

Fikişsel destekleme sadece belirli fiziksel eylemlerin yerine getirilmesinde değil, eylemsizlik durumunda söz konusu olmaktadır. Örneğin, resmi görevlinin suçun

işlenme esnasında kasıtlı bir şekilde suçlunun gayrimeşru faaliyetine karşı çıkmaması gibi.

Yardım etme suçu her zaman belirli bir kişinin veya bir grubun eylemidir. Yardım etme, sadece icra hareketlerini yapan ile değil, aynı zamanda organizatörlerin, teşvikçilerin ve suç ortakların eylemleri ile de mümkündür. Teşvik suçunda olduğu gibi, yardım etme suçu da ancak belirli bir suçla ilişkili olabilmektedir. Suç ortağı olması durumunda, yardım ettiği suçun belirli olmayan işaretlerle belirtilmesi yeterlidir.

Suç ortağı, gayrimeşru bir eyleminde suçlu kişiye yardım ederek, suç işlenmesine gerçek olma olasılığını yaratmaktadır. Böylece, suç ortağının eylemi genel nedensellik sırasına dahil edilir ve sosyal tehlikeli olarak değerlendiren bir eylemin başlamasına neden olmaktadır. Suç ortağı tarafından sosyal olarak tehlikeli bir sonuç ortaya çıkarmak, sonucunda sorumluluğu taşımasına objektif önkoşulu olarak kabul edilmektedir. Suç ortağının eylemi ve takip eden tehlikeli sonuç arasındaki nedensellik bağlantısının gerekliliği yardım etme suçunun dışında kalmaktadır ve o yüzden de bütün suç işlenmesine bağlantılı eylemler suç işlenmesine yardım etme olarak düşünülmemektedir. Özellikle, bu nedenle, daha önce vaatte bulunmanın gizlenmesi yardım etme suçu olarak nitelendirilmemektedir.

Bir kişiyi suç ortağı olarak tanımak için, yalnızca bu kişinin eylemleri ile suçlunun suçun eylemler arasında nedensellik bağlantısı kurmak yeterli değildir, aynı zamanda desteklemeyi amaçlayan niyetin de varlığı gereklidir. Yardım ve destek saiki olmaksızın suçluya ihtiyatsız destekleme yaratılması, yardım etme suçunun belirtilerinden değildir ve suçun oluşumu için yeterli olmaz.

Ceza Kanunu'nun 26. maddesi 2. fıkrasına uyarınca bir suç ortağının gönüllü olarak desteklemeye ilişkin vaadinden cayması öngörülmektedir. Suç ortağı, suç işlenmesinin tamamlanmasından önce, vaat edilmiş desteklemesini reddederse veya daha önce yapılmış yardımın sonuçlarını ortadan kaldırırsa, ceza sorumluluğuna tabi değildir.

Gayrimeşru yollardan elde edilen gelirin yasallaştırılmasıyla ilgili olarak yardım etme konusunu ele alırsak, şu örnek verilebilir; Bir konuşma sırasında, belirli bir kişinin (bu kimseye A kişisi denecek olursa), diğer kişilerin suç planlarını (bu kişiler de B ve C kişileri olursa) öğrenmiştir. "Bkişisi" ve "C kişisi" para

yasallaştırılmasında soru çıkma ve daha sonra o paranın mülk edinme için kullanım olasılığını ortaya koymuşlardır. "B kişisi" veya "C kişisi"nden birisi resmi görevli olduğundan, hazırlanan para beyannamesinde paraların gerçek kaynağını meşru olarak göstermesi imkansızdır. "B kişisi" ve "C kişisi" bütçe fonlarının ihlal edilmesinden ve vergi kaçakçılığından para kazandıklarını gizlemeye çalışmamışlardır. Buna karşılık, yasal bir şekilde verilmesi gereken paraların gayrimeşru niteliğini fark eden "A kişisi", bir bankada çalışan belirli bir kişinin (D kişisi) resmi olarak bir "kredi" sağladığını söylemiştir. Bankadan fiilen para verilmemekte, sadece "B ve C kişilerinin" yasallaştırılmış para miktarından "D kişisine" faiz ödeyeceği şartı ortaya koyulmuştur.

Yukarıdaki anlatılan fiikirselle yardım etmenin klasik örneğidir. Daha önce de açıkladığımız gibi fiziksel destekleme örneklerden kumar işletmesi yapılması olabilmektedir. Kumar işletmesinin yöneticisi, kumarhane kasiyerinden para vermeden formel (biçimsel) "kazanç" imkânı sunmaktadır, kazançları yansıtır ve belirli oranda yasallaştırma için para ayırt etmektedir.

(v) Aklama Suçuna Yardım ve Destekleme Fiiline İlişkin Cezanın Aklama Suçunun Cezasından Ayrımı

30 Nisan 1999 tarihli ve "Ceza mahkemelerinde ceza verilmesinde yasalara uyulması" başlıklı Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi Plenum Kararının 29.bendine uyarınca yardım etme suçunun cezaları, ana suçlulara veya suç ortağına verilen cezalara göre daha düşük verilmektedir.

Dolayısıyla, temyiz mahkemesi, alt derece mahkemesinin kabul edildiği suçun cezasında, suçluluk şeklinde, mahkûm edilen suçluya suçluluğun biçiminde, ağırlaştırıcı ve cezalandırıcı koşullarında hata bulup uygun değişiklikleri yapmaktadır. Örneğin, kovuşturma açılmasını veya birkaç ağırlaştırıcı durumu hariç tutması, bir kişiyi bir suç ortağı olarak tanıtmaması, suçlu olmayıp eylemlerinde sadece suça hazırlık yapılmasının işaretlerini görmesi, işlenmemiş suç olarak değerlendirmesi gibi. Ve daha sonra mahkûm

edilmiş kişinin cezasını azaltma olasılığı veya gerekliliği konusunu tartışmaktadır, en sonunda da alınan kararların zorunlu yapılmasını kontrol etmektedir.¹⁹¹

2. Nitelikli Haller

TCK'nin 282. maddesinin 6. fıkrasında, inceleme konumuz olan suça ilişkin etkin pişmanlık hükmüne yer verilmektedir. Hükme göre, "Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz."

Kanun koyucu etkin pişmanlık kurumunu düzenlerken, suç tipinin niteliğine göre soruşturmanın veya kovuşturmanın belirli evrelerinde maddede öngördüğü şartları yerine getiren kimselere ya hiç ceza vermemekte ya da cezasında indirim yapmaktadır. Etkin pişmanlık ceza hukuku bağlamında bir nitelikli hal olarak geçmemektedir.

Etkin pişmanlık cezayı kaldıran veya azaltan şahsi sebep olarak düzenlendiği için bu hükümden sadece maddedeki koşulu yerine getiren kimse faydalanabilmektedir. Şartları yerine getirmeyen ve suça iştirak eden müşterek failer, azmettiren veya yardım eden kimse veya kimseler bu hükümden faydalanamaz¹⁹².

Aklama suçunda kanun koyucu, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını soruşturma evresi ile sınırlı tutmuş ve iddianamenin kabulüyle başlayacak olan kovuşturma evresi için kişi hakkında herhangi bir cezasızlık haline yer vermemiştir. Buna göre, kişi aklama suçuyla ilgili soruşturma başlamadan önce veya soruşturma evresi başlamış olmakla beraber henüz kovuşturma evresi başlamadan önce, madde metninde belirtilen şartları yerine getirdiği takdirde aklama suçu nedeniyle cezalandırılmaz.

4208 sayılı Karapara Aklama Kanunu'nda ise böyle bir cezasızlık haline yer verilmemiştir.

191 Постановление Пленума Верховного Суда Республики Казахстан «О соблюдении судами законности при назначении уголовного наказания» от 30 апреля 1999 года.

192 **Özbek vd.** 2015, s:1146

Madde metninden de anlaşılacağı üzere, fail yalnızca kovuşturma evresi başlamadan önce etkin pişmanlık kurumundan faydalanabilmektedir. Kovuşturma evresi, CMK'nin 2. maddesine göre, iddianamenin kabulünden hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade etmektedir. Kişi hakkında aklama suçu ile ilgili hazırlanan iddianame yetkili mahkemeye gönderilir, fakat CMK'nin 174. maddesine göre, mahkemenin iddianameyi değerlendirdiği, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeleri incelemeye aldığı aşamada da etkin pişmanlık kurumu işletilebilir.

Etkin pişmanlık için aranan birinci şart yukarıda da ifade ettiğimiz, zaman bakımından öngörülen şarttır. İkinci şart ise, belirtilen süre içerisinde kişinin suçtan elde ettiği malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlaması veya suça konu malvarlığının yerini yetkili makamlara haber vererek adli makamlara yardımcı olması gerektiğidir. Elbette kişinin işlemiş olduğu suçtan dolayı yalın bir pişmanlık duyması yeterli değildir. Ayrıca fıkra da öngörülen hususları da yerine getirmelidir.

Maddede geçen “suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlama” ifadesinden anlaşılması gereken, suç işlenerek elde edilen eşya veya kazancın muhafaza altına alınması ya da bunlara el konulmasıdır(CMK m.123/1). Çünkü muhafaza altına alınan eşya veya kazanç ispat aracı olarak yararlı görülmektedir. Suça konu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesinden fiziki olarak ele geçirme anlaşılmamalıdır. Elbette aklamaya konu olabilecek malvarlığı değerleri finans sektöründe işlem gördüğü sırada da bloke edilebilir ve yetkili makamlar tarafından kazanca el konabilir¹⁹³.

Söz konusu suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin eksiksiz bir şekilde ele geçirilmesi etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmanın bir şartı değildir. Yetkili makamlar burada kişinin gösterdiği gayreti dikkate almalı ve ele geçirilen malvarlığı değerlerinin aklama suçunda ispat aracı olup olamayacağını değerlendirmelidir.

Suç konu malvarlığı değerlerinin bulunduğu yerin yetkili makamlara haber verilmesinden anlaşılması gereken ise, bu konuda kanundan kaynaklanan yetkiyi kullanabilecek ve yetkisi dâhilinde suç konusu malvarlığı değerleri üzerinde hukuki

193 Dülger, 2013, s:625

işlem tesis edebilecek kimselerdir. Bunlar başta Cumhuriyet Başsavcılıkları olmak üzere, adli kolluk görevlileri veya kanunda gösterilen diğer kamu görevlileridir.

Aslında bu hükümden CMK'nin 158. maddesi uyarınca ihbar ve şikâyeti almaya yetkili olan kimseler de anlaşılmalıdır. Buna göre, Cumhuriyet Başsavcılığı'na veya kolluk makamlarına, valilik veya kaymakamlığa; yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına ya da kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan bildirim yetkili makamlara yapılmış olan bildirim olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla kişi kovuşturma evresi başlamadan önce, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin muhafaza altına alınmasını veya elkonulmasını sağlar veya yetkili makamlara yardımcı olursa, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanır¹⁹⁴.

İfade edelim ki, buradaki yetkili makamlar arasında soruşturma sonucunda hazırlanan iddianameyi değerlendiren ve onbeş gün içinde kovuşturma aşamasının başlayıp başlamayacağı hakkında görüş bildirecek olan mahkemeler de yer alır. Çünkü henüz iddianame kabul edilmemiş ve kovuşturma evresi başlamamıştır.

Kanun koyucu, failden elde ettiği değerlerin ele geçirilmesini kolaylaştırmasını veya yetkili makamlara haber vermesini istemekte ve etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için bu durumu yeterli görmektedir. Örneğin, fail suça konu malvarlığı değerlerinin bir konutta bulunduğunu iddia etse fakat yapılan incelemede suçtan elde edilen değerlere ulaşılamasa dahi etkin pişmanlık için kanunda aranan şartlar yerine getirilmiş demektir.

Doktrinde aklama suçundan ötürü etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için, verilen bilginin doğru ve son derece önemli bir niteliğe sahip olması gerektiği ve bu bilginin başka yerlerden elde edilme olanağının bulunmaması gerektiği de ifade edilmektedir. Ancak yetkili makamlar yapmış olduğu değerlendirme ile zaten verilen bilginin niteliğini ve doğruluğunu araştırdıktan sonra harekete geçecektir. Dolayısıyla böyle bir şartı etkin pişmanlıktan faydalanmak isteyen kimse için ayrıca aramak yerinde değildir.

194 Ünver, 2012, s:384

Kovuşturma başlamadan önce, maddede belirtilen şart yerine getirilirse mahkeme, maddede açıkça belirtildiği üzere kişi hakkında cezaya hkmetmeyecektir. Burada mahkemeye tanınmış bir takdir hakkı bulunmamaktadır. Mahkemenin ceza vermemesi yasal bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Mahkeme işlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen, etkin pişmanlık dolayısıyla fail hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verecektir(CMK m.223/4).

Madde metninde, kovuşturma evresi başlamadan etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasından bahsedildiği için soruşturma evresini yürüten savcı da etkin pişmanlık hükümleri dolayısıyla şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir. Ancak burada savcıya takdir yetkisi tanınmaktadır. 5271 sayılı CMK'nin 171/1 maddesinde; "Cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı halinde, cumhuriyetsavcısı kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verebilir." hükmüne yer verilmektedir.

Doktrinde, aklama suçu için öngörülen etkin pişmanlık halinin bu şekliyle yer almasını yerinde görmeyen ve aklama suçunda önemli olanın malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesi olmayıp, fiilin işlendiğinin saptanması olduğunu ifade edenler bulunmaktadır. Bu görüşte olanlar suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin gerek eşya veya kazanç müsaderesi ile gerekse de ikame değer müsaderesi ile müsaderesinin mümkün olabileceğini belirtmektedir. Bu gerekçelerle, düzenlemenin beklenen faydayı sağlamaktan uzak ve aklama fiilinin niteliğine uygun olmadığı ifade edilmekle birlikte, kovuşturma evresinde de kişilerin etkin pişmanlık kurumundan faydalanması gerektiğini ifade eden görüşler de bulunmaktadır¹⁹⁵.

Belirtelim ki, kanun koyucu TCK'de yer alan suç tiplerinin çoğu bakımından etkin pişmanlık kurumunu kademeli olarak düzenlemiştir. Kişileri suç yolundan döndürmek amacıyla soruşturma ve kovuşturma evrelerinde etkin pişmanlığın uygulanabilmesini sağlamıştır. Bu sebeple elbette kişi hakkında hüküm verilineceye kadar etkin pişmanlık hükümleri uygulama alanı bulabilir.

195 **Ergin Ergül**, Kara Ekonomi ve Aklama Suçu, Ankara 2005, s:131-132.

Kazanç müsadereci sayesinde etkin pişmanlık kurumuna yer kalmayacağını ifade eden görüşlere katılmamaktayız. Gerçekten de suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin müsadereci mümkün olmayabilir veya ikame değer müsadereci için failin herhangi bir malvarlığı değeri olmayabilir. Aklama suçu çok boyutlu bir suçtur ve suçun konusunu oluşturan öncül suçlar yabancı ülkelerde işlenebilmektedir. Ayrıca müsadere, hükmün kesinleşmesinden sonra yalnızca mahkeme kararıyla uygulanabilecek bir güvenlik tedbiri iken, etkin pişmanlık kişileri suç yolundan döndürmek amacıyla düşünülmüş özel bir hükümdür. Bu sebeple madde metninde, etkin pişmanlık kurumuna yer verilmesinin doğru olduğusavunmakla birlikte soruşturma evresiyle sınırlandırılmasını yerinde görmemekteyiz.

Kanaatimizce etkin pişmanlığa ilişkin fıkra; “Etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ve fakat hüküm verilmezden önce gösterilmesi halinde, verilecek cezada indirim yapılır.” ifadesi eklenmelidir. Ayrıca bu fıkra da yer alan hükümler yeni bir suç tipi olarak TCK’nin 282. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma suçu için de geçerlidir.

3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Suçun unsurlarından biri de hukuka aykırılıktır.

Hukuka aykırılık, fiilin hukuk düzeni tarafından kabul edilmeyen, hukukun cevaz vermediği ve tüm hukuk sistemine aykırı olması demektir.

Ceza Kanunu’nun suç saydığı bir fiilin işlenmesine diğer bir hüküm izin veriyorsa, o fiilin hukuk düzeni tarafından yasaklanmadığı yani suç olmadığı sonucuna varılır. Bu şekilde ceza normunun yasakladığı bir fiilin işlenmesine izin vererek onun hukuka aykırı olmasını önleyen kurala hukuka uygunluk sebebi denir. Hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı halinde bir suçun varlığından bahsedilemez.

TCK’da hukuka uygunluk sebepleri, kusurluluğu ortadan kaldıran veya azaltan nedenlerle bir arada “Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler” başlığı altında düzenlenmiştir. TCK’da yer alan hukuka uygunluk sebeplerini;

- Kanun Hükümünü Yerine Getirme (m.24/1),
- Meşru Savunma (m.25/1),
- Hakkın İcrası (m.26/1),
- İlgilin Rızası (m.26/2) şeklinde sıralayabiliriz.

Aklama suçu bakımından değerlendirilmesi gereken en önemli hukuka uygunluk sebebi “kanun hükmünü icra”dır.

TCK’nin “Kanunun hükmü ve amirin emri” başlıklı 24. maddesine göre; “Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.” Bunun dışındaki sebeplerin suç tipine uygulanması mümkün görülmemektedir. Hukuka uygunluk sebebi olan kanun hükmünü icra da halen yürürlükte olan 4208 sayılı Karapara Aklama Kanunu’nun 2. maddesinin (c) bendinde yer alan “kontrollü teslimat” hükümleri için geçerlidir¹⁹⁶.

Suç faillerinin belirlenmesi, her türlü delilin tespiti, toplanması, kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen mal veya fonların müsaderesi amacıyla, yurt içinde dağıtılacak veya yurt dışından Türkiye’ye getirilerek dağıtılacak veya Türkiye’de hazırlanarak yurtdışına götürülecek veya Türkiye’den transit geçecek uyuşturucu ve psikotrop maddeler, kontrollü teslimat kapsamında değerlendirilir.

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin Eki I ve II Numaralı Tablolar ile bu tablo değişikliklerinde yer alan maddelerin ve bunlara bağlı fonlar veya karapara veya karaparaya kaynaklık edecek diğer her türlü kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen eşyanın yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında nakilleri sağlanırken kanun tarafından yetkilendirilen kimselerin eylemleri kontrollü teslimat olarak ele alındığından yapılan eylemlerde hukuka aykırılık söz konusu değildir.

Kontrollü teslimat sırasında uygulanması gereken kurallar, 4208 sayılı Kanun’un halen yürürlükte olan 10. ve 11. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu yöntem sayesinde birden fazla ülkede faaliyet gösteren suç örgütlerinin bağlantıları ortaya

196 Dülger, 2011, s:592

konmakta ve yakalanmaları söz konusu olmaktadır. Ancak belirtelim ki, 5549 sayılı Kanun'un 26. maddesinin birinci fıkrasıyla 4208 sayılı Karapara Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'un tüm hükümlerinin yürürlükten kaldırılmasına rağmen, kontrollü teslimat hükümlerinin yürürlükte bırakılması anlamsız olmuş ve mevzuat bolluğu zaten çok boyutlu olan suç tipinin değerlendirilmesini zorlaştırmıştır¹⁹⁷.

Hukuka uygunluk sebebi olan kanun hükmünü icra dışında, inceleme konusu suç tipinde meşru savunma, hakkın kullanılması veya ilgilinin rızası hukuka uygunluk sebeplerinin oluşması mümkün görülmemektedir.

4. Manevi Unsur

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda failin kusur yeteneğini etkileyen ve suçun oluşmasına rağmen cezalandırmaya etki eden üç sebebin ele alınması yeterli olacaktır. Bunlar; konusu suç teşkil eden bağlayıcı emrin yerine getirilmesi (m.24/3), cebir, şiddet, korkutma ve tehdit altında (m.28/1) aklama suçunun işlenmesi ve suçun maddi unsurlarında hata (m.30/1) halleridir.

TCK'de yer alan ve failin kusur yeteneğini etkileyen diğer sebeplerin suç tipi açısından ayrıca değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmamıştır.

Görevi gereği yapmakla yükümlü olduğu işlemler sırasında, yapmış olduğu işlemde veya müşteri kimlik bilgileri konusunda şüpheyne düşen kimse bu işlemleri yetkili makamlara bildirimle yükümlüdür. Kişi bu yükümlülüğün aksine davranır ve çalıştığı kurumdaki amirlerinin emri doğrultusunda yetkili makamlara bilgi vermezse ceza hukuku bağlamında sorumluluğu doğar. Çünkü konusu suç teşkil eden bir emrin yerine getirilmesi memuru sorumluluktan kurtarmaz.¹⁹⁸

Belirtelim ki, emir hukuka aykırı olmanın yanı sıra, ayrıca suç da teşkil edebilir. Anayasamız, konusu suç teşkil eden emrin yerine getirilmesine “hiçbir surette” izin vermemektedir (m.137/2). Bu durumda emri yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

197 **Dursun, Hasan**, Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanına Karşı Öngörülen Yaptırımlara Genel Bir Bakış, Ceza Hukuku Dergisi, Ağustos 2008, Y.3, S. 7, s:123.

198 **Kerim Çakır**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.311, İstanbul 2006.

Kusurluluğu etkileyen diğer bir hal, aklama işlemini gerçekleştiren kimsenin karşı koyamayacağı mutlak bir cebir ve korkunun etkisinde kalarak suç işlemesidir. TCK'nin “Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit” başlıklı 28. maddesine göre; “Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hâllerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır.”

Bu halde aklama suçunu işleyen kişinin değil, onu bu eyleme zorlayanın sorumluluğundan bahsetmemiz gerekir. Örneğin, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin kaynağını gizlemek veya değiştirmek maksadıyla finans kurumunda çalışan bir kişinin ailesinin öldürüleceği tehdidiyle transfer işlemi gerçekleştirmesi ve malvarlığının yurt dışına çıkarılmasına yardımcı olması halinde, kişi eyleminden sorumlu tutulmaz. Ancak burada dikkat edilmesi gereken cebir ve tehdidin karşı konulamayacak durumda olmasıdır.

Kusur yeteneğini ilgilendiren her iki hal de, suç tipi bakımından öneme sahiptir. İnceleme konumuz olan suçla etkin bir mücadelenin sağlanması için alınması gereken önleyici tedbirler, verilen örneklerde de görüldüğü üzere finans ve benzeri kurumlarda çalışanları yakından ilgilendirmektedir.

Şüpheli işlemleri bildirmekle yükümlü olanlar veya müşteri tanıma ve devamlı bilgi verme konusunda sorumluluğu bulunan kimseler verilen hukuka aykırı emirle kendilerini bağlı hissedebilir veya aklama faaliyetini gerçekleştiren kimselerin cebir veya tehdidine maruz kalabilir. Nitekim bu durumu dikkate alan kanun koyucu, bilgi verme yükümlülüğünü yerine getiren kimseler hakkında koruyucu tedbirler öngörmüştür¹⁹⁹.

Aklama suçu bakımından failin kusur yeteneğini etkileyen son hal ise, TCK'nin 30. maddesinin 1. fıkrasında yer alan suçun maddi unsurlarında hata hükmüdür.

199 5549 sayılı Kanun'un 10. maddesinde; “Bu kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler hiçbir şekilde hukukî ve cezaî bakımdan sorumlu tutulamaz.” ifadesi yer almaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında da şüpheli işlem bildiriminde bulunan kişilerin kimlik bilgilerinin korunması gerektiği düzenlenmiştir. Düzenleme; “Özel kanunlarda hüküm bulursa dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara dair, mahkeme dışında, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bilgi verilemez. Bu kişilerin kimliklerinin saklı tutulması ve güvenliklerinin sağlanması için mahkemece gerekli önlemler alınır.” şeklindedir.

Buna göre, fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddî unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hâli saklıdır. Burada kanun koyucu suçun maddî unsurlarındaki hatadan bahsetmektedir. Suçun kanuni tanımındaki maddî unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi halinde kişinin kastından bahsedilebilir. Bu unsurlara ilişkin bilgisizlik, eksik veya yanlış bilgi sahibi olunması durumu ise maddî unsurlarda hata olarak adlandırılır. Kanun metninde bahsedilen maddi unsurlardan; “fiil, netice, nedensellik bağı, fail, mağdur ve konu” anlaşılmalıdır.

Buradan hareketle bir kimse suç işlenerek elde edilen malvarlığı değerlerinin suçtan kaynaklandığını bilmediği halde, madde metninde gösterilen seçimlik hareketlerden biri ile aklama faaliyetinde bulunursa, bu takdirde suçun manevi unsuru olarak kabul edilen kastın yokluğu nedeniyle sorumluluğu doğmaz.

Aklama suçunun taksirli şeklini cezalandıran bir hüküm kanunda olmadığı için inceleme konusu suç bakımından taksirli sorumluluk gündeme gelmez.

Hata hali, inceleme konumuz olan suçta daha çok aklanmış olan gelirlerin satın alınması veya kabul edilmesi suçunda uygulama alanı bulabilir (m.282/2). Kanun koyucu bu suçun oluşması bakımından iki ayrı öncül suçtan bahsetmektedir. Bu öncül suçların da yalnızca madde metninde ifade edildiği üzere bir suçtan kaynaklanması ve suçtan kaynaklanan bu malvarlığı değerlerinin aklanması sonrasında işlenmesi şarttır.

Maddede, birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişilerin cezalandırılacağı belirtilmiştir. Bu sebeple buradaki bilgisizlik kişinin kastının bulunmadığını göstereceğinden suçun manevi unsuru oluşmaz.

III. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A-Teşebbüs

TCK'nin 35. maddesinde, “Kişinin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması durumunda teşebbüsten dolayı sorumlu tutulacağı” belirtilmektedir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, yapısı itibariyle teşebbüse elverişlidir²⁰⁰. Aynı husus, 4208 sayılı Karapara Aklama Kanunu'ndaki düzenlemeler bakımından da geçerlidir.

Eylemin teşebbüs aşamasında kalması tamamlanmış suça nazaran daha az cezayı gerektirmektedir. Fransız CK'de eylemin teşebbüs aşamasında kalması durumunda bile fiilin tamamlanmış suç gibi cezalandırılması yönünde hüküm bulunmaktadır (Fransız CK m.324-6).²⁰¹

Aklama suçunun teşebbüs aşamasında kalmış olması hali uluslararası sözleşmelerde de yer bulmaktadır. Viyana Sözleşmesi'nin “Suçlar ve Yaptırımlar” başlıklı 3. maddesinde “Bu maddede yer alan suçlardan herhangi birine katılınması, bu amaçla örgütlenilmesi veya işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması ve suçun işlenmesine yardımcı olunması, kolaylık sağlanması ve yol gösterilmesi...”nin cezalandırılması gerektiği yönünde hüküm bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin “İştirak ve Teşebbüs” başlıklı 27. maddesinin 2. fıkrasında “Her tarafdevlet, iç hukukuna uygun biçimde, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçların işlenmesine teşebbüsü suç olarak düzenleyen yasal ve gerekli diğer önlemleri alabilir.” hükmü mevcuttur.

Son olarak Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Strasburg Sözleşmesi'nin “Para aklama suçları” başlıklı 6. maddesinde; “Bu maddeye göre ihdas edilen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine teşebbüs etmek,

200 Yaşar, Gökcan, Arduç, 2014, s:372

201 Kerim Çakır, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.318, İstanbul 2006.

işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek” hükmü, aklama faaliyetlerinin teşebbüs aşamasında kalmış olmasını cezalandırmayı gerekli kılan bir hal olarak değerlendirmektedir.

Değirmenci, uluslararası sözleşmelerde de yer aldığı üzere, eylemin teşebbüs aşamasında kalması halinde dahi tamamlanmış suç gibi cezaya hükmolunmasının yerinde olacağını ifade etmektedir.²⁰²

Kanaatimizce de böyle bir düzenleme yerinde olacaktır. Zira organize faaliyet gösteren suç örgütleriyle etkin mücadele için teşebbüs aşamasında kalan aklama faaliyetlerinin de tamamlanmış suç gibi cezalandırılması gerekmektedir. Nitekim TCK’de suçla korunan hukuki değer de dikkate alınarak teşebbüs aşamasında kalan eylemlerin tamamlanmış suç gibi cezalandırılması mümkün olabilmektedir²⁰³. Buradan hareketle aklama suçunun metnine, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.” ifadesinin eklenmesi gerekmektedir.

Kanuni tipte alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutma fiilleriyle birlikte suçun oluşacağı belirtilmiştir. Suç tipinde ayrıca bir netice aranmadığından maddede suç sayılan fiillerin icrası ile suç oluşur. Buna göre, suç işleyerek elde etmiş olduğu malvarlığı değerini yurt dışına çıkarmak isteyen kimse, icra hareketlerine başlar ve fakat yurt dışına çıkaramadan yakalanırsa, aklama suçuna teşebbüsten cezalandırılması gerekir. Örneğin, uyuşturucu imal ve ticareti suçunu işleyen kimse, bu suçtan elde etmiş olduğu parayı bir tırın gizli

202 **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.474. Aksi yönde görüş için bkz; Dülger, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, s.601. Yazar böyle bir düzenlemenin teşebbüs bakımından cezalandırılabilirliğin alanını genişleteceği düşüncesiyle karşı çıkmaktadır, Çakır, Selim, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu s.319, İstanbul 2006.

203 TCK’nin “Göçmen Kaçakçılığı” başlıklı 79. maddesinin 1. fıkrasında; “(1) Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan;

a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkân sağlayan,

b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkân sağlayan, kişi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Suç, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.” hükmü bulunmaktadır

bölmesinde yurt dışına çıkarmak isterken yakalanırsa, teşebbüs hükümleri uyarınca sorumlu olur. Belirtelim ki, burada suçun tamamlanma anı malvarlığı değerlerinin yurt dışına çıkarılması anıdır. Dolayısıyla araç henüz ülke sınırlarını terk etmemişse suçun tamamlandığı söylenemez.

Yurt dışına çıkarma seçimlik hareketi, eğer bir transfer yoluyla ve elektronik bir ortamda gerçekleştirilirse, bu durumda transfer işlemini gerçekleştirecek olan banka görevlisi aldığı talimatı yerine getirerek işleme onay verdiği takdirde suç işlenmiş olacaktır²⁰⁴. Ancak transfer gerçekleşmeden işlem fark edilirse, yine teşebbüs hükümlerinin uygulanması gerekir.

Belirtelim ki, bu seçimlik hareket yönünden suçun tamamlanma anının tespit edilmesi oldukça güçtür. Özellikle finans sektörü aracılığıyla yapılan işlemlerde icra hareketlerinin ne zaman sonlandığı ve eylemin teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığının belirlenmesi sorun oluşturmaktadır. Transfer etme ifadesi mali sektörde kullanılan ve paranın doğrudan doğruya fiziki naklinin söz konusu olmadığı işlemler için kullanılsa da elektronik ortamda yapılan aklama faaliyetleri bakımından da teşebbüs hükümleri uygulanabilir. Burada yurt dışına çıkarma işleminin nasıl olabileceğine ilişkin, fiil bahsinde yapılan açıklamalara bakılması gerekmektedir²⁰⁵.

Suçta teşebbüsün belirlenmesi açısından icra edilen seçimlik hareketlerin türleri de önem arz etmektedir. Örneğin, kişi suçtan elde ettiği malvarlığı değerlerini sermaye piyasası araçlarıyla çeşitli işlemlere tabi tutmak ister ve bu hususta bir talimat verirse, talimatın verilmesi ile suç tamamlanmış olur. İfade edelim ki, suçtan elde edilen gelirlerin gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutulması çok yönlü bir faaliyettir. Kişi eldeki suç gelirini bir taşınmaza çevirmek isterken yakalanırsa, eyleminin teşebbüs aşamasında kaldığını söyleyebiliriz. Ancak bu suç geliri yabancı ülkede elde edilir ve ülkeye sokulduktan sonra taşınmaza çevrilmeye çalışılırsa, artık ortada tamamlanmış bir suçtan bahsedilir. Çünkü yasal olmayan yollardan elde edilen suç gelirinin ülkeye

204 Töngür, 2014, s:57

205 Say, 2013, s:175

sokulmasıyla suç tamamlanmış olacaktır. Görüldüğü üzere, aklama suçunda eylemin teşebbüs aşamasında kaldığının tespiti oldukça zordur.

Fail suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamaya çalışırken iradi olarak eylemi gerçekleştirmekten vazgeçerse, bu takdirde gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması gündeme gelebilir.

B. İştirak

İştirak bakımından bu suç tipi bir özellik arz etmez ve iştirake ilişkin genel hükümler uygulanır. Dolayısıyla müşterek faillik, dolaylı faillik, azmettirme veya yardım etmeye ilişkin iştirak halleri bu suçta uygulama alanı bulabilir. Öncül suç işleyen failin aynı zamanda aklama suçunu da işleyebileceğini ve aklama suçuna ilişkin iştirak hükümlerinin aynı zamanda öncül suç faili bakımından geçerli olabileceğini de ifade etmemiz gerekir.

İnceleme konumuz olan suç tipi her ne kadar bir kişi tarafından işlenebilse de niteliği itibariyle bu suçun çoğu zaman birden fazla kimse tarafından işlendiği göz ardı edilmemelidir. Bu durumu dikkate alan kanun koyucu, 282. maddenin 4. fıkrasında aklama suçunun suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halini daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlemiştir²⁰⁶.

Yapısı itibariyle aklama suçu özgü suç niteliği taşımadığından herkes tarafından işlenebilen ve daha çok iştirak halinde işlenen bir suç tipidir²⁰⁷. Dolayısıyla iştirak hükümleri bakımından suçun organize suçluluk ve örgütlü suçluluk faaliyeti çerçevesinde işlendiği dikkate alındığında aklama suçunun TCK'nin 220. maddesinde yer alan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu ile ilişkisi ortaya konulmalıdır. Buna göre, örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen aklama suçundan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır. Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına aklama suçu işleyen kişi de ayrıca örgüte üye olmak suçundan cezalandırılır.

206 **Değirmenci**, 2007, s:298

207 **Meran**, 2014, s:414

TCK'nin 220/7 maddesine göre, örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Dolayısıyla kişiler bu durumda hem örgüt üyesi olmaktan hem de aklama suçunu işlemekten gerçek içtima hükümleri uyarınca cezalandırılmalıdır.

Aklama suçunda şerikliğin bir türü olan yardım etme de sıkça karşılaşılan bir iştirak türüdür. Öncül suçun işlenişine iştirak etmemiş olan kimseler, aklama faaliyetlerinde kullanılan yöntemlerde suça konu malvarlığının aklanmasına yardımcı olmaktadır. Özellikle suç işlenerek elde edilen malvarlığı değerlerinin aklanması sırasında kendi adına hesap açtırarak bankalar üzerinden çeşitli işlem gerçekleştiren kimselerin yardım eden sıfatıyla sorumluluğu söz konusu olabilmektedir²⁰⁸.

C. İçtima

Bilindiği gibi maddede suç işlenerek elde edilen malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarma veya bunların gayrimeşru kaynağını gizleme veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tâbi tutma şeklinde birden fazla seçimlik harekete yer verilmektedir. Bu hareketlerden birinin yapılmasıyla suç oluşacaktır. Hareketlerin tamamının yapılmış olması suçun birden fazla işlendiği anlamına gelmez.

Aklama suçunda içtima bakımından zincirleme suç hükümleri ayrıca önemlidir. Öncül suçtan elde edilen geliri aklamak maksadıyla madde metninde belirtilen seçimlik hareketlerden her birini değişik zamanlarda ayrı ayrı gerçekleştirmek failin bir suç

208 Tüm dosya kapsamına göre, kendi adlarına banka hesapları açtırmak veya bankalar üzerinden çeşitli işlemleri gerçekleştirmek suretiyle sanık Hüseyin Kayapalı'nın suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu işlemesi sırasında yardımda bulunarak suçun icrasını kolaylaştırdıkları anlaşılan sanıkların TCK'nin 282/1, 39. maddeleri uyarınca cezalandırılmaları gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması, Sanıklar İlhan Sönmez, Serpil Kayapalı, Pınar Turhan (Kayapalı) ve Uğur Yazar'ın, kendi adlarına banka hesapları açtırmak veya bankalar üzerinden çeşitli işlemleri gerçekleştirmek veya bu işlemler doğrultusunda kullanılmak üzere vekaletname vermek suretiyle sanık Hüseyin Kayapalı'nın suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu işlemesi sırasında yardımda bulunarak suçun icrasını kolaylaştırdıkları anlaşılmakla; hukuki durumlarının TCK'nin 282/1, 39. maddeleri uyarınca cezalandırılmaları gerekirken yazılı gerekçeyle beraatlarına karar verilmesi"(Yarg. 9.CD., 16.12.2014, 4036/12444).

işleme icrası kapsamında hareket ettiğini gösterdiğinden zincirleme suç hükümleri uyarınca cezalandırılması gerekir.

Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da zincirleme suç hükümleri uygulanabilir. Aklama suçunda toplumun tamamının mağdur olduğu kabul edildiğinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil eden bir durum bulunmamaktadır²⁰⁹. Örneğin kişi, suç işleyerek elde ettiği malvarlığı değerlerinin bir kısmını yurt dışına çıkarsa, diğer kısmını gayrimeşru kaynağını gizleme veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla gayrimenkul alımı veya sermaye piyasası araçları ile yatırım gerçekleştirse, zincirleme suç hükümleri uyarınca tek bir aklama suçundan cezalandırılır. Ancak verilecek ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır.

Nitekim Yarg. 9.CD. 16.12.2014 tarih ve 4036/12444 sayılı kararında; “Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun maddi unsurunu oluşturan “dönüştürme” hareketinin gerçekleştirildiği tarihin suç tarihi olacağı, somut olayda da dönüştürme hareketlerinin iddianame ile dava açılıncaya kadar teselsül ederek devam ettiği gözetildiğinde mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik bulunmadığına” işaret ederek aklama suçunun meydana gelme anına ve suçun zincirleme suç şeklinde işlenebileceğine işaret etmiştir.

İçtima konusunda ele alınması gereken bir diğer konu, alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren öncül suç niteliğindeki bir suçu işleyen kimse ile aklama suçunu işleyen kimsenin aynı kişi olması halinde içtima sorununun nasıl çözüleceği hususudur. İfade edelim ki, öncül suç ve aklama suçu yapısı itibariyle birbirinden bağımsız iki suç tipidir. Bu suçların failleri aynı kişiler olabileceği gibi farklı kimseler de olabilmektedir. Bu sebeple kişi, hem öncül suçu hem de aklama suçunu işlerse, bu halde iki ayrı suçtan da cezalandırılması gerekmektedir²¹⁰. Fail hem öncül suçtan hem de aklama suçundan ayrı ayrı yani gerçek içtima hükümleri uyarınca cezalandırılmalıdır.

209 Kocasakal, 2008, s:46

210 Töngür, 2014, s:58

Aklama suçunun nitelikli halleri de içtima bakımından önem arz etmektedir. Nitekim suçun kamu görevlisi tarafından görevi dolayısıyla işlenmesi halinde fail daha ağır ceza ile cezalandırılmaktadır. Burada fail aynı zamanda TCK'nin 257. maddesinde yer alan görevi kötüye kullanma suçunu da işlemektedir. Ancak faile görevi kötüye kullanma suçundan ayrıca ceza verilmez. TCK'nin 257. maddesinde; kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisinin cezalandırılacağı belirtilmiştir. Kamu görevlisi olan failin eylemi, kanunda ayrıca suç olarak tanımlandığı için görevi kötüye kullanma suçunun oluştuğunu söyleyemeyiz.

Bir diğer tartışma konusu aklama suçunun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, faile verilecek olan cezanın ne olacağı ile ilgilidir.

Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüt deyiminden anlaşılması gereken ise, TCK'nin 220. maddesi uyarınca kurulmuş olan örgüttür. 220. madde değerlendirildiğinde genel olarak bir suç örgütünün varlığı için örgütün yapısı, üye sayısı, araç ve gereç bakımından amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması, en az üç kişiden oluşması ve örgüt yapısının organize olması ve hiyerarşik bir yapının bulunması gerekmektedir. İfade edelim ki, örgütün inceleme konumuz olan 282. maddedeki suçu işlemek amacıyla kurulmuş olması şart değildir.

Konu ile ilgili olarak, 282. maddenin gerekçesinde; “Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza belli oranda artırılır. Ancak, belirtilmelidir ki, bu suçtan dolayı verilecek artırılmış ceza, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir.” denilmektedir.

TCK'nin 282. maddesinin gerekçesinde yer alan bu ifade 220. maddenin 4. fıkrasında yer alan hükümle de örtüşmektedir. Nitekim 220/4 uyarınca, örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunacaktır. Buradan hareketle, kişiye aklama suçunun nitelikli halinden ve suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan gerçek içtima hükümleri uyarınca ayrı ayrı ceza

verilmesi gerekmektedir. Bu durum çifte cezalandırma yasağına da aykırılık teşkil etmemektedir.

Doktrinde, yukarıdaki görüşün aksine aklama suçunun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, failin bileşik suç hükümleri uyarınca cezalandırılması gerektiğini ifade edenler de bulunmaktadır. Bu görüşe göre, örgüt kurma suçu aklama suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hali olduğu için failin yalnızca aklama suçu hükümleri uyarınca cezalandırılması gerekmektedir²¹¹.

Yine bu görüşe göre, gerekçeden çıkan sonuç gerçek içtima kurallarına işaret etse de, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu, aklama suçu bakımından daha ağırceza gerektiren bir hal olduğu için kişi sadece, 282. madde hükümleri uyarınca daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halden cezalandırılmalıdır. Failin bileşik suç hükümleri uyarınca cezalandırılması TCK'nin 220/4. maddesini anlamsız kılmamaktadır. Elbette fail örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlemesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezalandırılacaktır. Ancak bu hüküm, bünyesinde suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halini ihtiva etmeyen suçlar bakımından geçerlidir.

Kanaatimizce, aklama suçunun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, kişi aklama suçunun nitelikli halinden ve suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan gerçek içtima hükümleri uyarınca ayrı ayrı cezalandırılmalıdır. TCK'de kanun koyucu belirli suç tiplerinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halini suç siyaseti gereğince nitelikli unsur olarak düzenlemiştir. Bu halde kişilerin hem söz konusu nitelikli halden hem de suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan sorumluluğu doğar. Çünkü örgütlü olarak işlenen suçlar, kişilerin suç işlemesini kolaylaştırırken, zaten karmaşık bir yapıya sahip olan aklama suçu ile mücadele zorlaşmaktadır.

Aklama suçunun, içtima bakımından TCK'nin 281. maddesinde yer alan suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu ile olan ilişkisi üzerinde de durulmalıdır. 281. maddede işlenmiş olan suçla ilgili delil ve eserlerin yok edilmesi, değiştirilmesi veya gizlenmesi söz konusudur. Suçun konusunu daha önce işlenmiş olan bir suçun delil ve eserleri oluşturmaktadır. 282. maddede, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarma veya bunların gayrimeşru kaynağını gizleme veya meşru

211 Değirmenci, 2007, s:475-476

bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutma seçimlik hareketleri yer almaktadır. Eğer bu seçimlik hareketlerden suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin gayrimeşru kaynağını gizleme hareketi, maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda değil de yalın bir gizleme şeklinde ortaya çıkarsa, (Suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin toprağın altına gömülmesi gibi) ohalde 281. maddede yar alan suç delillerini gizleme suçunun oluşacağını söylemek gerekir.

IV. MUHAKEME USULÜ

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun temel şekli ve nitelikli hallerinin takibi re'sen yapılır. Burada şikâyet koşulunun aranmamasındaki temel gerekçe kanaatimizce suçla korunan hukuki değerdir. Çünkü adliyenin ve adli makamların korunma gerekliliği şikâyet şartını ortadan kaldırmıştır. Ayrıca maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, kimsenin suç işlemeyi bir zenginleşme aracı görmemesi ve suçla etkin mücadeleyi sağlamak için suçun takibi re'sen gerçekleştirilir.

Madde metninde suç için öngörülen ceza aralığı dikkate alındığında, yargılamada görevli olacak mahkemenin asliye ceza mahkemeleri olduğu görülecektir²¹².

TCK'nin 282. maddesinde yer alan suç, kasten işlenen bir suç olduğu için fail hakkında TCK'nin 53. maddesinde yer alan belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakma güvenlik tedbirine de hükmolunabilecektir.

V. ZAMANAŞIMI

Suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili olarak zamanaşımı sürelerinde TCK'nin genel hükümlerine bakmak gerekmektedir.

212 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunu'nun "Asliye Ceza Mahkemesinin Görevi" başlıklı 11. maddesi; "Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır." şeklindedir.

4208 sayılı Kanun özel kanun niteliğinde olduğundan 765 sayılı TCK'den farklı olarak zamanaşımı süresi öngörmekteydi. Fakat 5237 sayılı TCK'de aklama suçunun zamanaşımı süresi de kanunun genel hükümler kısmında düzenlenmiştir.

Aklama suçunun temel şekli için öngörülen ceza aralığı üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası olduğu için dava zamanaşımı süresi m. 66/1-d hükmüne göre onbeş yıldır. Suçun nitelikli halleri için de dava zamanaşımı süresinin aynı olduğunu belirtmemiz gerekir.

Aklama suçunun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza en fazla ondört yıla kadar hapis cezası olduğundan, zamanaşımı süresinin de m.66/1-d hükmüne göre onbeş yıl olarak belirlenmesi gerekmektedir. Ceza zamanaşımı süresi ise m.68/1-d hükmüne göre yirmi yıldır.

VI. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇUNUN YAPTIRIMI

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu için öngörülen ceza TCK.'nun 282. Maddesinin birinci fıkrasına göre, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezasıdır.

İşlenen suç karşılığında hapis cezası ile birlikte adli para cezasının da uygulanması gerektiği ifade edilmişse, suç işleyen kimselerin ekonomik yönden zenginleştiğine işaret ediliyor demektir. Adli para cezalarının suç işleyen kimsenin malvarlığına yönelik bir yaptırım olduğu da göz ardı edilmemelidir.

Kanaatimizce hem hapis hem de adli para cezasının birlikte uygulanmasında suçun koruduğu hukuki değerin ve suçla etkin şekilde mücadele etmenin etkisi de bulunmaktadır. Ayrıca aklama suçunu organize suç örgütleri ve terör örgütleri vasıtasıyla işlendiği dikkate alınırsa, konunun önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin konusunu oluşturan öncül suç ve verilecek ceza ile ilgili olarak 5918 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmış ve öncül suç için öngörülen alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren eşik, altı ay olarak

belirlenmiştir. Eşik sisteminin alt sınırıyla beraber suç için öngörülen hapis cezası aralığı da değiştirilmiştir.

Aklama suçunu işleyen fail için öngörülen “2 yıldan 5 yıla” olan hapis cezası aralığı “3 yıldan 7 yıla kadar hapis” olarak belirlenmiştir.

Uluslararası hukukta yapılan düzenlemeler ve alınan kararlar iç hukukta da etki göstermiş ve kanun koyucu suçla mücadele etme noktasında değişikliğe gitmiştir. Her ne kadar verilmesi gereken hapis ve adli para cezasının miktarı eleştirilse de mukayeseli hukukta suç için öngörülen hapis ve adli para cezasının miktarı TCK ile benzer niteliktedir²¹³.

Belirtilen yıl aralıkları dikkate alındığında hükmolunan cezalarda hükmün açıklanmasının geriye bırakılması söz konusu olamayacaktır. İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Yapılan değişiklikle verilen hapis cezası her halde infaz edilecektir.

Kanun koyucu, aklama suçu için hapis cezasının yanı sıra adli para cezasının da uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Kişi hakkında 282. maddesinin birinci fıkrasına göre, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası verilmesi gerekmektedir.

İnceleme konumuz olan suç tipinde, kişilerin ekonomik kazanç elde etme durumu söz konusu olduğundan hapis cezası ile birlikte adli para cezasının da uygulanması gerektiğine işaret edilmektedir. Nitekim bu durum, TCK’nin 52. maddesinin gerekçesinde; “...ekonomik kazanç elde etme amacının güdüldüğü belli suçlarda, kanunda ayrıca gösterilmesi koşuluyla hapis ve adli para cezasına birlikte hükmedilebilecektir.” şeklinde ifade edilmektedir.

Adli para cezası beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı

213 Alman CK’nin 261. maddesinde, karapara aklama ve hukuka aykırı şekilde elde edilen malvarlığı değerlerini kamufle etme suçu için üç aydan beş yıla kadar hapis cezası verileceği, maddenin ikinci fıkrasında aklama suçuna konu olan değerleri kendisine veya başkasına sağlayanların, muhafaza edenlerin veya kullananların da aynı şekilde cezalandırılacağı belirtilmiştir. Ayrıca Avusturya CK’nin 165. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen suçlardan elde edilen malvarlığı değerlerinin tasarruf edilmesi, devredilmesi veya nasıl elde edildiğiyle ilgili yanlış bilgi verilmesi halinde kişi 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini korumaya alan, bu gelirleri yatırıma çeviren, kullanan veya üçüncü bir şahsa devreden kimse de aynı şekilde cezalandırılmaktadır.

olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından devlethazinesine ödenmesinden ibarettir (TCK m. 52/1).

TCK’de gün para esasına dayalı bir sistem öngörülmüştür. Gün esaslı sistemde alt ve üst sınırlar belirlenmiş ve en az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirasının bir gün karşılığı adlî para cezasının miktarının, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilmesi gerektiği ifade edilmiştir (TCK. m.52/2).

Belirtelim ki, maddede belirtilen adli para cezasında günün tayin edilmesi kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde geçerlidir. Nitekim kanun koyucu, aklama suçunda kuralın aksine bir hüküm sevk etmiş ve failin hapis cezası ile birlikte yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılması gerektiğini belirtmiştir. Ancak maddede para cezası için taban bir gün belirlenmediği için bunu beş gün olarak ele almamız gerekmektedir. Alt ve üst sınır arasındaki cezayı takdir yetkisi mahkemeye aittir. İşlenen suçun niteliğine ve ihlal ettiği hukuki değerlerin neticelerine bakılarak ceza belirlenecektir.

Doktrinde para cezası için alt ve üst sınır arasında çok fazla fark bulunması eleştirilmekle birlikte, aklama suçunun konusunu oluşturan suçların çok geniş bir yelpazeye yayıldığı gerekçesiyle yerinde bir düzenleme olduğunu ifade edenler de bulunmaktadır²¹⁴.

Suç gelirlerini aklama suçunda ekonomik çıkar amacı da bulunmaktadır. Böyle suçlarda ekonomik menfaatin elde edilmesi muhakkaktır. Ancak elde edilen miktarın tespiti son derece güçtür. Miktarın belirlenmesi halinde zaten kazanç müsadere (TCK m.55) hükümleri uygulanacak ve suç geliri müsadere edilecektir. Ancak miktarın belirlenmemesi halinde hapis cezası ile birlikte adli para cezasının da uygulanması yerinde görülmüş ve adli para cezasının da üst sınırı ayrıca belirlenmiştir.

Hakim, ekonomik ve şahsi hallerini göz önünde bulundurarak, kişiye adlî para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. Kararda,

214 Dülger, 2011, s:632

taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrileceği belirtilir (TCK m. 52/4).

4208 sayılı Karapara Aklama Kanunu'nda, TCK. hükümlerinden farklı olarak nispi para cezası uygulanmaktaydı. Hükmedilecek para cezası aklanan karaparanın bir katı ağır para cezasına eşitti. Burada failin suçtan elde ettiği değer dikkate alınmakta ve para cezası ile failin sebebiyet verdiği eylem arasında denge gözetilmekteydi. Dolayısıyla karapara aklamayla mücadele bakımından ispat hukukunun oluşturduğu güçlükler bir yana bu sistemin daha faydalı olduğu belirtilmekteydi. Ancak 282. maddeyle gün para cezası sistemine geçilmiş ve hakime yirmi bin güne kadar para cezası takdir edebilme imkanının tanınmasıyla nispi para cezası uygulaması da terk edilmiştir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda daha ağır cezayı gerektiren nitelikli haller 282. maddenin 3. ve 4. fıkralarında yer almaktadır.

Suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılırken, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza bir kat artırılır.

Burada karşımıza üç farklı nitelikli hal çıkmaktadır. Bunlar, suçun kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi ve suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halleridir. Ancak dikkat edilirse, suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hali diğer nitelikli hallerden farklı olarak cezayı bir kat artırmaktadır. Örneğin, aklama suçundan 5 yıl hapis cezasına çarptırılan kimse, suçu bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlediğinin sabit olması halinde, 10 yıl hapis cezasına mahkum olacaktır.

Gerekçede konu ile ilgili bir açıklama bulunmamaktadır. Doktrinde bu ayırım gereksiz görülmüş ve suçun kamu görevlisi veya belli bir meslek grubu tarafından işlenmesi durumunda da bir kat artırıma gidilmesi gerektiği ifade edilmiştir²¹⁵.

215 Dülger, 2011, s:632.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA
SUÇUYLA MÜCADELEDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE
ALINABİLECEK ÖNLEMLER

I. SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA
SUÇUNUN DÜZENLENİŞ ŞEKLİNE İLİŞKİN SORUNLAR

A. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama ile Mücadeleye
İlişkin Yeni Düzenlemelerin Getirilmesi Ve İyileştirilmesi İle İlgili Sorunlar

Dünyadaki tüm devletler, yasa dışı olarak elde edilen para fonları ve diğer mülk türlerini tanımlamaktadır. Devletlerin bu tanımlamalardaki ana amaçları vergi politikalarını doğru bir şekilde yürütmek ve özellikle daha çok büyük nakit akışlarını kontrol etmeye çalışmaktır. Eğer nakitsiz sistemler kısmi bir şekilde kontrol ediliyor ise kişiden kişiye verilen nakiti kontrol etmek son derece zor ve neredeyse imkansızdır.

Artık bankaya ya da diğer kurumlara başvurmadan diğer şehirlere ve ülkelere para gönderilebilmektedir. Özellikle organize suç örgütleri tarafından “Hawala” gibi çeşitli “Kayıt Dışı Bankacılık” sistemleri çok sık kullanılmaktadır.

Hawallas ve diğer benzer hizmet sağlayıcıları (HOSSP'ler), fonların veya eşdeğer değerlerin aktarılması ve alınması ve uzun bir süre boyunca ticaret, nakit ve net uzlaşma yollarıyla yerleşir. Onları diğer para aktarımcılarından ayıran şey, banka dışı ödeme yöntemlerini kullanmalarıdır. Bireysel fon transferlerini maskeleyen değer veya ticaret yoluyla oluşan çözüm bir kırılganlık kaynağı olmakla birlikte, en önemli endişe nedeni denetim kaynaklarının ve etkin düzenlemeye bağlılıktır.

FATF'nin uzmanlarına göre, “Hawala” sözcüğü evrensel bir terim değildir. “Hawala” ya da benzer para transfer hizmeti veren sağlayıcıları herhangi bir ülkede mevcuttur. Ödeme mekanizmalarına bağlı olarak her birinin kendine özgü özellikleri vardır. Bu nedenle FATF, “Hawala” yerine daha geniş (HOSSP-Hawalas and others similar service providers) bir varyasyon kullanmaktadır. HOSSP'un üç

ana tür içerdiği düşünülmektedir: bunlar tamamen geleneksel (meşru), hibrit geleneksel (genellikle bilmeden işlenen suçlar) ve yasadışı fiillerdir. Her ana türün ile ilgili kendi alanında suç oluşturma ve terörizmin finansmanı gibi riskleri vardır. Tamamen geleneksel HOSSP'ların popülaritesi; aile, kabile veya bölgesel alışkanlıklarla ilişkilidir.²¹⁶

Aynı zamanda da göndericilerin ve alıcıların bulunduğu eyaletteki düzenlenmiş finansal hizmetlere temel erişim eksikliği ile ilgili de popülarite ve kullanım sıklığı değişmektedir. Örneğin, bir kişinin Fransa'dan, bankacılık veya posta sistemi olmayan Afrika'daki köye para göndermeye çalışması bu duruma örnek verilebilir.

Hibrit geleneksel HOSSP'lar meşru müşterilere de hizmet etmekte, aynı zamanda da yurtdışına para aktarmak için kullanılmaktadır (kasıtlı veya kasıtsız olarak). Yasadışı HOSSP'lar da organize suçluluk için yaratılmakta ya da genişletilmektedir.²¹⁷

Bu sistem müşterinin ve alıcısının özel bilgileri, operasyonun hızının saklanması ve vergi kaçakçılığına izin verilmesi gibi özellikler sunmaktadır. Bu yüzden suçlular ve göçmenler bu sistemi tercih etmektedir. Glushchenko tarafından belirtildiği gibi: "Göçmen transferleri çoğu gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal durumunu belirlemekte, bu nedenle bu ülkelerin resmi finans sektörü o finansal akışların istikrarı ile ilgilenmektedir. Aynı zamanda, resmi ödeme sistemlerini atlayarak, ülkedeki finansal durum ile ilgili tahmin yapmak da sistemi olumsuz etkilemektedir. Parasal ve finansal politikaları zayıflatmakta ve kayıtdışı ekonominin gelişmesine ve finansmanına katkıda bulunmaktadır."²¹⁸Göçmen işçilerin para transferleri Özbekistan ekonomisine önemli miktarda parasal fon girişi sağlamaktadır. Halyk Finans'ta belirtildiği gibi, farklı yıllarda bu parasal fonların akışı ülkenin GSYİH'sinin %12'sine ulaşabilmiştir.^{219,}

Türkiye ve Kazakistan'da işgücü göçü oranı çok yüksektir çünkü her iki ülke de Avrupa ve Asya arasındabir köprü gibidir. Aynı zamanda resmi faaliyetler için ticaret

216 Отчет ФАТФ Рольсистем «Хавала» и других аналогичных услуг в отмывании денег и финансировании терроризма. Октябрь 2013;

217 Отчет ФАТФ Рольсистем «Хавала» и других аналогичных услуг в отмывании денег и финансировании терроризма. Октябрь 2013;

218 Г.И. Глушенко. Системы неофициальных денежных переводов мигрантов. Проблемы регулирования. Ж.: финансы и кредит. 14 (152) 2004. С.28-40;

219 Феномен Узбекистана. Ирина Галкина. 04.12..2019. Электронный ресурс. Подробнее: <https://zonakz.net/2019/12/04/fenomen-uzbekistana/>;

platformu olup organize faaliyet gösteren suç örgütlerinin işlenen suçlara bağlantısı olmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'de organize faaliyet gösteren suç örgütlerinin bu tür yasadışı "işlerini" Asya'dan Avrupa'ya ve Kazakistan'da da Asya'dan Rusya'ya kontrol edebileceği varsayılabiliriz.

Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı'nın 2008 yılında yayınladığı rapora göre Türkiye'de suç gelirlerin aklanması sadece bankalar tarafından değil, aynı zamanda banka dışı ve kayıt dışı araçların yardımıyla gerçekleştirilmektedir. Raporda; nakit kaçakçılığı, banka havaleleri yoluyla ülkeden ülkeye para gönderme, sahtecilik, pahalı mülklerin satın alınmasının Türkiye'de suç gelirlerinin aklanmasının geleneksel yöntemleri olduğu belirtilmektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren organize suç grupları, Afganistan ve Pakistan'dan satın aldıkları uyuşturucuların ödemesini yaparken, genelde para ve altın taşıyan kuryeleri ve çeşitli alternatif bankacılık yöntemlerini kullanmaktadır.²²⁰Rapor, Türkiye'nin Avrupa ile Asya arasında bir köprü olduğunu ve HOSSP'un suç işlenmesi gibi amaçlarla kullanıldığı hakkındakı varsayımımızı doğrulamaktadır.

Fransız finans grubu Societe Generale Frederic Udea'nın direktörüne göre, önümüzdeki yıllarda dünyada nakitsiz ödemelerin payı %50 seviyesinde olacakken, keskin bir artış beklenmemelidir.²²¹Buna katılmamaktayız çünkü şu anda, nakit olmayan ödemeler, organize faaliyet gösteren suç örgütlerinin ana parçasıdır ve suç gelirlerini sessizce hareket ettirmenin tek yoludur. Yukarıdaki durum devletlerin, nakit olmayan ödemeleri yasal olarak kontrol edemediği için onları tamamen çıkarma girişimlerine yol açmaktadır. Lakin bahsettiğimiz takip edilemezlik bankaların legal bankacılık için oluşturduğu sistemler üzerine değildir. Bahse konu husus devletlerin üzerinde otorite kuramayacağını bildikleri kripto para sistemlerine dairdir.

Kanada, ABD, İngiltere, Fransa, İsveç, Norveç, Belçika, Almanya, Rusya, Çin, Güney Kore, Kazakistan, Avustralya ve diğer ülkeler nakit kullanımını tamamen

220 Bakınız (Bkz). (<http://www.state.gov/p/inl/nrerp/2008/vol2/html/100809.htm>, Erşim Tarihi, 25.6.2008);

221 Moskva, 4 июня - "Вести. Экономика". Доля безналичных платежей в мире составит 50%.

Подробнее: <https://www.vestifinance.ru/articles/102278>; <https://www.vestifinance.ru/articles/102278>;

reddetmeye çalışmaktadır. Toplam hacim içindeki nakitsiz ödemelerin payı önemli ölçüde azalmaya başlamıştır: Norveç'te %95 Belçika'da %93, Fransa'da %92, Kanada'da %90, İngiltere ve İsveç'te %89, Avustralya'da %86, Hollanda'da %85, Amerika Birleşik Devletleri'nde %90, Almanya'da %76, Güney Kore'de %70.²²²

Gördüğümüz gibi, dijital ekonomiye geçiş zamanında devletlerin temel amacı nakit paralardan kurtulmak idi. Kayıt dışı faaliyet ve suçla mücadele, vatandaşlar üzerinde kontrol yapılması bazen de tasarrufları azaltması gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Ülke ekonomileri; soygun, uyuşturucu kaçakçılığı, fuhuş, yolsuzluk ve terörizmden muzdariptir çünkü nakit kontrolü zordur. Nakit paralardan uzaklaştırma, terör örgütlerinin ana suç gelir kaynaklarını engellemek demektir. Sanat eserleri, petrol, vahşi hayvanlar ve bitkilerle ticaret yapma gibi suçlar azalmalı ve ekonomi daha şeffaf hale gelmelidir. Her ülkenin kendi sorunlarını çözme yöntemleri vardır. Bu çalışmalar bu tür suçlarla mücadele etmek için birleşik bir konum geliştirmeye yardımcı olacaktır.

Çoğu ülkede olduğu gibi, Kazakistan'da da nakit olmayan ödemeler banka kartları ve mobil uygulamalar aracılığıyla daha yaygın şekilde yapılmaktadır. Khabar 24 Haber Ajansı portalına göre: Kazakistanlılar aktif olarak nakit olmayan ödemelere geçmektedir. Bu yılın Ocak-Mayıs aralığında toplam işlem tutarı 3 trilyon 700 milyar tenge seviyesine ulaşmıştır. Yıl için göstergeler 2 kat artmıştır. 2018'in aynı döneminde bu rakam 1 trilyon 700 milyar tenge idi. İstatistiklere göre, ülke genelinde 25 milyondan fazla banka kartı dolaşmaktadır ve bu sayıyı boyunca %21 artış görülmüştür. Piyasanın en büyük oranı geleneksel olarak banka kartları tarafından temsil olunurken neredeyse %75-geri kalan kredi kartlardadır.²²³

Kazakistan'da bankaların mobil uygulamaları aktif olarak kullanılmakta ve bir teşvik şeklinde telefon ödemeleri ve diğer hizmet ödemeleri yapmaktada kullanılabilen bonus puanlar verilmektedir.

222 В Норвегии расчеты наличными составляют не более 5% всех финансовых операций. 16 ИЮЛЯ 2014, СРЕДА, 14:54 1036. Подробнее: <https://ukranews.com/news/258582-v-norvegyu-raschety-nalichnyy-sostavlyayut-ne-bolee-5-vsekh-fynansovykh-operacyy>; ТОП-10 безналичных стран мира. [cigulev](https://habr.com/ru/company/web_payment_ru/blog/258625/) 25 мая 2015 в 10:45 Подробнее: https://habr.com/ru/company/web_payment_ru/blog/258625/;

223 Казахстанцы активно переходят на безналичный расчет. 09:10, 04.07.2019. [www.24.kz](https://24.kz/ru/news/delovye-novosti/item/326104-kazakhstantsy-aktivno-perekhodyat-na-beznalichnyj-raschet). Подробнее: <https://24.kz/ru/news/delovye-novosti/item/326104-kazakhstantsy-aktivno-perekhodyat-na-beznalichnyj-raschet>;

Buna ek olarak, insanlar aktif olarak ücreti olmadığı için karttan karta para transferleriyapmakta, o da nakit olmayan ödemelerin dolaşımına katkıda bulunmaktadır (borcun geri ödenmesi, kredi verilmesi, herhangi bir hizmet için ödeme). Şimdi diğer bankalar da nakitsiz ödemeler için ikramiye sağlamaya başlamışlardır.

Bu tür yüksek faaliyetler vergi makamlarının dikkatini çekmiş ve Kazakistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı para transferleri için bireysel vergilendirme konusunu gündeme getirmiştir. Örneğin, bu kurumların çalışanlara göre: «Bir kişiye yapılan para transferleri, birden fazla kişiden düzenli olarak gelip 1000tengeyi geçiyor ise büyük olasılıkla bu bir girişimci faaliyettir ve bu nedenle o kişi vergilendirmeye dahil edilmelidir.»²²⁴ Maliye Bakanlığı banka müşterilerinin hesaplarından yapılan transferlerin kontrolü ve vergilendirilmesinde mevzuat değişiklikleri sunmuştur.

Ancak, herkes Maliye Bakanlığı'nın böyle bir girişimini desteklememektedir. Özellikle de Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu milletvekilleri, Parlamento toplantısında "devletin yanlış yerde 'yeraltı' milyonerleri aradığını" söyleyerek karşı çıkmıştır.²²⁵

Meclisve milletvekillerin görüşü ile desteklenmez ise Maliye Bakanlığı'nın girişimi, SSCB sırasında gelişen kayıtdışı ekonominin geri dönüşüne yol açacaktır. Görüşümüze göre, yasal düzeyde, ikinci kademe bankalar ve diğer tüzel kişiler için banka kartlarını kullanma koşullarının iyileştirmesi gerekmektedir. Ücret olmadan para transferi yapabilmek veya hizmetler için nakit olmayan ödeme yapabilmek için benzer şartlar oluşturmak gerekmektedir. Çeşitli hizmetler için ödeme yapmanın ve mal satın almanın mümkün olacağı ikramiye şeklinde bir birikim sistemi getirilmesi gerekmektedir.

Bu durum, devletin vatandaşları nakit olmayan ödeme yöntemlerinin kullanılmasına yönlendirir ve bu da bankacılık sisteminin iyileşmesine yol açacaktır.

224 Минфин взялся за переводы Каспи: с кого хотят брать налоги. 07.11.2019.

Подробнее: <https://ru.sputniknews.kz/economy/20191107/11965132/minfin-perevody-kaspi-nalogi.html>;

225 Налого обложение онлайн-переводов грозит утерей доверия к платежным системам, считает Перуашев. 13.11.2019: [Подробнее: https://vlast.kz/novosti/36044-nalogooblozenie-onlajn-perevodov-grozit-uterej-doveria-k-platezhnym-sistemam-scitaet-peruasev.html](https://vlast.kz/novosti/36044-nalogooblozenie-onlajn-perevodov-grozit-uterej-doveria-k-platezhnym-sistemam-scitaet-peruasev.html);

Ayrıca bu durum gerçek nakit akışı gösteren bankalardan ve diğer tüzel kişilerden vergi almak için bir fırsat sağlayacaktır.

Kazakistan Devlet Hizmeti ve Yolsuzlukla Mücadele Ajansına göre başarılı bir mücadele için kayıtdışı ekonomi kapsamlı bir şekilde azaltılmalıdır. Çünkü onun katkısı GSYİH'nin yaklaşık %30'unu oluşturmakta ve nakit, “yardımcı” rolü almaktadır. Bu nedenle nakit ciroya yasal bir kısıtlama getirmeyi ve kamu görevlilerine yasadışı zenginleşme için sorumluluk getirmeyi önermektedir.²²⁶

Para transferleri için vergilendirme konusu ile ilgili tartışmalardan sonra, Kazakistan Maliye Bakanlığı, bu fikre karşı “bankalarla birlikte nakit olmayan ödeme yapmak için uygun ve modern bir altyapı geliştirmeye çalışacağız” söylemiyle yeni yasaları reddetmiştir.²²⁷

Kazakistan Cumhuriyeti Maliye Bakanı tarafından Ulusal Banka ile anlaşmaya varıldı. Temel olarak, belirli bankacılık işlemleri yapan diğer bankalar ve kuruluşlar, POS terminalleri aracılığıyla yürütülen işlemler hakkında Devlet Gelirleri Komitesi'ne bilgi iletecektir. Yöneticilerden birinin yorumuna göre: “Bankalar bireysel girişimcilerin, özel uygulamacıların (özel icra memurları, avukatlar, noterler ve profesyonel arabulucular), özel vergi rejimleri uygulayan tüzel kişilerin; kumar işinde olan tüzel kişilerin ödemelerine ilişkin verileri iletecektir. Yıl sonunda, devlet kurumu ikinci kademe bankalara bir liste hazırlatacak ve daha sonra bunlardan gerekli verileri toplayacaktır. Vergi kontrolü için listedeki kişilerin beyan edilen gelirini ve POS terminallerde harcadığını karşılaştırma için kullanılacaktır.”²²⁸ Böylece, devlet kurumlarının nüfusun daha kolay olan kısmından kontrole başladığını ve gelecekte geri kalanını da kontrol alanına dahil edecekleri doğrulanmıştır.

Çin’de bazı eyaletler ve onların finans veya bankacılık sistemleri yüz tanıma sistemi aracılığıyla mal edinme hizmetleri sunmaya başlamıştır. Örneğin, Çin’de bölgeye

²²⁶ За незаконное обогащение госслужащих хотят наказывать в Казахстане. 05.06.2019: Подробнее: <https://www.zakon.kz/4972306-za-nezakonnoe-obogashchenie-smogut.html>;

²²⁷ Минфин Казахстана отказался от планов проверять безналичные переводы физ. лиц. Подробнее: <https://fergana.agency/news/112482/>;

²²⁸ Банки будут передавать налоговикам данные о расчетах через карты. Электронный ресурс: Tengrinews.kz. Подробнее: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/banki-budut-peredavat-nalogovikam-dannye-raschetah-kartyi-388346/;

баğlı olarak trene binmek, restoranlarda hesap ödemek, video oyunlarına erişim sağlamak ve lavabolarda sınırlı miktarda kâğıt almak gibi çeşitli yüz tanıma sistemleri bulunmaktadır.²²⁹

Böyle bir yüz tanıma sistemi çok yönlüdür, ödeme ve satın alma yapan kişileri tanımlama yeteneğine ek olarak, çeşitli alanlarda kullanmasına da izin verilmektedir. Özellikle, suçlularla mücadele etmek (trafik kurallarını ihlal etmekten cinayete kadar), aranan suçluları yakalamak, oyunlara erişimi kısıtlamak ve küçüklerin içeriklerini görüntülemek için kullanılabilmektedir.²³⁰

Aynı zamanda, uzmanlar Çin'in çeşitli bölgelerindeki bir kişinin sesinin ve diğer fiziksel özelliklerinin tanınmasını sağlamaya çalışmaktadır.²³¹

Yüz tanıma sistemi, para verme sırasında da bireylerin tanımlanmasına izin vermektedir. Şüpheli işlem sırasında da ayrıntılı bir kontrol için bilgileri gerekli kurumlara ve kolluk kuvvetlerine iletilecektir. Çok fazla nakit para ile ödeme yapan bir kişi, kazançları harcamalarıyla eşleşmiyorsa nereden para aldığını açıklamak zorunda kalacaktır. Kazakistan Cumhurbaşkanı K.Zh.Tokaev, Çin'den döndükten sonra devlet organlarına "Kazakistan'ın başkentini Çin örneği gibi dijitalleştirme gereği" konusunda talimat vermiştir.²³² Benzer teknolojinin ilk testleri zaten özel askeri tesislerde gerçekleştirilmiştir ve şimdi Qamqor projesi Kazakistan'ın büyük şehirlerinde uygulanmaya başlanmıştır.²³³

²²⁹ От туалетов до банкоматов: как в Китае работает система распознавания лиц. 2019/03/29: <http://ekd.me/2019/03/ot-tualetov-bankomatov-kak-v-kitae-rabotaet-sistema-raspoznavaniya-lic/>;

²³⁰ Китайская система распознавания лиц по считала изображение человека на автобусе нарушителем ПДД. 25 ноября 2018 в 20:24.: <https://habr.com/ru/post/431004/>; Китайские школьники пытаются обмануть систему распознавания лиц, чтобы поиграть в любимую игру. 09:20, 14 декабря 2018.: <https://rb.ru/story/tencent-facial-recognition/>;

²³¹ «Распознавание лиц» устарело — Китай идентифицирует людей по голосу. <https://laowai.ru/raspoznavanie-lic-ustarelo-kitaj-identificiruet-lyudej-po-golosu/>; В Китае камеры начали определять личность людей по походке. Да, даже круче, чем в «Чёрном зеркале». <https://medialeaks.ru/0811jkr-you-are-how-you-walk/>;

²³² «Нажимаешь, и выходят данные человека — Токаев поручил оцифровать Нур-Султан.» Электронный ресурс: Tengrinews.kz: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/najimaesh-vyihodyat-dannye-cheloveka-tokaev-poruchil-381038/;

²³³ Систему распознавания лиц внедряют в Алматы. Электронный ресурс: Tengrinews.kz: Подробнее: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/sistemu-raspoznavaniya-lits-vnedryayut-v-almaty-388478/;

Dijitalleşme, Kazakistan'ın kolluk kuvvetlerinin ve vergi makamlarının, beyan etmedikleri suç geliri elde eden kişileri belirlemelerine yardımcı olacaktır. Bireyler ve tüzel kişiler tarafından nakit de dahil olmak üzere mülk edinmenin yasallığını kanıtlama imkânı sunulmaktadır. Yasama düzeyinde, tüm nüfus için zorunlu olarak gelir ve gider beyanı mecburiyetinin getirilmesi beklenmektedir. Bununla birlikte, bazı zorluklar nedeniyle, beyanı sunmak için son tarihler ertelenmiştir. Şu anda, sadece hükümet yetkilileri için gelir beyanında bulunma zorunluluğu vardır.

Görüldüğü gibi nakit olmayan ödemelerin reddi, soygun, hırsızlık, kayıtdışı paranın taşınması ve rüşvet gibi suçlarda azalmaya yol açabilmektedir. Ayrıca bu durum vatandaşların mülk durumunu kontrol etme, vergi politikasını doğru bir şekilde yürütmeye yardımcı olma imkânı verebilir. Ek olarak da banknot ve madeni para basmak için devlet harcamalarını azaltacaktır. Ama bu durumların dezavantajları da vardır. Özellikle bilgisayar suçlarının artmasıyla ülke vatandaşlarının durumunda bozulmaya yol açabilmektedir.

Avrupa'daki merkez bankaları başkanlarına göre: nakit ödemelerin reddedilmesi finansal sistemlere karşı büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Elektronik ödeme sistemlerinin çalışmaması kaos ile sonuçlanabilir.

Dijital sistemlerde olabilecek başarısızlıklar ve nakit ödemelere bağlı olan toplumun savunmasız kalma tehdidi ve riskler nakit ödeme için fayda getirmektedir. Avrupa Merkez Bankası tarafından yapılan araştırmaya göre, Euro bölgesindeki tüm ödemelerin %80'i nakit olarak yapılmaktadır.

Buna rağmen, Estonya, Hollanda ve Finlandiya gibi ülkeler tüm işlemlerin %50'sinde elektronik ödemeleri kullanmaktadır. Ülkenin Merkez Bankası tarafından yapılan araştırmalara göre, İsveç'teki mağazalardaki nakit ödemeler sadece %13'tür.

Nakit koruma lobisinin başkanı ve Interpol suç ajansının eski başkanı Bjorn Erickson: "Rusya, Çin veya başka herhangi bir ülkenin elektronik ödeme sistemlerinin kırılmasının bilgisayar korsanları için çok kolay" olduğunu belirtmektedir.²³⁴

²³⁴ Банкиры Европы бьют тревогу: «От наличных нельзя отказываться!» 22 августа 2018, 13:00. Георгий Гладких. <https://365info.kz/2018/08/bankiry-evropy-byut-trevogu-ot-nalichnyh-nelzya-otkazyvatsya;>

Liberal WenstrePartisi'nden Norveç Parlamentosu'nun bir üyesi olan GuriMelby, böyle bir yasanın toplumda yaygın bir tartışmaya neden olacağını ve krallığın sakinlerinin buna olumlu bakmayacağını söylemiştir.

"Bir kişi herhangi bir yere kaydolmadan mal ve hizmetler için ödeme yapabilmelidir". - Bugün, böyle bir fırsat nakit ödeme ile sağlanmaktadır. Nakit reddedilirse suçun azalacağına inanmak naiftir. Zaten, kredi kartları ve elektronik ödemeleri için kullanılan birçok hileli şemalar var. Her gün, sanal para birimi Bitcoin (genellikle İnternet üzerinden yasadışı mal satın almak için kullanılan) gibi yeni ödeme yöntemleri ortaya çıkmaktadır. Suç oranı, toplumun hangi ödeme yöntemini kullandığına bağlı değildir.²³⁵

Bize göre, asıl sorun nakit kontrol yöntemleri ve araçlarındadır. Çünkü nakit paranın tamamen reddedilmesi başka sorunlara yol açabilmektedir. Ancak nakitsiz akışların kontrol edilmesinde de sorunlar olabilir.

Kazakistan şimdiden nakit olmayan ödemelere aşamalı bir geçiş sürecini başlatmıştır. Nakit olmadan araba ve gayrimenkul alımları için çalışmalar devam etmektedir. Reformun olumlu ve olumsuz yanlarını zaman gösterecektir.

Avustralya, 10.000 doları aşan tüm bankacılık işlemleri için yavaş yavaş transferleri otomatikleştirmek için bir blockchain sistemi kullanmaktadır. Daha önce AUSTRAC (Avustralya Raporlama ve İşlemsel Analiz Merkezi), ülkenin kripto para birimlerinin ticaret katlarına özel lisanslar almalarını, para aklanma ile mücadele kurallarına kaydolmalarını ve uymalarını emretmiştir.²³⁶

Avustralya kripto para ve blokchaini uygun görmekte ve dijital ekonomiye savaşmamaktadır. Avustralya mevzuatı yenileyip kendisi yeni teknolojiler getirmeye başlamıştır. Avustralya hükümeti zaten sigorta sektöründe blockchain prensipleri

²³⁵B Норвегии расчеты наличными составляют не более 5% всех финансовых операций. 16.07.2014, 14:54 1036. Подробнее: <https://ukranews.com/news/258582-v-norvegii-raschety-nalichnyymi-sostavlyayut-ne-bole-5-vsekh-fynansovykh-operatsiy>;

²³⁶ Финансовая разведка Австралии тестирует блокчейн-систему автоматизации переводов. 26.02.2019. Электронный ресурс: <https://bitnovosti.com/2019/02/26/finansovaya-razvedka-avstralii-testiruet-blokchejn-sistemu-avtomatizatsii-perevodov/>;

uygulamıştır. Ve daha önce de IBM ile hükümet organlarının çalışmalarına Büyük Veri, AI ve diğer teknolojileri tanıtmak için bir anlaşma imzalanmıştır.²³⁷

Kırgızistan Başsavcılığı, memurların yasallığı kanıtlamamış mülklerine el konulması konusunda bir yasa kabul edilmesini önermiştir.²³⁸ Kazakistan'daki benzer bir yasa talebi Yolsuzlukla Mücadele Bürosu ve bireysel olarak kamu personellerinden gelmektedir. Ama sadece devlet memurlarına değil ülkenin tüm vatandaşlarına uygulanma şartı ile birlikte belki de bu yasalar sakıncalı konulara ilişkin mevzuatı bulunmayan diğer devletlerce de düşünülmelidir. Sonuçta, suç gelirlerinin aklanması için tasarlanan hayali şirketler kullanılmaktadır.²³⁹ Türkiye de yolsuzlukla mücadele ve bununla beraber gelen sıkıntıların önüne geçmeye dair gerekli mevzutunu “Mal Bildirimde Bulunulması, Rüüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu” kapsamında 19.04.1990 tarihinden itibaren oluşturmuştur.

Yasadışı kara para aklanma konusunu çözmek için, bize göre, devletin “kim kazanıyor ve ne kadar?”, “hangi mülkün var?”, “kim, ne kadar harcıyor?”, “resmi kazanç varsa mülk nereden geldi?” sorularının cevabını bilmesi gerekir.

Ayrıca, HOSSP gibi sistemlerin yasallaştırılmasını yasal düzeyde düşünmek ve diğer finansal kurumlar ve ikinci kademe bankalarla rekabet etmelerini sağlamak tavsiye edilmektedir. Rekabet finansal sistemi geliştirecektir. Gerçekten de birçok banka para transferlerini tekeline aldıklarına ve hizmetler için büyük ücretler aldıklarına inanmaktadır.

HOSSP'u yasallaştırma fikrinin son derece zor bir görev olduğundan söz etmiştik. Bu durumda, yasak yoluna girmeyi değil HOSSP'una suçayönelik amaçlarla kullanılmasını önlemeyi teklif eden Mohammed El-Korchi gibi iktisatçıların önerdiklerinin dinlenmesi gerekmektedir. 2020 yılında, Uluslararası Para Fonu (IMF) Direktör Yardımcısı Mohammed El-Korchi, “Hawala Sistemi” başlıklı makalesinde “İnsanların Hawala kullanmak için nedenleri olduğu sürece, bu tür sistemlerin var

²³⁷ Финансовая разведка Австралии тестирует блокчейн-систему автоматизации переводов. 26.02.2019. Электронный ресурс: <https://bitnovosti.com/2019/02/26/finansovaya-razvedka-avstralii-testiruet-blokchejn-sistemu-avtomatizatsii-perevodov/>;

²³⁸ Лишать чиновников не честно нажитого имущества предлагает Генпрокуратура. 19.12.2019, 12:34. Подробнее: m.ru.sputnik.kg;

²³⁹ Kars. Adomolive digerleri. Organized Crime Around the World. s.73;

olacağını ve hatta genişleyeceğini” belirtmiştir. El-Korchi, resmi bankacılık sektörü kayıtdışı para transferi ile rekabet edecek ise, hizmet kalitesini iyileştirmeye ve ücretleri düşürmeye odaklanması gerektiğine inanmaktadır. Buna karşılık, yetkililerin finans sektörünü modernize etmesi ve liberalleşirmesigerekmektedir. Ayrıca kullanıcılar için rahatsızlık yaratan verimsizliklerini ve zayıflıklarını ortadan kaldırmak için sürekli çalışmaları gerekmektedir.”²⁴⁰

HOSSP tipindeki kayıtdışı bankalar, büyük miktarlarda paranın minimum ücretlerle hızlı bir şekilde aktarmasına imkân tanır ve işlemleri, gerçekleştirildiği ülkelerin yetkililerine tamamen “görünmez” hale getirir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, HOSSP transferleri genellikle göçmenler ve gelişmekte olan ülkelere müreffeh ülkelere göç eden kişiler tarafından ailelerine para göndermek için kullanılmaktadır. “Kayıt dışıbanka” hizmetlerini kullanarak, para gönderenler kendilerine fazladan dikkat çekmek istememekte ya da bankacılık hizmetlerini kullanma fırsatı bulamamaktadırlar. Ülkede kaçak olarak veya süresi dolmuş bir vizeye sahip olarakalanlar bu şekildedir. Bu durumda HOSSP sistemi,para gönderim işlemi için gerekli olan kimliklerini onaylama gereği olmaksızınpara göndermenin neredeyse tek yolu haline geliyor. İlginç bir şekilde, bazı devletler HOSSP'u uluslararası yaptırımları atlatmak için de kullanmaktadırlar.²⁴¹

“Kara paranın” finansal sisteme girerekgerçek verilerde büyük sapmalara, devlette beklenmedik olaylara ve paranın kaybolmasına, faiz oranlarında ve döviz kurlarında keskin dalgalanmalara yol açtığını bilmekteyiz. Bu iniş ve çıkışlar ekonomik ve finansal çöküşe yol açmaktadır.”²⁴² Bu nedenle, aşağıdakileri uygulamak gerekir:

- Her şeyden önce, devletler uluslararası iş birliğine ve suç gelirin aklanmasına karşı çıkmaya ve uluslararası standartlar ve yaptırımları atlatmamaya hazır olmalı;
- Gelirleri ve harcamaları ile sahip oldukları mülkler hakkında, tüm vatandaşlar vergi dairelerine beyanlarda bulunmalı;

240”The Hawala System”, Mohammed El-Qorchi;

241 Иранский рецепт. 27.02.2018. Анастасия Лихачева. Электронный ресурс: Еженедельный журнал «Профиль». подробнее: <https://profile.ru/politics/iranskij-retsept-3854/>;

242 Karsilfstiniz (Kars.). Quirk, Money Laundering: Muddying the Macroeconomy, ss.7 - 9;

- Vatandaşlar, mağazalarda harcanan miktarlar hakkında devlet kurumlarını bilgilendirmeli;

- Vatandaşlar tarafından para harcaması şeffaf ve görünür olmalıdır. Bu amaçlar için finansal sistemlerin, kripto para birimlerinin, çeşitli teknik ödemelerin ve HOSSP'un faaliyetlerinin düzenlenmesi gerekmektedir;

- Tüm özel verileri bulma yeteneğine sahip video gözetim merkezi oluşturulmalı;

- Vatandaşlar, edinilen mülkün yasallığını kanıtlamalıdır. Aksi takdirde müsadere vb. yaptırımlar getirmeli.

Burada akla kişilerin özel hayatlarına ilişkin haklarının ihlali veya kısıtlanması konusu gelebilir. Lakin bizce kişilerin ellerindeki paranın devlet tarafından usulunce bilinip kayda alınmasında ve bunlar üzerinde yasal vergilendirme yapılmasında kişilerin özel hayatını ihlal edecek veyahut onların haklarını kısıtlayacak herhangi bir durum bulunmamaktadır. Zira bir vatandaşın malvarlığı oranınca vergi vermesi onun devlete karşı olan başlıca ödevidir ve bahse konu malvarlığının da devletçe bilinmesinde bir hukuka aykırık yoktur. Ayrıca devletin egemenliği ilkesi ekonomik egemenliği de kapsar ki halkın egemenliğin temsili olan devletin ekonomisinin özgürlükçülük kapsamında gölge ekonomilerle erezyona uğratılması bilfiil vatandaşların haklarını olumsuz etkileyecektir..

Bu nedenle, devlet ve devlet organları suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ile ilgilenmelidir. Ülkede gerçekleşen bütün finansal işlemler üzerinde tam kontrol sahibi olmalıdır. Ancak, gördüğümüz gibi, böyle bir fikir herkesin beğenisine uygun değildir ve toplumda olumsuz olarak karşılaşılmaktadır.

B. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu İle Mücadele İçin Yasal Düzenlemelerin İyileştirilmesi Hakkında Alınacak Önlemler

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu ile mücadeleye yönelik çalışmaları ve yasal mekanizmaları iyileştirmek gerekmektedir. Ve her devlet, FATF'nin tavsiyelerinde ifade edilen önlemleri dikkate almalıdır. Daha önce de

belirttiğimiz gibi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklanması suçu konusunda uluslararası hukukta yardımcı düzenlemeler vardır. Ana düzenlemeler olarak Viyana ve Palermo Sözleşmeleri önerilmiştir.²⁴³

İlk FATF Tavsiyeleri 1990 yılında finansal sistemlerin, uyuşturucu satışından gelirlerini aklayan kişiler tarafından kötüye kullanılmasıyla mücadele etmeyi amaçlayan bir girişim olarak düzenlenmiştir. Tavsiyeler gelişen karapara aklama eğilimlerini ve tekniklerini yansıtmak ve kapsamını uyuşturucu satışından gelirlerinin aklanmasının ötesinde genişletmek üzere ilk defa 1996 yılında gözden geçirilmiştir. FATF, Ekim 2001’de görev tanımını terör eylemlerinin ve terör örgütlerinin finansmanı konusunu ele alacak şekilde genişletmiş ve terörün finansmanına ilişkin Sekiz Özel Tavsiyeyi (daha sonra dokuz) getirmek suretiyle önemli bir adım atmıştır. FATF Tavsiyeleri ikinci defa 2003 yılında gözden geçirilmiş olmakla beraber Özel Tavsiyelerle birlikte 180 ülke tarafından üstlenilmiş ve karapara aklama ile terörün finansmanıyla mücadele için uluslararası standart olarak tüm dünyada kabul görmüştür. FATF, üyelerinin üçüncü tur karşılıklı değerlendirmelerinin sona ermesini müteakip, FATF-Benzeri Bölgesel Kuruluşlar ve Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi gözlemci kuruluşlarla iş birliği halinde FATF Tavsiyelerini gözden geçirmiş ve güncelleştir. Değişiklikler yeni ve gelişmekte olan tehditleri ele almış, Tavsiyelerdeki gerekli istikrar ve kesinlik korunurken mevcut yükümlülüklerin birçoğunu açıklığa kavuşturmuş ve güçlendirmiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 1617 (2005) sayılı Kararı uyarınca, Üye Devletler 40 + 9 FATF’ni Tavsiyelerini uluslararası standartlar olarak kabul etmekle ve uygulamakla yükümlüdür.

FATF Standartları ayrıca daha yüksek risk durumlarına ilişkin yükümlülükleri güçlendirmek ve ülkelere yüksek risklerin devam ettiği ya da uygulamanın geliştirilebileceği alanlara daha odaklı bir yaklaşım sağlama imkânı vermek üzere de gözden geçirilmiştir. Ülkeler öncelikle karşılaştıkları karapara aklama ve terörizmin finansmanı risklerini tespit etmeli, değerlendirmeli ve kavramalı, ardından da bu riskleri azaltmak amacıyla uygun tedbirler almalıdır. Risk bazlı yaklaşım ülkelere, FATF

243 Сорок рекомендации ФАТФ. 20.06.2003, включая изменения от 22.10.2004.

yükümlülükleri çerçevesinde, kaynaklarını daha etkili bir biçimde yönlendirmek ve risklerin niteliği ile orantılı önleyici tedbirler almalarını ve çabalarına en etkin biçimde odaklamalarını sağlamak üzere daha esnek bir tedbirler dizisi uygulama imkânı sağlamaktadır. Terörizmin finansmanı ile mücadele çok önemli ve zorlu bir görevdir. Etkin bir kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemi genel olarak terörün finansmanını ele alma bakımından önem arz etmektedir ve daha önceden terörün finansmanına odaklanan tedbirlerin çoğu artık tavsiyelerin geneline yayılmış ve Özel Tavsiyelere olan ihtiyacı ortadan kaldırmıştır. Bununla birlikte, FATF Tavsiyelerinin C Bölümünde terörün finansmanına münhasır bazı tavsiyeler bulunmaktadır. Bunlar: 5. tavsiye (terörün finansmanının suç sayılması); 6. tavsiye (terörizmin ve terörün finansmanına yönelik hedeflenen finansal yaptırımlar); ve 8. tavsiyedir (kâr amacı gütmeyen kuruluşların istismarının önlenmesine yönelik tedbirler). Kitle imha silahlarının yayılması da önemli bir güvenlik sorunudur ve 2008 yılında FATF'nin görev tanımı kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanını da içerecek şekilde genişletilmiştir. FATF, bu tehditle mücadele etmek için, BM Güvenlik Konseyi'nin bu yöndeki çağrısı ile hedeflenen finansal yaptırımların tutarlı ve etkili bir şekilde uygulanmasını amaçlayan yeni bir tavsiyeyi (Tavsiye 7) kabul etmiştir.

FATF Standartları, sözlük içindeki uygulanabilir tanımlarla birlikte, tavsiyeleri ve bunlara ilişkin açıklayıcınotları içermektedir. FATF Standartları'nda düzenlenen tedbirler, FATF'nin bütün üyeleri ve FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar tarafından uygulanmalıdır. Bunların uygulanması FATF'nin ortak değerlendirme metodolojisi esas alınarak Karşılıklı Değerlendirme ve Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası'nın değerlendirme süreçleri aracılığıyla sıkı bir şekilde değerlendirilmektedir. Bazı açıklayıcınotlar ile sözlükteki tanımlar, yükümlülüklerin ne şekilde uygulanabileceğini gösteren örnekleri ihtiva etmektedir. Bu örnekler, FATF Standartları'nın zorunlu unsurları değildir ve yalnızca kılavuzluk etmesi amacıyla dâhil edilmiştir. Örneklerin kapsamlı olmaması amaçlanmış ve bunlar her ne kadar yardımcı göstergeler olarak değerlendirilse de her duruma uygun olmayabilirler. FATF, ayrıca ülkelere FATF Standartları'nı uygulamada yardımcı olmak üzere kılavuzolarak En İyi Uygulama Belgeleri ve diğer tavsiyeleri yayımlamaktadır. Bu diğer dokümanlar, standartlara

uyumun değerlendirilmesi bakımından zorunluluk arz etmemektedir ancak ülkeler bunları FATF Standartları'nı en iyi hangi şekilde uygulayabileceklerini düşünürken dikkate alabilirler. FATF'nin internet sitesinde mevcut olan FATF Kılavuzu ve En İyi Uygulamalar Belgelerine ilişkin güncel bir liste Tavsiyelere ek olarak konulmuştur.

FATF; zel sektör, sivil toplum ve diğer ilgili taraflarla, finansal sistemin bütünlüğünü temin etmede önemli ortaklar olarak, yakın ve yapıcı bir diyalog sürdürmeyi üstlenmiştir. Tavsiyelerin gözden geçirilmesi kapsamlı iştişareyi gerektirmiş ve bu paydaşların yorum ve önerilerinden faydalanılmıştır. FATF ilerleyerek ve kendi görevlerine uygun olarak, gerektiğinde, küresel finansal sisteme karşı ortaya çıkan tehditlere ve zayıf noktalara ilişkin yeni bilgilerin ışığında, standartlarda değişiklik yapmaya devam edecektir.

FATF, bütün ülkeleri karaparanınaklanması, terörün finansmanı ve kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanı ile mücadeleye yönelik olarak ulusal sistemlerini gözden geirmişve FATF Tavsiyeleri ile uyumlu hale getirmek için etkili tedbirler uygulamaya davet etmektedir.

Daha önce belirttiğimiz gibi Tavsiyeler karapara ile mücadele etmeyi amaçlayan yasal faaliyetlerle ilgilidir. Karapara aklama suı, öncül suçları en geniş şekilde ihtiva edecek şekilde, bütün ağır suçlara uygulanmalıdır²⁴⁴. Tavsiyeler, karapara aklama ile ilgili herhangi bir yöntemin niteliğini belirlemektedir. Bu tür suçlar için herhangi bireysel ya da tüzel kişiler hukuki, idari ve cezai sorumluluklara tabi tutulmalıdır.²⁴⁵

FATF, kendisi tarafından yayımlanan “40 Tavsiye Karar” başlıklı tavsiyelere uymayarak karapara ve terörizmle mücadele kapsamında uygulanması gereken tedbirler konusunda sistemleri zafiyet gösteren ve uluslararası alanda iş birliğine yanaşmayan lkeleri “İş birliği Yapmayan lkeler Listesi ”ne almakta ve ye ülkeler, söz konusu listede yer alan ülkeler ve vatandaşları ile olan işlemler yapılmamaktadır.

244 P36 Рекомендации ФАТФ. Международные стандарты по противодействию отмыванию денег, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения / Пер. с англ.- М.: Вече, 2012.-176 с.

245 Сорок рекомендаций ФАТФ. 20.06.2003, включая изменения от 22.10.2004.

Suç gelirlerin aklanmasına yönelik Avrupa Konseyi ve FATF Letonya için bir kontrol rejimi oluşturmuştur ve Letonya 2020'den itibaren her yıl yapılan iş hakkında rapor vermekle yükümlü kılınmıştır. “Moneyval” Raporu’, Letonya'nın iki konuda düşük veya orta puanlı olması nedeniyle kontrolün güçlendirildiğini yansıtmaktadır. Birincisi, bu durumdan gerçek fayda sağlayacak kişi sağlaması ve ikincisi, kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanını önlememesidir. Letonya için kitle imha silahlarının yayılmasının muhtemel finansmanını tespit edebilme yöntemlerini genişletmesi ve kontrol organlarının kaynaklarını artırabilmesi tavsiye edilmiştir. Ve özellikle bu alandaki denetim ilk ve öncelikli olarak düşünülmelidir.²⁴⁶

Kazakistan ve Türkiye yukarıda ifade edilen hususların istisnaları değildir. Kendi ulusal ve ekonomik güvenliklerini sağlamak için uluslararası standartlara uymak zorundadırlar. Bu nedenle, dünyanın diğer tüm ülkeleri tarafından kabul edilen kurallara göre oynamak zorundadırlar.

Kazakistan, 2011 yılında EAG(Eurasian Grup) üyesi olarak FATF'nin ilk değerlendirmesini geçmiştir. Sonuç, Kazakistan mevzuatının uluslararası standartların sadece %30'unu karşıladığını göstermiştir.²⁴⁷ EAG beş yıl süreyle Kazakistan'ın izlenmesitedbirini almıştır. FATF Standartları'na uymak için çeşitli yasal düzenlemeler kabul edilmiştir. 2016 yılı 4. raporun onaylanmasından sonra kontrol rejimi kaldırılmıştır.²⁴⁸ Eylül 2021'den Mayıs 2022'ye kadar EAG'nin Kazakistan'ın ikinci değerlendirmesini yapması beklenmektedir.²⁴⁹

Hem 2002 hem de 2012'de yansıtılan FATF Tavsiyeleri 'nin içeriğine bakarsanız, her ikisinin de bir yapısı vardır. 2002 yılında revize edilen 40 Tavsiye Kararı dört ana bölümden oluşmaktadır. «A. Yasal Sistemler» bölümü «karapara aklama suçunun kapsamı» (T. 1-2), «Geçici Tedbirlere Müsadere» (T. 3) konularını içermektedir. «B. Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önlemek İçin Finansal

246 Латвийские банки будут изгоями еще 4 года. Как минимум. 3.09.2019: Подробнее: <https://bb.lv/statja/ekonomika/2019/09/03/latviyskie-banki-budut-izgoyami-eshche-4-goda-kak-minimum>;

247 Эксперты оценят как Казахстан борется с отмыванием денег. Электронный ресурс: https://baigenews.kz/news/eksperty_otseyat_kak_kazakhstan_boretsya_s_otmyvaniem_deneg/;

248 Годовой отчет ЕАГ.2016 г. Электронный ресурс: https://www.cbr.ru/Content/Document/File/36852/godovoj_otchet-EAG-2016.pdf;

249 График взаимных отчетов ЕАГ. Электронный ресурс: <https://eurasiangroup.org/ru/general-information>;

ve Finansal Olmayan Kuruluşlar ile İş ve Meslek Grupları Tarafından Alınacak Tedbirler» bölümü «Müşterini Tanımlama ve Kayıt Tutma» (T. 5-12), «Şüpheli İşlemlerin Bildirimi ve Uyum» (T.13 -16), «Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanını Engelleyecek Diğer Tedbirler» (T. 17-20), «Tavsiyelere Yeterince veya Hiç Uymayan Ülkelere Dair Tedbirler» (T.21-22) «Düzenleme ve Denetim» (T. 23-25) konularını içermektedir. «C. Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Sistemi İçin Gerekli Olan Kurumsal ve Diğer Tedbirler» bölümü «Yetkili Makamlar, Yetkileri ve Kaynakları» (T. 26-32), «Tüzel Kişiliklerin ve Anlaşmaların Şeffaflığı» (T. 33-34) konularını içermektedir. «D. Uluslararası İş Birliği» bölümü «Uluslar arası İş Birliği, Karşılıklı Adli Yardımlaşma ve Suçluların İldesi» (T. 36-39), «İş Birliğinin Diğer Biçimleri» (T. 40) konularını içermektedir.

2012 yılında yayınlanan 40 Tavsiye Kararı'nın yapı ve içeriği değişmiştir. «A. Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Politikaları ve Koordinasyon» bölümü, «Risklerin Değerlendirilmesi ve Risk Bazlı Yaklaşımın Uygulanması» (T.1), «Ulusal İş Birliği ve Koordinasyon» (T.2) konularını içermektedir. «B. Karapara Aklama ve Müsadere» bölümü «Karapara Aklama Suçu» (T.3), «Müsadere ve Geçici Tedbirler» (T.4) konularını içermektedir. «C. Terörün Finansmanı ve Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanı» bölümü «Terörizmin Finansmanı Suçu» (T.5), «Terörün ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Olarak Hedeflenen Finansal Yaptırımlar» (T.6), «Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanına İlişkin Hedeflenen Finansal Yaptırımlar» (T.7), «Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar» (T.8) konularını içermektedir. «D. Önleyici Tedbirler» bölümü «Finansal Kuruluşlara İlişkin Gizlilik Yasaları» (T.9), «MÜŞTERİNİN TANINMASI VE KAYITLARIN SAKLANMASI » alt başlığı altında, «Müşterinin Tanınması» (T.10), «Kayıt Tutma» (T.11), «BELİRLİ MÜŞTERİLER VE FAALİYETLER İÇİN İLAVE TEDBİRLER» alt başlığı altında, «Siyasi Nüfuz Sahibi Kişiler» (T.12), «Muhabir Bankacılık» (T.13), «Para veya Değer Transferi Hizmetleri» (T.14), «Yeni Teknolojiler» (T.15), «Elektronik Transferler» (T.16), «GÜVEN, KONTROLLER VE FİNANSAL GRUPLAR» alt başlığı altında, «Üçüncü Taraflara Güven» (T.17), «İç Kontroller ve Yurt Dışı Şube ve Bağlı Kuruluşlar» (T.18), «Yüksek Riskli Ülkeler» (T.19), «ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ» alt

başlığı altında, «Şüpheli İşlem Bildirimi»(T.20), «Bilgi Sızdırma ve Gizlilik» (T.21), «FİNANSAL OLMAYAN BELİRLİ İŞ VE MESLEKLER (FOBİM)» alt başlığı altında, «FOBİM: Müşterinin Tanınması»(T.22), «FOBİM: Diğer Tedbirler»(T.23)konularını içermektedir. «E. Tüzel Kişilerde ve Yasal Oluşumlarda Şeffaflık ve Gerçek Faydalanımcılık» bölümü «Tüzel Kişilerde Şeffaflık ve Gerçek Faydalanımcılık» (T.24), «Yasal Oluşumlarda Şeffaflık ve Gerçek Faydalanımcılık» (T.25)konuları içermektedir. «F.Yetkili Makamların Yetki ve Sorumlulukları ve Diğer Kurumsal Tedbirler» bölümü «DÜZENLEME VE DENETİM» alt başlığı altında, «Finansal Kuruluşların Düzenlenmesi ve Denetlenmesi»(T.26), «Denetleyicilerin Yetkileri»(T.27), «FOBİM'in Düzenlenmesi ve Denetlenmesi»(T.28), «OPERASYONEL HUSUSLAR VE YASA UYGULAMA» alt başlığı altında, «Mali İstihbarat Birimler» (T.29), «Yasa Uygulama ve Soruşturma Makamlarının Sorumlulukları»(T.30), «Yasa Uygulama ve Soruşturma Makamlarının Yetkileri»(T.31), «Nakit Kuryeler» (T.32), «GENEL YÜKÜMLÜLÜKLER» alt başlığı altında, «İstatistikler» (T.33), «Rehberlik ve Geribildirim»(T.34), «YAPTIRIMLAR» alt başlığı altında, «Yaptırımlar» (T.35), içermektedir. «G. Uluslararası İşBirliği» bölümü «Uluslararası Araçlar» (T.36), «Karşılıklı Adli Yardımlaşma» (T.37), «Karşılıklı Adli Yardımlaşma: Dondurma ve Müsadere» (T.38), «Suçluların İadesi» (T.39), «Diğer İş Birliği Şekilleri» (T.40)konularını içermektedir.

Hala kırk tavsiye kalmasına rağmen artık daha fazla bölüm vardır, bölüm isimleri değişmiştir ve sistematikleştirme sırasında yerleri değişmiştir. Tavsiyeler daha önce cezaisorumluluklar ile başlarken; şimdi, risk değerlendirmesi uyarısı ile başlamaktadır. Tavsiyelerde terörün ve terörizminfinansmanıya mücadeleyle özel bir yer verilmektedir. Sadece zenginleştirme artık suçlular için yeterli değildir. Suçlular, devlet makamlarına girilirse ve / veya bu makamlar yönlendirilirse gelir ve ikmalin korunmasının daha kolay olacağını anlamışlardır.

Belki de bu nedenle 2. tavsiyede, “Ülkelerin, tespit edilen risklere göre şekillendirilmiş ve düzenli olarak gözden geçirilmesi gereken ulusal karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele politikaları olmalı “ibaresi vardır. Aynı zamanda, 1. tavsiyede “Risklerini değerlendirmek için eylemleri koordine edecek bir makam ya da

mekanizma ihdası da dahil gerekli tedbirleri almalı” ve 2. tavsiyede “Ülkeler bu politikalardan sorumlu ya bir yetkili makam belirlemeli ya da bir koordinasyon veya diğer bir mekanizmaya sahip olmalıdır” gibibirbirinikarşılayanifadelereyer vermektedir.²⁵⁰

Bu iki tavsiyenin açıklayıcı notunda da bir ulusal politika belirleme ve riskini değerlendiren özel yetkili makamın bulunup bulunmayacağı yansıtılmamaktadır. Her finansal kuruluş 1.tavsiyeninaçıklayıcınotlarına uygun şekilde bir risk bazlı yaklaşım kullanarak tespit etmelidir ya da diğer mekanizmalara sahip olmalıdır.

Kazakistan'da kara para aklama ile mücadele ulusal politikasının koordinatörü Kazakistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı'nın Mali İzleme Komitesi'dir. Türkiye'de Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) bunu yapmaktadır.

FATF terminolojisinde “Finansal kuruluşlar” sayılarak belirtilmiştir. Buna göre bir finansal kuruluş, bir müşterisi adına veya müşterisi için:

- 1.Mevduat kabulü, kamu ve özel bankacılık,
- 2.Her türlü kredi verme, faktöring ve forfeiting,
- 3.Finansal kiralama,
- 4.Para ya da kıymet transferi,
- 5.Ödeme araçlarının yönetimi ve ihracı,
- 6.Finansal teminat ve taahhüt,
- 7.İşlemler: Para piyasası araçları, döviz, kambiyo, faiz oranı ve endeks araçları, transfer edilebilir menkul değerler, vadeli eşya alım-satımı,
- 8.Menkul kıymet ihracı ve bunların ihracına aracılık,
- 9.Portföy yönetimi,
- 10.Başkaları adına nakit ya da likit değerlerin idaresi,
- 11.Başkaları adına fonların veya paranın diğer şekillerde yatırımı, idaresi ya da yönetimi,
- 12.Hayat sigortası yaptırılması ve diğer sigorta ile ilgili yatırımların plasmanı,
- 13.Para ve döviz alım satımı, işlerini yürüten gerçek ve tüzel kişilerdir.

250 P36 Рекомендации ФАТФ. Международные стандарты по противодействию отмыванию денег, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения / Пер. с англ.-М. : Вече, 2012. - 176 с.;

2012'nin 3. ve 4. tavsiyelerini ve 2002'nin 1. tavsiyesini inceledikten sonra, başlangıçta uyuşturucu kaçakçılığından ve sınıraşan organize suçlardan elde edilen gelirin aklanması ile mücadele için tasarlandıkları sonucuna vardık. Çünkü ana referanslar özellikle Viyana ve Palermo Konvansiyonları ile getirilen tedbirlere aittir. Bu tavsiyelerde cezai sorumlulukların anlatılmaktadır.

Öncül suçlar, ülkelerin tercihiine göre tüm suçları veya belirli bir süre hapis cezasını gerektiren suçları (eşik yaklaşımı) kapsayabileceği gibi belirlenmiş bazı cürümleri (eşik yaklaşımı) de kapsayabilir. Bu yaklaşımların bir kombinasyonu da yapılabilir.²⁵¹ Ülkeler karapara aklama suçunu, öncül suçları en geniş şekilde ihtiva edecek şekilde, bütün ağır suçlara uygulamalıdır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu ile etkin bir mücadele adına bütün ülkelerin mevzuatlarında bu öncül suçun en geniş ve en gelişmiş hal ve biçimlerini kapsayıcı kombinasyonların düşünülerek eklenmesi gerekir ki bu hem ülke içi hem de uluslararası boyutta ekonomik anlamda ve ülkelerin birbirine güveni bağlamında büyük önem arz eder. Hatta bizce FATF tarafından öncül suç modellerine ilişkin kombinasyonlara dair bir düzenleme getirilmeli ve her modele dair belirli ve olmazsa olmaz denilbilecek standartlar belirlenmelidir.

Lakin sınıraşan örgütlü suçlar BM Sözleşmesi'ndeki (Palermo Sözleşmesi) suç tanımına uygun olmalıdır. Öncül suçlar- yasal sistemlerinde asgari ceza miktarı usulü bulunan ülkeler bakımından- en az 4 yıldan fazla cezayı gerektiren suçları kapsamalıdır.

FATF Tavsiyeleri “eşik” yaklaşımını kullanan ülkelerin, en azından ana suçlarda ulusal yasalar uyarınca öncül suç olarak sınıflandırılan tüm suçları içermesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca eşik, ceza üst sınırı 1 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçları veya yasal sistemlerinde asgari ceza miktarı usulünü bulunan ülkeler bakımından en az 6 aydan fazla cezayı gerektiren suçları kapsamalıdır.

FATF'nin seçilen yaklaşıma rağmen, her ülkenin, en azından, ekli sözlükte yansıtılan belirlenmiş suç kategorilerinin her birinden bir suç içermesi ilginçtir.

251 Рекомендации ФАТФ. Международные стандарты по противодействию отмыванию денег, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения / Пер. с англ.-М. : Вече, 2012. - 176 с.;

Yukarıda belirtilen “belirlenmiş suç kategorileri” FATF terminolojisinde şu eylemleri içermektedir:

- Organize suç gruplarına katılma ve şantaj;
- Terörizmin finansmanı ve terörizm;
- İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı;
- Çocukların cinsel istismarını da içeren cinsel sömürü;
- Uyuşturucu ve Psikotrop madde kaçakçılığı;
- Silah kaçakçılığı;
- Çalıntı ve diğer mal kaçakçılığı;
- Yolsuzluk ve rüşvet,
- Dolandırıcılık;
- Kalpazanlık;
- Ürün taklidi ve korsan üretim;
- Çevreye karşı suç işleme;
- Cinayet, ağır yaralama;
- Çocuk kaçırma, yasadışı alıkoyma ve rehin alma;
- Soygun ve Hırsızlık;
- Kaçakçılık;
- Gasp;
- Sahtecilik;
- Korsanlık;
- Menkul kıymet borsasında içerden öğrenenlerin ticareti ve piyasa manipülasyonu.

Suç fiilinin yabancı bir ülke mevzuatında (karapara aklamanın öncül suçu olmaksızın) genel bir suç, üye ülkede öncül suç olması durumunda, söz konusu fiilin yabancı ülkede işlenmiş olması, üye ülke için karapara aklamanın öncül suçu olarak sayılması için yeterli olmalıdır. Ülkeler özel koşullar getirebilmektedir. Buna ek olarak, ülkeler, ulusal yasalarının temel ilkelerinin gerektirmesi halinde, yapılan öncül suçun cezalarının faillerine uygulanmamasını sağlayabilir.

Kazakistan ve Türkiye'nin hangi suç gelirlerini cezalandırmaya çalıştıklarını daha önce belirtmiştik.

Ülkeler, mevzuat düzenlemeleri de dahil olmak üzere, iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarına halel getirmeksizin, kendi yetkili makamlarının aşağıda belirtilen yetkilerini dondurma ya da el koyma ve müsadere etmelerini sağlamak için tavsiyelerdeki gibi benzer tedbirleri almalıdır. Bu tedbirler şu yetkileri içermelidir: (a) müsadereye tabi malvarlıklarının tespiti, izlenmesi ve değerinin belirlenmesi, (b) malvarlığının herhangi bir şekilde alım-satımını, transferini veya üzerindeki diğer tasarrufları engellemek için el koyma ve dondurma gibi geçici tedbirlerin uygulanması, (c) müsadereye tabi malvarlığının, ülke tarafından dondurulabilmesi veya el konulabilmesi ya da geri alınabilmesine halel getiren eylemleri engelleyecek veya hükümsüz kılacak tedbirlerin alınması ve (d) uygun soruşturma tedbirlerinin alınması.

Ülkeler, kendi iç hukukunun temel prensiplerine uygun olduğu ölçüde, bu tür gelirlerin ya da araçların, bir cezai mahkûmiyet gerektirmeksizin müsadere (mahkûmiyete bağlı olmayan müsadere) edilmesine imkân verecek veya suçlu tarafından müsadereye tabi olduğu iddia edilen söz konusu malvarlığının meşru kaynağını göstermesini gerektirecek tedbirleri uygulamayı dikkate almalıdır. Kazakistan'da, 11 Temmuz 2017 tarihli "Kazakistan Cumhuriyeti'nin Bazı Yasama Eylemlerinde Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası Normlarına Uyum Konusundaki Değişiklikler ve Eklmeler Hakkında Kanun" kapsamında Ceza Muhakemesi Kanunu'na 15 numaralı yeni bir bölüm eklenmiştir. Orada hüküm vermeden (ilanından) önce malvarlıklarına el konulması olanağı sağlanmaktadır. Türkiye'de 4208 Sayılı Kanunun 7'nci maddesinin 1'nci fıkrasına göre karapara aklama suçunu işleyenler iki seneden beş seneye kadar hapis ve aklanan karaparanın bir katı ağır para cezasıyla cezalandırılır ve nemaları da dahil olmak üzere karapara kapsamındaki mal ve değerler ile bunların ele geçirilememesi halinde bunlara tekabül eden mal varlığının müsaderesine

hükmolunur şeklinde bir düzenlemeyle bü müessese temin edilmiştir.²⁵²5237 sayılı TCK da yeni bir hükümle müessesenin devamı sağlanmıştır.²⁵³

FATF Tavsiyeleri “Yetkili Makamlar” için herhangi bir standart sunmamakta, kara para aklama ve terörün finansmanını ile mücadeleye dahil olan Mali İstihbarat Birimleri ile diğer kontrol ve denetim makamları dahil herhangi bir idari ve kolluk kuvvetlerini içerebilmektedir.

Ülkeler, finansal kuruluşlara ilişkin gizlilik yasalarının FATF Tavsiyeleri’nin uygulanmasına engel olmamasını sağlamalıdır. Zira FATF uluslararası bir kuruluş olarak bizzatihi kendi otoritesinin altında üye ülkeler ve Bölgesel Kuruluşlara üye ülkelerin her birinden gelen egemenliği toplamaktadır yani diğer bir ifade ile üye bir ülkenin bu karar ve uygulamaları aksatmak ve geciktirmeye yönelik fiileri bu sebeplerle uluslararası yükümlülüklerine aykırılık ihtiva etmesi bir yana kendi egemenliğini hiçe saydığı için olmamalıdır.

Tavsiyelerde, bunların müşterini tanı ilkesinin ve kayıtların tutulması yükümlülüğünün finansal karakterli olmadığı iş ve mesleklere de (non-financialbusinessesandprofessions) uygulanacağı belirtilmiştir. Ayrıca bunlar, her tür siyasi nüfuz sahibi kişi ile ilgili yükümlülüklerolup siyasi nüfuz sahibi kişinin aile bireyleri ve yakınları için de uygulanmalıdır.

FATF terminolojisine göre siyasi nüfuz sahibi kişiler; uhdesinde üst düzeyde kamu görevi bulunan devlet ya da hükümet başkanını,üst düzey siyasileri, hükümet görevlilerini, adli ya da askeri personeli, önemli mevkideki siyasi parti temsilcilerini ve kamu kurumu yöneticisi niteliğindeki kişileri ifade etmektedir. Genelde siyasi nüfuz sahibi kişinin aile bireyleri ve yakınları ile ticari ilişkilerin, riskleri taşıdığına inanılmaktadır.Bunlarsiyasinüfuz sahibi kişi ile ticari ilişkilerin taşıdığı risklere de benzemektedir. Tavsiyeler, orta düzey yöneticilerin veya alt pozisyonlarda olan kişilerin faaliyetlerini kapsamamaktadır.

FATF terminolojisinde “Finansal Karakterli Olmayan İş ve Meslek Grupları”:

252 Türkiye Bankalar Birliği, Kara Paranın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri Aralık 2003.

253 Ayrıca bkzn. Sermaye Piyasası Kurulu Hukuk İşleri Dairesi, Sermaye Piyasası Bakımından Kazanç Müsaderesi s.11 Ankara Kasım 2005.

a) kumarhaneler (internet kumarhaneleri dahil);

b) emlakçılar;

c) kıymetli maden tacirleri;

d) kıymetli taş tacirleri;

e) avukatlar, noterler, bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler- bu hem bireysel olarak hem de profesyonel firmalarda ortak veya işe alınan profesyonel olarak çalışan kişiler- için geçerlidir. Bu tanım, diğer sektörlerdeki işletmelerin çalışanları olan “iç” uzmanlar ya da kara para aklama ile mücadele için tasarlanmış önlemlere tabi olabilecek devlet kurumlarında çalışan uzmanlar için geçerli değildir;

f) Trust ve şirket hizmeti sağlayanlar – Bir müşteri için aşağıdaki faaliyetlerle ilgili olarak işlem yapmaya hazırlandıklarında veya gerçekleştirdiklerinde:

· Tüzel kişilerin kurucu acentesi olarak hareket ettiklerinde;

· Bir şirketin müdürü veya sekreteri, bir ortaklığın ortağı veya diğer tüzel kişilerle ilgili olarak benzer pozisyonlarda bulunanlar gibi hareket ettiklerinde;

· Bir şirkete, ortaklığa veya diğer herhangi bir tüzel kişi veya yasal oluşuma merkez büro; iş adresi veya ikamet; yazışma veya idari adres sağladıklarında;

· Bir “expresstrust”ın kayyımı (trustee) gibi hareket ettiklerinde veya yasal oluşumun başka bir şekli için aynı fonksiyonu icra ettiklerinde;

· Bir başka kişi adına vekil hissedar olarak hareket ettiklerinde.

Yukarıdaki finansal kuruluşlar, finansal karakterli olmayan iş ve mesleklerde devletler, FATF Tavsiye Kararı’nın gerekliliklerine uymak zorundadır.

Finansal kuruluşlarla finansal karakterli olmayan iş ve mesleklerin isimsiz veya bariz şekilde sahte isimlere ait hesap ile faaliyet göstermemesi zorunludur. Bu nedenle, müşterilerinin tanınması ve doğrulama da dahil olmak üzere aşağıdaki faaliyetlerde önlemler alınmalıdır:

· İş ilişkisi tesis ederken;

· Arızı işlemler [(i) uygulanabilir belirli bir limitin üzerindeki işlemler veya (ii)

VII Özel Tavsiyenin Açıklayıcı Notu kapsamındaki durumlarda para transferi yapılması]gerçekleştirirken;

· Karapara aklama veya terörün finansmanı şüphesi olduğunda veya daha önce elde edilen müşteri kimlik bilgilerinin doğruluğu veya yeterliliği hakkında şüphe duyduğunda.

tavsiyelere uygun olarak işlemler için aşağıdaki eşikler belirlenmiştir:

· Finansal kuruluşlar için (Tavsiye 5 uyarınca arazi müşteriler için)- 15.000 ABD Doları / Euro;

· Kumarhaneler (internet kumarhaneleri dahil) için- 3000 ABD Doları / Euro;

· Herhangi bir nakit işlemine katılan kıymetli maden ve taş tacirleri için- 15.000 ABD Doları / Euro.

Belirlenen eşik değerini aşan finansal işlemler, bu işlemin tek bir işlemin ve / veya birbirine bağlı birkaç işlemin bir parçası olarak gerçekleştirildiği durumları da içermektedir. Aynı zamanda, finansal karakterli olmayan iş ve meslek gruplarıdaki kişiler de eşik seviyesi gerekliliğine uymalıdır.

Müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirler şunlardır:

a) Kimlik tespiti yapmak ve kimlik bilgilerini güvenilir, geçerli belge, veri ya da bilgiler kullanarak teyit etmek;

b) Finansal işlemlerden nihai yararlanıcı konumunda olan kimselerin -lehtarın- kim olduğunu belirlemek ve lehtarın kimliğinin doğru olup olmadığı konusunda herhangi bir şüphe taşımamaktüz el kişiler ve ortaklıklarda mülkiyetin kime ait olduğunu ve bunların kontrolünün kimlerin elinde olduğunu belirlemek;

c) Tesis edilmek istenilen işlemin türü ve gerçekleştirilme amacı hakkında bilgi edinmek;

d) Yapılan işlemin, finansal kuruluşun müşterisine, işine, risk profiline ve gerektiğinde fon kaynaklarına dair bilgiler ile uyumlu olmasını sağlamak bakımından müşteri konusundaki takip ve incelemeyi iş ilişkisi ve işlem süresince sürdürmek.

Yukarıda (a) ile (d) maddelerindeki tedbirler ayrı ayrı uygulanmalıdır. Ancak bu uygulama, müşterinin iş ilişkisine ya da işlemin tipine bağlı olarak belli risk standartlarına dayandırılabilir. Alınan tedbirler, yetkili makamlarca yayınlanan rehberle uyumlu olmalıdır. Yüksek risk sınıfları için müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği ek

tedbirler uygulanmalıdır. Ülkeler, riskin az olduğu durumlarda finansal kuruluşların hafifletilmiş veya basitleştirilmiş tedbirler uygulamasına karar verebilirler.

Ocak 2020'den itibaren 500.000 tenge (1315 \$) veya daha fazla miktarda paranın birimini değiştirirken, tüm döviz bürolarının kayıt günlüğüne kayıt yapması gerektiğini unutmamalı: tam adı, belge türü, düzenlenme tarihi, belge numarası, geçerlilik süresi, bireysel kimlik müşteri numarası (varsa) ve müşterinin yasal adresi bilgileri verilmelidir. Tutar belirtilen miktarı aşmazsa, adı ve soyadı ve müşterinin bireysel kimlik numarası (varsa) kayıt günlüğüne kaydedilmesi yeterlidir.²⁵⁴ Toplumda, böyle bir yenilik açık bir şekilde benimsenmemektedir. Döviz bürolarının verilerine sahip olacağı için müşterilere karşı işlenebilecek bir suç oranının artacağına inanılmaktadır. Görüşümüze göre, kanundaki yenilikler döviz fonlarının “kayıtdışı cirosunu” arttıracaktır.

Türkiye'de döviz bürosunda işlem yaparken müşterinin kimliği sorulmamaktadır.

Kazakistan'da 2.000.000 tenge değerinden fazla külçe altın ile yapılan işlemler için tam adı, belge türü, düzenlenme tarihi, belge numarası, geçerlilik süresi, bireysel müşteri kimlik numarası ve müşterinin yasal adresi tam olarak kayıt günlüğüne kaydedilmektedir. Daha küçük bir miktar için müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirler uygulanmamaktadır.²⁵⁵

Görüşümüze göre, küçük miktarlar için külçe altın ve döviz alım satımı, kara para aklanması için kullanılabilir yöntemlerden bir tanesidir. Denetim makamlarının kontrolü ve gelir kaynağının belirlenmesi aşamasını atlatmak için suç gelirinin aklanması genelde üç aşamadan oluşan bir süreçte gerçekleştirilmektedir. Bu aşama suçtan elde edilen gelirin nakit formundan kurtarılarak finansal sisteme, finansal kuruluşların ve diğer kurumların aracılığıyla sokulması aşamasıdır. Büyük miktardaki nakit işlemlerinin

254 Постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан от 31 декабря 2019 года №265 «О внесении изменений и дополнений в постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан от 4 апреля 2019 года № 49 «Об утверждении Правил организации обменных операций с наличной иностранной валютой в Республике Казахстан» внесены изменения. Зарегистрировано в Министерстве юстиции Республики Казахстан 8 января 2020 года № 19846;

255 Постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан от 4 апреля 2019 года № 49 «Об утверждении Правил организации обменных операций с наличной иностранной валютой в Республике Казахстан» внесены изменения. Зарегистрировано в Министерстве юстиции Республики Казахстан 18 апреля 2019 года № 18545;

beyan edilmesi gereken ülkelerde, kara para çok sayıda hesap açılarak yatırılmaktadır ki bu yöntemin ismi Şirinler Yöntemi (smurfing) olmakla beraber, işlemlerin bildirilmesi zorunluluğu olmadan küçük miktarların birçok farklı hesaba yatırılması işlemidir. Bu aşamada alternatif bir yaklaşımsenakdi ülke dışına çıkarmak ve bunların bildirme zorunluluğu yumuşak olduğu ülkelerdeki bankalara yatırılmaktadır. İkinci aşamada paranın yasadışı kaynağından uzaklaştırılması için sıklık, karmaşıklık ve hacim açısından yasal işlemlere benzeyen bir dizi mali işlem yapılmaktadır. Böylece denetim mekanizması aşmaya çalışılmaktadır. Son aşama için suç gelirinin yuvaya dönme aşamasıdır denilebilir. Ayırıştırma aşamasında yasadışı kaynağı ile bağlantısı koparılan suç geliri, bütünleştirme aşamasında yasal işlemlerle ülkenin mali sistemine aklanmış bir şekilde sokulur. Son aşamanın bir örneği, kara para aklama ile mücadele için herhangi bir mevzuat bulunmayan ülkelerde gayrimenkul satın alınmasıdır.²⁵⁶

Bu nedenle, finansal kuruluşlar, arızı müşterilerle iş ilişkisi tesis ederken ve/veya işlemlerin kurulması öncesinde veya sırasında müşterinin ve alıcının kimliğini doğrulamalıdır. Finansal kuruluşların yapacağı kimlik tespit işlemleri, karapara aklama riskinin yüksek olmadığı sürece ve iş ilişkisinin normal akışının bölünmemesi gerektiği durumlarda uygun bir sürede tamamlanabilir.

Finansal kuruluşlar, yukarıdaki (a) ile (c) maddelerinde belirtilen tedbirleri yerine getiremediği durumlarda hesap açma işlemi yapmamalı, iş ilişkisine girmemeli, buna ait işlemleri gerçekleştirmemeli ve iş ilişkisini sona erdirmelidirler. Ayrıca söz konusu müşteri ile ilgili olarak şüpheli işlem bildiriminde bulunmaları gerekmektedir. Tavsiye gereklerinin, risk durumu ve önemine göre mevcut müşterilere uygulanması gerekli olmakla birlikte, müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirler yeni müşterilerin tümüne uygulanmalıdır.

Finansal kuruluşlar, ulusal veya uluslararası işlemlere ilişkin gerekli bütün kayıtlarını, yetkili makamlardan gelecek bilgi taleplerini ivedilikle karşılayabilmek için en az beş yıl süreyle saklamalıdır. Bu kayıtların, (eğer varsa işleme ait meblağ ve işlemin türü de dahil olmak üzere) yapılan bireysel işlemlerin yeniden tesisine imkân verecek nitelikte ve gerektiğinde suç fiillerin kovuşturulmasında delil olarak

256Savana ve diğerleri, OrganizedCrimeAcrossTheBorders (PreliminaryResults), ss.7-8;

kullanılabilecek özellikte olması gerekmektedir. Finansal kuruluşların, müşterini tanı tedbirleri çerçevesinde elde ettikleri tüm kayıtları (ör: pasaport, kimlik kartı, sürücü belgesi ya da benzer belgeler gibi resmi kimlik belgelerinin örnekleri ya da kayıtları), hesap dosyalarını ve iş yazışmalarını iş ilişkisinin sona erdirilmesinden sonra en az beş yıl süre ile saklamaları zorunlu tutulmalıdır. Bir finansal kuruluşun, fonların bir suç faaliyetinden elde edilen gelir olduğundan ya da terörün finansmanı ile ilgili olduğundan şüphe duyduğu veya şüphelenmesi için makul sebepleri olduğunda, bu şüphelerini mali istihbarat birimine derhal bildirmesi kanunla zorunlu tutulmalıdır.

Yukarıdaki durumlar için veri aktarma yükümlülüklerine bilgilerin yetkili makamlarile mali istihbarat birimlerine iletildiğini gösteren belgeler, yasal olarak kanunlarda belirtilmelidir.

Finansal kuruluşlar, bunların yöneticileri, memurları ve çalışanları şüphelerini mali istihbarat birimine iyi niyetle bildirdiklerinde, bunun altında yatan suç faaliyetinin ne olduğunu tam olarak bilmeseler dahi ve yasadışı faaliyetin gerçekten olup olmadığı dikkate alınmaksızın; sözleşmeyle veya herhangi bir yasal, düzenleyici ya da idari hükümle getirilmiş olan bilgi ifşasına ilişkin kısıtlamaları ihlal ettikleri için cezai ve hukuki sorumluluğa tabi olmaktan kanun ile korunmalıdırlar.

“Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki Bankalar ve Bankacılık Faaliyetleri Hakkında Kanun” un 50. maddesi uyarınca, yetkililer, banka çalışanları, banka holding şirketlerine Kazakistan'daki tüzel kişiler yukarıdaki dokunulmazlıktan yararlanmaktadır.²⁵⁷

Finansal kuruluşlar karapara aklamaya ve terörizmin finansmanına ilişkin karşı programlar geliştirmelidirler. Program asgari olarak: a) finansal kuruluşların bünyelerine, idare şekillerine ve yürürlükteki mevzuata uygun dahili politika, prosedür ve kontrol yöntemlerini ve bu görevler için uygun ve yüksek nitelikli personel istihdamının sağlanmasını;b) Çalışanlara yönelik olarak süreklilik gösteren bir eğitim programı hazırlanmasını; c) Sistemi kontrol edecek bir denetim fonksiyonu kurulmasını içermelidir.

257 Закон Республики Казахстан «О банках и банковской деятельности в Республике Казахстан» от 31 августа 1995 года №2444;

Finansal kuruluşların, müşterini tanı tedbirleri çerçevesinde elde ettikleri tüm kayıtları yetkili makamlara vermek amacıyla en az beş yıl süre ile saklamaları zorunlu tutulmalıdır. Kazakistan finansal kuruluşları bu yeteneğe sahiptir.²⁵⁸

Kazakistan ve Türkiye, diğer ülkeler gibi, kara para aklanması, terörizmin finansmanı ve kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanı ile mücadele etmelidir. Ulusal finansal izleme sistemlerinin uluslararası standartlara uyması önemlidir. Hatta Kazakistan ve Türkiye özellikle coğrafyaları gereği bu hususlara önem göstermeli, standartları daha yakından takip etmeli ve getirilen düzenlemelerin düzenli ve doğru bir biçime uygulanması için çaba göstermelidir.

FATF Genel Kurulu'nun sonuçlarına göre, Türkiye daha önce karşılaştığı risklerin farkında olmuştur. Türkiye, kara para aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele için yeterli bir düzenleyici çerçeveye sahiptir. Ancak hala ciddi eksiklikler vardır. Özellikle kara para aklanma ve terörist finansmanını ülkenin risk profiline göre kovuşturmak gerekmektedir. Türkiye bunu güçlendirmek için, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki kuruluşların listesini kullanarak terörizm, terörizmin finansmanı ve kitle imha silahlarının yayılmasıyla ilgili varlıkları derhal dondurmaktadır.²⁵⁹

Mayıs 2022'de Kazakistan'ın EAG değerlendirmesinin sonuçlarına dayanan bir cevap alacağız. Kazakistan için, değerlendirme sonuçlarının iyiliği büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle Kazakistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı, Parlamento'ya aşağıda listelenen yasaları sunmuştur:

- 1) BM Güvenlik Konseyi kararlarına dayalı olarak kitle imha silahlarının yayılmasını finanse eden kuruluşlar ve kişilerin Listesinin derlenmesinde yetkili makamın mali izleme yetkisinin oluşturulması;
- 2) Bulisteyi, para ve (veya) diğer mallarailişkinilemleri dondurmak için önlemler almak üzere ilgili devlet kurumlarına ve mali izleme birimlerine göndermek;

258 Закон Республики Казахстан «О банках и банковской деятельности в Республике Казахстан» от 31 августа 1995 года №2444, Постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан «Обустановлении Перечня основных документов, подлежащих хранению, и сроков их хранения в банках второго уровня» от 29 февраля 2016 года № 66. Зарегистрировано в Министерстве юстиции Республики Казахстан 17 мая 2016 года № 13710;

259 Результаты Пленарного заседания ФАТФ, 16-18 октября 2019 года. Электронный ресурс ЕАГ: <https://eurasiangroup.org/ru/outcomes-fatf-plenary-16-18-october-2019>;

3) Belgelerin ve bilgilerin finansal olarak izlenmesi için yetkili organ tarafından bunların edinilmesi hususunda kurumlar arası iş birliği yapılması;

4) BM Güvenlik Konseyi Komiteleri' ne, bu listede yer alan kişiler tarafından devlet sınırını geçme konusunda bildirim gönderilmesi.

Terörizmin finansmanı ile mücadele ile ilgili mevcut mekanizmaları iyileştirmek adınayasa şunları sağlamakta:

1. Doğrudan BM Güvenlik Konseyi Komiteleri'nden bilgi alma ve terörizmin finansmanını yapan kuruluşların ve kişilerin listesinin oluşturulmasına ilişkin prosedürün değiştirilmesi ve listeden çıkarılma nedenlerinin genişletilmesi.

2. Devlet organlarının listedeki kişilerin gemi ve sivil uçakların tescilini reddetme yetkisi.

3. Geçim kaynaklarını sağlamak için listedeki kişiler ve aile bireyleri ile ilgili dondurma önlemlerine tabi olmayan operasyonların listesini genişletmek için genişletmeye dair bu normlar, suçlu bulunan kişilerin düzeltilmesine ve daha sonra bu kişilerin aşırılıkçılık ve terörizm fikirlerinden uzak durmasını sağlayacaktır. Uzun vadede toplumdaki adaptasyonuna katkıda bulunmalıdır.

Kâr amacı gütmeyen sektörün terörizmin finansmanı amacıyla kullanılmasına karşı korunmasına ilişkin yeni yasalar içermektedir. Aynı zamanda da Uluslararası FATF standartlarını uygulanmasında katkıda bulunmakta. Önerilen tedbirler yardım kuruluşlarına ve gönüllü mali ve diğer bağışlar için başvuran dini derneklere kadar genişletilecektir.

Aşağıdakiler kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan aşağıdakiler istenecektir:

1) Düzenleme ve denetime tabi kuruluşlar aracılığıyla üçüncü tarafların talebi üzerine veya kendi inisiyatifleriyle para transferi yapmak;

2) Mali İzleme Komitesi'nin talebi üzerine finansal izleme için gerekli bilgileri sağlamak;

3) Operasyonlar ve kurucular hakkında bilgileri en az beş yıl süreyle saklamak;

4) Kâr amacı gütmeyen kuruluşların, terörist faaliyetlerin finansmanında kullanıldığından şüphelenmeleri durumunda Mali İzleme Komitesi'ne bilgi göndermesi;

Yasa, kara para aklanma ve terörist finansmanı risklerini azaltmaya yönelik tedbirler geliştirecek ve uygulamalarının sonuçlarını dikkate alacak bir bölümlerarasıkonsey oluşturmayı önermektedir.

Bu konseyin temel hedefleri:

- 1) Kara para aklanma ve terör finansmanı ile mücadele politikasının geliştirilmesi;
- 2) Devlet politikasının uygulanmasının geliştirilmesi ve koordinasyonu;
- 3) Kara para aklanma ve terör finansmanı ile mücadele önlemlerin etkinliğini arttırmak;
- 4) Kara para aklanma ve terör finansmanı risklerini azaltmaya yönelik tedbirlerin uygulanması.

Konseyin yapacağı:

- 1) Kara para aklanma ve terör finansmanırisklerinin değerlendirilmesi hakkındaki raporu incelemek ve onaylamak;
- 2) Riskleri azaltacak önlemlere karar vermek;
- 3) Kara para aklanma ve terör finansmanı risklerini azaltma konusunda sivilsavunmamalarına önerilerde bulunmak ve bu önerilerin sonuçlarını değerlendirmek.

FATF Tavsiyelerini uygulamak için ilgiliyasaşunları sağlamaktadır:

- 1) El konulan vakıf mülklerinin ayrı bir muhasebe sistemi ile oluşturulacak ve bu sistemi yönetme yetkisi, devlet malı alanında yetkili makama verilmesine dair hususlar;
- 2) Suçtan kaynaklanan malvarlıklarının aranması ve iadesinde yetkili organların uluslararası iş birliğinin düzenlenmesi;
- 3) Geri gelecek ve Kazakistan Cumhuriyeti'ne iade edilen suçtan kaynaklanan malvarlığın meblağlarının özel kayıtlarının tutulması.

Mali izleme alanındaki yetkili organ, bir devlet düzenleme organı olmayan 5 mali izleme birimine ilişkinolan idari suçlar hakkında protokoller hazırlama yetkisine sahiptir.

İdari Suçlar Kanunu'nun 214. Maddesine aşağıdaki değişiklikler getirilmiştir:

1. Kara para aklanma ve terör finansmanı ile mücadele mevzuatının ihlallerine ilişkin yaptırımların boyutu, ihlalin ağırlığı ve sonuçları dikkate alınarak azaltılmıştır. Örneğin, şu anda bu madde kapsamındaki ihlalin ciddiyetine bakılmaksızın bireysel kişiler için para cezası 100 aylık gösterge ise yeni yasa cezaları 50'den 20 aylık göstergesine düşürmeyi önermektedir.

2. İç kontrol kurallarına uymama yükümlülüğü hariç tutulmaktadır;

3. Yükümlülüğü:

- Eğitim ve öğretim programının, finansal izleme kuruluşları tarafından yerine getirilmemesini sağlamak;

- Yetkili organın talebi üzerine bilgi vermeyi reddetmek.

Uluslararası FATF standartlarını uygulamak ve finansal izleme sistemini daha da iyileştirmek için değişiklikler ve eklemeler 2 yönde yapılır:

1. Kara para aklanma ve terör finansmanı alanındaki yetkili organlar için uluslararası iş birliği prosedürleri düzenlenmiştir.

2. Prosedürlerde aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır:

- Müşterilerini tanı tedbiri;

- Şüpheli işlemlerin tanımlanması;

- Ek talepler gönderilmesi;

- Şüpheli işlemlerin zorunlu raporlanma zamanının netleştirilmesi.

Önerilen normlar önleyici nitelikte olup öncelikle ulusal finansal sistemin güvenliğini artırmayı, ticari kuruluşları ve kâr amacı gütmeyen kuruluşları kara para aklanma ve terör finansmandan korumayı amaçlamaktadır. Uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesi, şeffaf bir finansal sisteme sahip güvenli bir ülke olarak ülkemizin yatırım imajının artmasına katkıda bulunacaktır.

C. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu İle Mücadele İçin Önleyici Yasal Tedbirler ve İşbirliği

Kara para aklama suçunun önlenmesi, tanımlanması, soruşturulması ve kovuşturulması çok karmaşık bir mekanizmadır. Sonuçta, suç işleyen suçlular başlangıçta kendilerini zenginleştirmeyi ve adaletten; planlar, teknik yöntemler vb. icat edip kaçmayı planlamaktadır.

Ne yazık ki, kolluk kuvvetleri ve yasama organları her zaman zaten işlenmiş suçlarla mücadele etmekte, belirli eylemleri suçlamakta ya da bir suçun işleyişinin yeni yollarını tespit etmekte ve bununla nasıl başa çıkacağını bulmaktadır. Bir ülkede suç işlendiği gerçeğine dayanılarak, mülk diğer bir ülkede satılır ve ondan nakit olarak alınan gelir üçüncü bir ülkeye geçirilerek aklanır ki bu yöntem bu suçun doğuş yolu olan kaçakçılıktır. Devletin kolluk kuvvetleri artık sadece bu fenomenlere ve kaçakçılık yöntemi üzerine yoğunlaşamaz zira gelişen dünyada artık bu suç işlenişi de başlangıçtaki nokta ve yöntemlerle sınırlı kalmamıştır.

Örneğin, Suriye'de organize faaliyet gösteren bir suç grubu, antikaları müzelerden çalıp kaçırarak Türkiye'ye satmış ve daha sonra bugelirlerle İsrail'de silah ve teçhizat satın almıştır. Buradan üç ülke arasındaki iş birliği sorunlarının ortaya çıkmaması gerektiği anlaşıyor çünkü suç gelirlerini tespit etme konusundaki üç ülkenin de ortak çıkarları vardır. Ama her ülkenin komşu bir ülkede çalınan antikalarından ve suç gelirden daha yüksek kendi çıkarları vardır. Onun dışında ülkenin üst düzeye yakın bireylerinin zaten kendi ayrı çıkarları olabilmektedir. Örneğin, antika satın almak, silah satmak, komşu ülkeleri istikrarsızlaştırmak vb. Açıklanan sorunlara ek olarak, ülkeler arasında dini, ırksal, dilsel farklılıklar, bölgesel iddialar, doğal kaynakların çıkarılmasında ilgi, siyasi farklılıklar vb. degelmektedir.

Bu nedenle FATF, “Bazı Uluslararası İş birliği Biçimlerine Uygulanabilir İlkeler” yazısında açıklanan finansal denetim ve kolluk kuvvetleri arasında “Finansal İstihbarat Birimleri Arasında Bilgi Paylaşımı” gibi tavsiyeler yayınlamaktadır.

Ayrıca, FATF, «Uluslararası İş birliği» Tavsiyesinde «Uluslararası Araçlar», «Karşılıklı Adli Yardımlaşma», «Karşılıklı Adli Yardımlaşma: Dondurma ve Müsadere», «Suçluların İadesi», «Diğer İş birliği Şekilleri» bölümlerine yer verilmiştir.

Suçlara ortak tepki verme sorununun başlangıçta ulusal aşamada ortaya çıktığı unutulmamalıdır. Denetim, kolluk kuvvetleri ve özel makamları performans göstergelerini, ülkedeki belirli siyasi süreçler üzerindeki olası etkileri ve kurumları için yasama düzeyinde ayrıcalıklar elde etmek için birbirleriyle rekabet etmektedirler. Bu tür örgütsel sorunlar bölgesel düzeyde ortaya çıkıyorsa eyaletler arası düzeyde de çıkacaktır.

Çoğu kolluk kuvvetleri ve özel makamlar bilgi paylaşımının sızıntıya neden olabileceğine inanmaktadır. Tek bir devletin sınır aşan örgütlü suçların küçük halkalarını ortadan kaldıracabileceğini bilmekteyiz. Kırgızistan sınır aşan örgütlü suçlarla olduğu gibi, kendi topraklarında bulunan veya ülkesine gelen suç örgütleri temsilcilerine karşıda cezai yasal önlemler almaktadır. Kazakistan'ın kolluk kuvvetleri ve özel makamları 15-16 Şubat 2018'deki özel bir operasyon sırasında, kaçakçılık yapan ve 29 kişiden oluşan bir grubu gözaltına almıştır; grup üyelerinden ikisi Kırgızistan vatandaşıdır.²⁶⁰

Bu ikisinden biri olan Damirbek Asylbekoğlu Jogorku Kenesh'in «Kırgızistan» hizipten milletvekili olduğu ortaya çıkmıştır.²⁶¹ Milletvekilinin Kırgızistan'ın kolluk kuvvetleri tarafından organize bir suç grubunun üyesi olarak dikkate alınmamasına rağmen, «Dengi & Vlast'» ve «ChonKazat» gazetelerinin yayın yönetmeni T. Akimov, milletvekili Jogorku Kenesh'in suç bağlantılarının olduğunu söylemektedir.²⁶²

Operasyonun sadece Kazakistan kuvvetleri tarafından yürütülmesi, gözaltındaki kişilerden birinin görevi ve olabilecek bilgi sızıntısı ile bağlantılı olarak makamlara veya komşu bir ülkenin tüm devlet yapısına güvensizliğin canlı bir örneği olarak görülmektedir. Bu örnek ayrıca sınır aşan örgütlü suç gruplarının ulusal düzeydeki koşulların, diğer ülkelerde uygulanmasını daha kolay buldukları faaliyetleri seçerken

260 Спецоперация в Алматы и трех областях: задержаны 29 человек. 16.02.2018. <https://www.zakon.kz/4904353-spetsoperatsiya-v-almaty-i-treh.html>;

261 В Алматы арестован кыргызский депутат, задержанный в ходе спецоперации. 19.02.2018, 17:53. <http://www.zakon.kz/4904687-v-almaty-arrestovan-kyrgyzskiy-deputat.html>;

262 Что известно о задержанном депутате КР: друг «братков» и олигархов. 19.02.2018, 19:58. <https://www.zakon.kz/4904696-cto-izvestno-o-zaderzhannom-v.html>;

karşılaştığı çeşitli engellere uyumunu göstermektedir. Onların suç faaliyetleri, ulusal düzeyde alınan önlemlerin en az etkili olduğu eyaletlere taşınmaktadır.

FATF Tavsiyelerine dayanarak, devletler herhangi bir gecikme ve engel olmaksızın birbirleriyle işbirliği yapmak, hem kendi ülkesinde hem de komşu ülkelerde sınır aşan örgütlü suçları önlemek için bilgi paylaşmakla yükümlüdür.

Kazakistan ve Türkiye FATF Tavsiyelerini takip etmeye çalışmaktadır. Temmuz 2014'te, Kazakistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı Mali İzleme Komitesi ve Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda bir işbirliği antlaşması imzalanmasıyla teyit edilmiştir.²⁶³

Görüşümüze göre, işbirliğinin kurulması Kazakistan ve Türkiye'nin kara para aklama ve terör finansmanı ile mücadelesi konusunda görüşlerini yansıtmaktadır. Ve her iki ülkenin finansal istihbarat birimleri arasında bilgi alışverişini sağlamakta ve finansal istikrarlarını güçlendirmektedir.

Mali İzleme Komitesi'nin bilgilendirilmesine göre muhtıra imzalanmasından önce MASAK heyeti Astana'daki komitenin yapısını ve organizasyonu hakkında bilgi sahibi olmuş ve ikili işbirliği beklentileri hakkında görüşmeler yapılmıştır. "Taraflar veri işleme, bilgi ve analitik sistemlerin işleyişi, finansal istihbarat faaliyetlerinin pratik yönleri, tipolojilerin ve yasadışı finansal akışlarla mücadele mekanizmalarının geliştirilmesi konusundaki deneyimlerini paylaşmışlardır."²⁶⁴

Türkiye Eurasian Grup'un (EAG) ve MONEYVAL'ın gözlemcisi olduğunu ve 1991'den beri FATF üyesi olduğunu unutmamalıdır. EGMONT Group, üye ülkelerin mali istihbarat birimleri arasında istihbari bilgi değişimini sağlamayı ve karapara aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadeleyi amaçlayan bir oluşumdur. 1996 yılı sonunda yürürlüğe giren 4208 sayılı "Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Yasa"

263 Подписан Меморандум о сотрудничестве в сфере ПОД/ФТ с подразделением финансовой разведки Турции. Электронный ресурс: <https://kfm.gov.kz/ru/news/signed-a-memorandum-on-cooperation-in-aml-cft-wit.html>;

264 Подписан Меморандум о сотрудничестве в сфере ПОД/ФТ с подразделением финансовой разведки Турции. Электронный ресурс: <https://kfm.gov.kz/ru/news/signed-a-memorandum-on-cooperation-in-aml-cft-wit.html>;

1997'de faaliyete geçmiştir ve Türkiye'nin toplu güvenliği sağlamaya çalıştığını doğrulamaktadır.

Kazakistan, toplu güvenlik arayışında, FATF gerekliliğine uymaya çalışmakta, finansal izleme komitesini ve elverişli bir yasal ortam oluşturmakta ve EAG'ye katılımın da gösterdiği gibi diğer ülkelerle işbirliği kurmaktadır.

Mali İzleme Komitesi de Çin, Endonezya, Kıbrıs, Beyaz Rusya, Kırgızistan, Rusya, Makedonya, Moldova, Tacikistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Ukrayna ve Karadağ'ın finansal istihbarat birimleriyle benzer bir muhtıra imzalamıştır. İşbirliği konusu, hakkında şüphelenen her tür mülkle yapılan işlemler hakkında bilgi alışverişi sağlamaktır. Şüpheli suç gelirleri ve terörizmin finansmanı operasyonlarında yer alan bireylerin ve tüzel kişilerin faaliyetleri hakkında bilgi verilmesidir.

Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Kazakistan yetkilileriyle ekonomi politikası ve yapısal reformlar hakkında ortak bir toplantı ve istişareler yapılması kararına aklama ile mücadele için alınan toplu önlemler olarak düşünülmektedir. Örneğin, 7 Kasım 2019'da, Mali İzleme Komitesi'nin liderliğinin Uluslararası Para Fonu temsilcileriyle bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda karapara aklama ve terörizmin finansmanı alanındaki politika öncelikleri, suç gelirlerinin Kazakistan'a getirebileceği riskler ve suçlar ele alınmıştır. “Kayıtdışı faaliyet” in gelişimine katkıda bulunan yolsuzlukla mücadele için bir mekanizma değerlendirilmiştir.²⁶⁵

25-29 Kasım 2019'da Aşgabat'ta Mali İzleme Komitesi'nin liderliğinde Tacikistan, Beyaz Rusya, Çin, Kırgızistan, Özbekistan, Rusya, Hindistan ve diğer uluslararası kuruluşların delegasyonları EAG'nin 31. Genel Kurulu'nda yer almıştır. Terör finansmanı ile mücadele için çabaları pekiştirmeye yönelik yasal konular, teknik yardım, öncelikli görevler ve mekanizmalar ele alınmıştır.²⁶⁶

Bu tür toplantılar devletlerin toplu güvenlik, ortak tartışmalar ve kolluk kuvvetleri ile mali istihbarat birimleri arasında yakın temas sağlama arzusunu

265 В Комитете по финансовому мониторингу организована встреча с представителями Международного валютного фонда. Электронный ресурс: <https://kfm.gov.kz/ru/news/in-g-ashgabat-is-31st-plenary-meeting-of-the-eura.html>;

266 В г.Ашхабад проходит 31-е пленарное заседание Евразийской группы по противодействию легализации преступных доходов и финансированию терроризма. Электронный ресурс: <https://kfm.gov.kz/ru/news/the-results-of-the-operation-on-suppression-of-ac.html>;

göstermektedir. Bu durum gelecekte kuşkusuz yakın ilişkilere ve uluslararası taleplerin ve bilgi alışverişinin hızlı bir şekilde iletilmesine katkıda bulunacaktır.

Bireyler, devletler ve uluslararası kuruluşlar FATF Tavsiyelerini bağlayıcı olmayan bir tavsiye olarak algılayabilmektedir ancak bu bir hatadır. Daha önce belirttiğimiz gibi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1617 (2005) sayılı Kararı uyarınca, üyede devletler 40 + 9 FATF'nin tavsiyelerini uluslararası standartlar olarak kabul etmekle ve uygulamakla yükümlüdür. Uymayan devletler, aslında tavsiyelere uyan ülkeler için ulusal güvenliği zayıflatmaktadır. İlk olarak, bunlar 37 bağımsız devlet ve iki bölgesel örgütten oluşan ve dünyanın her yerindeki büyük finans merkezlerinin çoğunluğunu ve gözlemci devletleri temsil eden FATF Grubu'nun üyeleridir. FATF daimi üyeleri: 1. Avustralya; 2. Avstriya; 3. Arjantin; 4. Belçika; 5. Brezilya; 6. İngiltere; 7. Almanya; 8. Hong Kong; 9. Çin; 10. Yunanistan; 11. Danimarka; 12. İsrail; 13. Hindistan; 14. İrlanda; 15. İzlanda; 16. İspanya; 17. İtalya; 18. Kanada; 19. Çin; 20. Lüksemburg; 21. Malezya; 22. Meksika; 23. Hollanda; 24. Yeni Zelanda; 25. Norveç; 26. Portekiz; 27. Kore Cumhuriyeti; 28. Rusya Federasyonu; 28. Suudi Arabistan; 29. Singapur; 30. Amerika Birleşik Devletleri; 31. Türkiye; 32. Finlandiya; 33. Fransa; 34. İsveç; 35. İsveç; 36. Güney Afrika; 37. Japonya, 38. Avrupa Komisyonu; 39. Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi. Gözlemci ülkeler: Endonezya.²⁶⁷

Ayrıca, FATF tipinde, ilişkili üyeleri olan 10 bölgesel dernek de vardır; bunların her biri, neredeyse tüm dünyayı kapsayan 10 ila 50 eyaletten oluşmaktadır.

Bunlar arasında KaraPara Aklamaya Karşı Asya Pasifik Grubu (APG), Karayipler Mali Eylem Görev Gücü (CFATF), Avrupa Konseyi Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı Uzmanlar Komitesi (MONEYVAL), Avrasya Grubu (EAG), KaraPara Aklamaya Karşı Doğu ve Güney Afrika Grubu (ESAAMLG), Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü (GAFISUD), KaraPara Aklamaya Karşı Hükümetler Arası Afrika Eylem Grubu (GIABA), Ortadoğu Güney Afrika Mali Eylem Görev Gücü (MENAFATF), KaraPara Aklamaya Karşı Orta Afrika Grubu (GABAC).

Üye olmak, FATF ve benzer derneklerin karşılıklı entegrasyon süreçlerini yoğunlaştırmasını sağlamaktadır. FATF üyeliği bile olmayan devletler, kendi bölgesel

267 Электронный ресурс: Сайт FATF.: <http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/>;

örgütleri adına çalışmalara katılabilirler. Bunlara FATF belgelerine tam erişim ve örgüt toplantılarına, karşılıklı değerlendirme prosedürlerine ve çalışmagruplarının faaliyetlerine katılma hakkı verilecektir. Buna karşılık, FATF ülkeleri bölgesel derneklerin çalışmalarına daha aktif olarak katılacaktır.

FATF ülkeleri ve uluslararası katılımcılar, bölgesel kuruluşlar ve onların gözlemcileri toplu güvenlik uğruna FATF Tavsiyelerine uymaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle Tavsiyelere uymamak mali toplu güvenliğin ihlali olarak algılanabilmektedir. Devletler ve örgütler uluslararası yaptırımlar uygulayabilmektedir. Yani FATF, tavsiyelerine uymayan bir devleti “kara listeye” ekleyerek engelleyecektir.

FATF Kara Listesi, yeterince iyi işbirliği yapmayan veya işbirliği yapmayı reddeden ülkelerin bir listesidir. Sadece kara para aklama faaliyeti yapan devletleri değil, aynı zamanda bu tür eylemleri önlemek için altyapının henüz geliştirilmediği gelişmekte olan ülkelerin küresel mücadelede işbirliği yapmaktan suçlandığına dikkat çeken bir listedir. "Non-Kooperatif Ülkeler veya Bölgeleri" (NCCTs) listesi ilk olarak 2000 yılında yayınlanmıştır. Bahamalar, Cayman Adaları, Cook Adası ve Panama gibi offshore finans merkezlerine ek olarak Rusya, İsrail ve Lihtenştayn'ı da içermektedir. Liste değiştirilemez değildir; periyodik olarak güncellenmektedir. 2001 yılında Rusya bu listede yoktu, ancak Mısır, Macaristan, Ukrayna ve diğer ülkeler ek olarak listelenmiştir. 2006'dan 2009'a kadar İran, Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan listede yer almıştır. 2012 yılında FATF kara liste oluşturma konusunda yeni bir yaklaşım benimsemiştir. Yeni listesi artık üç gruba ayrılmıştır. Birincisi, FATF ile işbirliği yapmayan en yüksek risk seviyesine sahip olan devletlerdir: İran ve Kuzey Kore gibi ülkeler. İkincisi, yanıt verilmeyen yüksek riskli ülkeler. Bunlar Küba, Bolivya, Pakistan, Suriye, Türkiye ve diğerleridir. Üçüncüsü, ülkenin liderliği işbirliğine hazır, ancak FATF ile etkileşim için gerçek fırsatları olmayan ülkeleri belirtmektedir. Bu listede Cezayir, Angola, Kamboçya, Namibya, Türkmenistan ve diğer ülkeler vardır.

FATF Kara Listesi doğrudan bankacılık sistemi ve uluslararası ticaret ile ilgilidir. Kara listedeki ülkelere bulunan yararlanıcılara yapılacak ödemeler mutlaka şüpheli olarak sayılmaktadır. Çoğu zaman finansal kurumlar bu

eyaletlerden listedekilerle operasyon yapmayı reddeder. Denetim makamlarından gereksiz soruları önlemek adına sık yapılan bir çözümdür.

Başlangıçta, kara liste offshore finans merkezi olan çoğu ülkeyi içeriyordu, ancak şimdi onlardan birçoğu mevzuatlarını uluslararası standartlara uygun hale getirmeyi başarmıştır. Sonuç olarak, anonim banka hesapları açmak, bir offshore şirketin sahibi hakkında bilgi gizlemek, vb. imkânsız hale gelmiştir. FATF'ye ek olarak, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü non-kooperatif ülkelerin listesini tutmaktadır.

Bu FATF üye ülkelerinin ve tavsiyelere bağlı olanların kara listedeki ülkeler ile finansal işlem yapmalarına izin verilmediği anlamına gelmekte ve aslında finansal sisteminin tamamen çökmesine yol açabilmektedir.

Bu arada, uluslararası yaptırımların uygulanmasına rağmen İran, HOSSP'u kullanarak bunları atlatmayı başarmıştır. İran Merkez Bankası, para transferi faaliyetleri için HOSSP lisanslarını finansal kurumlara vermekte idi ve transferlerin sonunda o paralar ABD, Avrupa ve Asya'daki banka hesaplara ulaşmakta idi.²⁶⁸

Görüşümüze göre İran'a karşı yaptırımların sebebi ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinin siyasi iradesini yerine getirme konusundaki isteksizliğidir. Ancak ABD ve Avrupa Birliği ülkeleri İran'ın nükleer silahların yayılmasında, Asya, Avrupa ve ABD'de terörizmin finanse edilmesinde rol oynadığını savunmaktadır.

İran, FATF veya benzeri bir kurumun üyesi değildir, şu anda bu bölgesel kurumun resmi gözlemcisi olarak hareket ettiği için ve başvuruda bulunduğu EAG'e katılmayı amaçlamaktadır.

Genel Kurul toplantısında karar verilirken gözlemci statüsüne oy hakkı verilmemesine ve EAG belgelerini imzalama hakkına rağmen, aşağıdakileri yapma hakkı vardır:

- Çalışma Grupları ve Genel Kurul toplantılarına katılmak;

²⁶⁸ Иранский опыт преодоления экономических санкций. Валентин Катасонов, 13 августа 2017. Электронный ресурс: Turkish Forum. Мир Турецкой Коалиции. Подробнее: <https://www.turkishnews.com/Ru/Content/2017/08/15/%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BE%D0%BF%D1%8B%D1%82-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F%D1%8D%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%87%D0%B5/>;

- EAG'nin yetkisi dahilindeki ilgilendikleri konularla ilgili Sekreterlik resmi yazılı açıklamalarını yaymak;

- EAG tarafından gerektiğinde açık belgeler ve kararlar almak.²⁶⁹

Gözlemci statüsündeki ülke, ülke veya kuruluşun yıllık olarak, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele faaliyetleri hakkında yazılı raporlar sunmak ve EAG'de çalışması hakkında bilgi vermek zorundadır.

EAG Sekreterliğine uygun bilgilerle gözlemci ülkeler, üye ülkelere mali yardım sağlaması, personelin eğitimi ve ileri eğitimleri, deneyim ve uzman değişimi ve lojistik konularında yardımcı olabilmektedirler.

Bir ülkenin FATF'ye üye olması durumunda, FATF'nin coğrafi dengesinin iyileştirilmesi gerektiğine inanılmaktadır. Birdevleti FATF üyeliği adayı olarak değerlendirmenin ana kriterleri şunlardır:

Dikkate alınması gereken nicel göstergeler:²⁷⁰

- Gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) boyutu;
- Bankacılık, sigorta ve hisse senedi sektörlerinin büyüklüğü;
- Nüfus.

Dikkate alınacak nitel göstergeler:

- Finansal sektörün şeffaflık derecesi ve uluslararası pazarlarla etkileşimi de dahil olmak üzere küresel finansal sistem üzerindeki etki;

- Kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede FATF Benzeri Kuruluşlara ve bölgesel kuruluşlara aktif katılımı;

- Kara para aklama ve terörizm finansmanı ile mücadelede taahhütseviyesi;

- Kara para aklama / terörizmin finansmanı ile mücadele riskleri ve bu risklerle mücadele çabaları.

Dikkat edilecek diğer noktalar:

- Finansal sektör standartlarına uyum düzeyi;
- Diğer ilgili uluslararası kuruluşlara katılım.²⁷¹

269 Наблюдатели ЕАГ. Электронный ресурс: Сайт ЕАГ.: <https://eurasiangroup.org/ru/observers>;

270 Политика членства в FATF. Электронный ресурс: <http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/fatfmembershippolicy.html>;

Yukarıdaki kriterler tüm eyaletler için geçerli değildir.

Örneğin, Kazakistan en büyük bölgelerden birini kapsamakta ve zengin doğal kaynaklarına sahiptir, ancak göstergesinin üfus açısından çoğu eyaletten daha düşüktür. Aynı zamanda bankacılık sektörü ve devletin uluslararası işbirliğine açık olması da FATF'ye katılmada etkilidir.

Ülke liderliğinin çabaları sayesinde, Kazakistan'ın uluslararası işbirliğine hazır olduğunu da yansıtan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden miras kalan nükleer silahları dağıtmayı ve geliştirmeyi reddetmesine dikkat edilmelidir.

Uluslararası işbirliği ve toplu güvenlik arayışından dolayı Kazakistan, EAG'nin kurucularından biridir. EAG Grup'un üye ülkelerini destekleme faaliyetlerinin sonuçları Türkmenistan ve Özbekistan'daki durumu dengelemiştir. Aynı zamanda, EAG, FATF'nin ortak bir üyesidir, dolayısıyla katılımcı kuruluşlar Genel Kurul sırasında görüşlerini ifade edebilmektedirler.²⁷²

Bu arada Kazakistan, Bağımsız Devletler Topluluğu, Şanghay İşbirliği Örgütü, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü, İslam Konferansı Örgütü, Gümrük Birliği ve Toplu Güvenlik Örgütü gibi çeşitli uluslararası örgütlerin üyesidir. Her biri içinde ülkesel, ulusal, ekonomik politikalarını ve diğer toplumsal güvenliği sağlayan kendi egemenliğini koruma politikasını sürdürmektedir.

Türkiye NATO üyesidir, egemenliğini kaybetmeden finansal ve ulusal güvenliği koruma arzusunu yansıtan Avrupa Birliği'ne katılma iddiasındadır. Ama diğer tarafta güçlü uluslararası oyuncular kurallarını dünyaya dayatmaya çalışmaktadır. Türkiye, Çin, Rusya, ABD, AB ülkeleri gibi çeşitli ülkelerin uluslararası politikaları hakkında açıkça konuşmaktadır.

Türkiye'den farklı olarak Kazakistan, tarafların çatışmalarıyla kısıtlanan, barışçı olarak hareket eden ve dünyanın çeşitli yerlerindeki çatışma durumlarını dengelemeye çalışan barışçıl bir politika sürdürmektedir. Örnek Astana'daki Suriye çatışmasının tartışılması ve çözülmesidir.

271 Политика членства в FATF. Электронный ресурс: <http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/fatfmembershippolicy.html>;

272 ЕАГ стала ассоциированным членом FATF. Электронный ресурс: <https://eurasiangroup.org/ru/eag-was-granted-associate-member-status-within-the-fatf>;

Kara para aklama ile mücadele etmek için toplu önlemler, yalnızca devletlerin tek bir anlaşma yapma arzusu ile değil, aynı zamanda dini pozisyonları ve diğer faktörleri hesaba katılarak tüm tarafların çıkarlarının göz önünde bulundurulmasıyla ilişkilidir.

II. ULUSLARARASI HUKUKTA SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİ AKLAMA SUÇU İLE MÜCADELE İÇİN ALINABİLECEK ÖNLEMLER

A. Uluslararası Hukukta Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu İle Mücadele İçin Yapılan Düzenlemeler

Organize suç şu anda birbirine bağlı suç toplulukları sistemini temsil etmektedir ve her birinin kendi ortamında yeri vardır. Onların amacı, ekonominin belirli alanlarında hukuka aykırılığın ve güç kontrolünün uygulanmasıdır. Bu tür faaliyetler giderek daha fazla devletin topraklarını kapsamakta ve belirgin bir uluslararası karakter kazanmaktadır. Modern koşullarda, kara para aklama, genel olarak çok aşamalı bir suçtur ve çok sayıda finansal işlemden oluşmaktadır. Suçtan elde edilen gelirin gerçek kaynağını; sahte finans kurumları, kaçakçılık, ülke dışına transfer etme yoluyla gizlemeyi amaçlamaktadırlar.

Meşru olmayan sermayelerinin yasal finansal sisteme girmesi, ekonomik kuruluşların serbest rekabet etmesini zor ve imkânsız hale getirmekte ve daha sonra da onları emtia ve finansal piyasalardan uzaklaştırmaktadır. Bu nedenle, organize olarak aynı zamanda uluslar arası çapta ve küresel düzeyde gelişmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, artık suç gelirleri sadece çeşitli mülk edinimleri veya eğlence için kullanılmamaktadır. Ayrıca yasadışı bir şekilde hükümete gelmeye çalışan, dini veya siyasi sloganların arkasına saklanan suçlular finanse edilmektedir.

Bu nedenle, kara para aklama ile mücadelede, devletler ve yetkili makamları arasındaki uluslararası işbirliği konuları giderek önem kazanmaktadır.

Söz konusu alanda uluslararası işbirliği, devletlerin, makamları ve yetkililerini kullanarak, bu para ve diğer maddi değerlerin yasal ekonomisine girmesini önlemek için yasal bir çerçeve oluşturmak amacıyla yaptığı bir faaliyettir.²⁷³

Kara para aklama ile etkili bir mücadele sağlamak için devletlerin FATF ve FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar gibi çeşitli derneklere katıldığını daha önce belirtmiştik. Birbirleri ile sözleşmeler, anlaşmalar ve muhtıralar yapıp çeşitli yükümlülükleri kabul etmektedirler.

Ama devletler her zaman üstlendikleri yükümlülükleri hemen yerine getirmeye başlamayabilirler. Çünkü bazen bunun için milli yasaları uygun hale getirmek, belki de bir yetkilinin işlevlerini genişletmek ya da yeni bir yasa oluşturmak gerekmektedir. Çoğu durumda, her şey uluslararası toplumun önerilerine bağlıdır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, şimdiye kadar, kara para aklamanın tek bir tanımı olmamıştır. Her bir ülkenin mevzuatındaki farklılıklar, öncelikle söz konusu olan suç eylemleri listesinin belirlenmesiyle ilişkilidir. Bazı ülkelerde, kara para tanımı, herhangi bir ceza hukuku ihlali eşlik eden tüm geliri içermektedir. Diğerlerinde ise bu sadece ağır ceza gerektiren suçlardan elde edilen suç gelirdir. Diğer üçüncü tip ülkelerde ise bu kapsam, medeni hukuk ve idare hukuku ihlallerine ilişkin suç geliri de dahil olacak şekilde düzenlenmiştir.

Örneğin, 1990 tarihli Strazburg Sözleşmesi'nin onaylanmasıyla bağlantılı olarak, Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nda bir takım değişiklikler getirilmiştir. Madde 174 (“Diğer kişilerin suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanmış olduğu mal edinmek”) ve Madde 174-1 (“Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklanma suçu”), maddelerine dayanarak sorumluluk getirilmiştir. Başlıklarından da maddeler arasındaki farkı görmekteyiz.

Strazburg Sözleşmesi'nin doğrudan yönergeleri sağlanmasına rağmen, Rusya mevzuatı, suç gelirin “kaynağının, kökenin, yerin gizlenmemesi” vb. için herhangi bir yükümlülük getirmemektedir. Aynı zamanda bahse konu mevzuat Strazburg Sözleşmesinde, kara para aklama konusunda bu suç da dahil olmak üzere tüm katılımcı

273 **Беломестных Г.Н.** Международное сотрудничество России в борьбе с легализацией доходов, полученных преступным путем. Вестник ИРГТУ №6 (53) 2011. С.147-150;

Ülkelerin cezalandırması gereken normları içermektedir. Rusya için kara para aklama ile mücadele alanındaki durum, önde gelen uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen uluslararası standartlarla tutarsızlık olduğunu belirtmektedir.

I.K.Denisov'a göre, milli mevzuatın ve uluslararası yasal yönergelerin "uygunluğu" nemli bir sorunudur. Belirli bir eylemi cezalandırılabilir olarak tanımak, devletlere yasal yardım sağlamada yol gösteren ilkelerden biridir.²⁷⁴

V. Mikhailov, sözleşmelerde ceza hukukuna yardımcı bir rol verildiğine inanmaktadır. Sadece diğer devletlere suçluların iadesi değil, aynı zamanda da iki devletin suç konusunda ceza verilme şartında anlaşmasıyla da yasal yardımlaşma mümkündür.²⁷⁵

Ancak, Denisov I.K. ceza hukukunun böyle bir değerlendirilmeye tâbi kılınmasına katılmamaktadır. Çünkü bu tür bir değerlendirmenin milli ceza hukukunun rolünü ve önemini azalttığına ve milli sorunların çözümünde devletlerin egemenliğini sınırladığına inanmaktadır. Ona göre, "Milli ceza hukuku ve uluslararası sözleşmeler arasındaki ilişki daha karmaşıktır. Ayrıca da uluslararası hukuk normlarında yaptırımlar yoktur. Bu nedenle ilgili fiillerin cezası, i ceza hukukunun normları haline gelirse uygulanması mümkündür. Dolayısıyla, uluslararası hukuk normlarına göre bir suç olarak sınıflandırılmış olsa bile, i ceza hukuku tarafından öngörülmeyen bir eylemi gerçekleştirdiği için hiç kimse yargılanamaz ve mahkûm edilemez."²⁷⁶

Eylemlerin suç sayılması, kara para aklamanın belirlenmesi ve kovuşturulması önemli bir görevdir.

ğ devlet için asıl görevler, suç gelirlerinin ve ekonomiden çekilen malların sonradan biri tarafından tanımlanıp müsadere edilmesi değil, devlet topraklarında

274 **Денисов И.К.** Международно-правовое регулирование в сфере борьбы с легализацией (отмыванием) денежных средств, полученных преступным путем, и его влияние на национальное законодательство. Вестник РУДН, серия Юридические науки, 2011, № 3. С.148-156;

275 **Михайлов В.** Международно-правовое регулирование борьбы с преступностью и его место в национальной стратегии борьбы с преступностью // Государство и право. - 2004. № 3. - С.101-108;

276 **Денисов И.К.** Международно-правовое регулирование в сфере борьбы с легализацией (отмыванием) денежных средств, полученных преступным путем, и его влияние на национальное законодательство. Вестник РУДН, серия Юридические науки, 2011, № 3. С.148-156;

işlenen bir suç sonucunda elde edilen veya sınır dışına çıkarılan suç gelirlerinin geri almasıdır.²⁷⁷

Bununla birlikte, Latonya ülkede diğer ülkelere el konulan fonlar da dahil olmak üzere mülkün devri için iyi koordine edilmiş bir mekanizma mevcut değildir.²⁷⁸

SUÇ GELİRLERİNİN AKLAMASI, ARANMASI, ZAPT EDİLMESİ VE MÜSADERE EDİLMESİ HAKKINDA AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ'nin 15. maddesine göre talep edilen taraf tarafından müsadere edilen malvarlığı, ilgili taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, talep edilen tarafın kendi iç hukukuna göre kullanılacaktır.

Bu norm, başka bir taraftan edinilen suç kaynaklı gelirlerin, mahkemesinin müsadere kararı aldığı ülkede kaldığını yansıtmaktadır. Bu nedenle, el konulan suç kaynaklı gelirler konusundaki mevcut dünya pratiğinden vazgeçmek çok önemlidir. Bu bağlamda, el konulan suç gelirlerinin iadesine izin veren yasal mekanizmalar getirilmektedir.

Uluslararası yasal yönergeler, suç gelirlerin devri (iadesi) ile ilgili maddeleri içermelidir. Zira daha önce de belirttiğimiz üzere bu suç, suçun işlenilmiş bulunduğu topluma karşı bir suçtur ve suçtan kanaklanan zarar bizzatihi suçun konusu olarak bu toplumun vehminde ve kendisinde iz bırakır. Oluşan bu zarar ise zarar veren tarafından izale edilmelidir ki bu izale tazmin şeklindedir yapılr yani elde ettiği gelir aslında zaten toplumda yarattılan zarardır. Yani elde edilmiş gelir zararın izalesi gereği, zararı gören toplumda olmalıdır. Buna karşılık, ulusal düzeydeki yasal işlemlerin uygulanması için mekanizmalar olmalıdır.

277 **Карабаш А.О., Степаненко В.Е.** Международно-правовое регулирование противодействия легализации преступных доходов. Ученные заметки ТОГУ. Том 5, №4, 2014. С.231-236;

278 **Жубрин Р.В.** Борьба с легализацией преступных доходов: теоретические и практические аспекты. – М.: Волтерс Клувер, 2011. – 339 с.;

Örneğin, Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 601.maddesinin 1.fikrasının bendine göre Kazakistan, yasa ve uluslararası antlaşmalar tarafından öngörülen şekilde, Kazakistan Cumhuriyeti topraklarında bulunan mülkün müsadere edilmesine veya nakit eşdeğerinin müsaderesine karar verirken, yabancı mahkemelerin cezaları ve kararları Cumhuriyet'te tanınabilir ve infaz edilebilir.²⁷⁹

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 607.maddesinin 2. fıkrası uyarınca, yabancı bir devletin yetkili kurumları Kazakistan'da bulunan mülklere veya nakit eşdeğerine el konulmasına dair adli işlemlerin tanınması ve uygulanması için talepte bulunarak Kazakistan Cumhuriyeti Başsavcılığına başvurabilir.

Yukarıdaki maddenin 2.fikrasında öngörülen başvurular yerine getirilirse, Kazakistan Başsavcısı, yabancı devlet mahkemesin aldığı kararın suçlu kişilerin daimî ikamet yerindeki ilçe veya ona eşit mahkeme tarafından tanınmasını ve infaz edilmesini talep etmektedir. Kalıcı bir ikamet yeri yoksa, başvuru Kazakistan Cumhuriyeti Başsavcılığı'nın bulunduğu bölge mahkemesine sunulmaktadır.²⁸⁰

Kazakistan Cumhuriyeti Başsavcısının talebi üzerine nihai karar mahkeme tarafından verilir, bunun için Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 608. maddesi uygulanmaktadır. Burada, mahkemenin yabancı bir devletin bir cezasının veya mahkeme kararının infazı ile ilgili sorunları çözmesi için gerekli prosedür ve açıklamalar vardır. Mahkeme ilk olarak özellikle başsavcının talebini değerlendirmeden geçirmemekte, ilk önce Kazakistan Cumhuriyeti mevzuatına göre, yabancı mahkemenin fiilinin suç sayılması, zamanaşımı süresinin sona ermesi vb. açısından kontrol etmektedir. Yabancı bir devletin bir hükmünü veya mahkeme kararının tanınmasını reddetmeye karar veren bir mahkeme, Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Muhakemesi Kanunu tarafından yasal olarak yürürlüğe giren bir mahkeme kararını, incelemeye yönelik olarak temyiz edilebilir veya itiraz edilebilir.

Bu değişiklikler Kazakistan'da uluslararası yasal düzenlemelerin ve FATF Kırk Tavsiye'nin bir parçası olarak uygulanmıştır, ancak el konulan malların devri ile ilgili yükümlülüklerin olmadığı unutulmamalıdır.

279 Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан от 4 июля 2014 года № 231-V ЗРК;

280 Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан от 4 июля 2014 года № 231-V ЗРК;

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararları, suç gelirlerinin aklaması ve terörizmin finansmanına karşı ulusal sistemi şekillendirmede önemli bir rol almaktadır. BM Antlaşma'nın VII. Bölümü uyarınca “Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumunda Alınacak Önlemler” tüm BM üyeleri tarafından yerine getirilmektedir.

Kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadeleye ilişkin uluslararası işbirliği ve iç rejime ilişkin kapsamlı öneriler arasında 40+9 FATF Tavsiye Kararı bulunmaktadır.

Öneriler, uluslararası sözleşmeler, BM Güvenlik Konseyi Kararları ve EgmontGrubu'nun ve uluslararası denetim organlarının temel ilkeleri de dahil olmak üzere, bu alandaki tüm uluslararası hukuk kaynaklarının hükümlerini içermektedir. Bu bağlamda, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede uluslararası standart olarak 180 ülke ile FATF ve FATF-Benzeri Bölgesel Kuruluşların faaliyetlerine katılan Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, IMF, Dünya Bankası vb. tarafından kabul edilmektedir. Bu nedenle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1617 (2005) sayılı Kararı'nın tüm BM üyeleri tarafından uygulanmasına zorunludur. Ayrıca, FATF Tavsiye Kararları, tüm FATF ve FATF-Benzeri Bölgesel Kuruluş üyesi ülkeler tarafından katılım başvurularında üstlendikleri yükümlülükler nedeniyle uygulanmaya tabidir.

Finansal kurumların faaliyetleri ile ilgili D Grubu Tavsiyeler çok ilgi çekicidir. Çünkü, FATF, finansal kurumların çalışmalarını organize etmek için müşterilerin durum tespiti ve yetkili makamların müşterileri tarafından yapılan tüm şüpheli işlemler hakkında bilgilendirmesi gibi ana sorumlulukları getirmiştir.

Kara para aklama ile uğraşan insanlar için en cazip alan bankacılık sistemidir. Ancak, FATF, kumarhaneler, emlakçılar, kıymetli maden ve taş tacirleri, avukatlar, noterler, bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler için müşterilerini kontrol etmek ve şüpheli işlemleri bildirme yükümlülüğü dikkate alınmaktadır. FATF'ye göre bu meslek grupları suç planı katılımcılarından olabilmektedir. Devlet tarafından bu meslekler “kontrolörler” olarak kabul edilir, çünkü faaliyetlerinin belirli çeşitlerinin doğası nedeniyle, para aklamak için trust ve kurumsal mekanizmalar gibi şemaların kullanıldığını iddia edebilmektedirler. Suçluların, özellikle yardım almak amacıyla

profesyonel avukatların ve muhasebecilerin hizmetlerine başvurması ilginç bir husustur. Avukat hesabını araç olarak kullanarak finansal sisteme suç gelirleri koyulmakta ve aynı anda şüpheli işlem belirlemek zorlaştırılmaktadır.²⁸¹

Birçoğu yanlışlıkla avukatların gizliliği ve sadakati koruma kuralları ile ilişkili olduğu için mali istihbaratın vergi bölümlerine ve kolluk kuvvetlerine bilgilendirme yapmadığına inanmaktadır. Birçok ülkede, devletkurumlarının müşterileri hakkında bilgilendirme yükümlülüğünün avukatların temel görevleriyle çeliştiği kaydedilmiştir.

2003 FATF Tavsiyeleri'nin yayınlanmasından önce Avrupa Birliği ülkelerinde bir yönerge bulunduğu unutmamalıdır. Yönerge, üye-devletlerin, "gayrimenkul alım satımı, para, hesapları, menkul kıymetleri ya da varlıkları yönetimi, vb." işlemleri yaparken devlet makamlarının bilgilendirme zorunluluğu koyması şartını getirmiştir.

İstişare yönergesi, "esasen ... bağımsız hukuk-uzmanlarının, en savunmasız faaliyet alanlarıyla ilişkiliyse kara para aklama ile mücadeleye dahil olduklarını" belirtmektedir.²⁸²

Barolar Birliği ve Uluslar arası Avukat Grubu yukarıdaki şartların dağıtılmasına karşı çıkmıştır. Bu nedenle yetkili makamlarbazı ülkelerde böyle bir girişimde bulunmaya çalışırken zorluklarla karşılaşmıştır. İki ülkede, Monako²⁸³ ve Kanada²⁸⁴, yasal raporlama yükümlülüklerini yayma girişimlerine mahkemede başarıyla itiraz edilmiştir.

Bu arada, bugün FATF Tavsiye Kararı birçok ülkede bu konuda uygulanmaktadır. Örneğin, Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu'nun "Avukatlık ve adli yardımlaşma hakkında" başlıklı 37. maddesinin 4. fıkrasına göre, mali izleme komitesi için bilgilerin sunulması Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu'nun "Kara para aklama ve

281 R.E. Bell, 2002, "The Prosecution of Lawyers for Money Laundering Offenses," Journal of Money Laundering Control, Vol. 6, No. 2, стр. 17–26.;

282 FATF, Annual Report, 2002–2003, FATF, 2002, Review of the FATF Forty Recommendations, Consultation Paper [пункт 278).;

283 Tribunal Suprême de la Principauté de Monaco, décision du 6 mars 2001, Journal de Monaco, Bulletin Officiel de la Principauté, no 7486, March 16, 2001.;

284 Federation of Law Societies of Canada, Money-Laundering Chronology of Events, July 2003, and Federation of Law Societies of Canada, petitioner, and Attorney General of Canada, respondent, Order of the Honorable, the Chief Justice of the Supreme Court of April 15, 2003, Supreme Court of British Columbia, Vancouver Registry, no. L013117;

terörizmin finansmanına karşı" ilgili yasasına dayanarak avukat sırlarının ifşası değildir"denmiştir.²⁸⁵

Benzer şekilde, noterlik kanunlarında "mali istihbarat birimi için noterlik işlemleri hakkında bilgi sunulması" gizliliğinin açıklanması değildir.²⁸⁶

Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu'nun "Kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele" başlıklı 3. maddesinde tüm finansal izleme yapılacak makamlar yansıtılmaktadır²⁸⁷. Aynı zamanda, "Avukatlık ve Adli Yardımlaşma Hakkında" başlıklı 43. maddesinin 3. fıkrasının 5. bendi "bilgi verilmesi şartını ihlal halinde (20 gün içinde 3 kez ya da fazla) avukatlık ruhsatının geçerliliğinin altı ay boyunca askıya alındığını" yansıtmaktadır.

Kazakistan'daki avukatlar ve diğer bağımsız hukuk uzmanları mali istihbaratlara bilgi sağlamalıdır. Özellikle müşteri adına para ve (veya) diğer mülklerin faaliyetlere katıldıkları durumlarda: gayrimenkul alım ve satımı; para, menkul kıymetler veya müşterinin diğer mallarının yönetimi; banka hesaplarının yönetimi; bir şirketin oluşturulması, bakımı, işletilmesi veya yönetimi için fon birikimi yapılması durumlarında bilgi verilmelidir²⁸⁸. Örneğin, Slovenya'da bu yükümlülük, avukatlar ve diğer meslek grupları tarafından müşteri adına belirli eylemlerle sınırlıdır²⁸⁹. Birleşik Krallık'ta, bilgi verilme yükümlülüğü için imtiyazlı bilgi muafiyeti geçerlidir.²⁹⁰ Avustralya'da avukatların işlem raporlama yükümlülükleri, asgari tutarı (10.000 ABD Doları) aşan nakit işlemleri ile sınırlıdır²⁹¹. Belçika'da bu yükümlülük avukatların

285 Закона Республики Казахстан «Об адвокатской деятельности и юридической помощи» от 5 июля 2018 года № 176-VI ЗРК;

286 Закона Республики Казахстан «О нотариате» от 14 июля 1997 года № 155 ЗРК;

287 Закон Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» от 28 августа 2009 года № 191-IV;

288 Закон Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» от 28 августа 2009 года № 191-IV;

289 Proceeds of Crime Act 2002, Section 330 [Соединенное Королевство]. ПФР Соединенного Королевства выпустил документ об «оптимальной практике» в качестве руководства по раскрытию информации ристами (National Criminal Intelligence Unit, Part 7 Proceeds of Crime Act 2002, National Criminal Intelligence Service guidance in relation to disclosures by the legal profession, October 2003).;

290 Financial Transaction Reports Act 1988, as amended, Section 15A [Австралия].;

291 При том что финансовые учреждения должны представлять сведения обо всех операциях, которые, как им известно или как они подозревают, связаны с отмыванием денег или финансированием терроризма, представители юридической профессии должны представлять

müşteri adına yaptıkları belirli eylemlerle sınırlı ve bilgi verilmesi gereken koşulların kapsamı finansal meslek temsilcilerinden daha da sınırlıdır. Ayrıca, avukatlar barolar derneğinin başkanına bilgi vermekte ve başkan bilgi verme gerektiren yasal koşullarkarşılandığında mali istihbarata bilgi iletmektedir.²⁹²

Finansal kurumlar tarafından gönderilen mesajların aksine, hukuk mesleği temsilcileri tarafından şüpheli işlem raporlarının sayısının az olabileceğine dikkat edilmelidir. Ancak analizleri yapmak deneyim ve bilgi gerektirebilmektedir. Karmaşık yasal mekanizmalar, çoklu trustlar ve kurumsal mekanizmalar da dahil olmak üzere finansal işlemler, doğrulama gerektiren yapılardan sadece birkaçıdır. Bu nedenle, bu tür mesleklerin temsilcilerine şüpheliişlemraporu gönderme yükümlülüğünün uzatılması, personel gereksinimlerini etkileyebilir.

27 Mart 2015 tarihinde Belçika'nın karşılıklı olarak değerlendirilmesi ilginç bir husustur. Hemen hemen tüm Kırk Tavsiye için iyi bir derecelendirme ile “kriterlere uygun” ve / veya “nerede ise uygun” dur. Bununla birlikte hem personel açısından yetersiz kaynaklar hem de kara para aklama ve terörist finansmanıya mücadelede sorumlu bilgi teknolojisi ekipmanı, organları ve hizmetleriyle ilişkili bazı eksiklikler kaydedilmiştir.²⁹³

сообщение только в том случае, если они «выявляют факты», которые, как им известно или как они подозревают, связаны с такими преступлениями (закон от 11 января 1993 года «О предотвращении использования финансовой системы в целях отмывания денег» с поправками, вступившими в силу 2 февраля 2004 года, статья 14bis [Бельгия]). См. также работы Jean Spreutels and Claire Scohier, “La Prévention du blanchiment des capitaux, évolutions récentes, Rev. Dr. ULB,” 1997-1 (1998), стр. 165–87, с которой можно ознакомиться на сайте ПФР Бельгии в Интернете по адресу <http://www.ctif-cfi.be/fr/index.htm>;

292 При том что финансовые учреждения должны представлять сведения обо всех операциях, которые, как им известно или как они подозревают, связаны с отмыванием денег или финансированием терроризма, представители юридической профессии должны представлять сообщение только в том случае, если они «выявляют факты», которые, как им известно или как они подозревают, связаны с такими преступлениями (закон от 11 января 1993 года «О предотвращении использования финансовой системы в целях отмывания денег» с поправками, вступившими в силу 2 февраля 2004 года, статья 14bis [Бельгия]). См. также работы Jean Spreutels and Claire Scohier, “La Prévention du blanchiment des capitaux, évolutions récentes, Rev. Dr. ULB,” 1997-1 (1998), стр. 165–87, с которой можно ознакомиться на сайте ПФР Бельгии в Интернете по адресу <http://www.ctif-cfi.be/fr/index.htm>;

293Группа разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег Financial Action Task Force Grouped’ Action Financière 27-Марта-2015г. Отчёт о взаимной оценке Бельгии. 25 - 24 февраля 2015 года, Конференц-центр Организации экономического сотрудничества и развития, Париж, Франция ;

Ulusal hukuk sistemlerinin oluşumunu etkileyen uluslararası hukuk normları arasında, tavsiye niteliğinde katılıma zorunlu olmayan yönergeler ayırt edilebilir (Basel Komitesi, Wolfsberg Grup İlkeleri, vb.).

Ekim 2000'de Wolfsberg İlkeleri olarak bilinen 11 temel ilke de dahil olmak üzere, özel bankacılık sektöründe kara para aklama ile mücadele ile ilgili genel yönergeler yayınlanmıştır.²⁹⁴

Yönergeler bankacılık politikasının öncelikli bir alanı olarak hizmet etmekte ve bankacılık sisteminin kara para aklama için kullanılmasını önleyen temel mekanizmaları içermektedir.

Wolfsberg Grubu'nun 2000 yılında dünyanın en büyük 11. bankası tarafından kurulduğunu unutmamalıdır; ABN Amro NV (Hollanda), BancoSantander Orta Hispano SA (İspanya), Barclays Bank (İngiltere), Citigroup (ABD), CreditSuisseGroup (İsviçre), Deutsche Bank AG (Almanya), HSBS (ABD), JP Morgan (ABD), Chase Manhattan (ABD), Societe Generale (Fransa), UBS AG (İsviçre). Daha sonra Chase ve Morgan birleşmiş ve JP Morgan Chase olarak tanınmış, daha sonra GoldmanSachs (ABD) ve Bank of Tokyo-Mitsubishi Ltd (Japonya) bu gruba katılmıştır.²⁹⁵

Wolfsberg İlkeleri uyarınca herhangi bir bankanın politikası, bir bankanın yalnızca fonların yasallığını kanıtlayan müşterilerle ilişki kurabileceği kuralına dayanmalıdır. Zira bu ilke devletin bu suçun önüne geçmesi için gerekli olan bilgiyi sağlaması ve ekonomik denge, güven ve istikrarın sağlanmasını sağlayıcı en temel ilkelerden biridir. Keza bu ilke uçuşun işlenmesi yönündeki engellerden biri olmaktadır.

Basel Bankacılık Denetleme Komitesi'nin tavsiyeleri de zorunlu değildir, ancak genel olarak, üye ülkelerin mevzuatına da yansımaktadır. Bugün Arjantin, Avustralya, Belçika, Brezilya, İngiltere, Almanya, Hong Kong, Hindistan, Endonezya, İspanya, İtalya, Kanada, Çin, Kore, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Rusya, Suudi Arabistan,

294 Wolfsberg AML Principles on Private Banking 2002. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wolfsberg-principles.com/privat-banking.html>;

295 Глущенко А.А., Воронина Р.М. Политики КУС, CDD И PEPS-база для идентификации клиентов банка и бенефициаров. Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. Научно-информационный издательский центр и редакция журнала «Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук». Москва, 2013. С.89-94;

Singapur, Güney Afrika, İsveç, İsviçre, ABD, Türkiye, Fransa ve Japonya merkez bankalarının temsilcilerini içermektedir.

Basel Komitesi tarafından Aralık 1988'de kabul edilen Kara Para Aklama Amaçlı Bankacılık Sisteminin Kullanımının Önlenmesine İlişkin Yönerge, ilk olarak finansal sistem için kara para aklama ile mücadele konusunda uluslararası standartlar oluşturmuştur. Bu Yönerge iki bölümden oluşmaktadır: benimsenmesinin nedenlerini ve amaçlarını açıklayan yeterince büyük bir giriş ve nispeten kısa bir ilkebildirimi. Yönergenin girişi bankaların ve diğer finansal kurumların yanlışlıkla suçtan elde edilen fonların transferi veya katkısı için aracı olarak kullanılabileceğini belirtmektedir. Bankalar suçlularla ilişkili ise toplumun bankalarına güveni ve bankacılık sisteminin istikrarı zayıflatılabilmektedir. Buna ek olarak bankaların kendileri, dolandırıcılık veya istenmeyen müşterileri tanımlamada, çalışanların suçlularla ilişkili olması nedeniyle doğrudan kayıplara maruz kalabilmektedir.²⁹⁶

İlkelerden biri, banka denetçilerinin bankanın finans sektöründeki yüksek etik ve mesleki standartlara uyuma teşvik eden ve bankanın yasadışı amaçlarla kasıtlı veya kasıtsız kullanımını önleyen yeterli yönetmeliklere, hükümlere ve talimatlara sahip olup olmadığını kontrol etme yükümlülüğünü öngörmektedir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, müşterini tanı tedbiri FATF'ın Kırk Tavsiye şartlarından biridir. Bu nedenle, farklı ülkelerin yasal işlemlerinde müşteri kimliğinin tanıtılması zorunludur. Ukrayna Yasası'nın 64. Maddesinde yansıtıldığı gibi “Bankalar ve Bankacılık Faaliyetleri”nde “Müşteri Tanı Tedbiri Zorunlu”dur.²⁹⁷

Temmuz 2008'de Letonya Kanunu'nun yürürlüğe giren , Ekim 2005'te kabul edilen Kara Para Aklamasına İlişkin Yönerge'nin (3rd Anti-Money Laundering Directive) temeli olarak (Directive 2005/60/EC) ve (Directive 2006/70 / EC) kullanarak kabul edilmiştir. Her iki yönerge de 27 AB ülkesinde ilgili mevzuatın temelini oluşturmuştur. Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önlenme Hizmet başkanı

296 Глущенко А.А., Воронина Р.М. Политики КYC, CDD И PEPS-база для идентификации клиентов банка и бенефициаров. Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. Научно-информационный издательский центр и редакция журнала «Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук». Москва, 2013. С.89-94;

297 Закон Украины от 7 декабря 2000 года № 2121-III «О банках и банковской деятельности» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 03.12.2019 г.);

ViestursBurkans, AB'deki kara para aklama yasalarının kuluçka tavuklarına benzediğini söylemiştir. Farklılıklar ancak yönergelerin belirli bir hedefe ulaşma yollarını belirlemede, ulusal mevzuatlara bir miktar özgürlük sağladığı durumlarda ortaya çıkabilmektedir. Buna ek olarak, ülkelerin gereksinimlere göre güçlendirme eklemesine izin verilmektedir.²⁹⁸

Kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele konularını düzenleyen uluslar arası yönergelerin, Türkiye ve Kazakistan da dahil olmak üzere birçok ülkede kabul edilen yasal düzenlemelerin temelini oluşturduğu not edilmelidir.

Aynı zamanda, tüm devletler kara para aklama ile mücadelede uluslararası yönergeleri ve tavsiyeleri görmezden gelip mekanizmaları ayarlamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, 18 Ekim 2019'da FATF, "Non-Kooperatif Ülkeler veya Bölgeleri" listesine Kuzey Kore, İran, Bahamalar, Botswana, Kamboçya, Gana, İzlanda, Moğolistan, Pakistan, Panama, Suriye, Trinidad Tobago, Yemen, Zimbabve eksiklerden dolayı eklenmiştir. Bu devletlerin mevzuatlarını uluslararası standartlara getirmeleri gerekmektedir.²⁹⁹

B. Uluslararası Hukukta Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu İle Mücadele İçin Tedbirler

Çalışmamızda defalarca kara para aklamasının bir devletin sorunu olmaktan çıktığını ve uluslararası, medeni bir toplumun problemi olduğuna işaret etmekteyiz. Bu bağlamda, uluslararası topluluk müştereken çeşitli sözleşmeleri, eyaletler arası çeşitli önerileri ile kara para aklama ve bu yasadışı faaliyetle yakından ilişkili belirli suç türlerine karşı mücadele etmek için antlaşmalar yapmaktadır. Uluslararası toplum, uyuşturucu ve psikotropik maddeler, silahlar, sınır aşan suç, yolsuzluk, insan ticareti vb. alanlarda yasadışı kaçakçılığın yayılmasına karşı özel bir rol almaktadır.

298 Борьба с отмыыванием денег в Латвии. 13.05.2010. Электронный ресурс: <https://115fz.ru/borba-s-otmyvaniem-deneg-v-latvii/> ;

299 Перечень государств (территорий), которые не выполняют и (или) недостаточно выполняют рекомендации ФАТФ. Электронный ресурс: [https://kfm.gov.kz/ru/to-help-sps/a-list-of-states-\(territories\)-that-do-not-perfor/](https://kfm.gov.kz/ru/to-help-sps/a-list-of-states-(territories)-that-do-not-perfor/);

Dünya toplumunun uluslararası düzenleyici yasal düzenlemeleri, birey, tüzel ve yetkililerin sorumluluğunun ana yönlerini düzenlemektedir.

1988 tarihli Uyuşturucu vePsikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne ve 2000 tarihli Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne dayandığından, yapılan FATF Tavsiyeleri tesadüf değildir.³⁰⁰

BM Konvansiyonu, uyuşturucuvepsikotropmaddelerinkaçakçılığından, yasadışı insan ticaretinden elde edilen suç gelirlerinin aklanması ile mücadele etmek için, üyedevletlere varlık ve hesapları; tanımlama, tespit etme, dondurma veya ele geçirme imkânı sağlamıştır.

Viyana Konvansiyonu'nu destekleyen devletin,mahkemelerinin veya diğer yetkili makamlarının; bankacılık, mali ve ticari belgelerinininalınması veya ele geçirilmemesini sağlamak için yasal önlemler almaları gerekmektedir. Viyana Konvansiyonu 5. maddesi uyarınca taraf ülkelerin tam bir işbirliği içinde bulunmaları, “banka hesaplarının gizliliği” gerekçesiyle bilgi vermekten kaçınamayacakları hüküm altına alınmıştır.

Günümüzde çoğu ülkenin kara para aklama ile ilgili, mali istihbarat birimleri ve / veya kolluk kuvvetleri tarafından bilgiye erişim imkânınınısağlandığıgösterilmektedir. Başlangıçta, banka gizliliği birinci öncelikti ancak dahasonra kolluk kuvvetlerine bilgi sağlama konusunda birçok soru ortaya çıkmıştır. Örneğin, Kazakistan Cumhuriyeti “Bankalar ve Bankacılık Faaliyetleri Hakkında Kanun” da devlet ve bankacılık kurumlarına bilgi sağlamak için 34 neden sunmaktadır ve bu halde bilgi ifşasına ilişkin kısıtlamaları ihlal edenlercezai ve hukuki sorumluluğa tabi olmaktan kanun ile korumalıdır. Nedenler arasında: mali istihbarat için banka tarafından bilgi ve belgelerin verilmeside vardır.³⁰¹

Viyana Sözleşmesi'nin kabulü, suç gelirlerinin küresel olarak aklama sorununu anlama yolundaki ilk adımdır. Doğal olarak, yukarıdaki sorunları tek bir yasal yönerge çerçevesinde çözülmeyeçalışılırken ortaya çıkan tüm konuları kapsaması imkansızdır. Yukarıdaki hükümler, 8 Kasım 1990 tarihinde Strazburg'da kabul edilen Suç Gelirlerinin

300 Сорок рекомендации ФАТФ. 20.06.2003, включая изменения от 22.10.2004;

301 Закон Республики Казахстан «О банках и банковской деятельности» от 31 августа 1995 г. №2444. ст.50 пп.1.1;

Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nden bölgesel düzeyde daha da geliştirilmiştir.

Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 36. maddesi uyarınca sözleşme, üye devletler ve hazırlanmasına iştirak etmiş olan Konsey'e üye olmayan devletlerin imzasına açılacaktır. Bu sözleşme, birliği yapma ile ilgili üç konuyu yönetmektedir:

1) Üye devletlerin mevzuatında suç gelirini aklamanın cezayargısında değerlendirilmesi;

2) Suç gelirin aklanmasına karşı ulusal önlemler;

3) Suç gelirin aklaması ile mücadele için uluslararası işbirliğinin biçimleri ve prosedürleri.

Taraflar, kasıtlı olarak işlenen aşağıdaki fiillerin kendi iç mevzuatlarına göre suç sayılması için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaktır.

a) Suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, bunun kanunsuz olan kaynağını gizlemek veya tebdil etmek veya esas suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın, eylemin hukuki sonuçlarından kaçmasına yardım etmek maksadıyla bir malın değiştirilmesi veya nakledilmesi;

b) Herhangi bir malın, bunun suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, bu malla ilgili hakları ya da mülkiyetini gizlemek veya tedbiletmek ve her tarafdevletin anayasal ilkelerine ve hukuk düzenlerinin temel esaslarına bağlı olmak kaydıyla;

c) Teslim aldığı tarihte, suçtan hasıl olduğunu bilerek, bir malın iktisabı, zilyetliğinin devri veya kullanılması;

d) Bu maddeye göre ihdas edilen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine teşebbüs etmek, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek.

6. maddede açıklanan “para aklama” terimini karşılaştırsak, Viyana Sözleşmesi'nde yer alan tanımıyla karşılaştırmaktadır. Aynı zamanda, Strazburg Konvansiyonu, Viyana Konvansiyonu'nun aksine, sadece uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığıyla ilgili bir suç değil, herhangi bir suç esas suç olarak görmektedir. Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne göre, "Gelir" suçtan doğan herhangi bir ekonomik yarar

anlamındadır. Suçtan doğan gelir, bu maddenin (b) bendinde tanımlandığı üzere, herhangi bir mal varlığından ibaret olabilir.

Sözleşmenin 6. maddesinin 2. fıkrasına göre, esas suçu işleyen ve kara para aklama yapan kişinin ceza yargılaması tarafdevletlerin kararına bırakılmıştır.

Uluslararası işbirliğinin genişlemesinin önemli bir yönü, esas suçuyargılama yetkileri olmasa bile, devletler yukarıdaki fiillerisözleşmeye göre cezalandıracaktır. Bu durum, aklanmış suç geliribaşka bir devletin topraklarında elde edilirse, normların önemli ölçüde kullanım sınırlarını arttırmakta ve suçları cezalandırmaya imkânvermektedir.

Avrupa Konseyi Sözleşmesi, birçok bakımdan Viyana Sözleşmesi'nin içeriğiyle çakışan hükümler içermektedir.

Sözleşme, uluslararası hukukun temel ilkesini anlatmaktadır: “Her bir taraf, suçtan doğan gelirlerin ve vasıtaların müsadere edilmesiniamaçlayan soruşturmalar ve kovuşturmalar için yekdiğerlerine mümkün olan en geniş işbirliğini sağlayacaktır.” (7.maddesinin,1.fıkrası).

Ulusal kurumlar arasında operasyonel bilgi alışverişinin geliştirilmesi için olumlu faktörlerdenbiridesözleşmenin 10.maddesi "Kendiliğinden Bilgi Vermek"tir. Müsadere talebinin konusu olan mülkle herhangi bir işlemi önlemeye yönelik ön tedbirlerin kabul edilmesine ilişkin hükümlerin önemini not etmekteyiz.

1993 yılında yayınlanan Uyuşturucu vePsikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi uluslararası önemli belgelerdendir. Sözleşmede, çalışılan alanda geçmiş yılların deneyimini kullanılmaktadır. Teori ve pratiğin zenginleştirilmesine ve ulusal mevzuatta önemli ayarlamalar yapılmasına izin vermiştir. Kara para aklamının önlenmesi, bu tür eylemlerin belirlenmesi ve yaptırımların uygulanması ile ilgili öneriler içermektedir. Viyana Konvansiyonu gibi, uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen paranın aklanmasıyla ilgili suçların iki ana unsurunun ifadelerini içermektedir.

Aşağıdakileri fiilleri yapan cezalandırılacaktır:

a) Bir mamelekin bu suçlardan birinden veya bu suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin yasadışı kaynağını gizlemek, olduğundan

farklı göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla bu mamelekin başka bir mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi,

b) Uyuşturucu suçlarından birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, gerçek sahibinin gizlenmesi ya da olduğundan farklı gösterilmesi.

Sözleşme, bizi, Strazburg Konvansiyonu oluşturulduğunda geride bırakılan kara para aklama için sorumluluk konusuna geri götürmektedir. Bu konu ulusal mevzuat için bir rehber görevi görmekte ve ulusal sistemleri bir araya getiren bir faktörolmaktadır.

Suç Gelirlerinin Kullanılması ve Karapara Aklamanın Kontrol ve Önlenmesi Hakkında Uluslararası Konferans, 1994'te Courmayeur (İtalya)'da etkili bir kara para aklama karşıtı stratejinin uygulanması için aşağıdaki unsurları belirlemiş:

1. Uyuşturucu kaçakçılığı ve diğer suç faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin aklanmasının suç sayılması.

2. Banka gizliliğinin seviyesini azaltma.

3. Adsız banka hesapların tasfiyesi, menfaatleri bir müteveli tarafından temsil edilen geçerli bir tarafın belirlenmesi.

4. Şüpheli işlemlerin tanımlanması ve raporlanması.

5. Finansal işlemlerde yer alan kuruluş ve kişilerin faaliyetlerinin düzenlenmesi.

Az kontrol edilen finans kurumlarında kara para aklamanın önlenmesi için tedbirlerin oluşturulması.

1994 yılında, Napoli'de, Sınır Ötesi Suçluluk Hakkında Dünya BakanKonferansı'nda "Siyasi Deklarasyon ve Organize SınırÖtesi Suçlara Karşı Küresel Eylem Planı" kabul edilmiştir ve onaylanmıştır. Aralık 2000'de BM Uluslararası Sınır Ötesi Suçlarla Mücadele Sözleşmesi imzalanmaya açılmıştır.

Bu sözleşmeyi imzalayarak, üyedeletler, kara para aklamasını suç olarak kabul etmektedirler. Palermo Konvansiyonu'nda, esas suçun işlendiği yer ile ilgili hüküm daha da geliştirilmiştir. Yani, aklama yapılan devletin mevzuatına ve belirlenmiş yükümlülüğüne göre cezalandırılması şartıyla, ilgili taraf devletin hem içinde hem de

dışında. Her bir devletin 6.maddenin 1.fıkrasında en geniş şekilde ceza yargılamasına karar vermesi önemli bir hükümdür.

Konvansiyon “kara para aklama” tanımının genişletilmesi ve en az 4 yıl veya daha fazla hürriyetten mahrumiyeti veya daha ağır bir cezayı gerektiren tüm suçların işlenmesi sonucu alınan parayı da içermesini istemiştir.

Üye devletlerin müşterini tanıma, kayıtları tutma ve şüpheli işlemler hakkında bilgi sağlama yükümlülüklerini güçlendirmeleri gerekmektedir. Ayrıca, bilgi toplamak, analiz etmek ve yaymak için mali istihbarat birimleri kurulması da önerilmektedir. Kara para aklamayla mücadele konusunda, sözleşmeüyedeveletlere aşağıdakiler de dahil olmak üzere çok çeşitli yükümlülükler ve hakları tanımlamıştır:

a) Nakit ve kıymetli varlıkların hareketini tanımlamak ve bu hareketi kontrol etmek için, yasal sermayenin hareketine engel oluşturmada bilginin kullanılmasını sağlamaya yönelik güvenceye tabi tedbirlerin uygulanmasının dikkate alınması (7.maddenin 2.fıkrası);

b) Bir kişinin, ispatlanmaması durumunda müsadere edilmesine ilişkin yasal gelir yada diğer mülklerinin kaynağını kanıtlama hakkına sahip olma olasılığının belirlenmesi (12.maddesi);

c) Mahkemelerin veya diğer yetkili makamların, banka gizliliğini ifşa etmeyle ilgili banka mali veya ticari belgelerinin sunulmasına veya müsaderesine ilişkin emirler verme yükümlülüğü (12.maddesi).

Görüşümüze göre, sözleşmenin genel kavramının değeri ve yeniliği, suçtan kaynaklanan mülklere el konulması ve dağıtılması, çeşitli sınıraşan suç türleriyle mücadelenin ve mağdurların haklarının korunmasında işbirliğinin temel unsurlarından biri olarak kabul edilmesidir.

10 Haziran 1998’de, BM Genel Kurulu’nda, 1997-1999 yılları için kara para aklamaya karşı BM küresel programı çerçevesinde Siyasi Deklarasyon ve Suç Gelirlere Karşı Eylem Planı kabul edilmiştir. Bu dokümanlarda, henüz uygun tedbirleri almayan devletlerin 2003’e kadar kendi mevzuatlarını uluslararası standartlara göre uygun hale getirmeleri gerektiğivurgulanmaktadır.

Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Uluslararası Sözleşmesi'nde suçluların mali kaynaklarının yoksunluğu konsepti devam etmiştir. Orada devletlerin, nüfusu korkutmak veya tehlikeli eylemlerde bulunmak veya hükümeti ya da uluslararası örgütü herhangi bir eylemde bulunmaya zorlamak ya da bunu yapmaktan kaçınmak amacıyla doğrudan veya dolaylı, yasadışı ve kasıtlı olarak, fonları (her türlü varlık) herhangi bir şekilde sağlamayı veya kullanılmaları veya kısmen kullanılacakları bilgiyle toplamayı bir suç olarak görmesi gerektiğini belirtmiştir.

10 Ocak 2000 tarihinde imzalanmaya açılan Uluslararası Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Sözleşmesi'ndeki, müsadere gelirleri için bölme sözleşmelerinin sonuçlandırılmasına dikkat edilmelidir.

Gördüğümüz gibi, başlangıçta suç örgütlerin uyuşturucu suçlarından elde ettiği kazançlara ve daha sonra tüm ağır suçlara ve sınır aşan suç örgütleri ile ilgili suçlara da mücadele tedbirleri uygulanmaya başlanmıştır. Bunun nedeni, organize suç örgütlerinin gelişmesi ve insan, organ, silah ticareti, gasp, vb. suçlardan³⁰² aklanmış olan suç gelirlerinde bir artış gözlenmesiydi. Aynı zamanda, terörizmin finansmanı ile mücadele konusu çok acil hale gelmişçünkü dünya çapında büyük ölçekli olmaya başlamıştır.

Kara para aklamayla mücadelede önlem almamak veya işbirliği yapmayı reddetmek devletin yatırım çekiciliğini etkilemekteydi.

Büyük maddi ve teknik imkanlara sahip olan sınır aşan suç örgütleri, bunu yolsuzluk suçları işlemek ve son yıllardaki birçok gerçeğe kanıtlandığı gibi terör eylemleri finanse etmek için kullanmaktadır.³⁰³

Uluslararası kara para aklamaya karşı, komisyon tarafından bir ülkenin “yolsuz” olarak fiilen tanınması, gelişmiş ülkelerin buradaki işlerini geliştirmesinin son derece riskli olduğu anlamına gelmektedir.³⁰⁴

302 Мельников В.Н. Противодействие легализации преступных доходов / В.Н. Мельников, А.Г. Мовсисянс. – М., 2007;л

303 Гафаров З.М. Преступления международного характера в глобализирующемся мире. - М., 2006.;

304 Осмаев И.Б. Международные и национальные правовые средства борьбы с отмыванием преступных доходов. – М.; РУДН, 1999. – 300 с.;

Yukarıdaki durum doğrudan kamu düzeni, ulusal güvenlik, devlet makamlarının etkin işleyişi ve uluslararası ilişkiler için bir tehdit oluşturmaktadır.

Ne kadar daha önce bölgesel düzeydeki devletler yolsuzlukla mücadele için yasal tedbirlerini kabul etmiş olsalar da uluslararası yasal düzenlemelerden birinde 31 Ekim 2003 tarihli BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi olduğu unutulmamalıdır.

Bu sözleşmeler arasında: Amerikan Devletleri Örgütü tarafından 29 Mart 1996'da kabul edilen Amerika Arası Yolsuzluk Sözleşmesi, Avrupa Toplulukları Görevlilerinin veya Avrupa Birliği Üye Devletlerinin Görevlilerinin 26 Mayıs 1997'de kabul ettiği Yolsuzluğu Etkileme Sözleşmesi, 21 Kasım 1997 tarihinde Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü tarafından kabul edilen Yabancı Ticari Görevlilere Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvete Karşı Sözleşme, Ceza Hukuku Sözleşmesi 27 Ocak 1999 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen YolsuzlukMevzuatı, 4 Kasım 1999 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen Yolsuzlukla İlgili Medeni Kanun Sözleşmesi ve 12 Temmuz 2003 tarihinde kabul edilen Devlet Başkanları ve Afrika Birliği Hükümetleri tarafından Yolsuzluğun Önlenmesi ve Mücadelesi Afrika Birliği Sözleşmesi'dir.

Başlangıçta, BM Konvansiyonu "kamu görevlisi", "suç gelirleri", "operasyonların askıya alınması (dondurması)", "müsadere" gibi kavramları öngörmektedir. Ve özellikle FATF Tavsiyeleri ile tamamen tutarlıdırlar. Örneğin, "suç gelirleri" terimi, bir suçun işlenmesi sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak edinilen veya elde edilen herhangi bir mülk anlamına gelmektedir.³⁰⁵

BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin 14. maddesi, diğer uluslararası yasal yönergelerde ve FATF Tavsiyeleri'nden yansıyan kara para aklamanın önlenmesine ilişkin tüm tedbirleri yansıtmaktadır. BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin III. bölümünde, kara para aklamasını suçlayan 23.madde ve suçtan kaynaklanan geliri ve malların gizlenmesini suçlayan 24.madde yer almaktadır.

BM Sözleşmesi'ne dayanarak, suç gelirlerininaklanması, hesapların dondurulması ve mülklere el konulması, suçluların iadesi ile ilgili diğer konular da dahil olmak üzere belirli suç türleri üzerinde işbirliği yapmak mümkündür.

305 Конвенция ООН против коррупции от 31 октября 2003 г.;

Küreselleşme bağlamında suç gelirleri ile ilgili faaliyetlersınır aşan hale gelmiştir. Bu bağlamda, suçların araştırılmasında devletler arası işbirliğinin geliştirilmesi gerekli bir ihtiyaç haline gelmektedir. Bu işbirliği, devlet eşitliği ve devletlerin toprak bütünlüğü, diğer ülkelerin içişlerine karışmama gibi genel ilkelere uygun olarak yürütülmektedir. Adli yardımlaşma, karşılıklı ceza, aynı suçun iki kez cezalandırılmaması, kanıtların hedefli kullanılması ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmektedir.

Bu bağlamda, devletler suçlarla etkili mücadele yapmak için suç terimini daha geniş bir şekilde uygulamak da dahil olmak üzere, uluslararası ilişkilerin çeşitli alanlarında işbirliğini sağlayan daha fazla uluslararası yasal düzenlemeyi göz önünde bulundurmalıdır. Bir uluslararası yönergenin içeriğinde eksik olması durumunda, bu eksiğin diğerinde bulunma ihtimali vardır. Yukarıdaki uluslararası yasal düzenlemelere ek olarak, 2001 tarihli Avrupa Birliği Siber Suçlar Sözleşmesi, 2002 tarihli Terörizme Karşı Amerika Sözleşmesi ve Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, El konması ve Müsaderesi Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin ulusal düzeyde yasallaştırılmasının ve uygulanmasının uygun olduğunu düşünmekteyiz.

Bu sözleşmelerin bölgesel düzeyde devletler tarafından kabul edilmiş olmasına rağmen, kabul edilmiş olan uluslararası sözleşmelerde bulunmayan normlar içermektedir. Az önce dediğimizi desteklemek adına Avrupa Birliği Siber Suçlar Sözleşmesi'nin içeriğini dikkate almaktayız.

Bu sözleşme, taraflardanher biri, hakkı olmaksızın bir bilgisayar sisteminin bir bütününe veya bir parçasına girilmesi, kasten yapılması durumunda, iç hukuku uyarınca, bunun suç olarak kabul edilmesi için gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaktır maddesini içermektedir. Taraftardan her biri, suçun, başka bir bilgisayar sistemine bağlı bir bilgisayar sistemi ile ilgili veya diğer kötü niyetli veya bilgisayar verisini elde etme amacıyla, güvenlik önlemlerinin ihlal edilmesi yoluyla işlenmiş olduğunu talepebilir (2.madde).³⁰⁶

306 Конвенция о компьютерных преступлениях. Будапешт, 23 ноября 2001 г. Серии европейских договоров - № 185;

Ayrıca sözleşme aşağıdaki normları da içermektedir:

Gayrimeşru Ele Geçirme (Madde 3)

Veri Etkileşimi (Engellenmesi) (Madde 4) ve Sistem Etkileşimi (Engellenmesi) (Madde 5);

Donanımların Suistimali(Madde 6);

Bilgisayarla İlişkili Sahtekarlık (Madde 7) ve Bilgisayarla İlgili Dolandırıcılık (Madde 8);

Çocuk Pornografisi ile İlgili Suçlar (Madde 9) ve Telif Hakları ve Benzer Hakların İhlali ile İlgili Suçlar (Madde 10);

Teşebbüs ve Yardım Etme veya Yataklık (İştirak Etme) (Madde 11) ve Tüzel Yükümlülük (Madde 12);

Banka hesapları da dahil olmak üzere bilgi verilerinin çalınması ile ilgili normlarve kara para aklamanın yasallaştırılması olasılığı, tüm uluslararası ve ulusal yasal düzenlemelerde mevcut değildir. Ve bu da sorumluluktan kaçınma olasılığına katkıda bulunmaktadır. Bu tür tedbirlerin sadece bir ülkede mevcut olması halinde, sonuçsuz ve kovuşturma olmaksızın bankaların bilgisayar sistemlerinden çalınan bilgiler diğer ülkede nakiteçevrilerekaklanılabirler.

Baktığımız sözleşme, ulusal yasalara "Depolanmış Bilgisayar Verisinin Hızlı Şekilde Korunması"(Madde 16), "Hızlı Koruma ve Trafik Verisinin Kısmi Açıklanması"(Madde 17), "Üretim Siparişi"(Madde 18), "Depolanan Bilgisayar Verisinin Araştırılması ve Yakalanması"(Madde 19), "Trafik Verisinin Gerçek Zamanlı Toplanması"(Madde 20), "İçerik Verisinin Ele Geçirilmesi"(Madde 21) maddelerininuygulanmasınıönermektedir.

Bu sözleşme, suçlunun iadesi ile başlayarak, başka bir ülkedeki suçluların daha sonra dahil olması veya vatandaşı olduğu ülkede bir kovuşturma hakkında bilgi iletme olasılığı ile sona eren tarafların yargı yetkisi ve uluslararası işbirliği konularını ele almaktadır.

Söz konusu sözleşmedeki,devlet/araflar arasında ilave anlaşmalar yapma zorunluluğu olmaması ilginç bir husustur³⁰⁷ ve bu da birçok prosedürü basitleştirmektedir.

Bazılar Türkiye'nin coğrafi konumu nedeniyle, Avrupa Birliğı ve Orta Doğu ülkeleri tarafından kabul edilen uluslararası belgelere onay ve katılımını dikkate almanın muhtemel olduğunu görebilir. Öyle ise ve Kazakistan için de Bağımsız Devletler Topluluğu, Çin, Hindistan, Afganistan ülkelerindeki kabul edilen yönergeler uygun gözükmemekte. Fakat bu böyle değildir, çünkü uygulama suçların uzaktan işlenebileceğini (bankacılık verilerinin çalınması vb.) veyabaşlangıç ve bitiş noktasının farklı ülkelerde olabileceğini göstermiştir. Örneğin, Zhytomyr şehrinden bir bilgisayar korsanı Popov, Amerika Birleşik Devletleri'nden veri çalmıştır. Veri saldırısının mağdurları da E-Money ve Western Union idi. Bilgisayar korsanları çalınan kişisel verileri diğer kişilere ve mağdurlara geri satmıştı.³⁰⁸

Başka bir örnek ise, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri ve Avrupa Birliğı ülkeleri gibi Kazakistan ile sınırları olmayan başkaülkelerdeki Kazakistan'dan gelen bayanlara yönelik bir iş teklifidir. Potansiyel çalışanlar, geldikleri ülkede cinsel hizmetlerin sağlanması hakkında kasıtlı olarak bilgi vermemektedirbaşlangıçta bakıcı, temizlikçi, tur operatörü vb. gibimeslekler yapacaklarını söylemektedirler.³⁰⁹

Bu nedenle, belirli ülkelerle olan sınırlara bakılmaksızın, devletlerin, kara para aklama ve terörizmin finansmanı da dahil olmak üzere, çeşitli işbirliğı konularında bir sözleşme, mutabakat ve anlaşmalar onaylayarak kolektif birliklere girmeleri tavsiye edilmektedir.Bizce de bu tavsiye yerindedir hatta bizce bu artık bir tavsiyeden çok bu suça ilişkin mücadele için bir olmazsa olmazdır. Zira gelişen dünyada bahse konu suçun yıllar içinde göstermiş olduğu gelişim ile çok net anlaşılmıştır ki ulusal mücadele bu suçun önüne geçmek için asla yeterli olmayacaktır. Bu sebeptendir ki FATF ulusal

307 Конвенция о компьютерных преступлениях. Будапешт, 23 ноября 2001 г. Серии европейских договоров - № 185;

308 Худший кошмар ФБР. Как украинский хакер из Житомира оказался на службе американцев, а впоследствии обманул бюро. Электронный ресурс: <https://tsn.ua/ru/svit/hudshiy-koshmar-fbr-kak-ukrainskiy-haker-iz-zhitomira-okazalsya-na-sluzhbe-amerikancev-a-vposledstvi-obmanul-byuro-1490142.html>;

309 Как казахстанкам не попасть в секс-ловушку. Электронный ресурс: <https://www.caravan.kz/gazeta/kak-kazakhstankam-ne-popast-v-sekslovushku-401683/>;

mücadeleye katılmayan ülkeleri kara listeye almaktadır. Bu liste bu gerçeğin bariz bir görünümüdür. Uluslararası etkileşim ve işbirliği gerekliliği artık bu suç için ulusal mücadele kadar önem arz eder çünkü artık gelişen yöntemleriyle suç sınırdışı olarak da işlenebilmektedir.

Bu konuda, birçok ülke için örnek olan Kazakistan hem komşuları hem de sınırınıolmadığı ülkelerle ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti bugüne kadar BM tarafından kabul edilen hemen hemen tüm uluslararası sözleşmeleri onaylamakta, tüm bölgesel uluslararası yasal düzenlemeleri yasallaştırmak için önlemler almakta ve aynı zamanda aşağıdaki birliklere katılmaktadır: Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi), Gümrük Birliği, Bağımsız Devletler Topluluğu Birliği, Şanghay İşbirliği Örgütü, vb. Bu uluslararası örgütler çerçevesinde Kazakistan, halkının kültürel mirasını, ulusal ve ekonomik güvenliğini korumaya çalışmaktadır çünkü işbirliği, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele gibi konuları içermektedir.

İşbirliğinin geliştirilmesi sadece hükümet-devletler düzeyinde değil, aynı zamanda mali istihbarat birimleri, özel ve kolluk kuvvetleri ve bankalar düzeyinde de gerçekleştirilmelidir. Bu durum, deneyim alışverişi ve kontrol araçlarının kullanımındaki mevcut uygulamaların incelenmesi fırsatlarını arttırmaktadır.

Suç ve uluslararası işbirliği ile mücadelede önemli bir rolü, INTERPOL olarak kısaltılan Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı almaktadır. Aynı zamanda İTERPOL Kazakistan'a suçlanan 130'dan fazla insanınıadesinde yardımcı olmuştur.³¹⁰

Interpol, Anayasamızın 13 Haziran 1956'da Viyana'daki Genel Kurul'un 25. oturumunda kabul edilmesi sonucunda kurulmuştur. Kurucular: Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Burma, Kamboçya, Kanada, Seylan, Şili, Kolombiya, Kosta Rika, Küba, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Mısır, İrlanda, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Guatemala, Hindistan, Endonezya, İran, İsrail, İtalya, Japonya, Ürdün, Lübnan, Liberya, Libya, Lüksemburg, Meksika, Monako, Hollanda, Hollanda Antilleri, Yeni Zelanda, Norveç, Pakistan, Filipinler, Portekiz, Saar, Suudi Arabistan,

310 Интерпол помог Казахстану экстрадировать более 130 человек из разных стран. Электронный ресурс: <https://ru.sputniknews.kz/society/20191115/12045775/interpol-kazakhstan-ekstraditsia-rozysk.html>;

İspanya, Sudan, Surinam, İsveç, İsviçre, Suriye, Tayland, Türkiye, Birleşik Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, ABD, Uruguay, Venezuela, Yugoslavya'dır³¹¹. Bu teşkilatın eski Genel Sekreteri R.Noble, INTERPOL'un çalışmalarını topun futboldaki geçişi ile karşılaştırmıştır. Kural olarak, herkes gol atan bir oyuncuyu sevmekte ve bilmektedir. Ancak rakipleri ustaca geçen ve akıllıca topu forvete geçiren oyuncu gölgede kalmaktadır. Bir INTERPOL çalışanının işi de diğerlerinin etrafında geçen ve tüm işi yapan gölgedeki futbolcunun oyununa benzemektedir. Böyle bir polis mütevazı, ölçülü, çalışkan, yetkin ve kural olarak gizli çalışmaktadır. Ancak özellikle dünya barışını korumak söz konusu olduğunda, bu çalışmasının önemini azaltmaz.³¹²

Bu nedenle, uluslararası işbirliği konuları arasında çeşitli ulusal hukuk sistemlerinde INTERPOL faaliyetlerinin geliştirilmesi ve uygulanması yer almaktadır.

311 Сайт Интерпол. Электронный ресурс: <https://www.interpol.int/Who-we-are/Legal-framework/Name-and-logo>;

312 Интерпол работа на высоком уровне. Электронный ресурс: <http://mediaovd.kz/ru/?p=17129>;

SONUÇ

Sonuç olarak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu günümüz dünyasında giderek artan fiziki ve bilişimsel imkanlar çerçevesinde işlenmesi kolaylaşan bir suç olup suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama ile mücadelenin etkin bir şekilde yapılabilmesi bu suçun gerek ulus düzeyinde gerek uluslararası zeminde gereken önemin verilerek ele alınmasıyla mümkündür.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile mücadele için öncelikle devletin iç yapısının buna izin vermesi, gerekli ve etkin mekanizmalara sahip olması gerekmektedir. Bu ise sadece ceza normu olarak değil, bu konuda yetkili ve gerekli tedbirleri alabilecek bir makamın oluşturulması ve bu makamın devletin diğer kurumları ile koordineli bir şekilde çalışabilmesi ile mümkündür.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken bir husus ise finans kuruluşlarının müşterilerinin tanınması ve iç kayıtlarının tutulması hususlarında bir standardın yakalanmasıdır. Günümüz dünyasında para artık fiziki ortamda değil finans sistemi içerisinde el değiştirmektedir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamak isteyen kimseler ise finans sistemi içerisinde karmaşık işlemler ve takip edilmesi zor transferler ile izlerini kaybettirebilmektedirler. Bu nedenle finansal kuruluş müşterilerinin isimsiz yahut sahte isimle hesap açmaları engellenmeli, bunun yanında limit üstü işlemler ve şüpheli durumlarda tanısız tedbirler devreye sokulmalıdır. Bu tedbirlere örnek olarak işlemi yapan kimse tarafından verilen bilgilerin bağımsız taraflarca verilen belgelerle doğrulanması, işlemin yapılmasında gerçek faydanın kime olduğunun işlemin iç niteliğinin ve amacının kavranılması verilebilir.

Yine finans kuruluşları ile alakalı olarak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun bu kuruluşlar aracılığıyla işlenmesini önlemek için, bu kuruluşlar aracılığı ile yapılan işlemlere dair kayıtların tutulması ve istenilecek belgeler hususuna belli bir standart getirilmesi, bu alınan bilgi, belge ve benzeri döküman kayıtlarının en az beş yıl süre ile muhafaza edilmesinin zorunlu tutulması ve gerek bulunan hallerde kamusal mercilerin erişimine hazır tutulması için gerekli hukuki altyapı ve yasal düzenlemelerin uluslararası standartlar ölçütünde yapılması gereklidir.

Bunların yanında finansal sistemin uluslararası yönü unutulmamalı, uluslararası kuruluşların belirlediği yüksek risk taşıyan ülkelerin durumuna dikkat edilmelidir. Zira suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamak isteyen kimselerin bu tarz ülkelerin zayıf finansal sistemlerini ve yetersiz hukuki altyapılarını kullanmaları mümkündür. Bu suçun sonuçlarına baktığımızda gördüğümüz terörist gruplar, uyuşturucu kartelleri ve insan kaçakçılığının finansmanı hususunu uluslararası niteliği gözden kaçmamalıdır. Nitekim finansal sistemi zayıf ve hukuki altyapısı yetersiz ülkelere aktararak orada aklanan paralar tekrar ulusal finans sistemi içerisine başkaca bir şekilde geri girebilecek ve terörist grupların, uyuşturucu kartellerini ve insan kaçakçılığı operasyonlarını finanse etmek için kullanılabilecektir.

Bununla beraber finansal olmayan belli iş ve meslekler (fobim) kapsamında kumsrhaneler, emlakçılar, değerli taşlar ve maden ticaretiyle uğraşanlar, avukatlar, noterler, muhasebeciler, trust ve şirket hizmeti sağlayanlar belli bir eşiği aşmaları yahut belli işlemleri sağlamaları halinde finans kuruluşları hakkında uygulanacak tanıma ve kayıt tutmaya dair tedbirler bu iş ve meslekleri edinen kimselere de uygulanmalıdır. Her geçen gün değişen ve farklılaşan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama yöntemlerine karşılık sorumlu bulunan ilgili meslekler noktasında araştırma ve çalışmalar yapılmalıdır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama ve terörizmin finansmanı yakından ilintilidir ve bu finansmanın sağlanması, aktarılması veya korunması her zaman finans kuruluşları ve finansal olmayan belli iş ve meslekler kapsamında bulunmayabilir. Bu finansman sağlama, aktarma ve koruma yöntemlerinden biri de kar amacı gütmeyen kuruluşların veya kamusal kurumların kullanılmasıdır. Bununla başa çıkmanın yolu ise bu kurum ve kuruluşlarla alakalı şeffaflığın ve hesapverirliğin sağlanması amacıyla gerekli hukuki altyapının ve ilgili düzenlemelerin sağlanmasıdır.

Bir kanuni düzenlemenin var olması, onun her zaman etkin bir biçimde uygulanacağı manasına gelmemektedir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla ulusal merkezli bir mali istihbarat biriminin kurulması, bu birimin yetki ve sorumluluklarının amaca uygun

şekilde düzenlenmesi, kanuni düzenlemelerin uygulanmasının sağlanması amacıyla yapılması gerekenlerdendir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile mücadelede bilgi, deneyim paylaşımı ve benzer ülkelerde suçun tarihi gelişiminin analizi faydalı enstrümanlardır. Bu nedenle suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile alakalı istatistik veriler toplanmalı ve bu verilerin kullanılması noktasında uluslararası işbirliği teşvik edilmelidir.

Uluslararası zeminde suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama ile mücadelede adli işbirliği ayrı bir önem taşımaktadır. Bu noktada ülkeler karşılıklı adli işbirliğini geliştirici tedbirler almalı, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile alakalı yargılama yeri gibi hususlarda kolaylıklar sağlanmalıdır.

Ülkeler arasında suçlu iadesi geliştirilmeli ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu suçlu iadesi kapsamına sokulmalıdır. Uluslararası zeminde bu noktada ilişkiler geliştirilmeli, hukuki altyapı ve adli sistem içerisindeki gerekli mekanizmalar uluslararası düzeyde birbirleriyle uyumlu çalışmalıdır.

Uluslararası metinler suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla mücadelede kullanılan en önemli enstrümandır. Finans sisteminin uluslararası doğası ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamanın genel sebepleri olan uyuşturucu ticareti, terörizmin finansmanı konularının uluslararası nitelik taşıması farklı devletlerin uyum içerisinde çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Zira finans sistemi zayıf ve hukuki altyapısı yetersiz tek bir ülkenin bile finans sisteminde aktif olarak rol alabilmesi suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile mücadelede büyük bir açık ortaya çıkaracaktır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri öncelikle bu ülkeye transfer edilecek, akabinde burada çeşitli yöntemlerle aklanan paralar uluslararası finans sistemine temiz görünümlü ve takibi zor bir şekilde geri dönecektir. Uluslararası metinlerin yüksek risk taşıdığını belirlediği ülkeler ile ilgili kısıtlara riayet edilmeli, bu finans sistemi zayıf ve hukuki altyapısı yetersiz ülkelere yenilerinin eklenip eklenmediği hususunda uluslararası zeminde araştırmalar yapılmalıdır.

Bu noktada sıcak paraya ihtiyaç duyan ekonomiler bu suçla mücadelede gevşek davranabilmektedirler ancak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun

yaygınlaşması halinde ortaya çıkabilecek sonuçlara baktığımızda mafya faaliyetlerinin yaygınlaşması, terör finansmanının kolaylaşması, suçun kolay para olarak görülerek suç oranlarının artması, artan suç oranları ile birlikte bu suçla mücadele için ayrılan kaynakların artması, kamuya duyulan güvenin artan suç oranları ile birlikte azalması, kamuya ayrılan kaynakların artmasının ekstra vergilendirmelerle dengelenmek durumunda kalması ve bunun toplumun sosyolojik ve ekonomik yapısını kötü yönde etkileyerek negatif bir sarmala sokması gibi akla gelen hususlar bu suçla mücadelenin sadece genel uluslararası zeminde değil, hem devletlerin kendi düzenlemelerle hem ikili anlaşmalarla beraber çalışmasının zorunlu olduğunu göstermektedirler.

Nihayet olarak suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile ilgili yapılan uluslararası sözleşmeler ve kurulan kuruluşlar bu suçun işlenişini büyük ölçüde zorlaştırmakta, bunun yanında ilgili suç normlarına belli bir standart getirerek bu suçla mücadeleyi gerek uluslararası zeminde gerek devletlerin iç hukuku çerçevesinde kolaylaştırmaktadır.

Bu tezde suçtan kaynaklanan malvarlığını aklama suçunun Türk ve Kazak hukukundaki yerinden ve bu suçla alakalı tartışmalardan ilerleyen dönemlerdeki başkaca çalışmalara kaynak oluşturması amacıyla bahsettim.

Bunun yanında suçun tarihsel gelişiminden, değişen koşullarda farklılaşan suç işleniş biçimlerini göstermesi sosyolojik, ekonomik ve teknolojik gerçeklerin suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun yaygınlaşması ve işleniş biçimlerini etkilemesinden ilgili suçun tarihi geçmişinin geleceğine ışık tutabilmesi ve uluslararası dene amacıyla bahsettim.

Bu suçla alakalı uluslararası deneyime baktığımızda ilk başta uyuşturucu ticaretinden kaynaklı gelirle alakalı olarak kullanılan kavramın sonralarda başkaca suçlardan kaynaklanan malvarlığının kaynağının gizlenmesi şeklinde işlendiği konusunda bir konsensüs oluşturmuştur. Bu fikir birliğinin oluşmasında uluslararası kurumların çalışma ve yatırımlarının etkileri yadsınamaz. Daha önce bahsettiğimiz negatif sarmal suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuyla mücadele uluslararası işbirliği neticesinde pozitif bir sarmal haline gelebilir, suçtan kaynaklanan malvarlığı Değerlerinin aklanmasının önlenmesi suç amaçlı kurulan uyuşturucu

kartelleri, insan kaçakçılığı yapan örgütler ve terörist grupların finansmanını engelleyecek, bu sebeple suç kolay para olarak görülmeyecek, azalan suç oranları ile birlikte kamuya olan güven artacak, yine suç oranlarının azalması ile birlikte kamuya ayrılan kaynağın azalması sonucunda ekonomik gelişme ve toplumsal refah gibi hususlarda artma yaşanacaktır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama yöntemleri arasında uluslararası nitelik taşıyanlardan en önemli ve güncel olanı sanal bankacılık sistemlerinin kullanıldığı yoldur. Gününüzün hızlı ve bilişime dayalı dünyasında pek çok suç gibi suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu da bilişimsel alanda kendisine yayılma alanı bulmaktadır. Bu noktada suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu işlemenin kolaylaşması ve bilişim temelli işleme yöntemlerinin yükselişte olması suçun uluslararası niteliğine verilen önemin artmasının gereğini gösteren hususlardandır.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun önüne geçilebilmesi üç farklı koldan yapılabilecek olup, ilki bilişimsel sistemlerin analizi ve bu sistemlerle işlenecek suça karşı bilişimsel önlemler alınması ve bu tarz bilişim sistem ve uygulamalarına uluslararası anlamda bir asgari standart getirilmesidir. İkinci dikkat edilmesi gereken husus ceza hukukunun toplumsal barış ve suçun önlenmesi amaçlarına ulaşmak için kullandığı ceza normlarının son çare olduğunun bilincinde olarak bu hususta gerek devletlerin iç hukuklarında gerek uluslararası sözleşmelerde önleyici tedbir düzenlemelere öncelik verilmesi ve bu noktadaki asgari standartların yükseltilmesidir. Üçüncü ve son çare ise suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ile ilgili cezai normlardır. Bu normların uluslararası anlamda bir standarda kavuşması, gerek uluslararası genel kabul gören metinler gerek devletlerin ikili anlaşmaları ile sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Angela Veng, Mei Leong, The Disruption of International Organised Crime An Analysis of Legal and Non-Legal Strategies, İngiltere 2007.

Aschke, Thomas Peter, Der Straftatbestand der Geldwäsche im Lichte zivilrechtlicher Erwerbsprinzipien, Hamburg 2011.

Aydın, Süleyman/Yilmazer, Yakup, Yolsuzluk ve Mali Suçlar, Ankara 2014.

Aydın/Yilmazer, Yolsuzluk ve Mali Suçlar.

Aydın/Yilmazer, Yolsuzluk ve Mali Suçlar; **Dülger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar.

Aykın, Hasan, Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu, Ankara 2010.

Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük.Bakınız (Bkz).
(<http://www.state.gov/p/inl/nrerpt/2008/vol2/html/100809.htm>, ErşimTarihi, 25.6.2008)

Başak, Ramazan, 50 Soruda Karapara ve Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No:206 Y. 1998.

Dannecker, Gerhard/Leitner, Roman, Handbuch der Geldwäsche-Compliance, Wien 2010.

Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu; **Ergül**, Kara Ekonomi ve Aklama Suçu; **Mavral, Ülker**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi İkişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları, 2. Baskı, Ankara 2003;

Dursun, Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Karşı Önlemler.

Dülger, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu; **Ergül**, Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu.

Ergül, Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu.

FATF Report, Money Laundering And Terrorist Financing Through Trade in Diamonds, Ekim 2013.

FATF, Annual Report, 2002–2003, FATF, 2002, Review of the FATF Forty Recommendations, Consultation Paper [пункт 278).

Federation of Law Societies of Canada, Money-Laundering Chronology of Events, July 2003, and Federation of Law Societies of Canada, petitioner, and Attorney General of Canada, respondent, Order of the Honorable, the Chief Justice of the Supreme Court of April 15, 2003, Supreme Court of British Columbia, Vancouver Registry, no. L013117

Financial Transaction Reports Act 1988, as amended, Section 15A;

Görg, Sabine, Geldwäsche bezogene Terroris musbekämpfung, Frankfurt am Main 2010.

Güner, Sedat, Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması, Ankara 2003.

Say, Güray, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması (Kara Para Aklama), İstanbul Barosu Dergisi, Y. 2013

Herzog/Achtelik, Geldwäschegezetzt Kommentar.

Herzog/Achtelik, Geldwäschegezetz Kommentar. (Financial Intelligence Unit in Deutschland-2011).

Herzog/Achtelik, Geldwäschegezetz Kommentar; **Dölger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar.

Herzog/Achtelik, Geldwäschegezetz Kommentar; **FATF Report**, Money Laundering And Terrorist Financing Through Trade in Diamonds, Ekim 2013.

İpek, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması.

İpek, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması; **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları.

Kars. Adomoli ve diğerleri. Organized Crime Around the World.;Karsilfstiriniz (Kars.). Quirk, Money Laundering: Muddying the Macroeconomy;

Kerim ÇAKIR Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu. Doktora Tezi Marmara Üniversitesi, İstanbul 2016.

Kocasakal, Kara Para Aklama Suçu; **Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem**, Kişilere Karşı Suçlar, 2. Baskı, İstanbul 2011.

Kocasakal, Kara Para Aklama Suçu; **Dölger**, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar; **İpek, Halim**, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, İstanbul 2000.

Kocasakal, Kara Para Aklama Suçu; **Kocasakal**, Karapara Aklama İle Mücadelede ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu.

Kocasakal, Karapara Aklama Suçu; **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları.

Kocasakal, Ümit, Karapara Aklama İle Mücadelede ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, Karapara Aklama Ve Terorizmin Finansmanı, Edi. Aydın, Süleyman, Ankara 2008.

Koningsveld, Research Handbook on Money Laundering;

Kömürcü, Mehmet/Çalışkan, Yusuf, Organize Suç Örgütleri ve Yolsuzluklara Karışmış Kamu Görevlileri Tarafından Yurtdışına Kaçırılan Paraların Takibi Konusunda Uluslararası Hukuki Düzenlemeler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2001/3..

Law on the Prevention of Money Laundering, as amended to July 20, 2002, Articles 28 and 28a;

Mavral, Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları.

Oswald K. Die Implementation gesetzlicher Masnahmen zur Bekämpfung der Geldwasche in der Bundesrepublik Deutschland. Freiburg . Br. 1997.

Özbek, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklanma Suçu; **Değirmenci**,

Olgun, 5237 Sayılı Kanunda Düzenlenen Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun 4208 Sayılı Kanundaki Düzenleme İle Karşılaştırılması, Karapara Aklama Ve Terorizmin Finansmanı, Edi. Aydın, Süleyman, Ankara 2008

President's Commission on Organized crime. The each connection, 1984.

Proceeds of Crime Act 2002, Section 330 [Соединенное Королевство]. (National Criminal Intelligence Unit, Part 7 Proceeds of Crime Act 2002, National Criminal Intelligence Service guidance in relation to disclosures by the legal profession, October 2003).;

R.E. Bell, 2002, “The Prosecution of Lawyers for Money Laundering Offenses,” Journal of Money Laundering Control, Vol. 6, No. 2,

Savana ve diğerleri, Organized Crime Across The Borders (Preliminary Results);

Savona E. EuropeanMoneyTrails. 1999.

Simonsohn-Basse, Michael Detlev, Geldwäschereibekämpfung und organisiertes Verbrechen, Bern 2002.

Strasbourg Sözleşmesi “Para aklama suçları.

Sullivan, Kevin, Anti-Money Laundering in a Nutshell: Awareness and Compliance for Financial Personnel and Business Managers, New York 2015.

Şener, Hukuk Sözlüğü, Ankara 2001.«The Hawala System», Mohammed El-Qorchi;
The Money Laundering Theme, FSA yay, Temmuz 2001,
www.fsa.gov.uk/pubs/other/money_laundering.pdf, Kontrol Tarihi: 11/01/2011

Tribunal Suprême de la Principauté de Monaco, décision du 6 mars 2001, Journal de Monaco, Bulletin Officiel de la Principauté, no 7486, March 16, 2001.

Türkiye Bankalar Birliği, Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri, Yayın No: 235, Y.2003.

Wolfsberg AML Principles on Private Banking 2002. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wolfsberg-principles.com/privat-banking.html>;

Yılmaz, Sacit, Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kütahya 2006.

Алиев В.М. Теоретические основы и прикладные проблемы борьбы с легализацией (отмыванием) доходов, полученных незаконным путем: Дис. ... докт. юрид. наук. М., 2001.

Артеменко Н.В., Миньков А.М. Проблемы уголовно-правовой оценки деятельности посредника, провокатора и инициатора преступления в уголовном праве Российской Федерации.

Байжасаров А.К. Легализация денежных средств или иного имущества, добытого заведомо преступным путем: понятие, содержание и правовая характеристика /

А.К. Байжасаров / Правовая реформа в Казахстане. -Алматы, 2014, №4.

Банки будут передавать налоговикам данные о расчетах через карты. Электронный ресурс: Tengrinews.kz. Подробнее: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/banki-budut-peredavat-nalogovikam-dannyye-raschetah-kartyi-388346/;

Банкиры Европы бьют тревогу: «От наличных нельзя отказываться!» 22 августа 2018, 13:00. Георгий Гладких. <https://365info.kz/2018/08/bankiry-evropy-byut-trevogu-ot-nalichnyh-nelzya-otkazyvatsya>;

Бейсенов А.М. Проблемы расследования легализации денежных средств или иного имущества приобретенного незаконным путем: дисс.канд. юрид. наук: 12.00.09. – Караганда, 2000.

Бекжанова Т. Легализация капиталов в Казахстане / **Т.Бекжанова** // Финансы Казахстана, 2005, №3.

Беломстных Г.Н. Международное сотрудничество России в борьбе с легализацией доходов, полученных преступным путем. Вестник ИрГТУ №6 (53) 2011.

Бескемпилов И.С. Легализация денежных средств или иного имущества, приобретенного незаконным путем; уголовно-правовые и криминологические аспекты: автореферат дис. ... / **Бескемпилов И.С.** – Алматы: Эрекет-Print, 2010

Бондарь Е.А. Уголовно-правовая характеристика мошенничества и связанных с ним преступлений в сфере финансовой деятельности // Финансовое право. 2005. №11.

Борчашвили И.Ш. Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Особенная часть. (том 2-й) под общ. ред. **Даулбаева А.К.** – Алматы, 2015.

Борьба с отмыванием денег в Латвии. 13.05.2010. Электронный ресурс: <https://115fz.ru/borba-s-otmyvaniem-deneg-v-latvii/>;

Босхолов, А. С. Уголовная ответственность за легализацию денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.08 / А. С. Босхолов. – Иркутск, 2005.

В Алматы арестован кыргызский депутат, задержанный в ходе спецоперации. 19.02.2018, 17:53. <http://www.zakon.kz/4904687-v-almaty-arestovan-kyrgyzskiy-deputat.html>;

В г. Ашхабад проходит 31-е пленарное заседание Евразийской группы по противодействию легализации преступных доходов и финансированию

терроризма. Электронный ресурс: <https://kfm.gov.kz/ru/news/the-results-of-the-operation-on-suppression-of-ac.html>;

В Комитете по финансовому мониторингу организована встреча с представителями Международного валютного фонда. Электронный ресурс: <https://kfm.gov.kz/ru/news/in-g-ashgabat-is-31st-plenary-meeting-of-the-eura.html>;

В Норвегии расчеты наличными составляют не более 5% всех финансовых операций. 16 ИЮЛЯ 2014, СРЕДА, 14:54 1036. Подробнее: <https://ukranews.com/news/258582-v-norvegyy-raschety-nalychnymy-sostavlyayut-ne-bolee-5-vsekh-fynansovykh-operacyu>; ТОП-10 без наличных стран мира. sigulev25 мая 2015 в 10:45 Подробнее: https://habr.com/ru/company/web_payment_ru/blog/258625/;

В Норвегии расчеты наличными составляют не более 5% всех финансовых операций. 16.07.2014, 14:54 1036. Подробнее: <https://ukranews.com/news/258582-v-norvegyy-raschety-nalychnymy-sostavlyayut-ne-bolee-5-vsekh-fynansovykh-operacyu>;

Ветров Н.И. Уголовное право. Особенная часть. М., 2008.

Волженкин, Б. В. Экономические преступления. / Б. В. Волженкин. – СПб., 1999.

Гаухман Л.Д., Максимов С.В. Преступления в сфере экономической деятельности. М., 1998.

Гафаров З.М., Преступления международного характера в глобализирующемся мире. - М., 2006.;

Гернет, М. Н. Социальные факторы преступности / М. Н. Гернет. – М., 1997.

Глущенко А.А., Воронина Р.М. Политики КУС, CDD И PEPS-база для идентификации клиентов банка и бенефициаров. Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. Научно-информационный издательский центр и редакция журнала «Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук». Москва, 2013.

Глущенко Г.И., Системы не официальных денежных переводов мигрантов. Проблемы регулирования. Ж.: финансы и кредит. 14 (152) 2004.

Годовой отчет ЕАГ.2016 г. Электронный ресурс:
https://www.cbr.ru/Content/Document/File/36852/godovoj_otchet-EAG-2016.pdf;

Гражданский кодекс Республики Казахстан от 27 декабря 1994 года №268-ХІІ (Общая часть).

График взаимных отчетов ЕАГ. Электронный ресурс:
<https://eurasiangroup.org/ru/general-information>;

Группа разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег Financial Action Task Force Groupe d'Action Financière 27-Марта-2015г. Отчёт о взаимной оценке Бельгии. 25 - 24 февраля 2015 года, Конференц-центр Организации экономического сотрудничества и развития, Париж, Франция

Денисов И.К., Международно-правовое регулирование в сфере борьбы с легализацией (отмыванием) денежных средств, полученных преступным путем, и его влияние на национальное законодательство. Вестник РУДН, серия Юридические науки, 2011, № 3.

Джакишев Е.Г. Проблемы совершенствования криминалистических приемов и средств борьбы с хищениями и иными корыстными преступлениями в сфере экономики [Текст]: автореферат / **Е.Г. Джакишев.**-Алматы: Қаржы қаражат, 1994.

Джери Брито, Эли Дурадо «Криптовалюты»

Дробот С.А. Уголовная правовая и криминологическая характеристика при обретения или сбыта имущества, заведомо добытого преступным путем: дис. ...канд.юрид.наук. М., 2000.

ЕАГ стала ассоциированным членом FATF. Электронный ресурс: <https://eurasiangroup.org/ru/eag-was-granted-associate-member-status-within-the-fatf>;

Евразийская группа по противодействию легализации преступных доходов и финансирования терроризма. История, цели и задачи. <http://www.eurasiangroup.org/ru/eag/history.php>//Дата обращения 09 декабря 2018 г.

Жубрин Р.В., Борьба с легализацией преступных доходов: теоретические и практические аспекты. – М.: Волтерс Клувер, 2011.

За незаконное обогащение госслужащих хотят наказывать в Казахстане. 05.06.2019: Подробнее: <https://www.zakon.kz/4972306-za-nezakonnnoe-obogashchenie-smogut.html>;

Загородников Н.В. Понятие объекта преступления в советском уголовном праве // Тр. ВЮА М., 1951. вып. 23

Закон Республики Казахстан «О банках и банковской деятельности в Республике Казахстан» от 31 августа 1995 года № 2444

Закон Республики Казахстан «О банках и банковской деятельности в Республике Казахстан» от 31 августа 1995 года №2444, Постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан «Об установлении Перечня основных документов, подлежащих хранению, и сроков их хранения в банках второго уровня» от 29 февраля 2016 года № 66. Зарегистрировано в Министерстве юстиции Республики Казахстан 17 мая 2016 года № 13710;

Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам усиления борьбы с организованной преступностью» от 16 марта 2001 года № 163.

Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам борьбы с коррупцией» от 25 сентября 2003 года №484.

Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам дальнейшего усиления борьбы с коррупцией» от 7 декабря 2009 года №222-IV.

Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам дальнейшей гуманизации уголовного законодательства и усиления гарантий законности в уголовном процессе» от 18 января 2011 года №393-IV.

Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам дальнейшей декриминализации преступлений в сфере экономической деятельности» 13 июня 2013 года № 104-V.

Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» от 10 июня 2014 года № 206-V ЗРК.

Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» от 2 августа 2015 года № 343-V ЗРК.

Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам арбитража» от 8 апреля 2016 года № 489-V ЗРК.

Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования уголовного, уголовно-процессуального законодательства и деятельности правоохранительных и специальных государственных органов» от 12 июля 2018 года № 180-VI ЗРК.

Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в Уголовный, Уголовно-процессуальный, Уголовно-исполнительный кодексы Республики Казахстан и Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях по вопросам упрощения процедур расследования уголовных дел, декриминализации некоторых составов преступлений и совершенствования законодательства об административных правонарушениях» от 09 декабря 2004 года №10.

Закон Республики Казахстан «О государственном регулировании, контроле и надзоре финансового рынка и финансовых организаций» от 4 июля 2003 года N 474.

Закон Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма» от 28 августа 2009 года № 191-IV.

Закон Украины от 7 декабря 2000 года № 2121-III «О банках и банковской деятельности» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 03.12.2019 г.);

Закона Республики Казахстан «О нотариате» от 14 июля 1997 года № 155 ЗРК;

Закона Республики Казахстан «Об адвокатской деятельности и юридической помощи» от 5 июля 2018 года № 176-VI ЗРК;

Интерпол помог Казахстану экстрадировать более 130 человек из разных стран. Электронный ресурс: <https://ru.sputniknews.kz/society/20191115/12045775/interpol-kazakhstan-ekstraditsia-rozysk.html>;

Интерпол работа на высоком уровне. Электронный ресурс: <http://mediaovd.kz/ru/?p=17129>

Иранский опыт преодоления экономических санкций. Валентин Катасонов, 13 августа 2017. Электронный ресурс: **Turkish Forum**. Мир Турецкой Коалиции. Подробнее:

<https://www.turkishnews.com/ru/content/2017/08/15/%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BE%D0%BF%D1%8B%D1%82-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D1%8D%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%87%D0%B5/>;

Иранский рецепт. 27.02.2018. **Анастасия Лихачева**. Электронный ресурс: Еженедельный журнал «Профиль». подробнее: <https://profile.ru/politics/iranskij-retsept-3854/>;

Ирина Галкина, Феномен Узбекистана.. 04.12..2019. Электронный ресурс. Подробнее: <https://zonakz.net/2019/12/04/fenomen-uzbekistana/>;

Казахстанцы активно переходят на безналичный расчет. 09:10, 04.07.2019. www.24.kz. Подробнее: <https://24.kz/ru/news/delovye-novosti/item/326104-kazakhstantsy-aktivno-perekhodyat-na-beznalichnyj-raschet>;

Каиржанов Е. Уголовное право Республики Казахстан. Алматы, – 2006. – С. 77

Как казахстанкам не попасть в секс-ловушку. Электронный ресурс: <https://www.caravan.kz/gazeta/kak-kazakhstankam-ne-popast-v-sekslovushku-401683/>;

Карабаш А.О., Степаненко В.Е. Международно-правовое регулирование противодействия легализации преступных доходов. Ученые заметки ТОГУ. Том 5, №4, 2014.

Карагусова Г. Теневая экономика: тенденция развития. **Г.Карагусова.** – Алматы: Атамұра, 2001.

Китайская система распознавания лиц посчитала изображение человека на автобусе нарушителем ПДД. 25 ноября 2018 в 20:24.: <https://habr.com/ru/post/431004/>; Китайские школьники пытаются обмануть систему распознавания лиц, чтобы поиграть в любимую игру. 09:20, 14 декабря 2018.: <https://rb.ru/story/tencent-facial-recognition/>;

Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. / Под ред. **Рогова И.И., Рахметова С.М.** – Алматы, Баспа, 2004 С.598

Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Кн.2 (статьи 175-393) / под ред.

Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Общая и особенная часть / 2-е изд., исправл. и доп. и перераб. под общ.ред. д.ю.н. проф. **Борчашвили И.Ш.** – Алматы, 2007.

Комынин И. Новое законодательство о борьбе с легализацией (отмыванием) преступных доходов // Законность. 2001. №11.

Конвенция о компьютерных преступлениях. Будапешт, 23 ноября 2001 г. Серии европейских договоров - № 185;

Конвенция ООН против коррупции от 31 октября 2003 г.;

Коротков Ю.В. Уголовно-правовые и криминологические аспекты борьбы с легализацией незаконных доходов: автореф. дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.08, 2003.

Кочарян А.М. Проблемы квалификации легализации преступных доходов // Государство и право. – 2003. - №5.

Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления // Избр. произведения: в 3 т. М., 2002.

Курс советского уголовного права. Часть общая. / под ред. **Беляева Н.А. и Шаргородского М.Д.** Л., 1968. Т.1.

Латвийские банки будут изгоями еще 4 года. Как минимум. 3.09.2019: Подробнее: <https://bb.lv/statja/ekonomika/2019/09/03/latviyskie-banki-budut-izgoyami-eshche-4-goda-kak-minimum>;

Лишать чиновников нечестно нажитого имущества предлагает Генпрокуратура. 19.12.2019, 12:34. Подробнее: m.ru.sputnik.kg;

Лопашенко Н.А. Вопросы квалификации преступлений в сфере экономической деятельности. М., 1997.

Лопашенко Н.А. Преступление в сфере экономики: авторский комментарий к уголовному закону (раздел VIII Уголовного кодекса Российской Федерации) М., 2006.

Ляскало А. Уголовно-правовая оценка субъективных признаков легализации (отмывания) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем // Уголовное право. 2014. №1.

Мазур С.Ф. Уголовно-правовая охрана экономической деятельности. М., 1998.

Мельников В.Н. Противодействие легализации преступных доходов / **В.Н.**

Мельников, А.Г. Мовсесянс. – М., 2007.

Минская В. Уголовно-правовое обеспечение применения норм об ответственности за преступления в сфере экономической деятельности // Уголовное право. 2006. №3.

Минфин взялся за переводы Kaspi: с кого хотят брать налоги. 07.11.2019.
Подробнее: <https://ru.sputniknews.kz/economy/20191107/11965132/minfin-perevody-kaspi-nalogi.html>;

Минфин Казахстана отказался от планов проверять безналичные переводы физлиц. Подробнее: <https://fergana.agency/news/112482/>;

Михайлов В., Международно-правовое регулирование борьбы с преступностью и его место в национальной стратегии борьбы с преступностью // Государство и право. - 2004. № 3.

Москва, 4 июня - "Вести. Экономика". Доля безналичных платежей в мире составит 50%.

Подробнее: <https://www.vestifinance.ru/articles/102278>: <https://www.vestifinance.ru/articles/102278>

Наблюдатели ЕАГ. Электронный ресурс: Сайт ЕАГ.:
<https://eurasiangroup.org/ru/observers>;

Налогообложение онлайн-переводов грозит потерей доверия к платежным системам, считает Перуашев. 13.11.2019: Подробнее:
<https://vlast.kz/novosti/36044-nalogooblozenie-onlajn-perevodov-grozit-uterej-doveria-k-plateznym-sistemam-scitaet-peruasev.html>;

«Нажимаешь, и выходят данные человека — Токаев поручил оцифровать Нурсултан.» Электронный ресурс: Tengrinews.kz: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/najimaesh-vyihodyat-dannyye-cheloveka-tokaev-poruchil-381038/ ;

Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. М., 2008. с.153.

Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности» от 18 июня 2004 года № 2.

Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 18 июня 2004 года №2 «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности»

Нормативные постановления Верховного Суда Республики Казахстан «О некоторых вопросах квалификации уголовных правонарушений в сфере экономической деятельности» от 18 июня 2004 года № 2, «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные постановления Верховного Суда Республики Казахстан» от 7 июля 2016 года № 5.

Нурмагамбетова С.З. Сущность и формы финансового мониторинга по отмыванию незаконных доходов и их проникновение в легальную экономику / **С.З. Нурманамбетов** // Эл Фараби атындағы ҚазҰУ Хабаршысы. Экономикасериясы = Вестник КазНУ им. Аль-Фараби. Серия экономическая. - 2014.№1.

ООО «Делойт Консалтинг». Обзор регулирования криптовалют за начало апреля 2018 года;

Осмаев И.Б., Международные и национальные правовые средства борьбы с отмыванием преступных доходов. – М.; РУДН, 1999. – 300 с.;

От туалетов до банкоматов: как в Китае работает система распознавания лиц. 2019/03/29: <http://ekd.me/2019/03/ot-tualetov-bankomatov-kak-v-kitae-rabotaet-sistema-raspoznavaniya-lic/>;

Отчет ФАТФ Рольсистем «Хавала» и других аналогичных услуг в отмывании денег и финансировании терроризма. Октябрь 2013

Перечень государств (территорий), которые не выполняют и (или) недостаточно выполняют рекомендации ФАТФ. Электронный ресурс: [**https://kfm.gov.kz/ru/to-help-sps/a-list-of-states-\(territories\)-that-do-not-perfor/**](https://kfm.gov.kz/ru/to-help-sps/a-list-of-states-(territories)-that-do-not-perfor/);

Подписан Меморандум о сотрудничестве в сфере ПОД/ФТ с подразделением финансовой разведки Турции. Электронный ресурс: [**https://kfm.gov.kz/ru/news/signed-a-memorandum-on-cooperation-in-aml-cft-wit.html**](https://kfm.gov.kz/ru/news/signed-a-memorandum-on-cooperation-in-aml-cft-wit.html);

Политика членства в FATF. Электронный ресурс: [**http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/fatfmembershippolicy.html**](http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/fatfmembershippolicy.html);

Политика членства в FATF. Электронный ресурс: [**http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/fatfmembershippolicy.html**](http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/fatfmembershippolicy.html);

Постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан от 31 декабря 2019 года №265 «О внесении изменений и дополнений в постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан от 4 апреля 2019 года № 49 «Об утверждении Правил организации обменных операций с наличной иностранной валютой в Республике Казахстан» внесены изменения. Зарегистрировано в Министерстве юстиции Республики Казахстан 8 января 2020 года № 19846;

Постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан от 4 апреля 2019 года № 49 «Об утверждении Правил организации обменных операций с наличной иностранной валютой в Республике Казахстан» внесены изменения. Зарегистрировано в Министерстве юстиции Республики Казахстан 18 апреля 2019 года № 18545;

При том что финансовые учреждения должны представлять сведения обо всех операциях, которые, как им известно или как они подозревают, связаны с отмыванием денег или финансированием терроризма, представители юридической профессии должны представлять сообщение только в том случае, если они «выявляют факты», которые, как им известно или как они подозревают, связаны с такими преступлениями (закон от 11 января 1993 года «О предотвращении использования финансовой системы в целях отмывания денег» с поправками, вступившими в силу 2 февраля 2004 года, статья 14bis [Бельгия]). См. также работы Jean Spreutels and Claire Scohier, “La Prévention du blanchiment des capitaux, évolutions récentes, Rev. Dr. ULB,” 1997-1 (1998), стр. 165–87, с которой можно ознакомиться на сайте ПФР Бельгии в Интернете по адресу <http://www.ctif-cfi.be/fr/index.htm>;

Приказ и.о. Министра финансов Республики Казахстан от 10 февраля 2010 года № 52. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 18 февраля 2010 года № 6058 «Об утверждении Перечня оффшорных зон для целей Закона Республики Казахстан «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма».

Рекомендации ФАТФ. Международные стандарты по противодействию отмыванию денег, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения / Пер. с англ.- М.: Вече, 2012.- 176 с.

«Распознавание лиц» устарело — Китай идентифицирует людей по голосу. <https://laowai.ru/raspoznvanie-lic-ustarelo-kitaj-identificiruet-lyudej-po-golosu/>;
В Китае камеры начали определять личность людей по походке. Да, даже круче, чем в «Чёрном зеркале». <https://medialeaks.ru/0811jkr-you-are-how-you-walk/>;

Рарог А.И., Степалин В.П., Шишов О.Ф. Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах / подред. А.И. Рарога. М., 2000.

Результаты Пленарного заседания ФАТФ, 16-18 октября 2019 года.
Электронный ресурс ЕАГ: <https://eurasiangroup.org/ru/outcomes-fatf-plenary-16-18-october-2019>;

Реннеберг И. Объективная сторона преступления. М., 1956.

Рогова И.И., Рахметов С.М. – Алматы, 2004; Уголовное право Республики Казахстан. Особенная часть: учебник – Алматы, 2003; Уголовное право Казахстана (Особенная часть) / под ред. **Рогова И.И., Рахметов С.М.** – Алматы, 2001; Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Кн. 2 (статьи 175 -393) / 2-е изд., доп. и перераб. под ред. **Рогова И.И., Рахметов С.М.** – Алматы, 2007; **Сейтхожин Б.У.** Преступление в сфере экономической деятельности: понятие, виды, ответственность: монография. – Караганда, 2006.

Российская юридическая энциклопедия / гл.ред. **Сухарев А.Я.** М., 2005.

Российское уголовное право. Общая и Особенная части / под ред. **Журавлева М.П. и Никулина С.И.** М.

Сабанина О.В. Уголовная ответственность за легализацию (отмывание) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем: дис. ...канд.юрид.наук. М., Тольятти, 2004

Сагатовский В.Н. Основы систематизации в сеобщих категориях. Томск, 1999.

Сайт Интерпол. Электронный ресурс: <https://www.interpol.int/Who-we-are/Legal-framework/Name-and-logo>;

Сафронов Ю., Франция отказывается от наличных. 02.09.2015. 15:15. Международные банковские операции. 5/2009 . Электронный ресурс: <http://www.rfi.fr/ru/frantsiya/20150902-frantsiya-otkazivaetsya-ot-nalichnykh>;

Сейтхожин Б.У. Легализация денежных средств или иного имущества, приобретенного незаконным путем: проблемы и пути их решения. http://niiep.keu.kz/publications_and_writings/article/article%20se%2018.php

Сингапур принял новое законодательство для криптовалютных компаний. 28.01.2020. Электронный ресурс: <https://forklog.com/singapur-prinyal-novoe>

zakonodatelstvo-dlya-kriptovalyutnyh-kompanij-litsenzirovanie-budet-obyazatelnyy/;

Систему распознавания лиц внедряют в Алматы. Электронный ресурс: Tengrinews.kz:

Подробнее: [https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/sistemu-raspoznavaniya-lits-vnedryayut-v-almaty-388478/;](https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/sistemu-raspoznavaniya-lits-vnedryayut-v-almaty-388478/)

Сорок рекомендации ФАТФ. 20.06.2003, включая изменения от 22.10.2004.

Спецоперация в Алматы и трех областях: задержаны 29 человек. 16.02.2018. <https://www.zakon.kz/4904353-spetsoperatsiya-v-almaty-i-treh.html>;

Сунгатуллин А.Ю. Понятие посредничества в уголовном праве // Общество и право. 2013. №3 (45).

Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Лекции. Часть общая. Т.1. М., – 1994.

Тетюков К.В. Легализация преступных доходов: уголовно-правовые и криминологические аспекты: дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.08 Челябинск, 2003.

Тогусян Г.А., Викулин А.Ю. Противодействие легализации (отмыванию) денежных средств в финансово-кредитной сфере. М., 2001.

Уголовное право России. Общая часть / под ред. А.И Рарога. М., 2009 с.70., Смирнов Н.Н. Уголовное право. СПб. 2008. с.54., Уголовное право Российской Федерации. Общая часть / под ред. **Здравомыслова Б.В.** М., 2009.

Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть / подред. **А.И Рарога.** М., 2009.

Уголовное право. Общая часть под ред. **Агыбаева А.Н., Баймурзина Г.И., Роговоа И.И.,** Алматы 2004.

Уголовное право. Особенная часть / под ред. **Здравомыслова Б.В.** М., 2004.

Уголовное право России. Практический курс/ под ред. **Адельханяна Р.А.** М., 2010.

Уголовноеправо. Особенная часть / под ред. Здравомыслова Б.В. М., 2004.

Уголовноеправо. Особенная часть / отв. ред. Казаченко И.Я., Незнамова Г.П. Новоселов. М., 2007.

Уголовноеправо. Часть Общая. Часть Особенная / под ред. Гаухмана Л.Д., Колодкина Л.М. и Максимова С.В. М., 1999.

Уголовный кодекс Республики Казахстан от 16 июля 1997 года №167.

Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V ЗРК.

Уканов Г.К. Легализация денежных средств или иного имущества, приобретенного незаконным путем: уголовно-правовое и криминологическое исследование: дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.08 Алматы, 2008.

Финансовая разведка Австралии тестирует блокчейн-систему автоматизации переводов.26.02.2019. Электронный ресурс:

<https://bitnovosti.com/2019/02/26/finansovaya-razvedka-avstralii-testiruet-blokchejn-sistemu-avtomatizatsii-perevodov/>;

Худший кошмар ФБР. Как украинский хакер из Житомира оказался на службе американцев, а впоследствии обманул бюро. Электронный ресурс: <https://tsn.ua/ru/svit/hudshiy-koshmar-fbr-kak-ukrainskiy-haker-iz-zhitomira-okazalsya-na-sluzhbe-amerikancev-a-vposledstvii-obmanul-byuro-1490142.html>;

Центральный Банк Российской Федерации: Департамент финансового мониторинга и валютного контроля: Обзор событий в сфере противодействия отмывания доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма за период 1 ноября по 31 декабря 2016 года;

Чернов, С. Б. Отмывание криминального капитала как угроза экономической безопасности. ВИПК МВД России. / С. Б. Чернов. – 2 006. – Домодедово.

Что известно о задержанном депутате КР: друг «братков» и олигархов.
19.02.2018, 19:58. <https://www.zakon.kz/4904696-chto-izvestno-o-zaderzhannom-v.html>

Что известно о задержанном депутате КР: друг «братков» и олигархов.
19.02.2018, 19:58. <https://www.zakon.kz/4904696-chto-izvestno-o-zaderzhannom-v.html>;

Шатов С.А. Субъективная сторона преступления: некоторые проблемы содержания и социально-правовое значение // Научные труды РАЮН. В 3-х томах. Вып.9, т.3. –М., 2009.

Шишко И.В. Экономические правонарушения: вопросы юридической оценки и ответственности. СПб., 2004.

Шуберт Л. Обобщественной опасности преступного деяния. М., 1960.

Эксперты оценят как Казахстан борется с отмыванием денег. Электронный ресурс:
https://baigenews.kz/news/eksperty_otenyat_kak_kazakhstan_boretsya_s_otmyvaniem_deneg/;

Электронный ресурс: Сайт FATF.: <http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/>;

Якимов О.Ю. О недостатках законодательного регулирования противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов // Уголовное право. – 2003. - № 1.